

Vatra veche

2

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IX, nr. 2(98) februarie 2017 *ISSN 2066-0952

**VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut**

Sever Suciu, "Împreună"

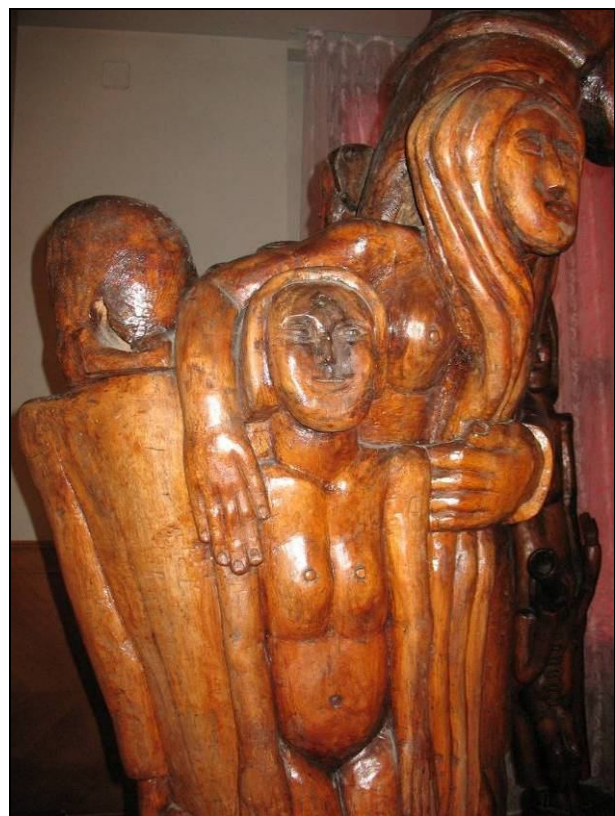
Vatra veche dialog George Astaloș

SUMAR

Fețele Facebook-ului, de Nicolae Băciut/3
 Meridian. Ninge cu-ndurare, poem de George Filip/3
 Descoperirea lui Sever Suci/5
 Vatra veche dialog cu George Astaloș, de Titus Suci/5
 Vatra veche dialog cu Paul Goma, de Titus Suci/7
 Poeme de Dumitru Ichim/9
 Eminescu și fenomenul universalizării, de Marian Nencescu/10
 Centenarul proletar al nașterii lui Eminescu, de Constantin Bostan/12
 Caragiale 165/105. I.L.Caragiale - ca semn identitar, de Ecaterina Țarălungă/14
 Permanența lui Caragiale, de Dumitru Hurubă/16
 Tainele unui destin literar: Alecu Russo, de Noemi Bomher/18
 Stihuri la Pererita, de Valentin Marica/18
 Ca o apă dătătoare de viață (Grigore Vieru), de Valentin Marica/19
 Vindecarea prin cuvânt, poem de Valentin Marica/19
 Mihai Sin, de Dumitru Hurubă/20
 Poeme de Liviu Pendefunda/21
 Liviu Pendefunda – 65. E o glumă, nu?, de Nicolae Băciut/22
 Asterisc. Peruca, de Elena Agiu-Neacșu/22
 Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/23
 Încercare despre sublim. Dialog cu Mihail Diaconescu, de S. George Săndulescu/24
 Puncte de vedere. Pas cu pas, de Gheorghe Moldoveanu/25
 Vitrina. Siluirea gramaticii (Emil Bucureșteanu), de Mihai Merticaru/27
 Poeme de Ștefan Jurcă/28
 Cronica literară - cartea de poezie. Pulberea negândurilor... (Rodica Amel), de Livia Fumurescu/29
 Poduri lirice - Poetical Bridges, de Dorina Stoica/31
 Dana Borcea și ... un bob de lumină, de Christian W. Schenk/32
 Între mâini și-o toamnă cu genunchii la piept (Mihaela Aionesei), de Ion Topolog/34
 Semantica luminii (Mihaela Meravei), de Güner Akmolla/34
 Baladă pentru școala de tractoriști (Aurel Podaru), de /35
 Sisif pe casa scărilor (Valeriu Marius Ciungan), Prin lentila umbrei (Valeriu Marius Ciungan), de Ionel Popa/36
 Cronica literară – cartea de proză. Exerciții de logică transcendentă (Madeleine Davidsohn), de Mihai Batog-Bujeniță/38
 Un bildungsroman captivant (Constantin Costache), de Diana Dobrița Bîlea/39
 Cronica literară – cartea de teatru. Reversul medaliei (Nicolae Suci), de Ioan Marcoș/41
 Cronica literară – eseu. Esestudii (Iulian Cătălu), de A.I. Brumaru/42
 Aporiile tinereții lui Ghilgames (Ion Hirghiduș), de Geo Constantinescu/43
 Cronica literară – publicistică. Călător prin istorie (Marga-Rita Popeli Tatu), de Marin Iancu/44
 Cronica literară – istorie literară. Gavril Istrate, Opera filologică și literară, de Mircea Daroși/46
 Documentele continuității. Națiunea în stare de veghe (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/47
 Argument pentru Transilvania sufletului meu..., de Ioan-Aurel Pop/48
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/49
 Ființa și Credința, (George Remete), de Stelian Gomboș/50
 Scot cuie, poem de Emilia Amariei/51
 Epistolar monahal. Zbor spre înalt. Sfânta Mănăstire Țețu, de sora Denisa/52
 Amvon. Mă tem de cei ce nuse roagă, de Gheorghe Șincan/53
 In Memoriam. Dinu Ianculescu, de Nicolae Băciut/53
 Poeme de Ioan Mugurel Sasu/54
 Poeme de Shanti Nilaya/55
 Picătură de Vatră veche. Din Parnas în Agora și înapoi, de Traian Dinorel-D. Stănculescu/56
 Biblioteca Babel. Samuel Tuaveku, în românește de George Anca/57
 Poeme de Maria Ieva/57
 Actuală poezia montrealizează (George Filip), de Mihaela Donciulescu, Alex Cetățeanu/58
 Meridiane. Tablao, de Gabriela Căluțiu-Sonnenberg/59
 Cărți poștale. Viața pe strada Paradise, de Anica Facina/61
 Sonete de Grigore Grigore/63
 Proza de azi. Afaceri în cimitir, de Constantin Stancu/64
 Niciodată să nu spui niciodată, de Carmen Suissa/65
 Dragoste, altfel, poem de Mihaela Aionesei/66
 Poeme de Gheorghe Cutieru/67
 Starea prozei. O fetiță de familie, de Gheorghe Patza/68
 Răul fără nume, de Alexandru Decebal Seul/68
 Starea prozei. Dar votul?, de Dorin N. Uritescu/69
 Ocean întors. Mărgelile copilăriei, de Simina Lazăr/72
 Ancheta „Vatra veche”. Casa Memorială „Ion Minulescu și Claudia Millian”, de Luminița Cornea/73
 Expo. Ovidiu Cărpșor/74
 Interviu cu Valentin Voicilă, de Adriana Bulc/75
 Poeme de Viorica Șutu/76
 Maria Golban Șomlea – un om frumos, de Nicolae Băciut/76
 Literatură și film. Sic transit gloria mundi, de Alexandru Jurcan/77
 Meridiane muzicii. „Crai nou”, la Montreal, de Milena Munteanu/77
 Plastica. Interviu cu Alexandra Iulia Stoescu, de Anca Sîrghie/78
 În stil romantic, poem de Daniel-Samuel Petrilă/79
 Festivalul „Ana Blandiana”. Regulament/80
 Festivalul „Ion Creangă”. Regulament/81
 Festivalul „Ștefan Fuli”. Regulament/81
 Antologie. Reflecții despre 1 decembrie 1918/81
 Epigramistul centenar. Mircea Ionescu-Quintus/82
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
 Curier/83

Cuib nocturn

Visătorul

Număr ilustrat cu lucrări de Sever Suci

FEȚELE FACEBOOK-ULUI

Facebook a intrat în viața noastră acaparator, dominator, seducător... Sună impresionant o astfel de carte de vizită și e doar o mică parte din ceea ce ar putea spune utilizatorii despre Facebook și viața lor.

Pentru mine, Facebook, înainte de toate, e un eficient mijloc de promovare a unor proiecte, programe, acțiuni culturale, dar și de informare despre activități asemenea din țară și străinătate, pe unde există români – și unde nu există?! Cum e și o fereastră prin care ne privim unii pe alții, cu toate ale noastre, pe care dorim să le facem publice.

Dar Facebook e și o oportunitate de dialog, de exprimare a unor puncte de vedere, atitudini, poziționări față de faptul politic, economic, social, cultural etc. Nevoia de comunicare e cu atât mai mare cu cât alte mijloace nu au facilitățile Facebook-ului, iar comoditatea accesului – oriunde și oricând – l-au făcut pe acesta indispensabil. Aproape că pentru mulți dintre noi e de neimaginat viața fără Facebook.

Nu sunt un utilizator înrăit, trebuie să-mi gestionez timpul în funcție de prioritățile mele cotidiene ori de cele pe termen lung. Dar mă mulțumesc și cu acest puțin...

Una din marile mele amărăciuni, însă, legată de Facebook, este lipsa de ținută, în multe cazuri, a comunicării, manelizarea, maidanizarea acesteia, lipsa de respect față de cel cu care se intră în „dialog”, dacă dialog se poate numi „porcăiiala” reciprocă!

Toată lumea pare a se pricepe la toate, toată lumea și nimeni totodată are/nu are dreptate. Puțini par a fi atenți la ce afirmații se fac, fiecare are o poziție fermă, intransigentă și adesea intolerantă.

Mă ardea la degete uneori să-mi exprim și eu punctele mele de vedere legat de un subiect sau altul. Mi-am reprimat aproape întotdeauna tentația, pentru că am observat cu câtă ostilitate sunt respinse, frecvent, unele „polemici cordiale”, cum ar fi spus Octavian Paler, un senior al polemicii. Pentru că polemica presupune, înainte de toate, respectul reciproc. A polemiza nu înseamnă a te certa, a te dușmăni cu cineva, ci, ca într-o maieutică, polemica ar trebui să fie o încercare de a scoate în lumină adevăruri.

Nu înseamnă că dacă ești pe o poziție adversă cu cineva trebuie, automat, să-l înjuri de mamă! Dar când vorbim de limbaj... ce să mai vorbim!? E atât de colorat, de pestriț, că pare reabilitat din mahalaua evocată de Eugen

Barbu, din groapa lui Ouatu. Nu mai vorbim de sărăcia acestuia, de recurgerea la un limbaj de 50 de cuvinte și acelea mai ales deochiate, în locul cărora ar fi mai potrivit câte un... bip!

Am să mă țin departe de provocările de acest fel de pe Facebook. Oricât de iritant ar fi să auzi spus din gura lui Mircea Cărtărescu că „Poporul român n-a ales parlamentul ăsta de hoți, nici guvernul ăsta de semi-oligofreni și semi-analfabeți”, nu o să fac galerie nici cu susținătorii, nici cu detractorii candidatului la premii suedeze. Orice pasăre pe limba ei pierde! Credem că la nivelul pe care-l pretinde, „Orbitorul” ar fi trebuit să fi depășit faza etichetărilor și generalizărilor, care n-au nimic nici demn, nici moral în ele.

Dar mi-e greu să trec cu vederea un incident recent, legat de o semnalare de bun simț, la o impardonabilă (ne)cunoaștere a termenilor (președintele Johannis ne-a anunțat rituos că la 24 ianuarie se „comemorează” Mica Unire!). Reacția unui „facebook-ist a fost una în care au fost invocați moșii, strănepoții, studiile, apartenența la PCR a celui care a îndrăznit să se atingă de Președintele lui etc. etc. După ce susținătorul „comemorării” a văzut că, împreună cu Președintele au dat cu oiștea-n gard sau cu mucii în fasole, cum se spune, a șters repede postarea... Dar asta după ce, într-o izbucnire maidaneză, îl făcuse troacă de porci pe cel care, cu eleganță, semnalase... eroarea Președintelui.

Altfel e inutil, steril, contraproductiv, să te înfrunți cu necunoscuți sau cu anonimi, să-ți consumi timp și nervi în dialoguri... monolog, în care fiecare vorbește și nimeni n-are răbdare să-l asculte pe celălalt, în dezbatere fără idei, ori cu idei puține și fixe, cu înverșunați slujbași de partid..., cu veleitari, cu oameni săraci cu duhul, fără credință, fără conștiință.

E păcat, pentru că, pentru fiecare sună la fel versurile lui Romulus Guga, „Mi-e atât de puțin timpul,/ Atât de grăbite sunt toate,/ Atât de ușor se strică/ Ce la naștere pare eternitate”!

NICOLAE BĂCIUȚ

Meridian

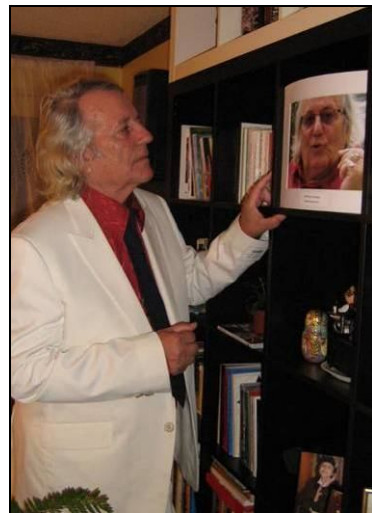
NINGE CU-NDURARE

când tună norii, Dumnezeu e trist
și-n jilțul Lui din ceruri iar ne ceartă,
că-n Eden prea ne facem de ocară,
iar fulgerele-s semne că... ne iartă.

adesea, când mă urc la cel Bătrân,
îi spun că nu sunt răi toți pământeni,
că apă dau și pâini – la călători,
precum făceau cândva – samaritenii.

îl îmbunuez, că doar sunt fiul Lui,
iar el mă crede doar pe jumătate
și când privește pe răbojul meu
vede-ncrustate multele-mi păcate.

desigur... am greșit, îl mint frumos,
că și greșeala - nouă ne-a fost dată.

viața-i hotarul între plus și minus;
aceasta ți-a fost voia ție - Tată...

pe noi - cu crucea-n spate ne-ai gonit
spre patru zări...de unde-o bate vântul
iar noi ne-am înmulțit - cum ai cerut;
copiii Tăi – am împânzit pământul.

nu ne certa că suntem regi sau blegi.
pe terra – și săracii și avuții,
ne ducem goi-golași la țințirim
și-adesea... ne-nhămăm la revoluții.

prin Eden prea ne facem de ocări,
iar fulgerele-s semne de iertare.
când tună norii – Dumnezeu e trist
și ninge peste lume cu-ndurare...

*februarie – 2017,
la Montreal.*

GEORGE FILIP

Descoperirea lui Sever Suci

(1924-1997)

(Foto: 20 aprilie 1997)

Pe Sever Suci l-am cunoscut în anii în care lucram la Televiziunea Română. În perioada în care emisiunile de Știri ale TVR-ului încă nu făceau alergie la cultură și în care Paul Șoloc și Cornelius Roșianu, director, respectiv redactor-șef al Departamentului de Actualități pe atunci, devenit Departamentul Emisiunilor Informative (DEI) mai apoi, acceptau știri culturale din provincie, inclusiv la Jurnalul de la ora 20,00, îmi căutam subiecte de relevanță națională. Așa am dat de Sever Suci, un personaj interesant și prin biografia și prin opera sa.

Sever Suci ilustra cât se poate de bine forța talentului care învinge obstacolele vieții, care își caută vaduri de exprimare.

Modest, simplu, bonom – acestea au fost primele impresii despre un om pe care l-am găsit trebăluind în grădina casei de pe strada Narciselor nr. 18 din Târnăveni, bucuros de oaspeți, dispus să stea la taifas.

Un om fragil, mic de statură, dar cu o înfățișare maiestuoasă, cu barba sa stufoasă, albită de ani și vremi, semănând, într-un fel, cu Brâncuși.

Nu puteai crede că acest om avea doar șapte clase, că viața i-a trecut în salahorie, câtă vreme discuțiile cu el făceau proba unei culturi filosofice consistente, a unei culturi plastice surprinzătoare.

Dobândise înțelepciune prin trudă discretă, în ceasurile libere după

munca istovitoare din Combinatul chimic târnăvănean, “cetate a chimiei” mai ieri, ruină azi.

Dar și putere de a înlănzi lemnul și piatra, de a pune în ecuație culorile în căutarea armoniei expresiei plastice. Nici “pictor sau sculptor naiv”, nici “artist amator” nu sunt sintagme care să i se potrivească. Pentru că nu era nici naiv, nici amator, în sensurile cotidiene ale termenilor. Era “amator” doar în accepțiunea îndrăgostirii, iubirii lui față de artă.

Sever Suci era un sculptor aparte. El lucra împreună cu natura, de la care lua materia primă deja într-o formă încărcată de expresivitate – trunchiuri de copaci care, ele însele, în “sălbăticiunea” lor, spuneau ceva, artistului revenindu-i doar misiunea să nuanțeze, să particularizeze metafora plastică. Povestea!

Pentru că cele mai multe sculpturi ale lui Sever Suci sunt “povești”, istorii ale ființei în căutarea devenirii și definirii sale.

“Pomii vieții” sale au pe fiecare ramură o poveste, ieșită de sub tășul daltei, în mănuierea calmă, fără încrâncenări. Sculpturile sale sunt de o frapantă modernitate, care se hrănește benefic din tradiție, redescoperind-o.

Casa lui, până la un loc, la fel cu celelalte, a primit distincție de atelier, fiind înstăpânită și păzită de sculpturile în piatră, spre stradă, ca un fel de zid de cetate babiloniană, cu terasa înspre curte și grădină în care artistul și-a ținut aproape personajele sale tot timpul vieții, ca niște tovarăși de dialog. Viața lui Sever Suci, “îngropată” la marginea provinciei, a fost un centru al lumii. O lume pe care a populat-o cu visele sale în lemn, piatră și culoare, o lume care s-

a intersectat cu uimirea și admirația celor care i-au trecut pragul, oameni simpli, vecini, ușor contrariați, dar și scriitori, oameni de cultură, atrași de mirajul artei unui om frate cu sinceritatea, nu doar cu codrul din care aducea lemn, piatră, culoare.

Poate că Sever Suci a fost risipitor cu sine, nu și-a acordat atenția pe care o merita capacitatea lui de a rostui lumea prin limbajul artei.

Exista și riscul ca lucrările lui să rămână marginalizate, ba chiar să se prăpădească în timp și spațiu, dacă nu era gândul bun al unui poet, “paznic de far”, Răzvan Duncan, care a făcut gestul pe care-l binemerita arta lui Sever Suci.

Așa s-a constituit o galerie permanentă, cu cele mai reprezentative lucrări ale lui Sever Suci, în holul Casei de Cultură “Mihai Eminescu” din Târnăveni, punându-se în circuitul de valori o operă plastică meritorie, unică în felul său, inegalabilă pentru întreaga istorie culturală a unui oraș de provincie, care nu poate decât să fie mândru de acest “cetățean de onoare” al său.

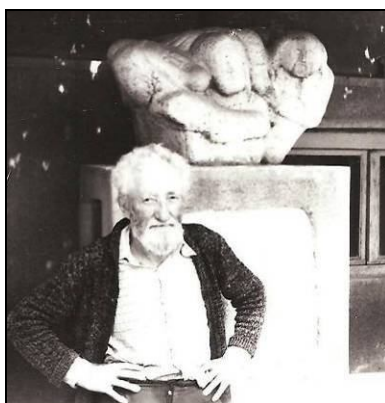
Unii se întrebau ce-ar fi putut împlini, ca artist, Sever Suci, dacă ar fi urmat “școli înalte”? E greu de spus! Dar este grăitor și ceea ce a ieșit din mâinile și sufletul său, care și-au găsit hrana din instinctul nevoii de cunoaștere. Dar și de rostire.

Sever Suci a ajuns să țină aprinsă torța artei plastice în Târnăveni.

O parte dintre lucrările lui se constituie acum într-o galerie de artă care înobilează imaginea unui oraș bulversat în toate încheieturile sale, în care și cultura e adesea pusă la zid de oameni complexați, incapabili să înțeleagă menirea faptului de cultură, pe care-l strâng în menghina unor interese administrative sau de partid, oricare ar fi acesta, oricâtă descendență neo- ori criptocomunistă ar avea.

Valuri de tot felul vor veni și vor trece. Arta adevărată va rămâne, iar cartea pe care i-am dedicat-o, împreună cu Răzvan Duncan, se vrea o addenda la pașaportul de liberă trecere a artei lui Sever Suci prin lumile mai mult sau mai puțin ostile artei, mai mult sau mai puțin dispuse să tolereze arta, mai mult sau mai puțin capabile s-o înțeleagă.

NICOLAE BĂCIUȚ

9 august 1996

Vatra veche dialog

George Astaloș

“Important e nu să... viețuiești, ci să trăiești!”

(II) Inedit

Titus Suci: Acum, după aceste frumoase și potrivite cuvinte dedicate celor ce produc bunuri materiale, nu spirituale, să revenim la tine. Încearcă, dragă George, să vorbești și la modul general, dar referă-te mai ales la tine însuși. Precizează, înșiră motivele datorită cărora ai păsărit România, modul în care ai făcut-o. Îți pun această întrebare pentru că în mod cert te-a determinat ceva și vreau să răspunzi la o întrebare formulată cam în felul următor: ce nu trebuie să suporte, ce nu trebuie să îndure un om din partea celor din jurul lui, fie că aceștia formează un guvern, un partid sau cine știe ce altă structură socială?

George Astaloș: Să începem cu motivul. O să ajungem la el, dar nu repede, nu direct, ci prin intermediul unei anecdote. Cu ceva ani în urmă am fost invitat de un fost coleg de liceu, Klein, mai mare ca mine, la o seară între bărbați care veneau din Germania, din Anglia... Mă rog, foști colegi de-ai lui, prieteni, cunoștințe... Eu am fost invitat cu toate că nu mă știam cu nici una din celelalte persoane. Singurul ins pe care-l cunoșteam era Klein. Klein locuia în apropiere, într-un bloc ce se găsește la cel mult 300 de metri de locul în care ne găsim acum. Și intru în casa prietenului meu, unde fiecare ins era în mână cu câte un pahar. Dialoguri paralele, încrucișate... amintiri, noutăți, întâmplări nostime, poante... Bărbați în jurul a 45, 50 de ani. Necunoscând pe nimeni, nu prea eram în apele mele. Întorceam capul în dreapta, în stânga, firește înspre insul ce vorbea cel mai tare. Situația s-a schimbat, adică m-am adresat și

eu celor din jur, după ce un ins, arhitect, a zis. *Domnilor, după ce am stat aici, la Paris, șase luni – ajunsese în Franța datorită unui contract, ceva legat de specialitatea lui – am decis să nu mă mai întorc în România.* Intervenția mea? *Domnule arhitect, eu știam că nu mă mai întorc în România înainte de a ajunge în Paris!* Adică aici e diferența. Aici se găsește motivul pentru care am plecat eu din România. De fapt, nu doar eu, ci peste două milioane de români. Români care sunt în diasporă, care pe unde ajung se impun prin pregătire profesională, prin rezultate de excepție. Vrei un exemplu? George Palade! Laureat al unui Premiu Nobel! Care însă a obținut acest premiu nu pentru România, ci pentru Statele Unite!

Al. Repan: Era cât pe-aici să-l avem și noi, pentru noi.

N. Iliescu: Ai dreptate, era... și ținând cont de banii ce s-au pompat în Suedia...

Al. Repan: Da, și e și de mirare și păcat că nu-l avem...

George Astaloș: Nu e de mirare. Și zic asta fiind destul de sigur că tu te gândeai la Ceaușescu. El nu avea nicio șansă. Absolut nicio șansă, degeaba s-au vânturat astfel de supoziții. Era în schimb să-l avem prin Tudor Arghezi. Și eforturi s-au făcut, s-au băgat atâția bani în... manevrele de acest tip, cum nici nu vă puteți imagina. Datorită întâmplărilor de care pe ici pe acolo am spus câte ceva, de prezența în acești 20 de ani prin congrese mondiale, co-

locvii, prin tot felul de Bienale, am aflat că statul nostru a cheltuit sume mari, imense, pentru ca un român să intre în posesia mării distincții. Că era Arghezi ori altul nu părea o chestie capitală, dar s-a mers pe varianta asta pentru că... pentru că poetul nostru avea figura aceea hieratică. O figură ce făcea bine pentru Premiul Nobel. *Manevra* a eșuat. Traducerea celor mai importante cărți ale sale în limba suedeză, publicarea acestora în *Seghers*, în colecția *Le poet par lui meme*, au costat o groază de bani, dar manevra a eșuat... Mai târziu s-a zis... *hai să încercăm cu Nichita Stănescu. Manevre cam la fel, alți bani, și de data asta mulți, dar...*

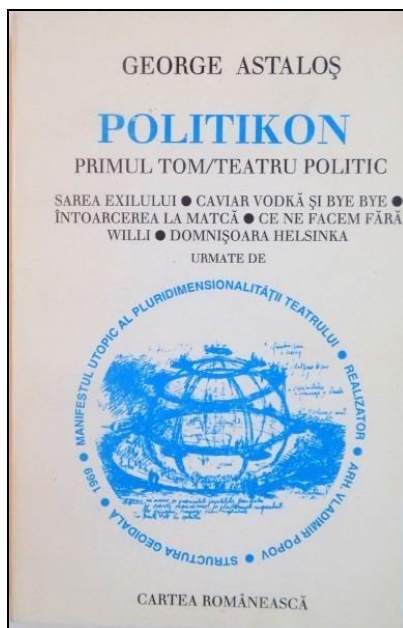
Dar nu știți, pentru că vorba aia, nu știi nici ce se petrece în apartamentul de alături, darămite ce se întâmplă în culisele Uniunii Scriitorilor... Exista la sediul Uniunii, acolo la șosea, poate mai există și acum, nu știu... Deci exista acolo, în biroul secretarilor, un dulap. Niște dulapuri. Erau pe partea stângă cum intri. Dacă deschideai un dulap ce era acolo? Niște antologii. Nimic mai logic, deci antologii... Ale cui? Ale lui Nichita Stănescu, că despre el vorbesc. Care este născut în același an cu mine, nu intru în amănunte. Deci Nichita Stănescu antologie de poezie... Buuun... Antologie bilingvă română-franceză... Stiva următoare – antologie bilingvă română-germană... Apoi antologie bilingvă română-engleză... Înțelegem acum de ce în albumul pe care *Tineretul liber*, supliment publicat recent, pe care l-am primit abia ieri, îl publică în franceză, engleză, probabil și în germană. Dar nu sunt sigur, deoarece nu am avut timp să-l răsfoiesc de ieri până azi, probabil și în rusă...

Titus Suci: *Un moment. Ce trebuie să înțelegem noi de fapt? Că tu ai plecat din România pentru că nu ai fost propus pentru Premiul Nobel?*

George Astaloș: Nu. Firește că nu. Eu mă refer la suma aceea de bani, pompată în ideea de care vorbeam, apropos de Palade.

Pentru marele medic nu s-a cheltuit niciun leu, niciun singur cent. Savantul și-a văzut de cercetările lui, de concluziile, de deducțiile științifice la care a ajuns, acestea impunându-l așa, de la sine, prin sine, pe plan mondial. →

TITUS SUCIU

Asta ca să mă refer la Ceaușescu, nu la... Sigur că Ceaușescu, ca orice ins ambițios, vanitos, și-a dorit... Dar chestiunea nu e acolo, ci la banii cheltuiți pe fel și fel de broșuri, de caiete de prezentare... practic maculatură curată împărțită, firește gratuit, ambasadelor românești din străinătate. De fapt, nu doar românești, tuturor persoanelor despre care se credea că erau interesate de literatura din România... sau care studiau literatura română în Franța, la Sorbona. Numai că, atenție, fac precizarea pentru cei care nu știu amănuntul următor, acolo **limba română este învățată la limbile orientale**, nu la române, cum se crede sau cum e firesc. Sunt atâtea detalii pe care oamenii nu le știu... Deci asta este, suntem români, suntem latini, cu toate astea suntem considerați orientali, limba română e considerată de sorginte orientală. Știai cumva treaba asta? Nu, sigur că nu, dar asta este structura lor universitară. Adică acolo s-au dus banii, acolo s-au investit, acolo s-au împrăștiat milioane, poate zeci de milioane de lei. Ambasadele erau bombardate cu teancuri de broșuri, de cărți, și ăia trebuiau să le dea mai departe zicând că lumea se interesează de acele apariții, numai că lucrurile nu stăteau așa deloc. Eu i-am cunoscut pe tinerii aceia, pe studenți. Nu, nu-i interesa, ei aveau problemele lor, studiile, iar ăștia îi bombardau cu publicații, cu cărți ce nu le stărneau interesul cât de cât...

Titus Suci: *Exotismul...*

George Astaloș: Exotismul! Măcar de ar fi fost exotism, că ăsta se știe, provoacă interes, curiozitate. Numai că, în situația la care mă refer, nu putem vorbi de așa ceva, nu se crea nici măcar atâta interes cât, să zicem, pentru supa chinezească! Ce este, într-adevăr, o chestie exotică. Atât de exotică încât, din când în când, duc mâna la buzunar pentru a vedea cum se mănâncă în Orient...

Deci, de ce pleci din țară?... Pleci pentru că arbitrarul devine o monedă de schimb, pentru că totul e arbitrar, pentru că nimeni nu hotărăște asupra propriului său destin, că sunt niște planificatori ai destinului, niște planificatori ai culturii. Planificatori ai respirației, ai mersului pe jos, ai modului în care îți petreci timpul liber ori concediul... Dar la un moment dat, toate astea, ori unele dintre ele, ți se

pun de-a curmezișul în gât și te sufoci și-atunci nici nu mai știi cine ești și ce vrei, nu mai știi să scrii, după care, cenzurându-te, datorită motivelor pe care nu le înșir pentru că le cunoaștem, nu mai știi unde ești, de unde vii, ce-i cu tine. Ai ajuns, adică, un dezorientat căzut într-un hău de unde... De unde mi se pare că orice român ce ținea să se respecte trebuia să-și spună... *stop, gata cu mizeriile astea, îmi asum toate riscurile acestei experiențe în Occident, unde e posibil să reușesc, caz în care îndrăzneala mea se va converti în cea mai înțeleaptă decizie a vieții, existând, firește, și alternativa ratării, situație pe care o voi trata... o voi trata ca pe o aventură spirituală fabuloasă...*

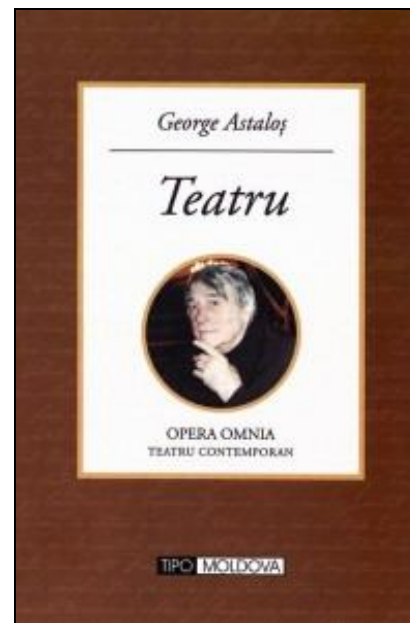
Deci, cam așa gândeam eu pe vremea aceea și te rog să mă crezi că sunt cât se poate de sincer când spun că reușita este și nu este... De fapt, ar fi nedrept să marșez pe îndoială, în ceea ce privește însă aventura spirituală... vorba aceea, **numai de bine**.

Titus Suci: *George, te citez. Ziceai... numai de bine. Te rog, deci, glosează pe marginea următoarei întrebări: ce nu se cade să suporte un tânăr, ce nu trebuie să accepte.*

George Astaloș: Nu trebuie să accepte nimic. Absolut nimic. Trebuie să plece de la ceea ce i s-a dat și... Vorba noastră, a românilor, este: **șapte ani de acasă**. Sigur că ăia șapte ani de acasă nu-ți dau nimic, dacă *tragi obloanele ori îți înfunzi urechile*... ăia șapte ani pot adică să facă mai puțin decât o săptămână! Uneori o singură zi. Ori doar o experiență. Important e nu să... *viețuiești*, ci să *trăiești*! Iar o experiență capitală poate valora mai mult, mult mai mult decât cei șapte ani de acasă... Omul, și nu e vorba numai de român, se pare că și-a pierdut mândria. Nu știe să fie mândru. Nu mândru în spiritul îngust al cuvântului, în care zici... *pe mine*

Sever Suci

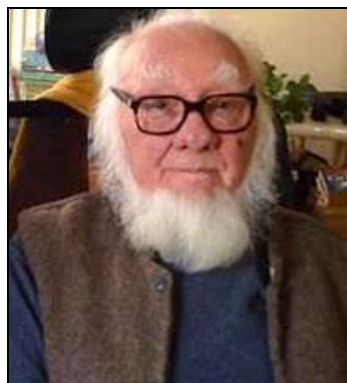

niciodată, mă, niciodată... Cunoști bancul și replica asta, nu?... Deci nu vorbim de mândria omului mărunț, a omului lipsit de disponibilități de inteligență... A, zâmbesc pentru că mi-am amintit bancul cu intelectualul, cel în care se dă răspuns întrebării... *știi ce e un intelectual?*...

Deci, asta este, omul și-a pierdut mândria. E dispus să facă una, alta ca să obțină... ca să fie mai cunoscut... mai *văzut*. Și-a pierdut această mândrie pe care întâmplător, în România, în periferiile României, o mai găsim și e, încă, puternică. Mă gândesc la Bucovina... la Ardeal... mă gândesc mai ales la Basarabia... Fără să am o *pornire* expresă, pentru mine Pocuția este... Ce știu eu, ce trebuie să știe orice român, e că Matei Basarab a cumpărat Pocuția cu acte în regulă și eu o cer înapoi oricărui polonez. Chiar și unui șofer de taxi care îmi spune... *păi și eu sunt din Est, sunt polonez*. Da, numai că Pocuția este a noastră, pentru că a cumpărat-o un străbun de-al meu, Matei Basarab... Până la urmă, însă, tot eu îi dau 30 de franci... Da, îi dau, dar ce vreau să spun e că eu nu mă opresc în detalii de astea. Însă acea mândrie a individului, a omului, care nu are datorii, care își ține cuvântul dat, care se înjosește să pună piedică ăluia care deja e împiedicat și așa mai departe...

Deci, toate la un loc formează o globalitate de motive de revoltă, o globalitate de motive de decizii cruciale, de decizii care te pot duce uneori la autodistrugere...

Vatra veche dialog

Paul Goma

„Cu aceste măsuri, cântați
prohodul culturii române...”

(III)

- Domnule Goma, dacă s-au strâns atâtea, vă propun să facem un... inventar.

- ... România, 1968. Am publicat atunci cărțuia **Camera de alături**. Proză scurtă, ciuntită. Ciuntită de cenzură. A apărut la Editura pentru Literatură și Artă în 22 august 1968, când a fost ocupată Cehoslovacia. Următoarea carte se numește **Ostinato**. Ostinato e o indicație muzicală, însemnând obstinație, încăpățănare, repetare. Este un roman de pușcărie. L-am predat editurilor românești, timp de cinci ani am fost în fel și fel de tratative cu ei dar... Redactorii respectivi cu... *mai scoate, mai modifică*; eu cu... *nu, ori așa, ori îl trimit afară*. Nu mai auziseră așa ceva și începeau să rădă. *Cum adică să-l trimiți afară?! Păi ce, dumneata ești rus?... Nu, sunt român, dar dacă în doi ani nu va fi publicat în țara mea, îl trimit în străinătate!* Atât forurile Uniunii Scriitorilor, cât și Securitatea, erau așa de sigure de supușenia românilor, încât și-au zis că glumesc, că fac pe nebunul. Ei bine, cum gândeam eu? Ca un om normal! Adică ceea ce făceau rușii... bulgarii... cehii... Dacă nu puteau publica în țară, trimiteau manuscrisele în străinătate. Sigur, riscul exista. Și la ei regimurile erau comuniste, dar își asumau riscul fără nicio ezitare.

Încheiem acum divagația, revenim la subiect. Am așteptat cât am promis, ei nu m-au publicat, eu m-am ținut de cuvânt. Așa că, în 1971, romanul a fost publicat de două

edituri din Occident. În Franța, la cea mai importantă editură de limba franceză, Gallimard, în Germania Federală la editura Zurban, din Frankfurt pe Main. Ei bine, apariția cărții a fost un adevărat eveniment al acelor ani, deoarece editorul german a lansat-o în timpul Târgului de Carte de la Frankfurt. Succes-succes, dar tâmpiții noștri de diplomați, în special Nicolae Oancea, pe atunci ambasadorul României la Bonn... Păi știi ce-a făcut asta? A umblat cu tolba plină de bani la cele două edituri încercând să împiedice editarea volumelor! Ai auzit tâmpenie mai mare ca asta? Ai auzit? România era săracă, la alimentare nu găseai pâine, zahăr, ulei și el... Bineînțeles, a fost tratat ca un gunoi, cartea a apărut, cât despre vâlvă... Iar vâlvă a devenit adevărată pâlălaie, datorită unei reacții cretinoide a celorlalți români. Temându-se că apariția unei cărți anti-Ceaușescu – scrisă de un român! – la un stand oarecare o să-i pună și pe ei în teleguța mea, și-au luat cărțile și au pierit. Dar gestul lor prostesc a fost speculat în mod genial de editorul meu. A pus cartea mea pe standul gol, a invitat televiziunea și de aici vâlvă de care vorbeam, ceea ce pentru mine a însemnat bănuți frumoși. Frumoși... Asta a fost în 1971. Cam pe atunci, *geniul de Carpați* – a ieșit pe piață cu Tezele lui catastrofale. Eu... Eu le spuseseam prietenilor mei atunci, în '71. Mă, mie îmi miroase... mă, Tezele astea de-a dreptul **put!** Păi ce vrea cizmarul asta? Deprofesionalizarea actului

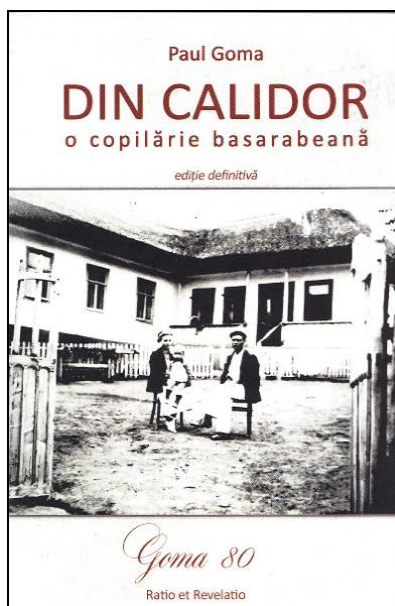
cultural, bagatelizarea activităților scriitorilor, pictorilor, muzicienilor?... La urma urmei, amatorizarea acestora în stilul gazetei de perete staliniste?... Și nenorocirea s-a împlinit. Ca peste noapte, ne-am trezit cu... *Cântarea României!* Cântarea României, ce s-a substituit profesionalismului! Ce a fost încă cu adevărat grav e că, încet, încet, scriitorii au cedat. Ei bine, atunci, să zic așa, noi am pierdut câteva ocazii. Când spun noi, mă includ și pe mine. Mă includ, chiar dacă am dat din mâini și picioare făcând pe caraghiosul.

Prietene drag, în 1971, am avut ocazia să-l oprim pe nebun. Vorbesc acum de Ceaușescu, dar nu dau toată vina pe el, pentru că Ceaușescu este produsul pur și dur al sistemului comunist, pe care noi l-am acceptat, nu-i așa? Or, dacă în 1971 l-am fi oprit din marșul lui megaloman, s-ar fi putut trăi în continuare în mod cel puțin rezonabil, pentru că în acel moment, materialmente, viața în România era, încă, trăibilă. Dar în 1971, când Ceaușescu și-a publicat Tezele din Iulie, cine a protestat?... Ei bine, sunt sigur că o să te surprindă ce-ți spun acum. Au protestat chiar **vechi staliști din Uniunea Scriitorilor!** Președintele Uniunii Zaharia Stancu, poetul stalinist Eugen Jebeleanu! În ședința de tristă amintire, Zaharia Stancu i-a spus cam așa... *Tovarășe președinte, cu aceste măsuri, cântați prohodul culturii române...* Ei bine, el a avut acest curaj, numai că nu a venit în jurul lui nimeni. Ba mai mult,ăștia tineri, țângăii, și-au dat adeziunea cu entuziasm. Să nu vorbim însă la modul general, să concretizăm cât de cât. Unul din ei a fost Aurel Dragoș Munteanu. Insul ăsta i-a *tras niște limbi* lui Ceaușescu, că ăsta nu s-a mai șters la cur o lună întreagă. Consecința? Acum Munteanu e director al TVR post-decembriste! Om integru, nu glumă!... Nu mai vorbesc de alți inși, tot tineri, care au *dat cu limba* și ei dar au avut... plăceri mai mici...

Dar să revenim la scriitori, însă nu te aștepta să nu ne pierdem, iar, în cine știe ce divagație...

Uite ce zic eu: **vinovat pentru analfabetismul politic al românilor este scriitorul!** Am vorbit de prima ocazie pierdută, trecem la a doua. 1977! Ce am pierdut atunci? →

TITUS SUCIU

Ocazia de a ne ralia cehoslovacilor. Noi n-am făcut-o, bulgarii da. Dizidența bulgară atunci s-a constituit, după 1977, datorită cehoslovacilor. E vorba de așa numitele **cercuri de lectură**. Vorba aia: afară-i vopsit gardul, înăuntru-i leopardul. Ei spuneau că se ocupau de ecologie. Da, se ocupau de ecologie, dar ecologia... De altfel, ca rușii... Ecologiștii, din punct de vedere politic, se ocupă de lucruri grave. De situația copiilor cu malformații datorate proastei alimentații, a poluării, a intoxicării mamelor care lucrau în mediu toxic... Eu am lucrat în siderurgie și știu cum este. Or femeile care manevrau macaralele, fiind totdeauna sus, unde se adunau toate gazele... Sau în industria zincului, a plumbului... Și atunci ce nașteau? Copii condamnați la o existență... Ei bine, trecând peste aceste considerente, să spunem fizice, în plan social-politic... E clar, dragul meu, ce m-aștept să înțelegi din acest logos... perfect întortocheat?... Mai... 20 mai... 20 mai 1990! Păi da, românii s-au comportat atunci ca niște dizabilizați! Păi cum, domnule, cum au putut românii să-și pună speranțele de mai bine în inși ca Iliescu, Roman, Brucan... Nu s-au uitat pe harta Europei în general, a Europei de sud-est în particular, situație în care și-ar fi putut da seama că, dacă cumva se întâmpla să se scufunde corabia, nu au unde să se ducă să ceară azil politic. Unde să se ducă? În Cuba? Păi și Cuba o să se scufunde azi, mâine. În Vietnam? Păi în Vietnam nu au ce mânca nici măcar diplomații. Coreea de Nord și ea e pe ducă. Până acum românii ziceau: *suntem o insulă de latinitate într-un ocean slav*. E adevărat, dar tot atât de adevărat e că mâine-poimâine se va spune... *suntem o insulă de totalitarism într-un ocean de democratizare*...

Titus Suci: Domnule Goma, nu credeți că...

Paul Goma: Nu. **Pasivitatea e de fapt complicitate**. Tu ești pe mal, în rău se înecă un ins, tu te uiți la el nepăsător. Înțelegi ce vreau să spun? Românii sunt în vâltoare, iar **scriitorii** se uită la ei cu ochii închiși. E adevărat, la București e un grup de oameni extraordinari, la Timișoara de asemenea. Vorbesc de *Societatea Timișoara*. Voi aveți o vorbă – *Banatu-i fruncea*. Vorbă adevărată.

Că voi ați fost *fruncea* și în 1956 și 1989! Voi ați fost primii care ați scandat lozinci anticomuniste și în 1956 și în 1989!

Un mare poet, care a murit în exil, Ion Caraion, are o poezie extraordinară... *eram tineri și aveam de unde muri*. În 1956, aveam 21 de ani. Revoluția avea loc la Budapesta, dar era gata-gata să intrăm în foc și noi. Aici se cade să amintesc că și atunci timișorenii, voi, timișorenii, *ați ieșit primii în arenă*, mulți dintre tinerii de atunci, în cea mai mare parte studenți, unii elevi de liceu, ajungând în pușcăriile comuniste...

În ceea ce privește pușcăriile... Tata și mama au făcut pușcărie, pe deasupra tata a *făcut* și Siberia. Bine, aia a fost atunci, acolo în Basarabia, când eram tânăr și... nu zic că nu-mi păsa, dar tratamentele la care am fost supuși toți, părinții, eu, surorile, nu ne-au făcut să ne pierdem mințile. Era entuziasmul nostru, vorbesc de cei tineri, știam ce urmări pot avea atitudinile noastre, și dacă la noi putem vorbi de exuberanța juvenilă, la mama și tata a funcționat îndârjirea. Sau dacă ți se pare prea pretențios acest cuvânt, folosește altul – **firea**.

Dar de la anii ăia, să revenim la anii '90. București, 13 iunie, Piața Universității. Cum a procedat Iliescu cu tinerii, tinerii ăia fiind studenți? Păi ce diferență e între securiștii lui Ceaușescu și minierii lui Iliescu?

Eu am dreptul să spun orice despre Ceaușescu, pentru că l-am

înfruntat. Eu i-am zis ce am zis, el mi-a spus să nu-l enervez, eu am continuat, el a dat cu ciomagul, ne-am înjurat, ne-am scuipat, după care, mă rog, se poate spune și așa, că gestul a fost sinucigaș... am plecat în Franța. În timpul lui Stalin, al lui Gheorghiu-Dej, al lui Ceaușescu, represiunile au fost sălbatice. Mai ales împotriva țărănilor. Se cade să vorbim, însă, *în oglindă*, despre represiunile lui Ceaușescu pe de o parte, pe de alta de ale lui Iliescu. Pe vremea primului, represiunea o făceau oamenii îmbrăcați în uniforme: milițienii, securiștii, trupele de la detașamentele de intervenție, adică uslașii, grănicerii... Însă ceea ce s-a întâmplat în '90 a fost de-a dreptul diabolic. **Civilii au fost atacați de civili!** Ceaușescu a dat ordine militarilor, Iliescu – civililor!

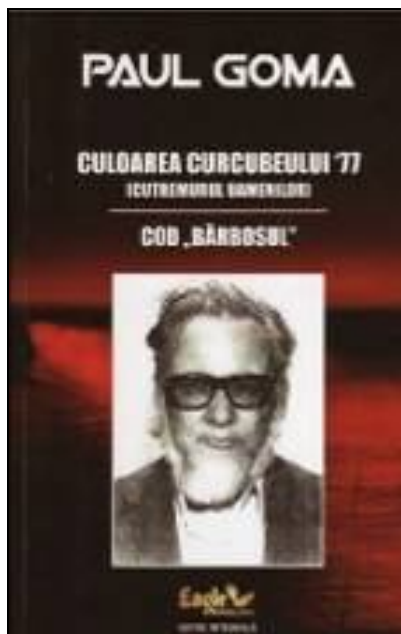
Titus Suci: Să înlocuim cuvântul **ordin**, folosit atât de des în răspunsul dumneavoastră, cu vocabula **inițiativă**, deoarece vreau să vă propun un scenariu...

Paul Goma: Mai avem un sfert de oră...

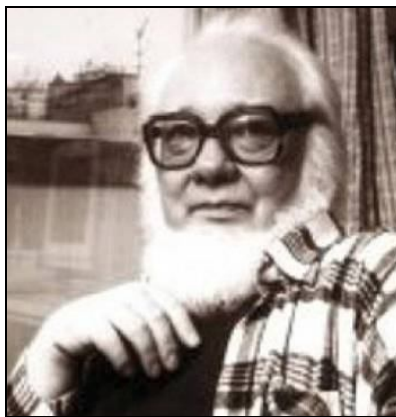
Titus Suci: Să presupunem că atunci, în '77, oamenii v-ar fi urmat. Întrebarea mea este: ați fi rămas în funcție, ați fi rămas în continuare lider, sunteți om politic prin excelență?

Paul Goma: Este... Simt aici o nuanță... Nu aș fi rămas în frunte. O să-mi construiesc răspunsul pe situația de la Timișoara. La voi, în 20 decembrie, Lorin Fortuna, Claudiu Iordache, Petre Petrișor, Ioan Savu... și încă 2-3 timișoreni au fost magnifici. A rămas vreunul dintre ei *în frunte* după acel fabulos moment?... Nu. Să punem acum obiectivul pe București. Altă situație. Iliescu s-a impus în 22 decembrie și *impus* a rămas!

Astea fiind afirmațiile, să încercăm să dăm acum explicațiile. Fiind în număr de două, după părerea mea, se *găsesec* în spatele sintagmelor... **Sediul puterii, Exercițiul puterii**. Când vorbim de un fapt istoric, e bine să privim **Istoria** sub unghi mare. Cât mai mare. Deci să căscăm ochii până ajungem oftalmici, că în ceea ce privește răspunsul... Deci știi cumva că *atunci*... *acolo*, o revoltă, dacă vrei să vorbim la *patru ace*... o revoluție, *victorioasă* într-un orașel de provincie, dacă vrei într-un oraș, →

a reușit să înlăture vechea putere din țară?... Să ne fie clar – **revoluția poate izbucni în orice localitate din țară, însă victoria poate fi asigurată doar de intrarea capitalei în revoluție!** De ce? Capitala este **Sediul Puterii**. Ministere, Direcții, Sedii de partide... Dacă astea nu sunt **zdruncinate**, dacă astea nu sunt date peste cap, nu iese nimic. Nimic! *Foc de paie* în orașelul X, dacă vrei în orașul Y, care după *pălălaie* se stinge cu consecințe grave, dramatice, pentru cei ce l-au ațâțat. Ești timișorean, cunoști situația de acolo, încearcă să mă contrazici. Demonstrază-mi că, dacă Bucureștiul n-ar fi intrat în foc, ați fi dat peste cap dictatura lui Ceaușescu... Văd că taci, deci putem trece mai departe. Mai departe, dar nu ne îndepărtăm de Timișoara. Care au fost personalitățile voastre de atunci? Fortuna – universitar. Iordache – economist. Petrișor – avocat. Savu – informatician... Păi de unde la acești oameni, în mod mai mult decât evident demni de tot respectul, priceperi în diriguirea atâtor și atâtor sectoare... economice, industriale, administrative, comerciale... și câte or mai fi ele că, e clar, nu am încheiat înșiruirea, doar *enumerarea* lor. De unde prestația necesară în coordonarea acestora? Ba, mai mult de-atât, să acceptăm că vreunul din ei ar fi avut ceva din abilitățile amintite... A, pentru că ești matematician – o chestie de logică. Timișoara, unul din oamenii despre care vorbeam ridică telefonul, la celălalt capăt al firului un ministru, nu interesează care, un ministru, și omul vostru îi spune cam așa ceva... *tovarășe ministru, până azi ai procedat așa, de acum încolo procedezi... așa!* E greu cumva să ne imaginăm cum s-ar fi încheiat acest dialog?... Acum București, 22 decembrie. Pe ecranele TV, Dinescu, Caramitru, Roman, Voican... Care au apărut primii, numai că au dispărut una-două... Căuta de Iliescu a apărut în urma acestora, însă s-a impus. De ce? Pentru că avea **Exercițiul Puterii**. Când era în scutece, îi răsfoia pe Marx, pe Engels... când mergea de-a bușilea, pe Lenin... în adolescență pe Stalin, după care, chiar în patria celor doi, a absolvit cu note maxime *Facultatea de Minciuni*. Definiția mea pentru politician? **Japiță hipnotică. Cu vorba te**

amețește, cu promisiunile te adoarme! Deci, cam asta este situația, asta a fost situația pe timpul lui Iliescu, din păcate, nu e altfel nici acum...

Păi după această digresiune știi ce întrebare mă frământă? E cumva prima de când stăm de vorbă?

Paul Goma: Mă rog, să revenim la subiect... Nu, eu nu am stofă de lider politic. Eu sunt scriitor. Or ca scriitor nu mă interesează puterea politică. În postura mea, mă interesează doar **puterea de a pune pe hârtie ceea ce orice scriitor adevărat trebuie să pună!** Pe hârtie pot *face* revoluție, război, zece războaie, dar în toate situațiile astea sângele curge numai pe hârtie...

O paralelă acum între Iliescu al nostru și președintele Cehiei. Primul lor președinte a fost filosoful Masaryk. Chiar după alegeri, zicea că o să plece imediat, numai că și-a prins un deget, mâneca, nu mai știu, ce în *angrenaj*. Într-un anumit fel este persoana potrivită la locul potrivit, dar ca om va fi terminat. Va fi mâncat. Uite, și Pleșu, păstrând însă proporțiile. Ce se pare că nu știa e că scaunul puterii are rădăcini în sens invers, ce te pătrund și te fixează în acesta pentru totdeauna, *echivalentul* acestei formulări fiind... **te fac neom**. Dar eu zic așa: un scriitor adevărat, chiar dacă ajunge pe scaunul ăla, nu trebuie să se lase... înrădăcinat! Deci Pleșu nu este scriitor adevărat! Încă un exemplu. Ești născut în Ardeal, locuiești în Banat, deci e de-al tău. E vorba de scriitorul bănățeano-ardelean Nicolae Breban. Între Breban și Iliescu a fost dragoste mare, mizau unul pe altul, Breban se vedea prim-ministru, cel puțin ministru al Culturii, însă s-a ales doar cu revista *Contemporanul*... Se dorea și Breban... *în rădăcinat*, însă...

PSALM DE RUG NEMISTUIT

Duh, spiriduș, koholul subțire-n fir ca gândul,
Fu prins de cugetare sub litera arabă;
E foc ce ochiul scapă, nu-l lănțui cu orândul,
Că-ascunde ca femeia - comoara sub podoabă.

Cei vechi credeau că focul în toate-și are firul.
E flacăra sau lobda, izvod spre dusul sperlei?
Vrei pildă de iubire? Ascultă trandafirul!
Cu-același spin se scrie și vâlvătaia perlei.

Când Rugul e-n văpaie, tu vrei în pumn cenușă?
Nemistuitul minții, dă-l inimii să-l zboare!
"Saul", mă strig, "cum ți-este lovitul în țepușă?
Tu nu-nțelegi Iubirii de ce lumina-I doare?"

În nor, vâltoare, geană, e foc înscris cu-osândă,
Că fulgerul nu-n paie se-ascunde pentru pândă.

PSALM SPRE ULTIMA VENIRE

Cui poartă doliu-n verde, otava-mi cea mai crudă?
Te-am întrebat cu ulmii, cu cedrii Tăi, cu pinul.
Ca iarba mi-ascund roua. Cât Te iubesc, cu ciudă,
Când fugi ca scăpăriul ce și-a atins rubinul!

Prin mine-Ți trece drumul, fără-nceput și capăt...
La ce folos că-s liber, când eu Te-aș vrea zăbală,
Îmi dai în mână frâul, dar eu în toate șchioapăt,
Iar ciutura din mine mereu se-ntoarce goală,

Că-n unduire de-i Chipul, grăitul meu, a doagă,
Sub cuget se sfărâmă ca stele-n val pe iazuri.
Copacul, frate geamăn, cât de copil se roagă,
Sau marea când iubește prin cântec de talazuri!

Poate de-aceea țărna la Ultima-Ți Venire,
S-o primeni-n chemarea din prima-Ți plăsmuire.

**DUMITRU ICHIM,
Kitchener, Ontario**

Eminescu și fenomenul universalizării

Apariția recentă a volumului *Eminescu universalul* (Târgoviște, Ed. Biblioteca, 2016, 298 p. cu pl.), datorat harnicului cercetător și interpret al fenomenului *universalizării* operei eminesciene, Dumitru Copil-Copillin (n. 17 februarie 1931, satul Șuțu, jud. Cluj) a readus în discuție un aspect special al *fenomenologiei* receptării operei poetului național, respectiv identificarea și evaluarea statistico-calitativă a traducerilor și ecourilor creației eminesciene, consemnate de-a lungul timpului, în majoritatea limbilor cunoscute, inclusiv în unele dialecte „exotice”. Meritul acestui demers, ce poate fi interpretat și drept un gest de *pionierat cultural*, recunoscut ca atare de comunitatea eminescologilor, prin publicarea, în colecția *Corpus Eminesc*, ce apare la Chișinău (în 10 volume), sub coordonarea academicianului Mihai Cimpoi, a unui volum distinct (IX, *Eminescu peste nemărginirea timpului. Propagarea operei în 64 de limbi și literaturi. Opinii, traduceri*), elaborat tot de D. Copillin, constă, ca să ne exprimăm în termenii utilizați de Umberto Eco, în transpunerea, în conștiința Cititorului Model, aflat pe meridianele lumii, a unui tip de Autor Model, „conectat în voie la jocul semiozei nelimitate, de codurile și subcodurile caracteristice altor culturi” (Mihai Cimpoi, *Un fenomenolog al receptării operei eminesciene*, op.cit., p. 8). Acționând, așadar, pe teritoriul amplu al demonstrării universalității operei eminesciene, D. Copillin identifică, deopotrivă, aspectele cantitative ale traducerilor cât și motivele (*topoi*, îi numește Mihai Cimpoi) din romantismul, clasicismul și simbolismul eminescian, inclusiv elemente *radiante*, exercitate de Eminescu asupra unor poeți din alte arealuri lingvistice diferite, semnând chiar unele izvoare tipologice și tematice de-a dreptul *vizionare*, în opinia aceluiași comentator, ce ne conduc spre o analiză existențială, ontologică și filosofică a operei sale. Înregistrând fenomenul traducerii operei lui Eminescu în „85 de limbi și, prin programe cu traducere automată, în alte 65 de limbi” (după

cum suntem avertizați dintr-un text cu valoare de *subtitlu*, publicat pe coperta a IV-a a cărții), D. Copillin mai înregistrează o premieră, și anume extinderea cercetării tradiționale în zona internetului, semn că „valorile naționale își stabilesc natural raporturi tipologice cu reprezentanții comparabili și compatibili din alte limbi”. Cu totul, *Eminescu universalul* este ceea ce observa și prefăcătorul cărții, o încercare de „a ridica, sub ochii noștri, piramidal, un Eminescu a cărui valoare e absolut indiscutabilă, comparabilă cu cea a tuturor poezilor reprezentativi ai lumii” (ibidem, p. 10). Pentru a-și justifica și chiar a-și întări demersul critic, în bună tradiție didactică (Dumitru Copillin este, între altele, și autor al peste 150 de articole din domenii convexe educației – organizare, eficientizare, modelare – ca și al unei monumentale cărți – confesiune, *O viață de dascăl obișnuit, trăită neobișnuit*, apărută la Editura Prut Internațional, din Chișinău, în 2011) autorul adaugă textului propriu-zis (cu totul, XVIII secțiuni tematice, organizate pe limbi și grupuri lingvistice iradiante) și două texte personale, *Predicții adevărate* și *Preliminarii*, în realitate o veritabilă *hermeneutică* a cercetării, extinsă, în cazul lui Copillin, pe parcursul a mai bine de 5 decenii de studiu (respectiv din anul 1964, când, tânăr asistent la Facultatea de Litere, urmărirea, fascinat, ultima intervenție publică a lui G. Călinescu, susținută în Amfiteatrul Odobescu: „Auzindu-i vocea, parcă plutind în afara timpului... am receptat ecoul mesajului profetic, rostit în modulațiile unice, călinesciene” – op.cit., p. 110).

Cu timpul, aceste ecouri „inefabile” s-au materializat în culegerea *Eminescu în perspectivă universală. Reconstituiri și restituiri* (2013) și, cu

deosebire, în recenta apariție editorială, o variantă *de lucru*, am spune, având în vedere că, în ciuda vârstei venerabile, autorul este hotărât să-și continue investigațiile.

În esență, Dumitru Copillin își fundamentează cercetarea pe teza, cu totul interpretabilă, anume că, în calitate de *exponent al spiritualității neamului*, poetul național ar fi cunoscut în adolescență, respectiv în iarna lui 1867, în condiții „misterioase și cu totul ascetice”, un moment de viață „străfulgerat de revelație”, fenomenul ce, în accepția comună, poate fi interpretat și ca „o comunicare cu Divinitatea”, și care i-ar fi permis „descifrarea a ceea ce intelectul nostru subiectiv a încifrat în natură” (cf. unui text eminescian extras din ms. 2257 – op.cit., p. 46). Argumentele pentru această veritabilă *premieră exegetică* îi sunt oferite lui D. Copillin de cartea profesorului de fizică de la Liceul Mihai Sadoveanu din Predeal, Ioan Câmpănuș, *Eminescu, magul călător* (2007), promovată deopotrivă la Congresul Internațional de Dacologie, de la București (2009), cât și la Congresul de Eminescologie, de la Chișinău (2013). Ca dovadă a afirmațiilor sale, D. Copillin citează pasaje din poemele, de amplă respirație meditativă, *Memento mori* și *Povestea magului călător prin stele* (ambele dateate cu certitudine de Perpessicius ca fiind elaborate „circa” în 1872 – *Opere*, V, Ed. Academiei R.P.R., 1958, p. 90 și 146), precum și alte câteva postume, precum *O stea în ceruri* și *Viața mea fu ziua*, inclusiv primele variante ale *Luceafărului*, din 1871. În aceste creații, interpretate fie în cheie *metaforică*, ori de-a dreptul *criptică* (fiind invocate în acest sens, *indirect*, recunoaște autorul, lucrările regretatului matematician și criptolog Ilie Torsan, tipărite în ediții confidentiale de prietenul și bibliologul Dan Toma Dulciu, la Editura Fast Printing, între care *Eminescu și șirurile Fibonacci*, 2014, și *M. Eminescu. Opera poetică și legea lui Poisson*, 2013), D. Copillin identifică „un moment de viață”, insistând asupra „sâmburelui realist” al imaginilor din *Cântul Dochiei*, inclus în poemul *Memento mori* : „Atunci el se retrage în muri de mănăstire / Și capul și-l cufundă într-al lumii sfinte cărți . . .” continuând : „În scorburile de păreți trăiește / Un biet călugăr / Tânăr →

MARIAN NENCESCU

frumos... dar ca umbra el e slab / Acolo prigonit de visuri și de gânduri / Ce vrea nici el nu știe, se chinuie-n zadar / Doarme pe un pat de zdrențe / Ce-i pus pe două scânduri / De ce ? și pentru cine el singur n-a știut...” (op. cit., p. 48). Pornind de la această viziune, interpretată ca o incursiune în zona sacralității pământului *Daciei*, completată cu zborul magului, descifrat de D. Copillin într-o cheie similară („Este un zbor inițiativ, determinat de o întâlnire asemănătoare cu cea a lui Moise, pe muntele Sinai, când Dumnezeu îi înmânează tablele Legii...” – op. cit., p. 49) se apreciază că poemele citate acoperă, literar vorbind, unele „pete albe din biografia poetului, respectiv fenomenul *Revelației* („cu filiații în 1867, decisiv în planul biografiei și creației” – op. cit., p. 53). Cum, însă, primul editor al poemelor invocate, G. Călinescu (*Viața Românească*, 1932) a avut o cu totul altă interpretare, punându-le în legătură cu informațiile și lecturile generate de perioada studiilor berlineze, nu ne rămâne decât să acceptăm, ca pe o fascinantă ipoteză de studiu, teza lui Ion Scurtu, unul dintre primii săi editori, anume că: „Pentru cunosătorii de aproape ai mersului vieții lui Eminescu, el apărea în zorile tinereții ca predestinat...”, idee ce întărește atât teza revelației, cât și pe cea a „universalismului eminescian”, promovate de D. Copillin în lucrările sale.

Altfel, contribuția autorului la identificarea „filonului de aur al raporturilor inter-literare europene și nu numai, cu marea operă eminesciană”, este impecabilă, începând chiar cu semnalarea primelor manifestări, situate în ultimul deceniu de viață al poetului și până la etapa actuală, de apogeu, când s-a cristalizat definitiv procesul de universalizare, numit și „fenomenul Eminescu”. Semnificativ, D. Copillin identifică în cartea sa una din primele traduceri, în limba germană, ale unei poezii eminesciene, *Melancolie* (publicată în revista berlineză *Gegenwart*, la 20 iulie 1878) de E. Wedi (Elisabeta de Wied, 1843-1916, viitoare Regină a României, și scriitoare cu pseudonimul Carmen Sylva), urmată de *O, mamă* (în *Magazin für die Literatur des in- und Auslandes*, Leipzig, 1 mai 1880) de George Allan (alias, Mite Kremniz, 1852-1916). Evenimentul, analizat în articolul *Zur Literatur der Ru-*

manien, apărut în aceeași publicație, sub semnătura lui Hugo Klein, a pus bazele a ceea ce D. Copillin numește fenomenul „iradierii penetrante”, similar promovării marilor aștri ai poeziei romantice, și reprezintă „începuturile afirmării lui Eminescu în plan european, prin intermediul antologiei germane de poezie românească *Rumanische Dictungen* (Leipzig, 1881, în care poetul figurează cu 29 de titluri). Cu acel prilej, subliniază D. Copillin, „poezia lui Eminescu începe să devină obiect de studiu literar, fiind plasată într-un context comparatist tipologic universal” (op. cit., p. 117). De altfel, interesul revistelor de limba germană pentru viața și creația lui Eminescu, promovată cu obstinație în spațiile culturale maghiar, rus, elvețian ori italian, au stat la baza *opinieii directoare* ce l-a promovat pe Eminescu, încă din zorii secolului XX, drept „un produs de excepție al geniului spiritual al poporului român”. Meritul acestui demers este, susține cu documente D. Copillin, al celor două scriitoare de limbă germană, Carmen Sylva și Mite Kremniz, care, în prefața primei antologii germane a poeziei românești, din 1881, au formulat premonitoarea frază: „Având rădăcinile în pământ românesc, talentul singular al lui Mihai Eminescu se înalță cu mult peste fruntariile patriei...” (ibidem, p. 118).

Semnificativă rămâne, susțin specialiștii, și prezența poetului național în spațiul rusesc, ca și al celorlalte limbi slave, începând chiar din 1887, când unul dintre primii săi traducători, savantul lingvist F. E. Korș, a afirmat că „sunt semne că poetul român este un strălucit egal al lui Pușkin”. De altfel, sonetul postum *Oricâte stele*, identificat personal de Korș în *Convorbiri literare* (1890), reprezintă, „prin vocabular și unele construcții sinactice” o ilustrare a unui *nou model de limbă literară* cu

filiații și sonorități pușkiene” (fenomen confirmat, susține D. Copillin și de savantul slavist Ioan Bogdan, 1864-1919, cu care Fiodr Evghenevici Korș s-a aflat în corespondență).

Se pare, de altfel, că rusa, în principal limbile slave, în general, inclusiv publicațiile din Basarabia ocupată, au favorizat versiunile locale ale versurilor eminesciene, pe motiv că: „Stăruise în sufletul slav eternul specific românesc... Numai în limba rusă s-ar putea traduce astfel” (*Note rusești despre Eminescu*, de Igor Kiv, op. cit., p. 182). Drept urmare, D. Copillin a identificat, în ultimii 130 de ani, nu mai puțin de 3.287 texte și referințe critice eminesciene, apărute pe teritoriul Federației Ruse (inclusiv al celor 17 teritorii federale), între care 60 de traduceri, 6 enciclopedii și o teză de doctorat. Cu totul, incluzând în acest bilanț și referințele din bulgară, poloneză, sârbo-croată, cehoslovacă și ucraineană, rezultă un corpus de referințe, ce însumează, pe internet, nu mai puțin decât 3,5 milioane de accesări / afișări / citiri.

Cu precizarea că, prin intermediul internetului, Eminescu a pătruns inclusiv în unele limbi indo-iraniene, ori din Orientul îndepărtat (cap XVII – XVIII ale cărții), vom semna promovarea, relativ recentă, dar definitivă, a poetului național în spațiul cultural chinez, datorată unor foști studenți ai Universității din București, care, odată reîntorși acasă, au continuat să rămână fascinați de armonia limbajului eminescian. Între aceștia, e și Luô Dongguan, vicepreședintele Asociației de prietenie chinezo-română, cel care, în ianuarie 2014, a recitat, la Radio China Internațional, în românește, poezia *Somnoroase păsărele*. În context, mai semnalăm și apariția, la Beijing, în 2003 și 2006, a volumului *Opere alese ale lui M. Eminescu*, în traducerea unor autori chinezi, foști studenți, la București, în anii 60-70, ai domnului D. Copilu-Copillin.

În concluzie, receptarea și asimilarea universală a operei eminesciene aflată, susține autorul cărții, abia într-o fază de început „rămâne o prerogativă a evoluției viitorului”, motiv pentru care nu ne rămâne decât să sperăm, că „Timpul, supremul judecător, va lucra și în favoarea lui Eminescu”. Este ceea ce așteptăm și noi de la destinul postum al marelui poet.

Sever Suci

„Să nu uiti, Darie” CENTENARUL PROLETAR AL NAȘTERII LUI EMINESCU

(II)

• Apropierea zilei de 15 ianuarie 1950 s-a dorit a fi marcată și de acțiuni cu larg impact emoțional. Drept care, în pioasa organizare a *Comitetului Național Jubiliar pentru sărbătorirea centenarului nașterii lui Mihail (I) Eminescu*, în dimineața de vineri, 13 ianuarie, a avut loc „un pelerinaj la mormântul marelui poet, în cimitirul Belu [sic]”.

S-au recules aici, în ordinea ceremonios imortalizată de *Scînteia*:

- M. Sadoveanu, președintele comitetului, vicepreședinte al Prezidiului M.A.N.;

- Ofelia Manole [n. Jeni Zeidman, în Reni-Ucraina, tenace ilegalistă de prin 1926], membru supleant al C.C. al P.M.R. [și șefa secției Cultură];

- Al. Buican [Aron Lazăr, zis apoi și Ernst Arnoldi, rigid și limitat cominternist], ministru adjunct la Învățământul Public;

- Radu Mănescu [Mintzer], consilier ministerial la Arte;

- Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor;

- acad. M. Roller [marea „fantomă stalinistă” a istoriografiei noastre];

- acad. Eugen Macovschi [biochimist și pianist, membru al Prezidiului Academiei];

- Mihai Beniuc și Al. Șahighian, secretari ai Uniunii Scriitorilor;

- Elisabeta Luca [Betty Birnbaum, cu varii stagii de ilegalistă și devotată secretară a lui Petru Borilă, apoi a Anei Pauker];

- delegațiile scriitorilor sovietici și maghiari [solii bulgari vor sosi după amiază, iar cei cehoslovaci în ziua următoare];

- I.A. Maximovschi, reprezentantul permanent al VOKS [Societatea sovietică pentru relații culturale cu țările străine];

- membrii Comitetului Național Jubiliar și – firește – „scriitori, numeroși muncitori, studenți și elevi”.

Odată astfel reuniți, au luat cuvântul: Al. Șahighian, care „a subliniat dragostea lui Eminescu pentru popor, ale cărui suferințe și a cărui ură împotriva exploataților și-au găsit răsunet în opera poetului”, scriitorul Barabas Tibor, care „a subliniat că Uniunea Scriitorilor din R. P. Ungară consideră ca o sarcină de frunte răspândirea operelor lui Eminescu în

rândurile poporului maghiar”, și scriitorul sovietic G. N. Leonidze, ale cărui „sublinieri” s-au bucurat, firește, de o frățescă și distinctă găzduire în pagina întâi!

• Tot ce-a avut de „subliniat” vorbitorul a răsunat sub teiul de la Bellu în cele cinci lozinci de la finalul succintului discurs: *Trăiască urmașii lui Mihail Eminescu, cântăreții talentați ai României libere și independente! Trăiască liberul popor român, care stă în rândul luptătorilor pentru pace și democrație, împotriva ațățătorilor la un nou război – și care pășește pe drumul glorios al construirii socialismului! Trăiască Republica Populară Română! Trăiască prietena sinceră a poporului român, bastionul păcii și al democrației, marea Uniune Sovietică! Trăiască marele transformator al lumii, iubitul conducător și dascăl al omenirii progresiste, genialul Iosif Vissarionovici Stalin!*

Să nu fim însă cusurgii. Între cuvintele de început ale înflăcăratului poet georgian, autor a trei volume și al unei epopei în care-și proslăvește conaționalul din Kremlin, fiind de-ndată gratulat cu „Premiul Stalin” (1941), găsim și-această frază, singura plină de „realism”: *Tragică a fost viața poetului! Multe sentimente și cuvinte negrăite sunt în acest mormânt și multe gânduri a dus el cu sine!* Într-adevăr. Și câte și-o mai fi spus, sărmanul, având asemeni soli și-asemena fostiri, la căpătâi și la picioare!? Ba-i foarte de crezut că, deplin scârbit („deasupra tuturor va vorbi vr-un mititel”), amarnic s-a și răsucit întru eternitate...

• Iar dacă cine știe cum (poate pe calea ce a întrezărit Florina Ilis în *Viețile paralele*), printre coroanele oficiale care l-au potopit atunci la Bellu i-ar fi ajuns Poetului și parte din edițiile *Scînteii*, ar fi avut desigur, din alte „luminoase perspective”, îndemn la noi contorsionări:

„Cutreierând meleagurile pe unde a umblat Eminescu”, Constantin Mitea, viitorul redactor șef al *Scînteii*, consilier prezidențial și secretar cu propaganda în C.C.-ul anilor '80,

ajunge în Mânjești-Vaslui, comună vizitată, cu hăt 75 de ani în urmă, și de fostul revizor școlar M. Eminescu. Drept care, tânărul reporter „subliniază” prompt progresul noii epoci: „Au fost izgoniți moșierii și vătafii moșierești. Sprijiniți de frații lor, muncitorii de la orașe, luminați de cuvântul Partidului, țărani muncitori luptă să dărâme trecutul de jale pe care îl biciuia Eminescu, luptă să statornicească o viață nouă”. Concluzia e și ea în logica partidului-făuritor: „Dacă Eminescu ar trăi astăzi, dacă ar vedea cu ochii săi înfăptuirile de zi cu zi ale poporului pe care l-a iubit, atunci poezia sa, străbătută de tristețea și deznădejdea la care-l osândiseră clasele exploatare, ar răsună plină de bucurie”.

• Din manifestare în manifestare (20 de scriitori din Capitală au fost trimiși să conferențieze-n țară), a venit și ziua de 15 ianuarie... În pagina întâi, *Scînteia* titrează pe șase coloane: „100 ani de la nașterea lui Mihail Eminescu”, oferind central, în prelucrare grafică, imaginea unui Eminescu cu mult mai elegant (cf. portretul de la 35 de ani, în alb, vestă și papion) decât și-l imaginau „massele largi” după șirul de „sublinieri” ale organului P.M.R. Dede-subt, măreață și tematică, *Lui Eminescu* – 12 strofe „înnoitoare” ale maestrului stalinist Solomon Moscovici, cel paradoxal botezat A. Toma (1896) de însuși Caragiale. Ca „să nu uităm”, e bine să cităm: *Câte sute de catarge / Dărze lasă malurile / Multe sunt ce nu le-or sparge / Vânturile, valurile. [...] Frate scump! Ne ard în minte / Chinul tău, revoltele - / Tot ce-ai plâns în vers fierbinte / Mai zguduie boltele. // Dar azi fulgeră toți norii / Crunt deasupra zbirilor: / Au sunat răzbunătorii / Surla răfuirilor...*

Nota bene sau... *râsu' plânsu'*: curând, în februarie '50, a fost sărbătorit și A. Toma (75 de ani), iar din șuvoiul osanalelor desprindem, doar cât să ilustrăm cadența cercului vicios, câteva din versurile unui imberb, pe numele său Ștrul/Ștefan Cazimir: *Și despicând într-un târziu/ Însingurării zidul/ În minte îi pătrunse viu/ Cu torțe mii – Partidul./ În rând cu trudnicii, porni/ Cătușele să sfarme/ Și tănuț, el zi cu zi/ Le făurește arme...* (Vezi și „auto-demascarea” adolescentinelor sechele revoluționare – Ștefan Cazimir, *Slova nouă*, în: *România literară*, 2004, an 34).

• Ședința publică solemnă a Academiei R.P.R., deschisă de președintele Traian Săvulescu („Poporul muncitor prețuiește marile valori →

CONSTANTIN BOSTAN

culturale ale trecutului, care îl ajută în făurirea unei culturi noi, socialiste”) și onorată de greii: C.I. Parhon, președintele Prezidiului M.A.N., Petru Groza, prim-ministru, Ana Pauker, secretar al C.C. la P.M.R. și viceprim-ministru, Vasile Luca, Lotar Rădăceanu și Iosif Chișinevschi, secretari ai C.C. al P.M.R., precum și – în numele „marii prietenii” – de tov. I. Kavtaradze, ambasadorul U.R.S.S., a însemnat, în principal, audierea a două comunicări, susținute de academicienii Barbu Lăzăreanu (*Eminescu, om al cărții*) și M. Sadoveanu (*Motive populare în opera lui Mihail Eminescu*). Al doilea vorbitor – probabil fără să clipească – „a încheiat arătând că o bună parte a operei lui Eminescu este pătrunsă de atmosfera proaspătă, sănătoasă a literaturii populare, fundamental diferită de atmosfera nesănătoasă care domnea în cercul revistei *Convorbiri literare*”. Vizat, fără îndoială, era mai cu seamă indezirabilul Titu Maiorescu!...

- Răsfoind interioarele aceluiași număr al *Scânteii*, avem a ne pătrunde și mai mult de ardoarea „rîndurilor, valurilor” (rînduri de ipocrizie, valuri de demagogie):

Eminescu al nostru – întitula și pleda Maria Banuș, nu doar mândră că... „clasa muncitoare, în frunte cu Partidul ei, îndeplinește și în privința lui Mihail Eminescu marea ei misiune de instaurare a dreptății și a adevărului”, ci și pățimaș, necondiționat revendicându-l: „E al nostru chiar dacă a greșit. E al nostru chiar dacă n-a văzut până la capăt drumul drept și singurul care putea duce la izbăvirea poporului de exploatare: drumul proletariatului revoluționar”.

Sfărmat-am rânduirea cea crudă... e titlul-corolar sub care versifică Dan Deșliu, confuz și alegoric, dar explicit pro-moscovit: I-au hăcuț aripa nelegiuții famenii! / Dar peste veac vâlvoare de ziuă s-a ivit / purtată de poporul amarnic obidit, / când șoimii lui Octombrie sbucnind din Răsărit / dezlănțuiră largul văzduhului din oameni. [...] Și tot ce-a fost în tine lumină și senin / purtăm cu noi, pe calea mereu izbânditoare / și răzbunăm trecutul de beznă și zăvoare / în cântece spre steaua de viață dăătoare / ce limpește zarea din piscuri de Cremlin!

Și sunt – ne spune Petru Dumitriu, un bun cunoscător al dedesubturilor pactizante(2) – destui „scriitori și poeți [sic]”, clocotitor angajați în prompta receptare a „îndemnului Partidului de a contribui cu condeiul la victoria unei

bătălii împotriva dușmanului de clasă sau a unei băătălii constructive”, precum cea din „zările lumii în care creează scriitorul de azi”, de îndată ce aici/acolo „se înalță furnalele și luminile orbitoare ale oțelăriilor sau macaralele în jurul cărora mișună mii de săpători pe șantierul Canalului”. Rezultă și o fermă opțiune: „Noi, scriitorii de azi, care avem fericirea de a trăi o măreață epocă revoluționară, o epocă în care sunt sfărâmate cătușele exploatareii, vom lupta pentru ca nicăieri și niciodată, să nu mai poată fi posibilă drama lui Eminescu și a atâtor alți fii dintre cei mai buni ai poporului”. Din nou, *nota bene*: cel ce scria aceste rânduri, precum și alte câteva sute de mii, în romane precum *Drum fără pulbere* (1951) și *Pasărea furtunii* (1954), o făcea cu prețul tragice abandonări a conștiinței, în tentativa (disperată la început, profitabilă și narcotizantă pe parcurs) de a-și salva părinții și sora, după arestarea tatălui, fost ofițer al armatei române...

- Ironie a sorții, chiar în continuarea celor două coloane în care, partinic, transfigura și propria suferință tânărul Ianus, găsim un titlu pe care, într-un târziu, i-l putem așterne și lui la căpătâi: „Un mare îndrăgostit de viață și de dreptate”. Enunțul e însoțit de alegațiile unei scriitoare – Lucia Demetrius – care, venind dinspre lacul *Sburătorului* a plonjat doar de dragul răsfățului oficial în puțul realismului socialist: „Azi, întreaga figură, întreaga operă a lui Eminescu stă în fața noastră, fără ca asupra lui să mai dăinuie mincinosul vâl întins de critica burgheză”. Oare din acea critică făcea parte și ilustrul Eugen Lovinescu, a cărui favorită a fost în anii de început („copilă plină de geniu”)?

- Firește, nu se putea ca în acele zile de praznic media jubiliar să nu se audă pe undeva și vocea șefului de breaslă: „Sâmbătă după amiază, tovarășul Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R., a conferențiat în sala Dalles despre *Moștenirea literară a lui Eminescu*”. Firește, în baza galonărilor oficiale culese cu *Desculț* (1948), conferențiarul *Darie* „a subliniat importanța deosebită pe care o are astăzi literatura ca armă de luptă ideologică împotriva imperialismului, împotriva claselor capitaliste exploatare”. Mereu preocupat de propriile tiraje (și-asa amețitoare, chiar pentru un roman propagandistic, în care a pompat vârtos Partidul), „vorbitorul a arătat apoi că în vreme ce în țările imperialiste sau în cele marshallizate(3) marii clasici ai literaturii sunt cu totul dați uitării, în Uniunea Sovietică

operele acestora sunt răspândite în milioane și milioane de exemplare [*Desculț* se tot „relua” și „adăuga” în câte 20.000 ex.!]”.

Și, cum trebuia adusă vorba și de sărbătorit, a încheiat: „Poporul nostru, căruia Eminescu i-a lăsat opera sa literară, îl citește astăzi cu drag și învață, din scrierile sale cele mai bune, să cunoască bogăția limbii române, dragostea pentru Patrie, învață să-i urască pe asupritorii exploatare ai poporului nostru”. Carevasăzică, trăiască *Darie*, eroul-stindard întru manipularea atâtor generații chiar de pe băncile școlii...

- Ultima mare festivitate a avut loc duminică d.a., în sala Ateneului, unde scena – „dominată de portretul lui Mihail Eminescu” – era pavoazată „cu panouri și drapele roșii și tricolore”, precum și cu un prezidiu de 27 de persoane. Au vorbit și au clamat lozinci pentru Partid și marele URSS, președintele Comitetului Național Jubiliar, fiecare din cei doi scriitori ai delegației sovietice și câte un reprezentant al celorlalte delegații fraterne.

A urmat un program artistic, iar „concluziile” s-au consumat seara, la recepția găzduită în Athenée Palace.

Cât despre doi din granzii acelor zile și ani – Mihail Sadoveanu și Traian Săvulescu – care au depus atâtea eforturi spre „a-l reda clasei muncitoare pe Eminescu”, iată, peste mai bine de un deceniu, autoritățile recunoscătoare i-au culcușit la Bellu, în stânga și în dreapta Poetului, pe potecile dinspre eternii camarazi întru spirit Coșbuc și Caragiale, ad-hoc „naționalizate”, ca să-i fie în veci, partinic și-n coaste, alături...

¹ În spiritul avântatei recuperări proletare, s-a hotărât și utilizarea prenumelui cu arome slave menționat în actele Bisericii Uspenia din Botoșani, în locul consacratului *Mihai*, preferat și de familie, și de Poet. De mirare e, prin urmare, că nu i s-a spus și *Eminovici*.

² Vezi și: Ana Selegean, *Literatura în totalitarism. 1949-1950*, Sibiu, Thausib, 1994, pp. 97-104

³ Trimitere la țările europene care, spre deosebire de cele „democrat-populare”, acceptaseră asistență economică și ajutor financiar potrivit „Planului Marshall” (proiectul lansat în 1947 de secretarul de stat american George M. și dur dezavuat de Kremlin, din teama de a nu își pierde – fie și parțial – controlul.

I.L. Caragiale - ca semn identitar

Se zicea despre el că ar fi grec la origini. În fapt, un sat cu numele Caragiali a existat în Macedonia grecească la granița cu Bulgaria, așa cum apare pe harta lui Gustav Weigand, de la începutul veacului XX, legată de românii din Balcani. Cara - adică negru - era în perioada medievală caracterizarea generică pentru valahii sud-dunăreni. În fapt, vlah este denumirea dată după bizantinul Blachos (de la cartierul Constantinopolului Blacherne, locuit de foștii traci ai Bithyniei. B grecesc se citea V în alfabetul latin, ca și în cel grec, iar Blacherne desemna o entitate clară pentru bizantini a foștilor traci (ca unități administrative bizantine au existat Trakia, Trakesion). Numeroși aromâni au Cara- în fața numelui propriu-zis : Cara-ion, Cara-mitru, Cara-gheorghe, Cara-giani, Cara-giale. *Gion(łi)* în aromână înseamnă tânăr). Faptul că numele proprii au semnificație ca substantive comune, ca și bogăția de nume provenite din porecle sau după localități, atestă vechimea neamului, fiindcă în perioada triburilor, acestea au fost criterii pentru desemnarea rudeniei, aveau o valență identitară. Majoritatea personalităților care au pus fundamentele teatrului și actoriei în România provin de la sud de Dunăre: Ralu Caragea, Aristia, Maria Filotti, familia Caragiale, familia Nottara, Al. Davila, Toni Bulandra, Mișu Fotino, Ion Caramitru au toți origini sud-dunărene. Nu mai număr aici personalități afirmate în alte domenii: Șaguna, Negruzzi, Gojdu, Goga, Iorga, Macedonski, N.D. Cocea ș.a. Aromânii erau (și sunt), identitar, fie elenizați, fie românizați. Caragiale a fost dintre cei românizați. Elenizarea a fost urmarea unei lupte comune și îndelungi alături de greci contra islamizării, așa cum, pentru Imperiul Bizantin, care se numea romanic, limba greacă fusese semnul de unitate și de apărare în fața migrațiilor de tot felul (perșii, neamurile turcice, tătarii, mongolii și, nu în ultimul rând, Cruciadele). De altfel, migrația valahilor către Români a avut, în perioada otomană a Balcanilor, această explicație majoră de rezistență la islamizare. Ea urma

valului migrației de după căderea Bizanțului însuși (Cantacuzinii, Duca, Paleologii ș.a.).

Caragiale trebuie să fi fost cam la a treia generație din familia sa aflată în România. Dar nu-și uitase deloc originile. Există o fotografie cu celebrii "ciorachi alghi" (ciorapi albi) aromânești, a purtat toată viața mustața stufoasă aromânească (ca și Costache Caragiali), iar în fotografia menționată poartă și tichia aromânească a ciobanilor valahi. Stă cu picioarele încrucișate ca în fața focului, așezat pe un covor cu motive aromânești și cu un alt covor în spate. Faptul că a privit întotdeauna fenomenul românesc cu ochiul distant-cuprinzător al celui venit de departe a fost compensat însă de marea putere de iertare a semenilor, venită din iubire. Ironia lui n-a fost niciodată încrâncenată, ci mereu bonomă.

Astfel a răspuns nerecunoașterii meritelor sale de către proprii lui contemporani printre care se refugiase familia lui.

S-a exilat a doua oară în Germania, dar nu s-a plâns niciodată. Considera că identitatea este un destin, nu o sporovăială.

Oricine observă atent onomastica folosită de Caragiale nu poate să nu remarce apetitul său de a privi românitatea în sens global. Dau un exemplu care ține de un fapt strict istoric. Una din schițele lui Caragiale pomeneste de Iane Sandanski, personaj istoric real, născut în satul Vlăhi din Bulgaria. A luptat în Organizația Revoluționară Internă a Macedoniei contra otomanilor și pentru înființarea unei federații balcanice republicane în sens larg. A fost considerat trădător chiar de către IMARO pentru că-i accepta pe Junii Turci, organizație laică și pro-europeană apărută în Imperiul Otoman, bazată în principal pe alevi, dizidență islamică la origini, care

I.L. Caragiale - bust UNATC

permite inclusiv semnul crucii, fondată de un Comnen bizantin trecut la islamism și devenit sfânt al acestei credințe. Sandanski, care știa că una dintre rădăcinile nației fusese în Anatolia, n-a fost niciodată la București, așa cum stă scris în schița lui Caragiale. Dar evocarea lui este semnul că autorul urmărea ceea ce se întâmpla cu identitatea românească în sens larg, ca și cu opțiunile politice care puteau privi viitorul ei. Iane Sandanski a fost puternic legat de Andranik, generalul considerat fondator al Armeniei ca stat, care are o statuie și la București. Acesta se născuse nu departe de Trapezunt, în Imperiul Otoman, și era hemshin ca etnie (populație migrată cândva de la Vidin, zonă românească, localnicii îi spun și azi orașului Diu, a fost capitala tribului trac al Diilor). De acolo, au plecat hemshinii în perioada când munții Balcani se numeau Hemus. Păstrează și azi elementele portului popular și tradițiile de locuire și s-au alăturat armenilor pentru a-și putea păstra credința creștină. Au un drapel tricolor cu o cruce în mijloc, asemănător deopotrivă steagului armatolilor din războiul de eliberare a Greciei de sub otomani, ca și tricolorului românesc. Andranik a revenit o perioadă în Balcani, a luptat în Războaiele Balcanice care i-au adus României Cadrilaterul, a făcut parte din IMARO, ca și Sandanski și, după 1914, și-a cumpărat o fermă lângă Vidin și s-a făcut fermier. Și-a urmat apoi calea sa revoluționară, dar semnalul identitar rămâne un fapt. Caragiale, Sandanski, Andranik au emis, pe diverse paliere spirituale și sufletești, același semnal identitar de fundament. Un singur hemshin a mai atins de-a lungul istoriei granița românească: Antim Ivireanul, adus →

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ

Casa memorială I.L. Caragiale - sat

aici de Cantacuzini, originari și ei din fostul Regat al Pontului. Foarte mulți aromâni și meglenoromâni și-au găsit refugiul în România. Islamizați, meglenoromânii din Dobrogea, care știu perfect cine sunt, trăiesc în plus și cu o identitate ascunsă din cauza deosebirii de religie. Aceasta este încă o chestiune de destin identitar. Ca și a noastră, a tuturor, care suntem o entitate bazată pe astfel de încrengături profunde. Nu mai număr aici refugiul pe care și l-au găsit în Transilvania, Bucovina și Maramureș fugarii din nord, odinioară dacii liberi care luptaseră pentru salvarea regatului lui Decebal de incursiunea romană. Mai târziu numiți gorali, ruteni, silezieni, valahi moravi, mulți au fugit de catolicizare în patria originară. Munții Beskizi, din Carpații de Nord, poartă și astăzi numele tribului tracic al bessilor. Iar onomastica transilvană este marcată de amprenta puternică a tuturor celor amestecați astfel în plasma ei formativă.

I.L. Caragiale a urmat clasa de mimică și declamație a unchiului său (1868–1870), Costache Caragiali. A luat parte la revoluția de la Ploiești a lui Candiano Popescu (1870). În trecere fie spus, Candiano Popescu era purtător al mesajului carbonarilor italieni contemporani lui (o predestinare: Candiano a fost și un carbonar italian). Iar carbonarii ("masoneria lemnului") își luaseră numele după cărvunarii istroromâni rămași în istorie pentru felul cum își apăraseră spațiul de viațuire și drumul comercial (Via Egnatia, care lega Marea Egee de Marea Adriatică) spre porturile Dalmației prin infinite lupte de guerilă încă de la începuturile erei noastre. Soția lui Mircea cel Bătrân, doamna Mara, a fost fiica voievodului de Celje, aflat acolo, în zona cărvunarilor.

Caragiale a fost adus la Junimea bucureșteană de Eminescu (1878) și a devenit în același an redactor la ziarul „Timpul”, împreună cu Eminescu și Slavici. A editat publicații satirico-umoristice: „Claponul”, 1877; „Calendarul Claponului”, 1878; „Moftul român”, 1893, împreună cu A. Bacalbașa și revista „Vatra” (1894–1896), împreună cu Ioan Slavici și George Coșbuc. A cunoscut și a fost prieten cu mai toți scriitorii români ai vremii. A ridicat dramaturgia românească la un

prestigiu european - Eugène Ionesco se declara, în *Notes et contrenotes*, elevul său - fiind creator al unor tipuri memorabile și al unor formulări devenite proverbiale în limbajul uzual până astăzi. A scris comedii: *O noapte furtunoasă*, 1879; *Conu 'Leonida față cu reacțiunea*, 1880; *O scrisoare pierdută*, 1884; *D-ale carnavalului*, 1885 și o dramă: *Năpasta*, 1890, care a generat un proces literar în urma acuzației de plagiat a obscurului Căion (avocatul lui Caragiale a fost B. Șt. Delavrancea). Volumele *Teatru*, 1891 și *Năpasta* au fost respinse de la Premiul Academiei (raportor B. P. Hasdeu). A scris și proză scurtă: *Schițe*, 1896; *Momente*, 1901, unde satirizează, ca și în teatru, moravurile politice și tarele miciei burghezii. A mai scris și nuvele psihologice: *O făclie de Paști*, 1892 și fantastice: *Kir Ianulea*, prelucrare după Belfegor Arcidiavolo de Machiavelli (care prelua o sursă orientală) și *Abu Hassan*, prelucrare după *O mie și una de nopți*. Ambele au căpătat, în versiunea lui Caragiale, valențele greco-levantine ale locurilor de unde

Familia Caragiale

provenea familia autorului însuși. A rămas mereu ca în tinerețe, un republican de genul IMARO și s-a ridicat împotriva celor care au înăbușit în sânge răscoala de la 1907 în „Die Zeit”, în articolul cu titlul *1907*. Membru de onoare post mortem al Academiei Române (1948).

După revoluția din 1989, a existat un partid politic, Partidul Liber Schimbist (1990–1993), care se reclama de la Caragiale (președinte fondator Șt. Cazimir, exeget al operei lui Caragiale) și există Academia Cațavencu, fundație și publicație satirico-umoristică (fondator poetul Mircea Dinescu).

Trei descendenți ai lui I.L. Caragiale – Iorgu, Luca Ion, Mateiu – s-au remarcat în literatura română, dar nici unul cu forța de penetrare a timpului ca tatăl lor. Prin faptul de a fi distins liniile arhetipale ale personalităților românești, ale identității românești în sens larg, atât în manifestările de suprafață, cât și în motivațiile psihologice, Caragiale a străbătut fulgerător și irevocabil toată distanța de la clasicismul moralistilor veacului al XVI-lea, la psihologia abisală a veacului XX. Nimic nu i-a putut sta în cale și creația lui este permanent evocată ca un reper fundamental de cititorii neamului său, oriunde ar trăi, atât în clipe de bucurie sau de tristețe, cât și în marile momente de cumpănă, când puterea de a înțelege întreg orizontul existențial al nației devine absolut necesară.

Familia Vaida, Ciuta, Coșbuc, Caragiale

Caragiale – aromânește, 1900

PERMANENȚA LUI CARAGIALE

(I)

De mulți ani am considerat că este un non sens ca, doar la aniversarea sau comemorarea, la cifre rotunde, să fie adus spre conștiința tuturor, numele lui Ion Luca Caragiale. Nu e drept! Așa cum nu mi-se pare corectă stabilirea „anului Caragiale” odată la „ics” ani. Pentru că el nu apare, să zicem așa, meteoric, ci este mereu cu noi, printre noi: pe stradă, la serviciu, la o bere, la relațiile interumane și chiar în familie. Ne lăudăm tot timpul că suntem un popor cu simțul umorului, ceea ce nu e deloc exagerat, să recunoaștem. Să fim de acord că știm, aproape în orice situație, să „facem haz de necaz”, ceea ce nu e puțin lucru. S-a spus nu o dată că, spre deosebire de umorul altor popoare cu nuanțări de „umor negru”, la poporul român, umorul, ironia, sarcasmul, ghidușia, malițiozitatea au, de regulă, un fel de luminozitate care, într-o cumulare de... forțe, înseamnă, în realitate, nivel de cultură și, implicit, inteligență și spiritualitate știut fiind, din moși-strămoși, că umorul este apanajul inteligenței. Evident, nu e deloc greșit să „dăm vina” pe latura nativă, însă este la fel de adevărat și că spiritul lui Caragiale a contribuit și contribuie substanțial la această stare de lucruri, adică la rotunjirea zestrei de umor a românilor. Așadar, principial sau nu, îi datorăm extrem de mult lui Caragiale pentru felul nostru de-a fi, iar acest adevăr, îl îndreptățește pe Caragiale să fie între noi, cu noi, nu doar la aniversări/comemorări, ci totdeauna, pentru totdeauna. În consecință, este normal să-l ni-l amintim, să-l iubim, iar cele ce urmează sunt exteriorizarea sentimentelor mele de profundă afecțiune pentru spiritul caragialian...

...Să recunoaștem, fie că ne convine, fie că nu: cei mai mulți dintre noi știm incredibil de puține lucruri despre cel mai mare autor de comedie de la noi, Ion Luca Caragiale, despre cel care, într-un fel sau altul, s-a vorbit și scris cred că mai mult decât oricare alt scriitor român. Ca să nu amintesc și de enormitatea că sunt destui care știu doar că sintagma *Luca Caragiale* se află printre cele câteva cacofonii... legal-admise de preceptele limbii ro-

Imagine din filmul cu și despre schițele lui Caragiale

române. Încolo... De fapt, și paradoxal, ca și în cazul lui Eminescu, există un fel de... psihoză generală conform căreia este pur și simplu jignitor să întrebi ceva despre Caragiale. Toată lumea știe, toată lumea cunoaște: ce, Caragiale? Păi, cum să nu...? Însă, dacă urmezi atacul frontal, poți avea surpriza să constăți că în afară de dramaturgie și „momente”, majoritatea oamenilor nu știu mare lucru despre Caragiale...

În consecință, să facem un scurt exercițiu de rememorare: Ion Luca Caragiale s-a născut în zorii zilei de 30 ianuarie 1852, în satul Haimanale (azi satul îi poartă numele), și s-a stins din viață la Schöneberg-Berlin, în zorii zilei de 9/22 iunie 1912, în vârstă de 60 de ani și, deci, câteva luni. Așadar, în 2017 aniversăm 165 de ani de la naștere și comemorăm 105 ani de la decesul marelui scriitor.

Creatorul **Momentelor**-unicat în literatura română, cel care, peste ani și ani a rămas contemporan cu fiecare generație până în ziua de azi, pare să fie mai actual decât oricând, fie că ne gândim la piesele de teatru, fie la versurile sau pamfletele sale sfichiuitoare, ca să nu mai vorbim de nemuritoarele sale *Momente și schițe* etc. În paranteză fie spus, să ne amintim că scriitorul George Ranetti i-ar fi zis lui Caragiale, după publicarea volumului respectiv că „momente” suna cam... „depreciativ” apropo de valoarea acestora – „Nu «momente», nene lăncule, ci «monumente» trebuia să numești admirabilul volum”. Însă, până la alte amănunte despre personajul-subiect al textului de față, să avem în vedere că, vrând-nevrând, descoperim zilnic și oră de oră, mai ales în politică, dar și în viața socială cotidiană, atmosfera inconfundabilului spirit caragialean, iar aceasta nu este deloc o noutate...

Însă, măcar ca fapt divers, dar, totuși, cu o semnificație aproape uluitoare, unul dintre marii noștri umo-

riști și om de-o vastă cultură, nu, cel mai mare!, a avut o pregătire școlară pe care am putea-o apropia, bizar și aparent periculos, de termenul *precară*. Concret: Caragiale a asimilat primele noțiuni de cultură generală de la părintele Marinache, parohul Bisericii Sf. Gheorghe din Ploiești, apoi absolvind clasele primare II-V la Școala Domnească din aceeași localitate Ploiești, avându-l ca învățător pe ardeleanul Bazil Drăgoșescu, de care Caragiale și-a amintit întotdeauna cu plăcere și cu recunoștință. Apoi, completarea studiilor și-a continuat-o la Gimnaziul „Sfinții Petru și Pavel” din Ploiești până în 1867, clasa a V-a liceală terminând-o la București în anul 1868.

Evident, și așa cum stă bine oricărui român, încă din adolescență soarta... literară a lui Caragiale s-a intersectat cu Calliope, muza poeziei care, după ceva timp, unindu-și forțele cu Erato și Euterpe, l-au ajutat să facă primii pași în lirica, adesea, este adevărat, nu prea... lirică. Să ne amintim în acest sens, de cea mai cunoscută, probabil, creație poetică a sa: *Mari farsori, mari gogomani*, de fapt, fiind vorba despre un atac direct asupra celor care cred despre sine că ar dispune de calități, mai mult dorite decât realizate. Această poezie, cu încă vreo câteva, prevestesc astfel pe marele zeflemist, ironicul și sarcasticul prozator, pamfletist și dramaturg Caragiale..

..., „Pornirile” viitorului mare dramaturg spre literatură, spre dramaturgie în special, au ca punct de plecare angajarea sa ca sufleur la Teatrul Național din București chiar în anul 1870, unde, după ceva timp, avea să devină chiar director, după ce a renunțat la funcția de copist deținută la Tribunalul Prahova. Este începutul unui deceniu care va însemna, de fapt, perioada lansării sale ca autor-creator de literatură satirico-umoristică, colaborând la mai multe publicații de gen: *Ghimpele*, *Telegraful*, *Asmodeu*, *Alergătorul liber*, dar și la *Timbul* și *Convorbiri literare*... Mai concret, începutul activității jurnalistice a lui Caragiale poate fi datat, cu probabilitate, în luna octombrie 1873, la ziarul *Telegraful*, semnând rubrica de anecdote intitulată *Curiozități*, însă apropierea de ziaristică e confirmată, cu certitudine, odată cu colaborarea la revista *Ghimpele*, unde și-ar fi →

DUMITRU HURUBĂ

semnat unele dintre cronicile cu pseudonimele: *Car* și *Policar*, în care sunt vizibile vioiciunea și verva de bună calitate. Numele întreg îi apare la publicarea de la 1 octombrie 1874 a poemului *Versuri*, în *Revista contemporană*. În numărul din luna decembrie 1874 al revistei, numele lui Caragiale a apărut trecut printre numele scriitorilor care formau „comitetul redacțional”. Un moment esențial l-a constituit colaborarea la *Revista contemporană*, la 4 octombrie 1874, cu trei pagini de poezie semnate *I. L. Caragiale*. Gazetăria propriu-zisă și l-a revendicat însă de la apariția bisăptămânalului *Alegătorul liber*, al cărui girant responsabil a fost în anii 1875 - 1876. Un an mai târziu, în lunile mai și iunie 1877, Caragiale a redactat singur șase numere din „*foița hazlie și populară*”, *Claponul*, iar între anii 1876 și 1877 a fost corector la *Unirea democratică*.

În august 1877, la izbucnirea Războiului de Independență, a fost conducător al ziarului *Națiunea română*, scos la propunerea publicistului francez Frédéric Damé (1849, Tonnerre, Franța, 1907, București). În această perioadă, a apărut și *Calendarul Claponului*. Ziarul, cu numeroase rubrici scurte și cuprinzătoare, a fost suprimat după numai șase săptămâni. Punându-și în practică experiența gazetărească de până atunci, Caragiale a început, în decembrie 1877, colaborarea la *România liberă*, publicând foiletoanele teatrale *Cercetare critică asupra teatrului românesc*. La Teatrul Național se prezenta în această perioadă, piesa *Roma învinsă*, de Alexandre Parodi, în traducerea lui Caragiale.

Între anii 1878 și 1881 a colaborat la *Timpul*, alături de Eminescu, Ronetti-Roman și Slavici. La 1 februarie 1880, revista *Convorbiri literare* a publicat comedia într-un act *Conu Leonida față cu reacțiunea*. Tot în 1878, a început să frecventeze ședințele bucureștene ale *Junimii*, la Titu Maiorescu și să citească din scrierile sale. La Iași, a citit *O noapte furtunoasă* într-una din ședințele de la *Junimea*. În 1879, a publicat în *Convorbiri literare* piesa *O noapte furtunoasă*. De Paște, în 1879, se afla la Viena, împreună cu Titu Maiorescu.

După 3 ani de colaborare, în 1881, s-a retras de la *Timpul* și a fost numit, prin decret regal, revizor școlar pentru județele Suceava și Neamț.

În 1882, a fost mutat, la cerere, în circumscripția Argeș - Vâlcea. La 1 martie 1884, a avut loc prima reprezentare a operei bufe *Hatmanul Baltag*, scrisă în colaborare cu Iacob Negruzzi, iar la 17 martie a participat la ședința *Junimii*, în prezența lui V. Alecsandri.

În 6 octombrie, însoțit de Titu Maiorescu, a citit la aniversarea *Junimii*, la Iași, *O scrisoare pierdută*, iar la 13 noiembrie, în prezența reginei, premiera piesei s-a bucurat de un succes extraordinar.

În iunie 1885, și-a început seria articolelor literare și politice la *Voința națională*, ziar condus de Alexandru D. Xenopol. La moartea lui Eminescu, a publicat articolul *În Nirvana*. A colaborat cu articole politice și literare la ziarul junimist *Constituționalul*, sub semnătura *C.* și cu pseudonimele *Falstaff*, *Zoil*, *Nastratin* și *Hans*. La 8 aprilie 1885, a avut loc reprezentarea comediei *D-ale Carnavalului*, premiată la 25 ianuarie 1886, fluierată la premieră.

Din 1896, a colaborat sub pseudonimele *Ion* și *Luca* la revista umoristică *Lumea veche*. La *Ziua* a scris articole politice și un reportaj la moartea lui Alexandru Odobescu. A condus, din 1896, *Epoca literară*, supliment al ziarului *Epoca*. În *Convorbiri critice* și în *Timpul* și-a publicat piesele de teatru. Când Slavici și Coșbuc au început publicarea revistei *Vatra* (1894), Caragiale s-a aflat printre principalii colaboratori. Din 1895 și până în 1899 a colaborat la revistele: *Gazeta poporului*, *Epoca*, *Drapelul*, *Povestea vorbei*, *Lumea veche*, *Adevărul*, *Foaie interesantă*, *Literatură și artă românească*, *Pagini literare*. În 1896, a condus *Epoca literară*. Din 1899, a început să publice la *Lupta*, *Luceafărul*, *Românul*, *Convorbiri*. Din 1899 a susținut la *Universul* seria de *Notițe critice*, care a oferit materiale volumului *Momente*. Prin articolul *Despre Teatrul Național*, de la 19 noiembrie 1899, a

Caragiale cu Al. Davila

indispus comitetul teatral din care el însuși făcea parte. Ziarul *Die Zeit* din Viena a publicat, la 3 aprilie 1907, sub semnătura *Un patriot*, prima parte din scrierea politică 1907.

...Această succintă cronologie este, de fapt, o simplă trecere în revistă a colaborărilor lui Caragiale la diferite, dar multe! ziare și reviste de-a lungul anilor. De altfel, ar fi trebuit să spun de la început, dar o fac acum: aceste însemnări încearcă să aducă în fața cititorilor un Caragiale poate mai puțin cunoscut, respectiv și pe omul Caragiale care, de exemplu, în calitate de director general al Teatrului Național din București, se... preta până la a juca farse chiar și actorilor din subordinea sa. Este notoriu faptul că pe actrița Frosa Sarandy, una dintre cele mai importante ale celui timp, a amendat-o pentru întârziere la repetiție, întârziere pe care însuși o pusese la cale... În context, mi se pare interesant și picant să redau un fel de monolog al actriței în dimineața întârzierii – aceasta fiind una dintre marile farse caragialești. Sosită la repetiții cu întârziere și aflată în culmea furiei, actrița răbufnește:

„-Domnule director general, dumneata dormeai pe gunoaie, în Ploiești, pe când eu, soră de colonel, lăsam butca la scara teatrului ca să civilizez creaturile venite aici de la spălătorie – și mă amendezi pe mine ca pe niște ușieri! Păi, janghinosule, mie mi-a sărutat mâna regele Serbiei – și o să primesc pedeapsă de la de la un simigiu* ca tine?”

Iar după ce și-a scris demisia, a continuat:

„-Bagă-ți-o în ochi, domnule director general!” (Autor: Archibald în *Ce am văzut în România mică. Anecdote istorice*, București, 1926).

...Dar totul s-a terminat cu... biscuiți și șampanie oferite de directorul Caragiale.

* (covrigar, cf. DEX).

Sever Suciu

Tainele unui destin literar: Alec Russo

După ce timpul din mileniul trecut s-a scurs, a reapărut retorismul secretelor unui poem în proză, *Cântarea României*, publicat inițial în franceză, tradus în limba română, text pus de istoricii literari sub semnătura lui Alecu Russo, poem cu evidențierea eului liric, plin de iubire pentru destinul patriei.

În 1957, studiul lui Al. Dima evidențiază importanța politică și romantică a versetelor din *Cântarea României*, apărute în *România literară* la Iași, în 1855, afirmând că autorul a construit după V. Alecsandri un manifest patriotic pentru a exalta spiritul studențesc al românilor de la Paris:

„Care e mai mândră decât tine între toate țările semănate de Domnul pe pământ? Care alta se împodobește în zilele de vară cu flori mai frumoase, cu grâne mai bogate?”

La 5 februarie, s-a prăznuit trecerea în veșnicie a lui Alecu Russo (1818-1859), la biserica ieșeană *Bârboi*, prin slujba unui sobor de preoți și a protopopului Constantin Andrei ajutați de corul *Aletheia*, alături de intervențiile academiciunului Al. Zub, scriitorului Cassian Maria Spiridon și ale profesoarei Livia Ciupercă.

Sugestiile comentariilor romantice ale peisajului, așezat, conceptul de **PATRIE** sub sentimentul acestui poem etern modern:

„Patria e aducerea-aminte de zilele copilăriei... coliba părintească cu copacul cel mare din pragul ușii, dragostea mamei... plâsmuirile (nevinovate) ale inimii noastre... locul unde am iubit și am fost iubiți... câinele care se juca cu noi, sunetul clopotului bisericii satului ce ne vestește zilele frumoase de sărbătoare... zbiratul turmelor, când

se întorceau în amurgul serii de la pășune... fumul vetrei ce ne-a încălzit în leagăn, înălțându-se în aer... barza de pe streășină, ce caută duios pe câmpie... și aerul, care nicăierea nu este mai dulce!...

Cititorii contemporani observă muzicalitatea frazei lui Alecu Russo și a efectelor incantatorii prin statutul de *cântare* al textului susținută de Liviu Leonte (1) drept o comunitate spirituală: „Domnul Dumnezeu părinților noștri înduratu-s-au de lacrimile tale, țară Română?”, „Deșteaptă-te, pământ Român!” sau „Cinge-ți coapsa, țară română!” etc. Unul dintre ele, selectat din *Amintiri*, ilustrează distincția pe care o face Alecu Russo între *România* cu sens de țară și *romaine* ca totalitate a valorilor spirituale românești în relație cu imaginile din *Cântarea Cântărilor*:

„Patria și România nu murise în ei, dar ele se treziră, crudă trezire, când Țarigradul nesăișos cere pungi și iar pungi... de nu mai putea rădica gloata ostentă!...” prin cântece de preamărire sau de judecată: „Va veni și giudecata aceea... și se va face parte dreaptă tuturor; și se va ține seama celor ce au fost mucenici din pruncie, dacă nu au iubit România ca nealții!...”.

Structurile lirice și epice, tonalitățile muzicale arată statutul romantic și alegoric al creației lui Alecu Russo.

NOEMI BOMHER

Biserica ieșeană Bârboi, slujbă de pomenire în memoria lui Alecu Russo

Cf. Liviu Leonte, *Sensul titlului „Cântarea României”*, în *Alec Russo. Studii și articole*, București, Societatea de științe filologice din România, 1970.

Stihuri LA PERERITA

Cum este omul
care, încolțit de viperă,
rupe fir de cicoare,
neostenit făcând poduri de aur
pe care să treacă
toți cei cu *ochiul păsării* în dreptul
inimii?

+++

Un înger mijește după arbori reci,
ne face semn, ne arată că pleci
din rănilor ierbii să vezi
cum se leagănă aștele
în nesfârșite zăpezi,
cum ochiul de ciută lacom se-adapă
la cina de taină care-l și îngroapă.

+++

Mai ară șapte nădejdi în tăcerea lui,
printre mâinile ce aprind iarba
să-i fie cald mamei când plânge?

Curge
verdele rar
al trandafirului sălbatic,
când Poetul
caută oul de privighetoare.

+++

În zvăcnetul ochiului
îți măsoară liniile mâinilor albe.
Mă acopăr cu ele.
E ca și cum aș întinde
peste iarba pieptului meu
mătasea liniei de orizont.
E ca și cum
aș ocoli o insulă ce arde
sau, într-o noapte, o făgăduință.

+++

Din apă, din frunză, din uimire,
pat îți făceai, cu căpătâiul subțire.
Din voraavă, din milă, din ochiul ațintit
departe,
pat îți făceai și filă de carte.
Din foame, din poame, din nesfârșire
pat îți făceai, cu căpătâiul subțire.
Din iarnă, din vară, din cuvânt secerat
îți făceai așternutul,
în nepăcat dezmiardat.

+++

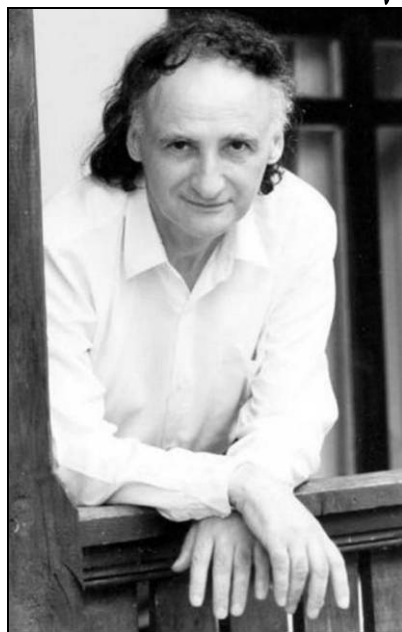
Numai cântecul, numai cântecul
sapă înduioșător pământul.
Numai cântecul, numai cântecul
mută fereastra într-un alt perete.
Numai cântecul, numai cântecul
vindecă infinitul de sete.

+++

Să fii în cer, așa ca pe pământ,
așteptând să te cuprindă trupul apei,
să te aburească legănarea frunzei,
știind că ai loc unde să mori,
să meargă în urma ta dealul,
să se ghemuiască în curgerea lunii
pragul,
să ningă peste crucea din vârful casei
suspînul mamei.

VALENTIN MARICA

Ca o apă dătătoare de viață

Dreptatea mea cea dintâi este limba română în care lucrează iubirea lui Dumnezeu și care, ca o apă dătătoare de viață, s-a revărsat peste însetarea și pustiul unui pământ părănd uitat pentru vecie și hărăzit pierzaniei.

(Grigore Vieru, *Strigat-am către Tine*)

În zi de 27 martie 2008, pe fundalul așteptării Sfințelor Paști, Grigore Vieru scrie și rostește, la Adunarea consacrată împlinirii a 90 de ani de la votarea Actului Unirii Basarabiei cu România, un text esențial pentru ceea ce numim, în opera și viața poetului, pătimire basarabeană, *Al doilea testament* sau *Despre foame, jandarmi și tsunami*. Alături de *Primul testament* (texte cuprinse în volumul *Taina care mă apără*) și acesta, *Al doilea testament*, ni-l dezvăluie pe omul christic, al suferințelor și al iubirii, ca osie a lumii. Nu-l putem cunoaște pe Grigore Vieru, nu-i vom ști destinul, arderile și speranțele, fără spovedania din cele două testamente, în care e marele discipol al limbii române și marele îndurerat pentru naufragiul revoluției naționale basarabene.

Ziua celui de-*Al doilea testament* este zi a Învierii, sfințind *pasca* Unirii în zvonurile de clopot ale Actului istoric de la 1918, dar făcându-l pe poet să simtă că face parte din cea mai tragică generație de români basarabeni, otrăvită de propaganda

fiarei imperiale, locuind nu într-o țară, ci într-un colhoz, într-un uriaș colhoz spiritual, fără capăt, ce i-a furat poetului credința strămoșească, frumusețea limbii române și istoria neamului. Teroarea totalitaristă înjosea, în viclenii și întuneric, vieți, otrăvindu-le pământul și izvoarele minții, *gata să tragă în cei care-și cer alfabetul*.

“Suntem atât de necăjiți – scria Vieru – încât alfabetul latin ține loc de fericire și fiecare literă din el ne apare o piatră de hotar pe care nimeni n-o poate clinti din loc.” Un poet ca Nicolae Costenco, făcând parte din prima generație postbelică de scriitori, fusese condamnat în 1940 la 25 de ani de gulag pentru că îndrăznise să spună că nu există nicio diferență între limba așa-zisă moldovenească și limba română.

Al doilea testament este mărturisirea crezului unionist al poetului, răspunsul dat celor care condamnă unionismul, replicându-i poetului că vrea să ducă patru milioane de moldoveni să moară în România. Vieru respinge insulta: „Curg păcatele ca păcura pe trupul oricui insultă Țara și neamul grație cărora am supraviețuit ca etnie. (...) Jignind poporul român, rămim memoria lui Brâncoveanu și Miron Costin, Mihai Viteazul și Bălcescu, Eminescu și Iorga, Blaga și Labiș. Există oare un păcat mai mare decât acela de a ironiza numele unor martiri, însăși Țara fiind expresia unui supliciu, a unui îndelung martiraj.”

Grigore Vieru crede într-un

Bustul lui Grigore Vieru,
din Târgu-Mureș

Vindecarea prin cuvânt

Lui Grigore Vieru

Când se surpa dealul
cu cuvintele îi răzima pulberea;
cu mirul mâinilor îi închidea suspinul.
Când îi ardea mărului rădăcina,
până la scrum,
cu beteala moale a cuvintelor
îi lega noaptea,
știind că ultima răsuflare
e încă acolo,
măcar cât o pâine,
măcar cât o fereastră de biserică,
măcar cât un ochi de copil,
cu viața pe moarte călcând.

VALENTIN MARICA

moment potrivit al reunirii, un moment al înțelepciunii, contând pe „doi președinți” înfăptuitori: înflorirea economică a României și sărăcia care se va abate peste Basarabia.

“Eu personal cred în venirea acelei zile. Mă bizui pe prăbușirea definitivă a Imperiului Roșu... Apoi pe glasul României care va fi altul după aderarea ei la Nato și Uniunea Europeană, alta fiind și puterea sa economică spre care ochii basarabenilor se vor îndrepta în mod automat.”

Poetul exprimă și piedicile în calea reunirii: Tiraspolul care trage Basarabia la fundul Nistrului, un *tsunami* care periclitează elanul național, mancurții din Parlamentul Republicii Moldova care nu cunosc limba română sau chiar o urâsc, apoi România, care nu va primi Basarabia cu Tiraspolul de coadă.

Al doilea testament este *pasca* nădejdi poetului în izbânda dreptății. Scris și rostit în preajma Paștilor, îi amintește poetului de timpul bisericilor închise și preschimbate în cluburi ori depozite, de mănăstirile profanate în mod barbar și de biserica din satul natal și ea zăvorâtă, rămânând neînfrânt doar sufletul: *Moartă era biserica din satul nostru, dar rămăsese vie cea din satul Miorcani, de pe celălalt mal al Prutului, al cărei clopot, în noaptea Învierii, își revărsa peste Prut zvonul de aur, zvon în care maica-mea sfințea pasca. Dimineața gustam din bucatele sfințite, luminați la suflet ca toți creștinii.*

VALENTIN MARICA

MIHAI SIN

unul dintre marii scriitori români
ai sfârșitului de secol XX

(IV)

Se pare că în special totul a pornit de la romanul *Schimbarea la față* (1985), respectiv de la calomniosul articol din organul partidului, *Scînteia*. O re-citire cu atenție a respectivului material ne poartă gândul înapoi cu ceva ani, la un realism special emanat din toată proza lui Mihai Sin, care constituie o materie primă mereu surprinzătoare și mereu incitantă pentru critica, teoria și chiar pentru istoria literară. Faptul că, de la bun început, creația sa „atrage” privirea celor mai importanți comentatori de literatură de la noi, semnifică sau subliniază acest adevăr, aceasta și pentru că Sin nu a fost un autor... cuminte, ci evoluția sa scriitoricească a ajuns la „apogeu”, din acest punct de vedere, în anul 1985 când secția de propagandă a C.C. și cenzura s-au împotrivit la premiera romanului *Schimbarea la față* în urma unor acuzații calomnioase publicate într-un articol *nesemnlat* (adică, un material „de serviciu, cum se practica în acei ani, dacă ceva nu era *pe placul* propagandei de partid, dar nici nu putea fi trecut cu vederea...) din cotidianul PCR-ului, *Scînteia*...

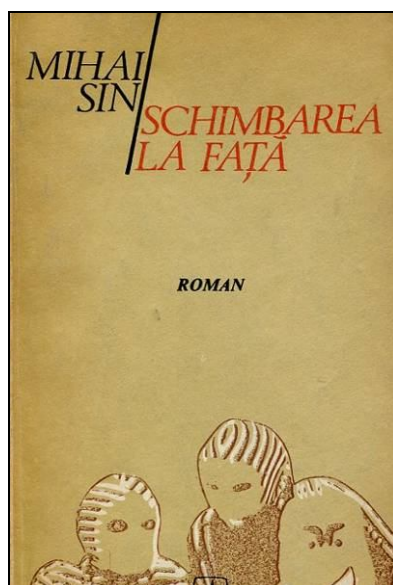
Așadar, cu realism analizând lucrurile, ar fi nedrept să eludăm adevărul imposibil de contestat că autorul volumelor *Așteptând în liniște* (1973), *Ierarhii* (1981) și... vârful aisbergului, *Schimbarea la față* (1985), a fost și va rămâne un nume important în literatura română. De aceea, chestiunea este binecunoscută, și apreciată ca atare: Mihai Sin a intrat în literatură cu forță în proza

anilor '70 debutând cu volumul *Așteptând în liniște* și imediat intrat în vizorul criticii literare. Este adevărul bine și corect argumentat de criticul timișorean Cornel Ungureanu într-un material publicat în *Rom. lit.* nr. 22 din 2014: „Mihai Sin se află, așa cum vor scrie și alți critici de seamă ai perioadei care se încheie în decembrie '89, în vârful ierarhiilor. E, trag concluziile criticii actualității literare antedecembriste, un mare prozator.” (subl. D.H.). Doar cu alte cuvinte, **Tania Radu** în D.G.L.R., este, în principiu, de părerea că: „Povestirile impun prin seriozitatea scriiturii și înverșunarea introspectivă, mai puțin prin anvergură și efecte spectaculoase.[...] Morocănos, sucind și răsucind fără încetare frustrări și nostalgii țepoase, omul la S[in] este în chip constant convins că „dincolo de adevărul faptelor există și un alt adevăr, și acesta îmi scapă. Poate e doar un adevăr psihologic, dar și pe acesta îl știu, deci nici el nu ajunge ca să-mi explic...”. Din acest unghi trebuie citite cele trei cărți principale ale scriitorului, romanele *Bate și ți se va deschide* (1978; *Premiul Uniunii Scriitorilor*), *Ierarhii* (1981) și *Schimbarea la față* (1985) (*Premiul Uniunii Scriitorilor*), aproape o trilogie a înfrângerii, interpretabile inclusiv din perspectiva subversivă a umilirii individuale în ramele totalitarismului. Aici trebuie să o contrazic pe T. R., fiindcă atât *Quo vadis, Domine?* cât și *Marea miză* fac parte, în egală măsură, din seria celor trei cărți principale „cu

probleme” semnate de Mihai Sin, respectiv: *Schimbarea la față*, *Quo vadis, Domine?* și *Marea miză*... De fapt, într-un context ceva mai larg, aș îndrăzni să spun că volumul *Marea miză* face parte cu succes dintre cele câteva cărți ale lui Sin care formează scheletul de rezistență al întregii sale opere. Ea este cea care, de fapt, concretizează și rotunjește nu doar întreaga sa concepție creativă, ci îi și coagulează componentele eului în ideea de consistență individuală a personalității. Claritatea imaginii sale de scriitor parcă nicăieri nu se simte mai pregnant-acut ca în *Marea miză*, apreciatul istoric și critic literar Ion Simuț, atestând această zicere: „Mihai Sin este un scriitor de mare prestigiu, o personalitate culturală, științifică și didactică de anvergură națională, cunoscător din interior al fenomenului cultural contemporan. Când va fi tipărită această lucrare, se vor vedea excepționala deschidere și altitudinea intelectuală a interpretării, atât prin orizontul comparativ, cât și prin glosele sociologice.” (Ion Simuț, pe cop. IV a vol. *Marea miză*, Ed. Nemira, 2008).

În acest sens, aș asimila toată broderia conținutului cărții cu un cântec de lebadă, ca o presimțire a răului care era și a celui care urma să vină. Dan Culcer și Mircea Iorgulescu, dar și Valeriu Cristea și Lucian Raicu au intuit excelent acest adevăr în comentariile lor legate de opera, scriitorul și omul Mihai Sin. Apoi, cei care l-au cunoscut pe autorul *problematicului roman* din anii '80, cu biblicul titlu *Bate și ți se va deschide* (Matei, Cap. 7: *Perseverarea în rugăciune; 7 și 8*), sper să fie de acord că el își completa personalitatea începând cu o prezență fizică degajând respect și o seniorială luminozitate a feței, a gesticii și a poziției capului. Nu, nu cred că era vorba despre un soi de mândrie-infatuare, nu cred că mima, fiindcă era de-o sinceritate aproape dezarmantă, ci, mai degrabă era vorba de o ținută a omului cunoscător de sine și de alții, de rolul său de creator al unei lumi după chipul și vrerea sa. Nu a reușit, așa că a constatat cu îndreptățită amărăciune: „Într-adevăr, puterea postdecembristă a devenit sofisticată, iar scriitorul, lăsat din mână, a pierdut încrederea publicului, dar și încrederea în sine însuși.

DUMITRU HURUBĂ

LIVIU PENDEFUNDA

La 65 de ani

O nouă cheie

Julietei mele neprețuite

Ne-am cocoțat pe-acoperișuri,
oh, Shekina,
cheile templului cerului să le
predăm.

E jale între stele
și focul plânge pe pământ
cum aerul se'neacă
în fumul ochiului care ne vede.

Blestem lanțurile'și strigă durerea.
A îndurare munții și apele
pe raze zilele își vând;
iar noi le luăm.

Pe ziduri visul ne accede
ca o lumină, lungul somn
și cântul nostru fuge,
oh, Shekina,
în vidul dintre stele
ascunse'n Babilon.

Pe Meru, el, Profetul
Cuvântul îl culege pentru noi,
o nouă cheie.

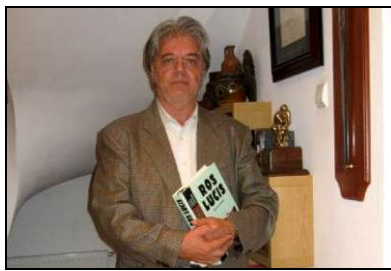
Și alergăm pe nori,
și alergăm,
și alergăm...

În nor

Prin norii romboizi trecut-am anii
în spirale
și ochii jar în imne licăreau,
porți după porți mi s'au deschis în
cale
cu Sfântul Lui Cuvânt ce focul de pe
rug
mi'l definise cheie, al Trecerii mister
și Taină.

Oh, Doamne, binecuvântată fie
înțelepciunea luminii devenită
haină
iradiind în clopote divină melodie
sub care cerul chaosului rămâne
mut.

Prin fulgere și tunete'n căruțe o lege
aduceam
înscrisă'n vele și în trup de frunze,
solzi și pene pe care'n bezna
imprimam
lumina auzită în gust și miros de
havuze,
fântâni al căror por deschis mulțimi
de îngeri
îmbulzea să vadă ce nimeni nu
știuse

la sutele de mii de leghe aripi ce
fâlfâiau
și sufletul din nor ce pe pământ
m'aduse.

Așa trecut-am anii în spirale de eter
uitând ce mi-aș dori, la ce tânjesc să
cer
și tot rotesc în norul meu răspunsuri
care vin
și întrebări pierdute în bucurii și
chin.

Unul

Treziți-vă legiuni de suflete
înaripate!
Se însoțește cerul cu pământul
și ordinea în chaos tinde să ascundă
lumina'i nevăzută, undă după undă

Ascultă'n veșnicie binecuvântatul
nume
din patru sau șaptezeci și două de
litere
ce'n focul lumii tănuite sub cunune
precum sunt crengile Viului Copac
sub care
se'mplinește Unul în divină nuntă.

Hăul de lumină

Oh, câtă dragoste'n Pământul frânt
în zbaterea luminii din furie și
durere;
e'n vâlvățăi ascunse de vânt și de
nadir,
de sfere, piramide și cuburi
îngrădite în volucrul
eicosaedrului înaripat cu aur și
argint!
Aici e noul,
Ierusalimul înstelatului cer
în care sinele meu,
jar și izvor totodată,
strigă chemarea,
rostește Cuvântul,
așteptând puterea peșterii infinite
din haosul veșniciei.
Aici mi-e cortul și stejarul
înconjurat de stele runice,
un cort plin de bolți
și-arcane încrustate
în pietrele luminii
descinse din îndepărtatele
constelații ale înțelepciunii.
Acolo te-ai născut, Shekina,
Lilith și Sophia zilelor noastre.

Acolo și aici e totuna.
Înmiresmate sunt pădurile
iubirii mele care fuge,
necunoscând o taină,
blestem și destin,
imprecație și menire...
Nebun aș fi să cred
că sunt cetatea, palatul
ce reflectă lumina ta, iubito.
Și totuși, mă regăsesc
în fiecare clipă a răsăririi tale,
chiar când întunecimi
mă ascunseseră'ntr'o falsă baltă
de lumină.
Sfintele tale picioare,
divinele tale brațe mă ocrotiră
și la sânul tău de fildes
am regăsit acel pulsar de sânge
care presară gândul
cu rădăcini adânci
în nemurirea Cuvântului din Cer.

Străbat din greu fântâna
șuvoiului de viață. În norii tăi
e lacrima ce mă adapă,
hrănindu-mă cu fermecata'ți
binecuvântare.
În locul șerpilor
și viermilor încolăciți pe vise,
în locul clonțurilor de vulturi
încătușați pe creste,
căința și umilița se revarsă
să'nfiereze negura fără de margini,
devorând-o
și s'adore
lumina ce în chinuri
se zămislește
din sufletul curat al Ființei tale.
Mărșăluind în lanțuri iele,
lanțuri de fier înroșit,
trec în pustie să nu le ardă Lumina,
moarte pentru ele fiind.
Iazuri de foc răspândesc
o surdă licoare de melodie
în clopot. Și trec
din piramidă și cub
în sfera următoare, care ești tu,
Lumina neprețuită a Duhului Sfânt,
permanentă chemare
și imersie eternă în iubire.
Ești spirit și suflet
de-acolo și de-aici totodată.
Mă las cucerit de mireasma secretă
a pădurilor tale.
Am fost întotdeauna lumină
și tu mi-ai dăruit puterea
ca bezna să nu mă cuprindă,
din norii fântâni
să mă ȋtesc și strălucind
să am mândria, regină,
să te'nsoțesc
și împreună să privim
în vastul adânc al nesfârșirii
unde talazuri învârt
în volburi oribile genuni.
Oh, câtă dragoste'n Pământul frânt
cu noi urcând spirala vastei aurore.

Liviu Pendefunda - 65 E o glumă, nu?

În tinerețe, ne spuneam „bătrâne”, ca un alint, cei mai mulți, „intoxicați” de acest apelativ de la Nichita Stănescu, cel înconjurat de o puzderie de tineri, pe care-i gratula, de la egal la egal, cu „bătrâne”!

Când o astfel de realitate metaforică devine coincidentă cu o anume vârstă căreia unii îi spun bătrânețe, oare cum ar trebui să ne luăm peste picior, măcar noi între noi? Cu... „tinere”!?

Până la urmă, trebuie să recunoaștem că timpul a trecut și peste noi, poate prea repede, prea agitat, trezindu-ne, ca peste noapte, că ne întrebăm dacă nu cumva, undeva, există „tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte”!

Desigur, ne putem amăgi că vârsta nu e decât o cifră într-un document de identitate, că, în realitate, noi suntem tineri în spirit etc. etc...

Când îți depui actele pentru pensionare poate că lucrurile se schimbă chiar dacă, cei care s-au învățat în lumea artelor nu se pot pensiona niciodată, mai ales scriitorii, care rămân în activitate până în ultima clipă, ba chiar își duc veacul,

dincolo de timp, mai departe, prin cărțile pe care le-au scris.

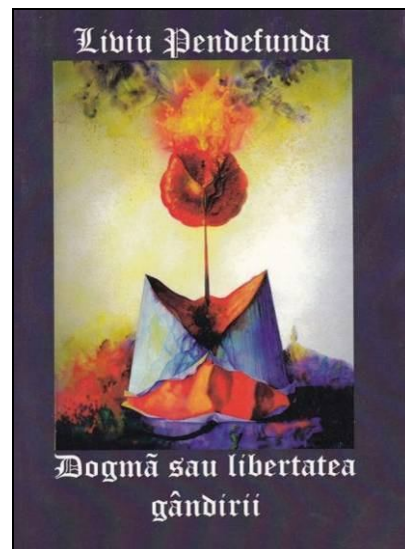
Poate că am bătut prea mult apa în piuă ca să spun că, iată, un confrate, Liviu Pendefunda, coleg de generație literară, a ajuns la 65 de ani! Ce-o fi însemnând aceasta? Că urmează o binemeritată... odihnă, răsplată după o viață de muncă? Nici pe de parte... Liviu Pendefunda este atât de implicat într-o grămadă de proiecte, că i-ar mai trebui o viață ca să termine ce a început.

Ne cunoaștem ca poeți. Deși Liviu aparținea altei lumi, fiind student în Medicină. L-am comparat la început cu Augustin Buzura, medicul de la Cluj care a abandonat o profesie ca să se dedice o viață scrisului.

Nu știam atunci, în anii optzeci, ce cale va alege Liviu Pendefunda.

Când mă pregăteam pentru admitere, fratele meu, mai mare cu doi ani ca mine, era deja student la Medicină și-mi dorea să-i calc pe urme. M-a prins odată cu „Șatra” lui Zaharia Stancu sub cartea de Anatomie și mi-a urât drum bun cu „Șatra” mea. I-am spus că n-are decât să vindece trupuri, căci eu voi vindeca suflete...

Liviu Pendefunda a ajuns și doctor de trupuri și doctor de suflete, rămânând fidel ambelor iubiri. L-am admirat, l-am invidiat.

Biografia lui e consistentă cât pentru două vieți.

Ceea ce i-am apreciat, pe lângă cărțile lui, a fost implicarea în publicistica culturală și realizările lui într-o zonă în care se dă foarte ușor cu oiștea-n gard, prin compromisuri, cârdășii, demisii morale...

Nu ne-am văzut foarte des, dar am avut mereu față de el un sentiment de solidaritate, l-am simțit aproape, mereu cu nostalgia anilor în care eram tineri, frumoși, talentați și toată lumea era a noastră.

Liviu Pendefunda – 65. E o glumă, nu?

NICOLAE BĂCIUȚ

Asterisc

Peruca

Ieși PERUCA la plimbare. Cum? Așa sângură? Ei, sângură. Zgherda o scoasă, da' așa am poreclit-o noi pe Zgherda – Peruca. Zgherda, ce e aia Zgherda? Peruca? Claie de păr de toată frumuseața! O ține la naftalină toată vara și cum dă friguri, o scoate. Când e ger, știi, și trebuie să meargă la vreo sindrofie, la un ceai, la o cafea, că și-a făcut pretene aci în sat pe potrivă ei. Ce să știe Marița lu' Făsui ce e aia distracție boierească? Stă cu nasu-n război sau în tîgaie pe când Zgherda să respectă. Da... Are și căciuli multe, numai eu am numărat freo cinci, asortate, șii, cu haina. Da, că are și hainele asortate, și gențile: pe verde, pe roșu, pe bleumarin are două: una mai deschisă și alta mai

închisă, bate cam spre negru, i-a rămas de la bărba'-său, știi. A, uitai să vă spui. A murit bietu' de el acu' freo trei ani. Da' la jeli, da, în genunchi a stat la capu' lui în biserică de ne-au trecut fiori pe toți, da' ce zic, l-am jeli și noi. Că ne-am dus toți și la priveghi și la pomană, adică toți

din Ciocănari. I-am mâncat coliva, nu să cădea să nu-l conducem pe ultimul drum.

Zgherda? A, după înmormântare a dispărut o vreme. Am înțeles di la Măria lu' Florină că s-ar fi fost la măsă, da' nu plec eu urechea la tot ce băsmesc muierile pe buza șanțului. Și-a încărcat bateriile, cum s-ar zice, da' tot în doliu a venit, da. Veselă, plină de viață, de parcă nu murisă Conrad, tot neamț ca și ea, adică amândoi sunt nemți di pi la Jimbolia, am înțeles, da' poți să știi? Să pripășiră aci când cu cutremuru' din '77. Stătură o vreme, văzură că e bine, că oamini sunt de cînte și omenie și nu măi plecară, nu.

Vezi? De-aia să zice că cine bea apă din Dunăre nu măi pleacă.

Ai dreacu' olteni! Cum te prind în laț, nu-ți măi dau drumul.

ELENA AGIU-NEACȘU

AMURGUL IUBIRII

(XL)

Revoluția Franceză a fixat proiectul modernității în termenii egalității, libertății și fraternității. Este, după o expresie de circulație, ca și cum ar fi închis în aceeași cușcă un iepure, un miel și un tigru. Evident, cea care a avut real câștig de cauză a fost libertatea individuală.

Individualismul modern, reala afirmare a subiectivității inițiată sub specia dorinței, este cel care a dizolvat rând pe rând tradițiile și comunitățile tradiționale. Chiar Nazismul (socialismul național) și socialismul real (socialismul popular), încercările politice moderne, mai mult sau mai puțin patologice, de a reface comunitățile, au fost învinse de fapt și în cele din urmă de individualismul modern.¹

Intrat în postmodernitate, individualismul este pe cale acum să înceapă dizolvarea familiei ca o comunitate a complementarității de gen, pentru a ajunge la formula înmuiată a alterității, a diferenței individuale corporale, cu puțin înainte de a fi desființată și ea probabil, prin transplanturi, proteze și organe sau părți donate. Sistemul industrial de reproducere pe care noile tehnici biologice și genetice îl anunță va șterge probabil diferențele și va dizolva identitatea de gen - bărbați și femei - și identitatea după vârstă - copii, adulți și bătrâni. S-ar putea ca îndată ce omenirea va reuși să se reproducă de manieră industrială, așa cum își imagina Aldous Huxley în *Brava lume nouă*, diferențele să nu mai fie necesare și, în concordanță cu evoluția noilor tehnici, schimbarea sexului ar putea deveni o modă. Ne vom putea schimba sexul așa cum facem cu garderoba - după anotimpuri și mode. Dacă adăugăm evoluția

tehnicilor geriatrie, pe de o parte, și criza tot mai violentă a sistemelor de învățământ, pe de alta, avem tabloul complet al apariției unui om cu o identitate ectoplasmatică, așa cum este Michael Jackson. Am putea fi, pe anumite porțiuni ale vieții noastre, bărbat, pe altele, femeie, cum i se întâmplă lui Orlando al Virginiei Woolf, și am putea întârzia indefinit într-o vârstă adultă, cu o copilărie comprimată și o îmbătrânire întârziată și scurtată la dimensiunile unei agonii. Poate că omul va evolua de la o specie cu două genuri la o specie cu genuri individualizate. Genul s-ar putea să înceteze să mai fie o determinare fixă, respectiv sexualitatea s-ar putea să nu mai aibă determinații de gen. Omul viitorului ar putea fi atunci un adult fără vârstă, cu o identitate sexuală oscilantă, șanjabilă după dorință. Societatea va prelua - sau va înghiți - în mare măsură și comunitatea familiei - mai ales pe dimensiunea rolurilor și funcțiilor ei de susținere și ajutorare — așa cum a preluat și alte comunități. Ne putem imagina în viitor un sistem de alianțe, de înrudiri bazat pe conceperea copiilor in vitro, aparținând sau nu genetic ambelor linii de donatori de material genetic. Merită să ne întrebăm, în raport cu această situație, ca un simplu exercițiu de gândire utopică, în ce măsură copiii vor pecetlui înrudiri și cum vor funcționa ele în viitoarele comunități familiale largite.

Într-o sexualitate fluidă și transformabilă, sexul nu mai are importanța pe care o avea. El încetează de a mai fi un revelator al Absolutului transcendent și devine tot mai mult un revelator al identităților sexuale, care și ele devin fluide. Modernitatea a însemnat disciplinare a subiectului pulsional — corpuri docile, controlate și reglementate în activitățile lor, în primul rând cele de producere economică și reproducere biologică —, iar sexualitatea a devenit punctul de legătură între corp, identitate de sine și norme sociale. Acum am ieșit din cultura modernă a afecțiunii și a responsabilității pentru celălalt, pentru a intra într-o cultură a distracției și a unui stil etic al vieții private, a privatului separat de reglementările publice, care eliberează subiectul pulsional de constrângerile inutile: e mai important cum te distrezi decât ce profesie ai, iar identi-

tatea sexuală e mai importantă decât cea socio-profesională sau religioasă... Ceea ce este sigur este faptul că societatea occidentală intră în secolul XXI cu o dezordine a rolurilor, dar cu o mai mare șansă de a găsi varianta de relație individuală adecvată. Mai degrabă individualism sexual decât codificare și tipologizare generală în funcție de genuri. În felul acesta, sexualitatea a putut fi gândită drept "ceea ce faci", și nu "ceea ce ești", pînă într-acolo încât putem descoperi chiar opțiuni pentru iubirea-pasiune în locul libertinajului sexual.

EXCURS: FEMINIZAREA OCCIDENTULUI - UNUL DIN SECRETELE EVIDENTE ALE LUMII ÎN CARE TRĂIM

Pentru a putea deveni subiecți activi ai iubirii, oamenii trebuie să învețe să iubească de la altcineva. Erich Fromm, unul dintre continuatorii cuminți ai psihanalizei, a încercat o arheologie a iubirii, invocând cu multă detașare instanțele clasice ale mecanismului oedipian, mama și tatăl, descriind generic relația, nu atât erotic-apetitivă, cât sentimentală, a copilului cu ele.²

Astfel, în relația copilului cu mama acesta este iubit pentru că este neajutorat, pentru că este frumos, pentru că mama are nevoie de el; este iubit pentru ceea ce este el, pe scurt, pentru că este. Această iubire nu trebuie nici cucerită, nici meritată; ea este necondiționată, pur și simplu există sau nu. Aici încep multe din problemele psihanalitice privind traumele umanizării micului animal care este copilul (spre exemplu, dificultățile formării imaginii de sine, în condițiile în care iubirea maternă lipsește sau e prea sufocantă). În adâncul sufletului nostru, iubirea necondiționată (în numele căreia poetul spune: ce mirare că ești, ce-nămplare că sunt!) rămâne modelul ultim al iubirii, ceea ce dorim mereu: dorința de a fi dorit.

AUREL CODOBAN

1. Ceea ce nu este cazul în Asia, unde nimic similar individualismului occidental modern nu a fost susținut teoretic pe linia tradiției și unde apartenența la diferite tipuri de comunități e mai puternică decât identitatea individuală.

2. Vezi *Arta de a iubi*, București, Anima, 1995

ÎNCERCARE DESPRE SUBLIM

Dialog cu romancierul,
esteticianul și criticul de artă
MIHAIL DIACONESCU
(X)

Hegel ține în fața studenților săi „prelegeri de estetică”. Insistând însă asupra convingerii că semnificația cea mai înaltă a artei simbolice nu poate fi decât Dumnezeu. „Semnificație, continuă Hegel, care se ridică în tot ceea ce este lumesc **deasupra** (s.n.) a tot ceea ce e lumesc și care, din această cauză, devine sublimă în opera de artă, care nu trebuie să exprime nimic altceva decât această semnificație clară în sine și pentru sine. De aceea, dacă arta simbolică poate fi numită deja în general sacră, întrucât ea are ca obiect al producțiilor sale Divinul, apoi arta sublimului trebuie numită arta sacră ca atare, arta exclusiv sacră, fiindcă ea venerază numai pe Dumnezeu”.

Și mai departe: „Dumnezeu este Creatorul universului, iată expresia cea mai pură a sublimului însuși”.

Ceea ce este finit în artă, continuă Hegel, poate exprima într-un mod specific, desigur, infinitul și sublimul. De aceea, poezii apelează la simboluri. „În chip asemănător se petrec lucrurile în poezia sacră a sublimului față de ființe infinite, adică finitul se fixează în modul său determinat inteligibil, în timp ce în concepția simbolică nimic nu-și are locul său bine determinat (...).

În privința aceasta, psalmii ne oferă exemple clasice de sublim autentic, prezentat tuturor timpurilor ca model în care este exprimat în chip strălucit și cu cea mai mare elevație sufletească ceea ce are omul în fața sa în reprezentările religioase despre Dumnezeu”.

Esteticianul, filosoful, logicianul, teoreticianul statului și al dreptului, Hegel vorbește aici în primul rând ca teolog. Pentru el, problema sublimului este una teoretico-estetică, așa cum este teologică.

Ca teolog care scrie un tratat de estetică, el afirmă în continuare: „Adevăratul sublim trebuie să-l căutăm în faptul că, în general, întreaga lume creată se înfățișează ca finită, mărginită, ca una ce nu subzistă prin ea însăși, putând fi considerată din această cauză ca

accesoriu preamăritor al gloriei lui Dumnezeu”.

Și mai departe: „De aceea, în ceea ce-l privește pe om, de sublim se leagă sentimentul propriei sale finită și în același timp sentimentul distanței de netrecut ce-l separă de Dumnezeu”.

Din această cauză, originar nu se ivește în această sferă reprezentarea **nemuririi**, fiindcă această reprezentare conține presupuziția că eul individual, sufletul, spiritul omenesc, este ceva ce-este-în-sine-și-pentru-sine.

În sublim, numai Unicul e considerat ca nepieritor și în fața lui toate celelalte ca unele ce se nasc și trec și nu ca libere și infinite în sine” (citatele sunt extrase din Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Prelegeri de estetică*, vol. I, Traducere de D. D. Roșca, Editura Academiei, București, 1966, pag. 380-384).

Ca atribut al Divinității, sublimul este asociat, de asemenea, cu ideea de perfecțiune.

Imperfecțiunea este omenească. Omul este însă perfectibil, la scară individuală și la scară socială, în relație cu evoluțiile istorice.

Concepția lui Hegel despre sublim se deosebește, așadar, fundamental de cea a lui Kant și a esteticienilor empiriști englezi din care filosoful de la Königsberg s-a inspirat.

Arta, crede Hegel, are valoare numai dacă se supune credinței. Teoria lui Hegel despre frumos, despre „fenomenologia spiritului” și despre sublim are fundament teologic.

Sublimul, ca revelație a Divinității, este încorporat în opere de artă caracterizate în primul rând prin simboluri cu o maximă capacitate de cuprindere.

Numai simbolul care, în expresia

GRIGORE POPESCU – MUSCEL, *Romancierul și esteticianul Mihail Diaconescu, Portret în ulei pe pânză, 2011*

Portret de Grigore Popescu Muscel

lui concretă, are o maximă capacitate de cuprindere (o semnificație de maximă generalitate) capătă puterea de a trimite rațiunea umană spre maiestatea, eternitatea și puterea divină.

Hegel pune în relație ideea de sublim cu aceea de simbol, pentru că este conștient de caracterul emoțional al artei și cu cel suprarational al credinței în puterea divină.

Arta nu comunică în mod direct judecăți, trăiri și raționamente clare. Ea trimite trăirile inefabile ale omului (ale autorului și ale publicului) la realitățile transcendente, la Absolut.

Comunicarea trăirii religioase în cuprinsul operei de artă pune mai ales realitățile afective și simbolurile într-o relație specială.

Acest fapt este posibil pentru că nu numai persoanele, ci și societățile, culturile utilizează lungi serii de simboluri cu o dimensiune (cu o semnificație) metafizică.

Modul cum Hegel concepe sublimul, respectiv ca pe un atribut ce aparține în exclusivitate Divinității, precum și capacitatea artei de a-l exprima prin simboluri, ar putea fi argumentat, cred eu, într-un mod deosebit de elocvent prin situația artei în Ortodoxie. Pentru că în Ortodoxie întreaga artă are caracter simbolic.

În acest sens, în tratatul meu *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*, respectiv în volumul al II-lea *Ipostazele artei*, am introdus capitolul *Arta ca reuniune de simboluri*.

**Prof. SABIN GEORGE
SÂNDULESCU**

Sever Suciu

PAS CU PAS

Interesul declarat al societății românești actuale pentru educarea tinerilor este mai mult decât firesc, aceștia fiind creditați cu toate răspunderile sociale după ce părinții lor nu vor mai fi.

Nenumăratele presiuni din ultimul timp asupra școlii, pentru redefinirea finalităților învățământului de aici pornesc și îngrijorările sînt justificate pentru fiecare de poziția pe care se află, fie el elev, părinte, profesor sau orice altceva. Fiecare reclamă sistemul, trecînd cu vederea peste faptul că el însuși este parte integrantă a sistemului, căci sistemul, definit elementar, este un ansamblu de elemente interconținute.

În reclamația sa fiecare se consideră a fi în afara sistemului, amputîndu-l și falsificînd imaginea. Nu-i avem în vedere aici numai pe profesori, elevi, părinți, structurile administrative, ci pe orice cetățean căruia România nu-i este indiferentă(1).

E în afară de orice îndoială că structurile administrative, de la minister pînă la direcția fiecărei școli, sînt primele răspunzătoare, dar aceste structuri sînt întotdeauna conservatoare, poziție explicabilă, pînă la un punct, prin dorința de păstrare a echilibrului dintre multiplele tendințe manifestate în societate, toate reclamînd schimbări.

Pe de o parte, se reclamă, pe drept cuvînt, supraîncărcarea programelor, care conduce la suprasolicitarile elevilor, iar pe de alta, fiecare domeniu de activitate în care viitorul absolvent urmează să lucreze reclamă lipsa de pregătire, lipsa unor cunoștințe considerate definitorii, neluînd în seamă că unele dintre cunoștințele a căror lipsă e reclamată nu fac parte nici din cunoștințele de cultură generală ale celor din alte domenii de activitate. Școala trebuie să identifice cunoștințele factor comun tuturor domeniilor.

Suprasolicitarea elevilor este un fapt incontestabil, dar soluțiile nu pot fi birocratice. Ideea de a limita prin ordin al ministrului timpul afectat temelor nu e mai fericită decât cea încercată cîndva ca fiecare diriginte să aibă controlul încărcării elevilor cu teme. Întîi pentru că temele scrise, ce par a restrînge sfera temelor, greșeală

pe care mă tem că o fac și unele cadre didactice și care e cvasigenerală printre elevi și părinți, reprezintă doar partea aplicativă a temelor propriu-zise, care vizează asigurarea cunoștințelor necesare pentru lecția (lecțiile) ce urmează, altfel spus ceea ce trebuie învățat și știut. Fiecare elev are propriul său ritm de lucru, de asimilare, raportat și la specificul diferitelor discipline școlare, dar și la profesorul respectiv. Ceea ce pentru unul e ușor devine greu pentru altul, plăcerea unuia devine calvar pentru altul. Aceasta nu înseamnă deloc că timpul afectat pregătirii nu poate fi normat, dar aceasta e la dispoziția (nu la bunul-plac!) al profesorului, obligat de profesie să armonizeze cerințele disciplinei sale cu ale celorlalte discipline, raportate la posibilitățile colectivului de elevi.

Rolul de arbitru revine direcției școlii, în colaborare cu comitetul de părinți, dispunînd de informațiile necesare pentru ambele niveluri.

Se reclamă presiunea normelor școlare asupra dezvoltării elevilor. Conceptul *disciplină liber consimțită*, de care se făcea caz într-o vreme, poate fi considerat perimat, căci consimțămîntul nu era liber, nerespectarea normelor fiind aspru sancționată. Dincolo de acest aspect, conceptul trebuie considerat absolut viabil, în legătură directă cu ideea de libertate, înțeleasă ca „dreptul individului de a face orice nu încalcă libertatea celorlalți”.

O astfel de libertate trebuie cultivată în școală și apărută cu sfințenie.

Rostul regulamentelor școlare este să instituie normele unei astfel de comportări și să asigure cadrul necesar respectării acestora.

Din elementara definiție dată libertății se reține de obicei prima parte, pentru preconizata liberă dezvoltare, neglijîndu-se cea de a doua parte, respectarea libertății altora, care limitează, îngreuează libertatea sau libertățile fiecăruia. Succesul în

formarea unor comportamente corecte, civilizate va fi condiționat de măsura în care membrii colectivității conștientizează valoarea acestei norme și consimt, fără presiunea vreunui factor constrîngător sau punitiv, să o respecte.

E o normă socială elementară, a cărei implementare e (ar trebui să fie) în grija oricărei colectivități.

Proverbul românesc *ce ție nu-ți place altuia nu face* consfințește comportamentul conform menționatei definiții a libertății: nu-ți place să ți se încalce libertatea, nu o încalca pe a altuia. Fiecare are dreptul la opinie, ceea ce presupune dreptul la critica opiniei și chiar refuzul ei. Ca tot ce e elementar, și această normă a libertății, cu acțiune omniprezentă, devine greu de impus în aspectele ei concrete, de natura cea mai diversă.

E relativ ușor de obținut acceptarea de principiu a normei libertății. Apelul la opinia majorității, care supune minoritatea, rezolvă multe aspecte, dar nu pe toate. Majoritatea elevilor dintr-o clasă nu poate impune unui singur elev timpul în care acesta poate rezolva o problemă; rezultatele lui pot fi chiar foarte bune, dar obținute într-un timp mai lung.

Nu cred că e preferabil un răspuns dat într-un timp scurt, dar greșit sau inconsistent, unui răspuns bun, obținut într-un timp mai lung. Intervenția birocratică poate avea efecte dintre cele mai neașteptate.

Tocmai din cauza unor aspecte neașteptate, implementarea normelor de conviețuire, chiar și a celor mai elementare, se face pas cu pas, adică încet, încet (încetul cu încetul), treptat, dar continuu și consecvent, cum explică dicționarele această expresie, înlocuită în ultima vreme în documentele școlare prin *step by step* (2).

Recunosc că expresia englezească e mai *cool* (3), dar traducerea automată a titlului *Definition of step by step* se face prin *pas cu pas*.

Oare nici unul dintre semnatarii documentului menționat să nu fi observat corespondența dintre termeni, să nu fi știut că metoda, sau tehnica, sau oricum i-am spune, era de multă vreme prezentă în școala și practica socială românească?!

Expresia a folosit-o și Eminescu în *Luceafărul* (*pas cu pas pe urma ei/ Alunecă-n odaie*), consfințind apartenența expresiei la zestrea →

GHEORGHE MOLDOVEANU

lingvistică a tuturor românilor. Nici unul dintre avantajele „metodei alternative” *step by step* nu lipsește din sensurile actualizate ale expresiei *pas cu pas*: implicarea directă, în funcție de necesitățile și de ritmul propriu al persoanei. E adevărat că *step by step* ne apropie de școala de pe alte meleaguri, dar e trist de adevărat că ne rupe de școala noastră, împiedicându-ne să valorificăm propria experiență în domeniu, optimizând-o, în loc să o luăm iar și iar de la început și căutând posibilități de adaptare la condițiile noastre.

Deprinderea normelor se face, în școală și în afara școlii, pas cu pas, în pași mărunți, prin acțiuni dintre cele mai diverse, conștientizând, prin explicații și exemplificări adaptate situației, avantajele încadrării în norme, necesitatea respectării lor.

Pas cu pas, adică nu numai treptat, ci și repetându-se de câte ori este nevoie. E cazul să ne aducem aminte că *dascăl* însemna într-o vreme „cel ce-l învață pe altul” și că de aici a apărut verbul *a dăscăli* „a învăța, a spune în mod repetat”, de unde a apărut sensul peiorativ „a cicăli”.

O discuție despre schimbarea atitudinii față de normele sociale, fapt soldat cu schimbarea multora dintre aceste norme, în ciuda eforturilor societății de a le apăra, ar fi extrem de utilă, dar nu-și are locul aici.

Vom spune doar că normele se ajustează permanent, urmărindu-se armonizarea drepturilor de dezvoltare ale individului cu drepturile colectivităților, balanța înclinându-se când spre o parte, când spre cealaltă.

Epoca noastră se caracterizează prin situarea individului în centrul atenției, egocentrism, ego-ul dînd pe dinafară. Ideea că *individul trebuie să se bucure de întreaga atenție a societății, fără ca acesta să aibă vreo îndatorire față de societate* are foarte mulți aderenți. A se vedea, de pildă, relația individului cu societatea, cu țara, a copiilor cu părinții etc.

Normele sociale devin drepturi pentru unii și datorii pentru alții, omîțindu-se posibilitățile de schimbare a statutului în foarte scurt timp.

Părinții au datoria de a pune copiilor la dispoziție toate mijloacele de care dispun (adesea chiar dacă nu dispun!), fără a avea dreptul de a interveni în formarea lor. *Știu ei ce fac*, auzim nu o dată. Dar familia e

prima școală, e cea care are *nu dreptul, ci obligația* de a-i familiariza pe cei mici cu normele sociale. Cu pași mărunți și neîntrerupt, chiar cu riscul cicălelii. Nu toți părinții au pregătire psihopedagogică, psihosociologică, care să-i facă avizați, dar nici psihopedagogii, nici psihosociologii nu sînt scutiți de eșecuri. Principiul *văzînd și făcînd*, asociat cu *în toate trebuie să fie o măsură* poate contribui la sporirea șanselor de reușită.

Impunerea normelor sociale se face ca și încălcarea aceluiași norme: pas cu pas. Orice pas, într-o direcție sau alta, trebuie conștientizat. Posibilitățile celor mici de a încălca normele de comportare sînt reduse și, drept urmare, ușor de corectat și tendințele ușor de contracarat. O abatere neconștientizată riscă să fie percepută ca parte a normei, sau acceptare a normei; *sînt liber să fac orice*, neasociat cu *tu ești liber să faci orice* poate conduce la încălcarea drepturilor celorlalți. Libertatea riscă să fie confundată cu libertinismul, cu anarhia. Cu cît intervenția se amîină, cu atît efectele asupra persoanei respective riscă să devină dramatice, aceasta tinzînd să vadă în normă un atac împotriva propriei sale persoane și riscînd atitudini antisociale.

Conceptul *libertate* nu impune doar drepturi, ci și datorii, fiecare impunînd reciproca. Părinții, spuneam mai sus, au nu (numai) dreptul, ci obligația de a asigura copiilor educația necesară. Pentru școală și slujitorii ei dreptul de a interveni în procesul de formare a tinerilor e obligație, justificare a existenței lor. Că familia și școala promovează anumite norme, anumite valori e întrutotul justificat. Ambele instituții au în vedere posibilitățile de realizare a tinerilor în societate, capabili să pună în fapt cerințe ale societății, care nu totdeauna

se vor înscrie în orizontul de așteptări. Aceste cerințe devin nerealizabile fără cunoașterea normelor sociale. Îngăduința exagerată, cu atît mai mult lipsa intervenției cînd situația o impune, poate fi mai nocivă decît lipsa de înțelegere sau intervenția necontrolată, prin îndepărtarea pas cu pas, înconștientă de la cerințele sociale. Ideea *se poate și așa* devine păguboasă prin efectele cumulative pe care le provoacă în timp, înnegurarea orizontului, dispariția visurilor aflîndu-se printre cele mai grave.

Orice tînar visează să se realizeze, să devină om de succes, una din imaginile libertății. Se evocă adesea norocul, ca o condiție a succesului, dar, fără a-i contesta importanța, trebuie să fim de acord că norocul îi ajută pe cei ce vor să se ajute. Norocul e împrejurarea favorabilă exploatării realizărilor anterioare, ajunse la stadii necesare ale acumulărilor. Selectarea într-o echipă, obținerea unei burse etc., puse pe seama norocului, sînt în realitate încununări ale unei munci îndelungate și susținute. Munca devine astfel motiv de satisfacție și izvor de satisfacții. Are vreun motiv de satisfacție cineva care stă două ore la masă pentru a-și rezolva temele? E greu de răspuns afirmativ, dar, dacă prin propria strădanie acel cineva va rezolva o problemă menită să-i lămurească un fenomen sau un proces, perspectiva se schimbă, dacă este și ajutat să conștientizeze situația. Lucrurile nu stau altfel nici cu școlarul care, după lungi exersări, reușește să caligrafieze o literă ale cărei contururi sînt aproape identice cu ale celei din capul paginii.

Ajutorul părinților n-ar fi lipsit de importanță dacă ar conduce la obținerea rezultatului, fără să se substituie celui ce trebuia să exerseze, distrugînd satisfacția împlinirii prin forță proprie. Într-o poezie intitulată *Belșug* T. Arghezi zicea: *Ager, oțelul rupe de la fund/ Pămîntul greu, muncit cu dușmănie/ Și cu nădejde*. Cei doi factori care însoțesc ruperea pămîntului (banalul arat), *dușmănia* (încrîncenarea, angajarea totală) și *nădejdea*, definesc adevăratul belșug, reușita în supunerea pămîntului.

În neastîmpărul lui, să ții copilul din școala primară la masa de lucru o oră e o performanță, dar timpul pare și mai lung cînd el nu găsește vreo satisfacție în ceea ce face. Altfel ar sta lucrurile dacă ar avea de rezolvat →

Sever Suciu

vreo problemă pe telefon, tabletă sau cine știe ce gadget-uri. Explicația o oferă motivația. Reușește totdeauna cu telefonul sau tableta? Sigur că nu, dar lucrul e reluat mereu, pînă la reușită, cu dușmănie și cu nădejde, ajungînd să-i exaspereze și să-i încînte pe părinți. Timpul de joacă nu mai prezintă nici un fel de importanță; munca a devenit liber consimțită.

Delimitarea familiei de problemele școlii, ca și străduința părinților de a prelua prea multe dintre sarcinile copiilor („Am muncit eu destul, nu trebuie să mai chinuiască și ei“!) produc efecte dintre cele mai nedorite în definirea atitudinii față de muncă. *Cultul muncii*, cîndva întreținut ca o calitate a individului și a colectivităților, a devenit *dependență de muncă*, o maladie contagioasă, de care individul trebuie să se ferească. Libertatea de a alege între o muncă și alta a devenit libertatea de a respinge orice muncă. *Il dolce far niente* acaparează tot mai multe visuri. E suficient ca elevul să reclame supraaglomerația, supraîncărcarea de la școală, reale în cele mai multe cazuri, pentru a obține descărcarea completă de sarcini, rămînînd în seama părinților să identifice modalități de absolvire și de acces la școli cu standarde înalte de pregătire și cu solicitări superioare ale elevilor, după care se reia caruselul.

Cele spuse aici nu disculpă sistemul învățămîntului pentru disfuncționalitățile sale; dimpotrivă, cultivarea ideilor de libertate, liber consimțămînt, despre care am vorbit, condiționează funcționarea sistemului la cotele dorite, prin angajarea tuturor factorilor implicați. Funcționarea învățămîntului nu e însă numai problema școlii, ci a întregii societăți.

Suceava, noiembrie 2016

¹ *Cetățean* înseamnă nu numai persoană aparținînd unui stat, ci și susținător al cetății, ca mod de organizare socială.

² În 1012 Ministerul Educației Naționale publica *Metodologie privind organizarea și funcționare alternativă a educației Step by step în unitățile de educație timpurie*, purtînd la sfîrșit semnătura a 13 persoane din sus-numitul minister.

³ Cuvîntul, devenit așa de frecvent astăzi, sună la fel de urît pentru varianta îngrijită a limbii române ca și *mîșto*, dar l-am folosit făcînd, într-un fel, pereche cu *step by step*, chiar dacă grupurile ce le folosesc diferă.

Vitrina

SILUIREA GRAMATICII

O adevărată radiografie sentimentală a județului Neamț întîlnim în lucrarea în două volume, *Poeme nemțene*, apărută, în condiții grafice de excepție, la Editura Cetatea Doamnei, Piatra-Neamț, 2016, aparținînd prozatorului Emil Bucureșteanu.

În primul volum de 218 pagini, sunt surprinse succint istoria, artele vizuale și evenimentele culturale din județul Neamț, care, „prin frumuseți și bogății este *un poem* dăruit de Dumnezeu locuitorilor acestui spațiu” (pag. 11). Iată, așadar, metafora care, alături de unele creații plastice, justifică titlul la care recurge autorul.

În introducere, apelînd la autoritatea istoricului C. C. Giurescu, E. B. reține un citat semnificativ privitor la vechimea și denumirea acestei zone: „Județul Neamț și-a luat numele de la străvechea așezare a cavalerilor teutoni, aici la o margine a pămîntului Transilvaniei, în calea invadatorilor, către anul 1200. Lor li se datorează, probabil, construirea puternicei cetăți a Neamțului în care avea să se desfășoare, după ce domnii Moldovei și-au întins autoritatea asupra ținutului, partea cea mai frumoasă din istoria lui.” (Nu se menționează, conform uzanțelor, titlul lucrării, autorul, anul apariției, editura, pagina)

La începutul volumului respectiv, nu mai puțin de opt pagini îi sunt rezervate preotului *Constantin Mătasă*, omul care a renunțat la hainele preoțești tocmai cînd ajunsese la gradul de protopop, pentru a se dedica pasiunii de arheolog, scoțînd la iveală nenumărate vestigii din *Așezarea neolitică Cucuteni* și din alte zone ale Moldovei, mîndria de astăzi a Muzeului de Istorie din Piatra-Neamț. O parte dintre aceste artefacte de inestimabilă valoare, în fruntea cărora se află vestita *Horă de la Frumușica*, și-au găsit locul în acest adevărat album de artă.

Sunt prezentate, în continuare, Cetatea Neamțului, „stîlpul de pază al acestor locuri” (p. 23), precum și vestitele ctitorii aparținînd domnitorilor Petru Mușat, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș și Alexandru Lăpușneanu: mănăstirile Bistrița, Neamț, Tazlău, Războieni, Bisericiani, Secu, Pângărați, Agapia, Nechit, Almaș, Văratice, Horaița, Sihăs-

tria, Durău, Tarcău, cărora li se adaugă alte biserici și schituri, textele fiind însoțite de fotografii color ireproșabile, pasiunea de o viață a autorului.

Partea a II-a a primului volum este dedicată pictorilor Nicolae Grigorescu (1838-1907), Constantin D. Stahi (1844-1920), Aurel Băeșu (1896-1928), Victor Brauner (1903-1966), Aurelia Vasiliu-Gheață (1896-1972), Vasile Radu Niculescu (1896-1971), Tereza Gogu (1919-2008), Eugen Ispir (1909-1974), Nicolae Milord (1909-1988), Dumitru D. Irimescu (1916-1992), Eugen Crăciun (1922 - 2001), Pompiliu Clement (1923-1985), Iulia Hălăucescu, Simona Vasiliu-Chintilă (1928-2009), Petru Petrescu (1929-2011), Constantin Filimon (1936-2013), Dan Cepoi (1949-2008), Gheorghe Vadana (n. 1931), Dumitru Bostan-senior (n. 1935), Mihai Agape (n. 1938), precum și mai tinerii Vasile Doru Ulian, Doina Dașchievici, Mircea Răzvan Ciacâr, Dumitru Bezem, Ștefan Potop, Petru Diaconu ș.a.

Volumul I se încheie cu „două momente culturale de mare și semnificativă importanță” (p. 201) din municipiul Roman: Muzeul de artă și Biblioteca municipală „George Radu Melidon” prezentate de Emilia Țuțuianu și Minodora Ursachi.

Volumul al II-lea se constituie într-o antologie a 83 de scriitori care s-au născut și au trăit în județul Neamț ori au avut unele tangențe cu această zonă. Se începe cu Mihai Eminescu și se continuă cu Grigore Ureche, Miron Costin, Gheorghe Asachi, Alexandru Donici, Ion Creangă, Calistrat Hogaș, Veronica Micle, Vasile Conta, Alexandru Vlahuță, G. Ibrăileanu, Mihail Sadoveanu, →

MIHAI MERTICARU

Îndepărtate caravane

Înșiruite-n munții de apus –
Căruțe pe colnic de piatră,
Urnite lent de cai mărunți
De valea-ntreagă se desfată.
În luminiș, sub zarea lunii,
Mai murmură frunzișuri încă,
Vag coviltir al vremurilor vechi
Precum un fluviu-n marea-adîncă.

Încețoșate caravane mai zăresc
Printre goruni cu haina sură
Când mai ades pe lungi cărări
Sminteala roților ne fură.

Oglinda

S-a dus bruma de tinerețe deodată
Cu liniștea din casa noastră
Deasupra stejarilor canadieni
S-a dus totul într-o vagă uitare
Venele se-ngroașă peste pulpe
Genunchii-s moi tociți ca piatra
fântânii
Pisoiul nici nu miaună, el ar vrea
Să poată vorbi să fie stăpân
Peste porțelanuri și alte obiecte
Încremenite-n vitrine
Doar oglinda culoarului stă
Ca o proastă ce-și arată goliciunea
Stă așa mută își arată averea
Crengile de tei zac aruncate în colț
Lângă ușă mireasma lor ne adoarme
Trecem în vise vârtoase ca într-o

Apă străvezie în care
Plutim fără noimă Toate s-au dus
numai florile
De tei stau la uscat pe ziare
Doar oglinda ca proasta-și arată
La toți goliciunea.

Pădurea de pini

La marginea pădurii veghează tufișuri
de mure necoapte
Doi stejari seculari fac umbră pășunii
și azi la fel ca în copilărie
Plină de iarbă aspră și pipirig, doar
bivolii nu mai sunt
Silvicultorul s-a pierdut în desișul de
pini cu haita de câini
Parcă el ar fi Acteon din poveste, îl
aștept să revină
E o tăcere profundă, nicio mișcare ori
o viespe măcar

Dinspre pădurea ce pare uscată altfel
decât pădurea de fagi
Cu frunza-n muzicală mișcare prin
aerul toamnei, pădurea de pini
Atât de frumoasă și tânără, tânără, bat
cu o creangă uscată semnalul
Nimeni n-aude, nimeni nu răspunde,
a murit și ecoul, parcă mi-e frică
Aștept să revină cu haita de câini,
chiar mă gândesc la Acteon
Unde să facă baie zeița pe seceta asta
și muțenia deplină
Și zeii se pare că-s morți.

Ferigi

Nici n-am apucat bine să smulg
câteva fire de ferigă
De pe mormânt că mâna s-a făcut
sângerie
Această plantă ce crește doar în gura
fântânilor părăsite
Are fire ațoase printre tufele de
crizanteme
Poeții îi spun planta singurătății
Pe alte meleaguri, în locuri părăsite,
crește planta nebună
Iulișca neni, de ea nu mai scapi, se
răspândește ca boala
Mama l-a visat pe tata sub unda apei
de la fântână
Să mai credem în vise, în planta
singurătății
Cine să știe ?

ȘTEFAN JURCĂ

SILUIREA GRAMATICII

→I. I. Mironescu, Cezar Petrescu,
Otilia Cazimir, Dumitru Almaș,
Constantin Virgil Gheorghiu, Aurel
Dumitrașcu, Corneliu Ostahie,
părintele Iustin Pârnuș ș. a.

Dintre scriitorii în viață îi mai
amintim pe Coman Șova, Gheorghe
A. M. Ciobanu, Virgil Răzeșu,
Constantin Tomșa, Violeta Lăcătușu,
Constantin Munteanu, Liviu Ioan
Stoiciu, Constantin Ardeleanu, Maria
Cernegura, Mihai Merticaru, George
Brăescu etc. Lipsesc însă trei poeți
importanți ai Neamțului, aflați în
plină și efervescentă activitate
creatoare: Adrian Alui Gheorghe,
Lucian Strochi și Emil Nicolae.

Păcat că această frumoasă
întreprindere este umbră de prezența
a numeroase greșeli gramaticale. Cele
mai multe și-au dat întâlnire în
paginile 8-9 din *Cuvântul de început
al autorului*: virgulă între subiect și
predicat: „Evul mediu religios, (sic!)

va continua...” ; virgulă între două
propoziții coordonate prin conjuncția
și : „s-au creat, (sic!) și se mai
creează”; virgulă între complementul
direct și verbul determinat: „se mai
creează, (sic!) valori”; nefolosirea
cratimei între pronumele reflexiv și
verbul auxiliar: „spuse-sa (sic!)”;
confuzii între termeni: pagini înserate,
în loc de inserate; plural deficitar:
marele creații, în loc de marile creații,
meritele, în loc de meritele;
difongarea vocalei e: influențate, în
loc de influențate; acordul greșit al
articolului posesiv: „cartea cuprinde
nu numai creațiile autorilor trecuți în
lumea umbrelor, ci și a (sic!) celor
cărora pământul fără a protesta le mai
suportă pașii” (deci a în loc de ale).
Cuvintele *fără a protesta* ar fi trebuit
să se afle între virgule.

Nu cumva aici îi jignește pe
autorii în viață? Iată și alte două
greșeli în șase cuvinte: cel mai mic
crampi (sic!) la burtă. Corect: crampe

- adjectivul *mic* e la singular și
substantivul la plural. Curată siluire a
gramaticii.

Iată și una dintre frazele
neterminate: „Fără a cădea într-un
protocronism exagerat și dăunător
neamului românesc, conform căreia
(sic!)-corect: căruia-cultura predacă
ar sta la baza cel puțin a culturii
europene dacă nu mondiale, vom
porni în demersul actual în
prezentarea actelor de cultură ce *sau*
manifestat (sic!) în spațiul de la
Bistrița la Moldova și străjuit la apus
de muntele Ceahlău, de la una din
epocile vechi în care, după săpăturile
și descoperirile arheologice de pe
teritoriul județului Neamț” (p. 16).

În care ce? Dacă vreți, mai găsiți
și alte greșeli în fiecare pagină a celor
două volume.

Considerăm că o mare parte din
vină revine și *Editurii Cetatea
Doamnei*, care nu și-a angajat un
lector profesionist.

Cronica literară - cartea de poezie

PULBEREA NEGÂNDURILOR ÎN SLAVA NECUPRINSULUI

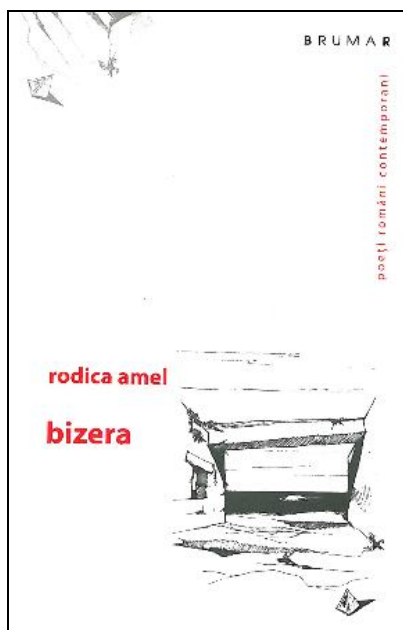
Explorând resursele semantico-emoționale ale cuvintelor, doamna Rodica Amel, doctor în științe filologice, extinde preocupările profesionale ale Domniei Sale în sfera creației poetice, lansând o nouă viziune asupra poeziei, opusă tradiționalismului. Activă în domeniul lingvisticii moderne, a fost mereu preocupată de filozofia limbajului, cu remarcabile rezultate în cercetare la Institutul de Fonetică și Dialectologie din București (1968-1984), afiliat Universității din Tel Aviv - Departamentul de filozofie (1987-1991).

În ultimii ani, Domnia Sa a activat în cadrul Universității București (Departamentul de limbi străine).

Volumul de poezii **Bizera** (Editura Brumar, Timișoara) este conceput, în viziunea autoarei, sub semnul identităților dependente de „arbitrariul semnului lingvistic”, ceea ce imprimă un evident ermetism versurilor, care îi par greu de înțeles cititorului neavizat, obișnuit cu mesajul descifrabil al poeziei clasice. Versurile volumului, considerate de unii „metafizică sumbră”, iar de alții apreciate pentru că dezvăluie „neliniștea unui suflet frământat de enigma absolutului” (Passionaria Stoicescu), pulsează de „candoarea vârstei absolutului”. Prezență solitară în lirica actuală, poeta lansează o tehnică poetică inedită, valorificând efecte lingvistice subtile, sugerând tainele din jurul nostru prin procedee inovatoare pentru care nu tot publicul-cititor ar fi pregătit.

O vagă destăinuire a convingerilor autoarei dezvăluie motto-ul în limba germană de W. J. Goethe, din care se desprinde ideea refuzului de a-și explica efuziunile, motivând că e vremea tăcerii și a suferinței izbăvitoare.

Chiar titlul volumului **Bizera** este pretabil interpretărilor și confruntărilor dificile, ceea ce-i imprimă o provocatoare originalitate („Prin verdele luncii fără nume propriu/ Înainte împotriva vitejei mele...”). Fie că se corelează cu numele prietenei căreia poeta îi dedică o poezie (Olimpia - Bizera Marcovici), fie că se centrează pe efectul muzical al

sunetelor, titlul deschide larga perspectivă a unei introduceri subtile în universul poetic inovator.

De altfel, cele 48 de poezii fără titlu dintre *Prolog* și *Epilog*, individualizate abia în *Cuprins* prin sugestia concentrată în primul vers, confirmă tulburătoarele trăiri ale autoarei. Se confirmă poezia ca fiind „o stare de spirit” prin verbe, dar și prin pronumele personale și prin adjectivele posesive de persoana I, indicând emițătorul-poet, și de persoana a II-a, indicând receptorul-cititor : „Închid ochii închizi ochii/ Nu e timp să-mi spui să-ți spun/ Ce nimeni pricepe/ Apropiu buzele mele de buzele tale/ Într-o nedespărțire/ Ce acum începe”. Este evidentă încercarea poetei de a ordona percepțiile neclare ale unei realități confuze greu de deslușit („ce nimeni nu pricepe”). Chiar din prima poezie, poeta jalonează tematica volumului, oscilând între limitele existențiale, între concret și abstract, între coordonatele spațiului și timpului, dar și între contrariile metafizice: „Zi neîncepută/ Noapte fără pământ/ Gând înainte de gând/ Nu e târziu nici devreme/ Nu e adânc nici înalt/ Nici voci nici umbre/ În niciunde/ În așteptare/ Înainte/ Întotdeauna/.... Presimțitor/ Între cele ce sunt a fi/ Lucrare/ Ca un cuvânt/ Între margini/ Fără așezare (*Prolog*). Par a se aglomera aici vibrații neexpresionate, cu simboluri ale romantismului târziu (noapte, gând, umbre etc.).

Doamna Rodica Amel trăiește drama îndoielilor omului superior, constrâns de limitarea cunoașterii

umane, prinsă în cercul neputinței de a trece dincolo de linia orizontului cognitiv, tânjind mereu după liniștea și imensitatea cosmică: „Cineva ceva din viitor/ Are un cuvântfărăcuvânt pentru mine/ Uimirea mi-e mare ca niciodată teama/ Când lumina pierde/ Și-ntunericul nu s-a născut/ Încep primul cerc care mă-mprejmue/ Și rămân trează într-atâta prinos de timp”. Pronumele nehotărâte, ca și cuvântul nou format prin contopire, în vecinătatea luminii și în proximitatea întunericului, cern ciudate incertitudini. În acest cerc al posibilei disoluții fizice, „inima mea fugărită/ Mă roagă s-o mai las încă/ Rouă jur-împrejurul încheieturilor/ În gâtlee o falfăire de aripi.../ Să fie acesta semnul răstălmăcit al așteptării ? ”

Tragicul sentiment al neputințelor condiției umane se împletește cu tentația năzuinței spre clarificări metafizice, într-o continuă pendulare pe salvatoarea punte între teluric („Un prag între nu știu și nu pot/ O punte/ Ce nu mă lasă să mă cufund”) și celest („Cerule... E aproape ireal/ Privesc stelele atentă/ La glasul lor nocturn”). Miracolul cosmic e întreținut și amplificat de ispitorul „glas al stelelor”.

Prizonieră în aventura cunoașterii, poeta perseverează în înfruntarea negurilor („Până la marginile mele am mers/ Pământ plutitor/...Neînvinsă asemenea sufletului/ Resping avansul întunericului”), printre care simte vaga speranță a descifrării enigmelor („Aud cum se apropie/ Un glas ca un val”). Poeta trăiește zbuciumul căutării adevărului („Acoperită de ninsori primordiale/ Imaculată așteptare/ Adâncuri torențiale”), cuprinsă de melancolii difuze, cu dorințe sugerate de verbele la condițional-optativ („Cum aş zâmbi/ Cum aş zâmbi aproape melancolic/ Cum aş pleca/ Dar poate totuși / E să rămân aici), și de tristeți nedeslușite („Acele clipe în care m-am ascuns/ Și știu/ Să-mi fie ultima povară/ În neliniștea lor umbre coboară/ Reci”),

Explozie de înțelesuri descoperim în sintagma preluată din perimatul anunț al cotelor apelor Dunării „Gheață la mal...”, care începe și încheie poemul, defășurat într-o succesiune de verbe la forma negativă, sugerând încrâncenarea depășirii obstacolelor, în ciuda izolării și singurătății („Fragilă/ Merg și merg/ →

LIVIA FUMURESCU

Nu auzită Nu văzută/ Nu mă urmărește nimeni/ Nu mă urmează nimeni/ Nici fantomele/ Îmi presimt marginile”).

Avalanșa gândurilor prinse, precum drumurile, în intersecții derutante, la răscruci, se rostogolesc printre anii trecători, contorsionați de intense și răvășitoare trăiri, prinse între nenumărate ezitări („Anii ca păsările migratoare/ Nu ne-așteaptă/ Poate am greșit și nu e mers/ E numai drum/ Întrețineri statornice de drumuri”) și dorințe cu final incert („Cum aş vrea să sar peste zile/ Ca peste niște bolovani/ Cu avântul alergătorului de curse/ Lungi/ Peste ieri și dincolo de mâine/... La răscrucea dintre gânduri/ Mă întâmpină un zâmbet/ Ambiguu/ Ca o capcană”).

Sesizăm apetența poetei pentru abstract, pentru subtilitățile unui ermetism de factură filologică, în care ritmurile și incantațiile atrag cititorul în aventura descifrării mesajului poetic.

Astfel e „*Cutremurul din anul 1977 și după*”, surprins vizual, auditiv, dinamic, prin propoziții scurte, ritmând sacadat precum vuietul tășnit din măruntaiele pământului: „Pământul s-a zguduit/ norii s-au rupt/ Focul a părjolit/ Vântul a smuls/ Apele au spălat/ Orchestra duhurilor, /Neînțat/ A interpretat/ *La folia*”.

Motive precum lumina, întunericul, apa, timpul, poarta, zborul, pietrele etc. devin repere ale dorinței de descifrare a trecutului peste care se derulează existența noastră, dar și a restricțiilor și cenzurilor care ne stăvilesc mereu căutările: „Acele pietre răcoapte/...Acele pietre gata să-ncolțească/... Acele pietre zidite între cer și pământ/ Acele pietre goale/ Ca adevărul/ Acele pietre neclintite/ Fioase când sunt mâniate/ Prăvălindu-se ca un blestem/ Acele pietre tăcute/ Care ar putea să vorbească/ Acele pietre numai ochi și urechi/ Ele știu tot/ Ele nu spun nimic/...Acele pietre peste care curgem”.

Poeziile cu dedicație din acest volum se circumscriu unor teme generale, în care se regăsesc destine și frământări ale celor apropiați poetei. Astfel, cea dedicată *Fratelui meu, Caius* - „Neînvins asemenea sufletului”- dezvoltă ideea morții, ce restricționează posibilele mesaje din celălalt tărâm: „În belșugul întinderii lipsit de memorie/ Ultimele semne se

pierd/ Ultimele cuvinte nu se mai aud/ Cerul absoarbe răspunsul/ Ce-aș fi vrut să-l strig/ Chemând chemând”.

Amintirile zilelor senine petrecute împreună sunt precum „Graiul închipuirilor/ Nefolositoare la drum/ Un drum ce nu știu unde duce/ Sau duce undeva?”

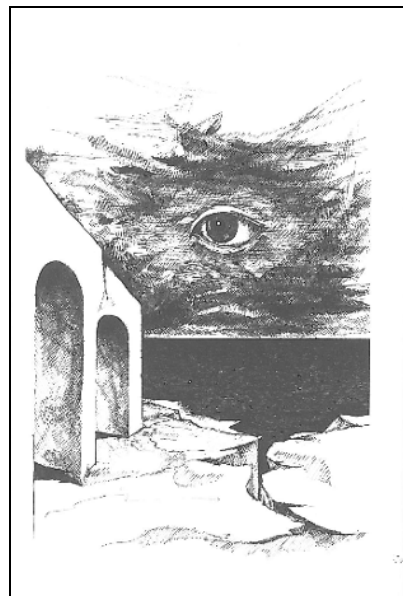
Gânduri de recunoștință și amintiri luminoase descoperim în poezia închinată „*Părinților mei*”: „Țesuți laolaltă/ Cu firele unui înger/ De n-ai fi fost/ Cum aş putea să mă bucur/ Astăzi că sunt/? Zâmbetul vostru/ E țărâmul de pace/ Unde gândul meu risipitor/ Se oprește”.

O afectuoasă chemare în lumea înțelegerii enigmelor și a afirmării unei viziuni inovatoare a artei îi este adresată soțului „*Ție, Andrei*”, ca într-o litanie de mare iubire: „Vino Vino departe/ Aici timpul nu pricepe cine suntem/ Ce vrem/ Vino/ Între pământ și apă și cer/ E locul nostru secret/...Vom asculta iubirea/ Privind privindu-ne privind”.

Repetarea verbului deschide parcă magica ușă spre împlinirea destinului și iubirii acestui cuplu. Reciprocitatea căutării complementarului, a rotundului se extinde și în lumea materială, când „Țărâmul caută marea/ Marea caută țărâmul”.

Sacralul intervine în viața obișnuită, luminând în întunericul incertitudinilor, facilitând legătura între Creator și Creație: „Mi-am îndreptat fața/ Spre poarta cerului/ Cuvintele și-au pierdut umbra/ Și-am văzut ochiul lui Dumnezeu / Care mă privea”.

Ochiul pătrunzător și atotvăzător deschide calea comunicării cu Divinitatea, ca soluție a echilibrului existențial. Cuvintele derivate cu prefixe (presimțitor, necuprinsul, nerăspunsuri, răsgânditorii, negânduri etc.), metafore revelatoare pentru cheia descifrării poemelor (licăr de gând,

rug nocturn, vămile gândului etc.) sau neașteptate personificări (răsuflarea se țese ușoară, apele se-ntorc în trecut, un secret ambulant traversează spațiul glacial etc.) ne conving de valorificarea resurselor lexicale și gramaticale, prin care autoarea își susține aspirația spre cunoaștere prin structuri inedite.

Ca și expresioniștii, poeta coboară pe țărâmul „Unde vântul nu bate/ Unde răsgânditorii/ Mai înțelepți ca niciodată/ În viața lor/ Își rescriu gândurile cu migală/Aplecați asupra foilor de mătase/ Tot ce-ar avea de spus/ Rămâne suspendat ca o grădină/ De bucurii”.

Optimismul autoarei se manifestă doar în puterea tămăduitoare a creației poetice: „Pierd un ce/ Câștig altul/ Cu fiecare an/ Cu fiecare an/ Ceva important/ E tot mai aproape”.

Precum într-un alt volumul al poetei (*Zâmbetul etrusc al lampadelor*), pulsunile reflexive ale poeziilor se dezvăluie cititorului prin aprofundarea textului în relație cu disponibilitățile sugestive ale celor zece ilustrații/ gravuri alb-negru, realizate de Andrei Amel, fiind complementare mesajului frânt al poemelor, precum crevasele din care se desprind mâinile înspre cerul înțelegerii, în câmpul vizual al ochiului mistic, scrutând întinderile răscolite de „slava necuprinsului”.

Așa cum mărturisește poeta, poezia „este o stare de spirit”, ceea ce motivează absența semnelor de punctuație, lăsându-se cititorului libertatea interpretării elementelor compoziționale.

Sever Suciu

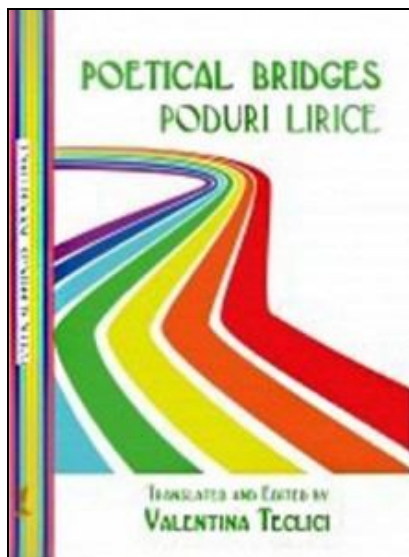
Poduri lirice - Poetical Bridges

Am făcut cunoștință cu acest concept literar de Antologie în mediul on-line, mai precis pe facebook, acum câțiva ani când o editură din București mi-a propus să particip la un astfel de proiect cu texte de proză și poezie. După ce am primit primele două astfel de cărți și am văzut că sunt publicată alături de autori din țară dar și din diasporă, unii dintre ei nume consacrate, am înțeles cât de important este să aduni într-o carte 10, 20 autori cu stiluri diferite, în stadii diferite ale creației și din locații diferite. Prin intermediul acelor cărți am aflat mai multe lucruri despre autorii incluși în antologie, le-am citit textele, apoi le-am căutat cărțile și cu cei mai mulți am devenit cu timpul prieteni în mediul virtual.

Pe parcursul a doi ani, am tot contribuit cu texte la alcătuirea altor antologii, cu alți autori din țară și diasporă. Am participat și la câteva lansări ale acestora chiar și la târgul de carte Bookfest. Dacă până atunci ne cunoșteam doar din mediul on-line, cu ocazia lansărilor ne-am cunoscut personal, am făcut schimb de cărți și în prezent ne citim creațiile. Antologiile sunt cu adevărat „poduri lirice” întru cunoașterea fenomenului literar contemporan.

În Cuvântul înainte al “Poetical Bridges - Poduri lirice”, antologie bilingvă, româno-engleză, apărută în anul 2016 la Editura Scripta manent, (scriptamanentnz@gmail.com) Napier, Noua Zeelandă și tipărită la PIM, Iași, editorul Valentina Teclici, ne spune că a descoperit o totală necunoaștere de către poezii din România a poeziei scrise de cei din Noua Zeelandă și invers. Traducerea exemplară realizată de poeta Valentina Teclici din limba română în limba engleză și din limba engleză în limba română a făcut posibilă o interacțiune între o părticică din cele două culturi, atât de diferite, dar care și-au găsit un numitor comun în a se apropia, poezia.

În volum au fost publicați 12 poeți din Noua Zeelandă și 12 poeți de origine română. După cum ne spune această distinsă poetă, traducerea dintr-o limbă în cealaltă a fost un proces dificil dar interesant: „Am mult mai multă înțelegere și respect pentru traducători, după ce am practicat

acest exercițiu în ultimele unsprezece luni. Am simțit uneori că am ajuns la „măduva poeziei” în încercarea de a înțelege și exprima „adevărul” sens sau mesaj al poezilor.” (Cuvânt înainte).

Dacă între filele acestei cărți nu ar fi fost printre cei 12 poeți români și două poete pe care le cunosc, și anume, poeta vasluiancă Vasilica Grigoraș, talentată creatoare de haiku, și Mariana Gurza, poetă creștină de o factură aparte, ce poartă Lumină în cuvinte, această carte nu ar fi ajuns la două centre culturale din orașul meu (Bârlad) și nici la mine. Și iată cum prin ele, mi-a fost dat să citesc poeme traduse în limba mea, ale unor creatori ai altei culturi!

Cartea este alcătuită din două părți. În prima parte sunt publicate câte trei poeme bilingve ale celor 24 poeți. În partea a doua ce poartă numele “Să ne cunoaștem poezii”, aflăm câte ceva despre viața și activitatea literară a acestora. Nume de marcă, personalități precum Tudor Opreș, Paul Sân-Petru, Monica Săvulescu Vounduri (Grecia), Valentina Teclici (NZ), Mariana Gurza, Vasilica Grigoraș, Ana Anton și Ana Urma (alte două vasluience pe le-am descoperit cu mare bucurie în această carte), Victor Clincă, Violeta Ionescu, Maria Weishaupt Sarău (Elveția), Alexandra Balm (NZ) se regăsesc în paginile cărții.

Mi-a făcut o reală bucurie să citesc din creația lirică a unor poeți de la antipodi: Dorothy Wharehoka, Marie Dunningham, Carole A. Stewart, Ian McQuillan, Bill Sutton, Mark Raffills, Penelope Foster, Mandi Pentecost, Marty Smith, Sandi King,

Nik Henriksen, Mere Taito. Mărturisesc că sunt încântată să descopăr poezii de substanță, al căror filon liric revărsă sensibilitate, lumină, căldură.

Autori din ambele țări, cu un bogat palmares de volume publicate, precum și poeți cu mai puține cărți, dar cu un incontestabil talent literar despre care cu siguranță se va mai scrie, fac din această excelentă carte un punct de plecare important în descoperirea culturii neo-zeelandeze de către amatorii de poezie din România și de către poezii din Noua Zeelandă a poeziei românești contemporane.

Nu pot să nu remarc și faptul că, deși autori din culturi extrem de diferite simt și transmit stări și sentimente asemănătoare. Cu toții se bucură de frumusețea naturii în mijlocul căreia trăiesc, se implică în comunitatea din care fac parte, empatizează, suferă și se îngrijorează de problemele semenilor și ale planetei în continuă degradare. Aș exemplifica cu poezia lui Tudor Opreș, „Greul” lumii de azi... : „Ieșind din metafizica mea ramă / Simt „greul” lumii de-azi cum mă înhamă / Și-n jos mă trage-asemeni unui lest” și cu poezia Trezește-te de Nikora (Nik) Henriksen: „Ce se întâmplă în lumea în care trăim / Unde banii sunt singurul lucru pe care vrem să-l prețuim / Valorile familiei și prietenii au dispărut / Când, în final, toți trebuie să plătească tribut?”... „Nu de bani sau mașini sau facilități de lux / Nici de aceste fanfaronii josnice care încearcă să facă paradă / „Trezește-te lume!” Acesta-i sfârșitul“.

Este unanim recunoscut faptul că iubirea e laitmotivul liricii universale, deci și al poezilor incluși în acest volum colectiv. Ian McQuillan în poezia *Momente* “Bucură-te cât poți de iubire / De bunătate și de dăruire / Fericiți sunt cei care învață / Că iubirea-i motivul pentru viață”; În poezia Penelopei Foster, intitulată *Dragostea este...*, aflăm că „Dragostea este apa rece într-o zi toridă, / focul din șemineu într-o zi geroasă. / O îmbrățișare de consolare într-o zi tristă, / și răsul împărtășit într-o zi fericită. / Dragostea este primul zâmbet al primului tău copil, / Este zâmbetul unui străin într-un oraș străin”. Pentru Ana Anton iubirea este însăși viața: „Viață, dans nebun, sălbatic, / curcubeu învolburat, / vâlvătaie și iubire... / Viață, ce ne-ai mai dansat!” (*Dans*) →

DORINA STOICA

Volumul „Poduri lirice” ne provoacă în a căuta mai multe informații despre civilizația și spiritualitatea celor două țări, cu specificul lor, însă credința și sentimentele umane, poezia sunt ceea ce le apropie. Carole A. Stewart în poezia Mărae*, ne face cunoștință cu Mărae – Casa tradițională a maorilor pentru întâlniri: „Nu existau felinare / nici străzi / doar luminile Măraei / luminau în întuneric / prin noaptea geroasă. / Pământul / era laminat cu gheață / și-n interiorul casei/ oamenii dormeau./ Împărțind respirația. / Împărțind căldura. / Mărae”, iar Mariana Gurza prin poezia *Citatorie*, face trimitere la legenda Meșterului Manole, la mitul jertfei pentru creație, sacrificiu construirii unui sfânt lăcaș al Domnului la Curtea de Argeș: „Iubitul meu, tu ești o temelie / a mănăstirii noii ere, / eu mă simt ca Ana lui Manole / jertfindu-ți / toate dorurile mele. / De mă vei striga în noapte / prin clopot eu îți voi răspunde / și fiecare clinchet e o șoaptă, / lumini te vor cuprinde. / Voi sta de veghe la poarta ta; / din înălțimi te voi urmări, / îți voi apăra cetatea /te voi feri de amăgiri. / Din când în când aş vrea / să-nngenunchezi pe lespezile albe / să-ți lași și tu iubirea / în zidurile sacre”. Biserica, mănăstirea și măraca sunt rădăcinile profunde ale celor două popoare, pilonul pe care se sprijină viața cu toate ale ei, identitatea și continuitatea.

O pată de culoare în această carte sunt poemele nipone ale Vasilicăi Grigoraș. După știința mea, câteva dintre ele sunt inspirate din călătoria ei de trei luni în Noua Zeelandă: „valuri spre țărm – / tot mai mult luna plină / de scoici goale”; „plasă de năvod – soare adus la lumină-n / urechea mării”; „moment de răgaz – ascultând în tăcere / povestea mării”. Momente de răgaz și pentru noi, citind poemele acestei cărți.

Prin acest volum, aş putea spune că, și de această dată, Valentina Teclici a transformat imposibilul în posibil. Mi-a plăcut în mod deosebit poezia sa *De la imposibil la posibil*, și-i apreciez adevărata valoare literară: „E imposibil să zbor cu tine, ai șoptit. / Dorești prea mult albastru, / Mult prea intens și prea departe, / Și nu pot prinde luna de pe cer / Ca mânzul, de căpăstru. / Inimile noastre locuiesc / În emisfere separate. / Ești prea învăluită în mister. / Orice-i posibil, am șoptit / Primind ecou din

patru zări. / Zburând pe-un mânz albastru, / Am plantat un fir de nufăr în deșert. / Nisipul roșu, pârguit de așteptări, / A lăcrimat adânc și-a ferecat / Eternitatea în găoacea unei oaze. / Ca o candelă, nufărul alb, / Prin desferecate raze / Luminează potecile inimii / De la imposibil la posibil. / Sus, pe cer, în albastru căpăstru, / Luna, nebulatic mânz, dansează”.

Cartea se încheie cu o pagină de „Mulțumiri”, adresate celor care au contribuit prin munca lor la apariția acestui volum bilingv. Aduc laude binemeritate poetei, deja consacrate în România și, cu siguranță apreciată și în țara adoptivă, Valentina Teclici, pentru migala și dăruirea în realizarea, prin această carte, a unei legături de excepție între România și îndepărtata Noua Zeelandă, adevărate PODURI LIRICE, dar și de suflet.

DANA BORCEA ȘI... UN BOB DE LUMINĂ

Fiecare nouă carte tinde spre frumos, încearcă să străpungă marginile esteticului, să le depășească asemenea unei raze de soare străpungând în zori de ziună liniștea infinitului nopților.

Biografia Danei Borcea poate constitui materialul unui roman întreg, prin atașamentul ei față de problemele sociale, sacrificiul personal pe care-l aduce față de nevoiași, față de cei marginalizați, față de cei pe care soarta nu i-a alintat. Iată ce ne spune într-o mărturisire de credință:

„Activitatea mea de 13 ani, de ajutorare a bătrânilor abandonați, reprezintă cel mai bine idealul meu de viață - ajută dezinteresat, dăruiește-te celor în nevoie ca să

atingi plinătatea sufletului! Sunt convinsă că și binele contaminează, nu numai răul, tocmai de aceea îmi doresc să dau un ton în acest sens. O parte din poezia pe care am scris-o este legată de apropierea de suflet ce s-a creat între mine și bătrânii din stradă de-a lungul anilor. Natura, cerul, omul, timpul, veșnicia și Dumnezeu sunt preocupări constante în versul meu. Ce reprezintă poezia pentru mine? Deși am renunțat la ea cu 15 ani în urmă, după o coabitare profundă începută din clasele primare, a revenit acum în forță. Când scriu poezie rup din lăuntru meu, versul mă împarte și mă adună din nou pentru a da mai mult din mine celorlați.”

Acum, cu această carte, „Pe genunchii luminii” – titlu pe cât se poate de reprezentativ – Dana Borcea se află la debutul editorial, cu toate că mai publicase sporadic în câteva reviste și într-o antologie.

Poezia ei ritualică, de continuă sugestie, provoacă stări metaforice de o adâncă trăire lirică, implicit sentimentală, și nu în cele din urmă profund socială.

Ridică-mi ochii către Tine Doamne/Sau vino Tu sub pleoapele-mi greoaie/ În Bărăgan este festin de toamnă/Și mintea mea s-a-ntunecat a ploaie/ Și mi s-au stins cuvintele-n cenușă/ Aleanul mi-a încărunțit pe cale/E noaptea-ndoliață după ușă Iar zorile scriu cântece cu jale / Desprinde-mă din coasta lumii Tale/ Să nu mai calc morminte de petale.

Modalitatea de a se situa într-o expresie modernă este conjurația dintre o reflecție de tip heideggerian (aș spune chiar noician), glisată însă pe formulări modulare, care invită pe alocuri – prin construcțiile artistice – mandalele, în care fragmentul articulează întotdeauna întregul, ca de exemplu în ultima strofă a poemului „La margine de an”:

Cu cât murim mai des se vede cerul/ Sclipind în mii de lacrimi căzute/ Iar în pustii iernilor misterul/ Zvâcnește către rosturi nevăzute.

Analiza poate fi extinsă, dorința de înnoire trebuie apreciată oricând și în orice condiții, chiar dacă dincolo de bunele intenții problema poeziei nu ține doar de lupta cu vitregiile impuse de destin, de dinamica proiectelor poetice, ci de faptul condiției apropierei poeziei de cea a ființei. →

CHRISTIAN W. SCHENK

Poezia se naște întotdeauna din relații interumane, sociale, și nu în cele din urmă psihologice, în cele mai firești condiții; la urma urmelor, creația săvârșește un act cosmogonic, demiurgic, căutând prin frământări noi valențe: „Din frământările atâtor gânduri/Cu greu se mai desprinde o idee/Tot caută în inimă intrânduri/Să-i dea tristeții iz de orhidee”.

Tonul general al poeziilor, chiar dacă la prima vedere nu pare, este elegiac, ca o neliniște totală a existenței în care singura bucurie umană sunt cuvintele, cu care se pot scrie poeme, cu care se pot întocmi – deopotrivă – rugăciuni și blesteme.

Poezia nu se face numai din emoții și din cuvinte, materia primă fiind mici fraze intercalate într-un global liric de un rafinament divin, fie prin „toamne de umbrele rupte”, fie prin „zări învăluite în singurătate”. Căutătoare de himere topice, Dana Borcea aduce prin poezia ei un elogiu atât literaturii în general, cât și limbii române în special, căreia îi descifrează unele taine pe lângă care trec indiferenți atâția oameni, atât de mulți poeți contemporani: „Dacă peste iarnă vom scăpa muririi/ Care înălțime ne va rechemă/ Suntem ca și iarba supuși putrezirii/Sau întindem aripi dincolo de nea”.

Se cuvine să mai scoatem în evidență o trăsătură a poeziilor din această carte, și anume faptul că uneori poezia este cromatică, vizuală, senzuală, palpabilă, constând în sinteze de culori, parfumuri, stări materiale și imateriale. Arhitectura imaginii poetice, chiar dacă pare câteodată că starea eului stă în centrul atenției, putând fi vorba de subiectivizare în poezia autoarei, mai adânc privită apare ca un proces de obiectivare, de maturizare biologică și spirituală, o aură de înțelepciune și de înțelegere superioară a lumii.

Tonalitatea dominantă a poeziei Danei Borcea este în primul rând descriptivă cu câteva elemente elegico-misterioase. Alteori însă, în mod surprinzător – în sensul pozitiv al cuvântului – versurile sunt de o naivitate dezarmantă, scoțând în evidență înclinația poetei spre ludic.

De menționat că poeta despre care vorbim scrie o poezie pragmatico-filozofică, psihologico-socială, pornind de la realitatea imediată și de la experiența de viață, ajungând la generalizări conceptuale căpțușite într-

un bogat limbaj metaforic.

Versurile sunt adesea o pendulare între natural, firesc și artificial, fără sofisticări, înclinația poetei fiind, fără discuție, spre social.

Există și sentimentul unei terori a istoriei (după expresia lui Mircea Eliade) sau o teroare a timpului care trece, însoțit de un destin implacabil, deopotrivă un destin al omului și al cuvintelor. Senectutea cu consecințele ei funeste nu prea stă în atenția poetei.

Se mai zice că o altă dramă a omului pornește de la faptul că cere probe materiale lumii spirituale, divinității, și le obține prea arar. Poezia este, cu siguranță, o asemenea probă materială care se obține cu efortul minții, al cugetului, al inimii.

„Oricât mă-ndepărtez mai mult mă adâncesc/ Fără puteri înot în lutul omenesc /Mă strânge noaptea-n chingi și veacul zbiară-n gând/ Am sângele chircit cad visele plângând / Nu știu decât un leac al sufletului ars/ Orbirea minților pe drumul către Tars/ Când voi vedea din nou prin ochii zorilor/ Cu lacrimi să plivesc poiana florilor”.

Poeta pare să aibă „combustie” pentru un destin poetic întreg, iar „combustia poetică” nu se adună prin zgârcenie, ci se obține numai și numai prin risipire aidoma dragostei.

Poezia Danei Borcea refuză spectacolul. E un „non-combat” pe toate fronturile, cuvintele nu iau în posesie lumea, doar se descarcă de ea ca să devină șoptă, eventual grea „șoptă de plumb” socială. Iar șoptele se pierd apoi în vacarmul lumii. Viața e

Sever Suci

Sever Suci – Galeria de Artă Contemporană, de la Casa de Cultură “Mihai Eminescu” din Târnăveni

o nepotrivire de idealități, de aspirații, numai frica este cea care ne face asemănători.

Autoarea a ales să iubească lumea, măsurând-o în cuvinte. Uite, așa, o iei din aproape în aproape, din cuvânt în cuvânt, până descoperi că totul din jur îți aparține. Dai nume lucrurilor din preajmă, spui florilor pe numele lor intime, îmblânzești orice fiară cu un cuvânt pe care îl trezești din visarea lui.

„Între gând și iriși/Un perete mut/ În cameră toarce/ Timpul cu-prumut/Prin crengile verii/ Năzuințe-n pârg/ Stau la soare norii/ Tei strigă-n târg/ Les pe brânci din mine/ Chiar dacă mă dor/Cântecul și țepii/ Trandafirilor”.

Poemele din „Pe genunchii lumii” ne arată că autoarea are o bogăție de lecturi asimilate într-un excepțional fond de sensibilitate, până la subtilele armonii ale unui curcubeu materializat în vers.

În carte, apare ideea de sublim, dezvoltată de un Friedrich Schiller, unde aflăm un autentic imn dedicat omului, fizic atât de ușor destructibil, dar cu o invincibilă putere morală în fața nesfârșitelor primejdii. Sublimul nu se întemeiază nicidecum pe învingerea sau suprimarea unei primejdii ce ne amenință, ci pe eliminarea ultimei condiții, singura în care poate exista primejdia pentru noi; căci sublimul ne învață să considerăm partea fizică a ființei noastre ca pe un lucru natural exterior, care n-are nimic și în niciun fel de a face cu adevărata noastră personalitate, cu eul nostru moral. Catharsis-ul e cel care prin lacrimi ne purifică, ne curăță sufletul într-un sublim și frumosul care prin poem ne desparte de patimi, de invazia acaparatoare contingentului. Iată de ce fel de sublim dă dovadă Dana Borcea!

Între mâini și-o toamnă cu genunchii la piept

După șase volume de versuri publicate până acum – cu *Zodia palmelor tale*, (Ed. Libris editorial, Brașov, 2016), iată avem șapte ieșiri temeinice în spațiul literar de azi.

Se poate spune cu certitudine că Mihaela Aionesei este o poetă de și din vocație. Ființa ei se mișcă într-un fel de rotire în universul poeziei.

Aș putea cita poeme întregi din acest al șaptelea volum ce mi l-a pus în palmă, această doamnă, ce-și păstrează intacte chipul și înfățișarea de adolescentă, chiar mămică fiind.

S-o mențină starea de grație a poeziei, continua prezență în locurile și evenimentele literare? Sau așa o duce destinul, păzită de inefabilul cuvântului? Care i se supune frumos: „trebuie să afli cum moare o fântână/ în miezul verii ca să înțelegi/ epistola întâia de la Corinteni...” (*nervi de primăvară*, pag.28) sau „pot atinge febra zăpezilor/ pentru că știu locul acela/ unde așteptările/ iau forma brațelor/ gustul buzelor...” (*febra zăpezilor*, pag.78); sau: „...cine sunt eu să înfrunt ierburile tale toate/ pentru un pumn de greieri nebuni...” (*sălaş pentru singurătate*, pag. 79) sau: „...să vii să mă scoți din toamna asta nebună/ care plânge cu genunchii la piept...” (*toamna cu genunchii la piept*, pag. 104) și așa mai departe.

Căci nu este niciun text din acest volum cu peste o sută de poeme din

care să extragi mostrele de poezie superioară, puncte maxime de inspirație poetică reală.

Speculația intelectualistă nu lovește deloc întregul elaborat firesc – cum vine – de unde prospețimea și autenticitatea: „e zgomot în lume și prea liniște în noi/ cineva cântă împlânzind ninsori/ altcineva înalță rotocoale de fum/ câtă risipă de răbdare și drum/ între noi un pahar se umple și se golește mereu/ e iz de toamnă și ce barbar bate în inimi/ ceasul cu fructe...” și tot așa curge frumos și lin liric până la capăt acest excelent poem, aș zice emblematic, pentru întreg volumul – nu motivul mâinilor: „...eu mă mut într-un capăt de cer/ tu în altul și doar ele.../ nebunele, mâinile/ în coșul pieptului/ caută/ se caută... (*fără contur*, pag. 10). Cu asemenea demonstrație – de text, căci acesta este sfânt – putem merge până la capăt.

Dar am mai făcut un exercițiu: cel al lait-motivului: mâinile, în cea mai diversă ipostaziere.

Deci mâinile, care exprimă întregul sau o componentă întreagă a corpului omenesc, și nu palmele, chiar dacă ar fi partea ce exprimă întregul, și de aceea titlul „Zodia palmelor tale”, nu, nu acoperă frumusețea mâinilor ce se pot întinde să cuprindă tot universul, chiar dacă sufletul se așterne pe palme.

Doar în acest sens mă împac și eu cu titlul dat.

Oricum, motivul mâinilor – vă rog urmăriți când citiți, îl veți afla în fiecare poem, exprimat nominal sau doar sugerat.

Și mai de fiecare dată într-un ritual al sărutului sau al îmbrățișării, mângâierii, dăruirii.

Ipostaza este splendid – feminină, și astfel autoarea ne oferă o caldă poezie de dragoste. Nu e ca în cunoscutul psalm al lui Arghezi: „Să și-o sărut (mâna) în care ideea e pe dimensiunea mâinii făuritoare, lucrătoare, ci pe latura cealaltă pentru care sunt date mâinile: să alinți, să așezi iubire pe chipul bărbatului.

Nu e o ipostază nouă – o întâlnim frecvent în lirica universală, de la Sapho – Catullus – la Emily Dickinson – să zicem, dar e a autoarei noastre, așa cum o trăiește și o exprimă ea.

Cald și convingător.

ION TOPOLOG

Semantica luminii

Sunt câțiva ani de când stufosul „cer” al literaturii constănțene este atacat, iubit și cucerit de către o personalitate plină de temperament și creativitate, distinsa doamnă Mihaela Meravei, prezentă acum cu cel de al cincilea volum de poezii de după primele: „Viața pe verticală”, „Simțuri elementare”, „Cu inima lipită de fereastră”, „Duminica pădăriei”.

Depășind barierele convenționale, poeta abordează tema atât de dragă liricii moderne, tema luminii, constituită în cunoaștere și în uman, în iubire și în sacralitate.

Iată o dovadă în acest sens: „am săpat cu degete osândite/ locul adânc din inima pământului/ unde să-mi pun cuvintele la înmugurit/ strivind cu călcâiul iubirii celelalte îndoeli”, versuri sinteză din poezia ce deschide volumul, „*tainiță de lumină*” (pag. 11), în care, pentru a ne introduce în tema și în metafora predilectă: „lumină, iubirea, pământul adăpost al inimilor”, autoarea se folosește de cuvinte cheie.

Acestea vor determina o traiectorie originală a textului, axată pe o sinceritatea dezarmantă a poetei care, fără îndoială, iubește OMUL!

Sensuri divergente pornesc de la imaginea de trudă a omului, aplecat spre cunoaștere și eliberare, astfel Mihaela Meravei își pune „*cuvintele la înmuguri*” pentru a strivi „cu →

GÜNER AKMOLLA

călcâiul iubirii celelalte îndoieli”.

Poeta este un suflet dăruit umanului, dar și, zbuciumului etern-uman în fața marilor praguri ale vieții: nașterea, copilăria, tinerețea, maturitatea, bătrânețea, întunericul din final.

Este un răspuns poetic în aceste versuri:

„întorcându-mi viața pe toate părțile/ să văd pe unde s-a despicaț/ căci își făcea lumina drum/ ca-ntr-un regat/ prin omenescul meu păcat/ am găsit locul inimii gol/ în cuibul ei/ doar pene de cocor și un condei” (m-am trezit în altă viață, pag.14).

Da, așa este, din iubirea poetei se naște lumina și creația.

Avem, aici, cuvântul și cântecul poetic care umple inimile, nelăsând umbră și vindecând suferința...

Temele majore, prin care poeta ne cere s-o citim, s-o înțelegem și să ne bucurăm alături de ea, pentru viața ce ne-a fost dăruită, sunt: lumina, pământul, marea, iubirea, cunoașterea, timpul, universul mare și universul mic, raiul și cerul, în care cromatica devine un paradis, așa cum este evidențiat în poemul *”până la limită”*(pag. 3) : *”aerul verde al Edenului îți inundă plămânii”*.

Dar, deasupra acestor aspecte evocate cu grația specifică poetei Mihaela Meravei, este tema unică a umanului, cuplul, familia, femeia cu chip de lumină și femeia - poemă, neamul, uniunea sentimentelor etern umane, fără de care n-ar exista viață, n-ar putea să se nască și să crească iubirea.

De aceea, în poezia d-nei Mihaela Meravei, înfloresc cireșii luminând *„coapsele primăverii”*: *”lumină simți cum au înflorit cireșii/ cu mirosul părului tău/se scutură petale în Graalul/dintre coapsele primăverii”* (au înflorit cireșii, pag.15)

Simplitatea și naturalețea cunosc în versul acestei poete de la malul mării, o împletire armonioasă și absolut originală:

”un car de vreme a trecut de când/ nu mai am loc în cuvinte/haina lor mi-a devenit bolnăvicioasă și străină” (nu mai am loc în cuvinte/ pag.21).

De mii de ani, poezii lumii au scris poezii de dor și de dragoste, de mii de ori s-au plâns de sărăcia cuvântului.

Înscriem în această pagină de „revoltă” regretul că nu putem să exprimăm noianul de sentimente cu care se revarsă avalanșele iubirilor și sentimentelor poetice. Dacă poetul medieval era îndrăgostit de *„urma pașilor iubitei”*, dacă romanticii căutau pe lună *„ochii și răspunsul iubitei”*, poeta de față este toată o „iubire și un gând”.

Prin grafica realizată sugestiv, cu artă a formelor și a culorilor, antrenând lumina și umbra precum în viață, trăim bucuria și amarul, urcarea și coborârea, lacrima și zâmbetul. Aceste minuni coloristice sunt semnate cunoscutul artist plastic, domnul profesor, Constantin Grigoruță, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România. Versul și tabloul întregindu-se într-o armonie a sferelor celești.

În documentata prefață, d-na prof. dr. Anastasia Dumitru ne îndeamnă să citim volumul de poeme ale luminii poetei constănțene. Eu vă rog să ascultați, în tăcerea dintre cer și pământ, vocea lirică a doamnei Mihaela Meravei care, după o onirică traversare pământ-cer, ne șoptește secretul creației sale: *„sunt poema fără chip”* și ne cere s-o urmăm:

„sunt femeia fără chip închideți-mă în mine!/ apoi închideți-vă ochii și/ priviți-mă în interiorul vostru;/ sunt cuvântul fără semne dar însemnat de iubire/ deschideți-vă sufletul și ciuliți urechile/să auziți cum vă cântă Universul!”(sunt poema fără chip, pag.78).

Astfel, avem un întreg univers, într-un volum de poezie!

Sever Suci

Baladă pentru școala de tractoriști

Prozatorul și istoricul literar Aurel Podaru debutează, surprinzător, cu poezie: *baladă pentru școala de tractoriști*, o cărțuie de numai 42 de pagini (Editura Neuma Cluj-Napoca, 2016), prezentată elogios de poetul și criticul literar Horia Gârbea, secretar de redacție al revistei „Luceafărul de dimineață”. Poemul, căci este vorba de un singur poem, în 16 „secvențe”, vine ca o provocare pentru poezia românească actuală ce constituie o încercare de revigorare a baladei culte, abandonată de poeți ca fiind inactuală, poate chiar desuetă, epuizată ca tematică, dar și ca exprimare poetică, prin caracterul ei de discurs narativ. Desigur, balada cultă ca poem fiind mai laborioasă și mai dificilă în exprimarea unui mesaj intim cu implicații subiective complexe, atât psihologic cât și filosofic, caracterul ei predominant fiind cel etic, moralizator.

Aurel Podaru reușește să-i dea o formă nouă, complexă ca modalitate de exprimare a discursului epic, introducând elemente de expresivitate modernă: subliniez astfel, în primul rând, includerea „povestirii în ramă”, deci a „povestirii în povestire”, utilizată frecvent de scriitorii actuali în nuvelă sau roman, în cazul lui Aurel Podaru, fiind vorba de „baladă în ramă”, dacă mi se permite acest termen.

Avem, de asemenea, și un alt fel de raport auctorial, între autor și eul narator, care dă impresia unui solilocviu disimulat între cei doi →

IOAN L. ȘIMON

protagoniști, încât textul se încarcă de subiectivitate și adâncime sugestivă.

În privința „povestirii în ramă”, observăm că balada include în cadrul ei alte secvențe existențiale decât cea a naratorului și a elevilor săi de la școala de tractoriști, așa fiind relateate destinele lui Moț Gheorghe, al lui Fechete Doruț din Târlișua, însă cel mai interesant destin uman este cel al profesoarei Vlaic Margareta, căreia autorul îi creionează un portret realist, lapidar, dacă nu chiar naturalist: „femeie frumoasă/ distinsă și sobră/ divorțată sau văduvă/ nu se știa precis/ trăia cu un spion sârb/ cu douăzeci de ani/ mai bătrân decât ea”.

Un destin edificator, din vremuri tulburi, marcate de incertitudini, vremuri de dinainte de 1989, un destin învăluit în mister, ce ar putea constitui și o temă de roman.

Poemul devine captivant și prin umorul sănătos, prin zeflemeaua și autoironia folosită de autor pentru a face haz de necaz, ceea ce ne duce cu gândul la scrierile lui Ion Creangă, inegalabilul povestitor din literatura noastră clasică, și care conferă baladei un optimism și o bună dispoziție de-a dreptul molipsitoare, de fapt o armă spirituală de a trece mai ușor peste greutățile vieții.

Aurel Podaru preia expresii și sintagme sapiențiale din tezaurul imens și divers al înțelepciunii populare, umor din limbajul comun sau chiar din cel argotic: „m-am holbat la elevii mei/ ca la niște extraterestri”, sau: „de unde știa ghepesul”, „duhănașu”, sau: „bun de clanță” etc.

Putem astfel aprecia *balada pentru tractoriști* drept un poem care ilustrează într-o formulă ironică și sapiențială evenimentele și aspectele specifice epocii ceaușiste, trăite în mod copleșitor de un cadru didactic cu dăruire și rezerve umaniste și de elevii săi, la început debusolați în privința viitorului lor profesional.

Venit aici dintr-un alt domeniu de activitate, dirigintele anului II-C se luptă cu mentalități cronicizate, o luptă cu inerția pentru a le inspira încredere elevilor săi, catalogați de unii profesori ca „proști și leneși și indisciplinați”, demonstrând că prin dăruire, tact pedagogic și profesionalism mentalitatea acestor tineri poate fi schimbată în bine, ba chiar și mentalitatea celor ce răspund de decizie, cum este cazul tovarășului prim-secretar care, în urma unui reportaj din

ziarul local despre participarea elevilor la strângerea recoltelor de pe câmp, „s-a deplasat personal/ la fața locului/ să vadă cu ochii lui/ minunea de la sâniacob”.

Prin bogăția faptelor, a destinelor narate, poemul are aspectul unei epopei, lucru remarcat și de Horia Gârbea, care îl aseamănă cu „o *iliadă* comică în variantă scurtă”. „Calul Troian este aici tractorul. El e simbolul «luptei cu inerția»”, spune același Horia Gârbea, iar eu aș mai adăuga că tractorul, acest Cal Troian modern, reprezentativ pentru munca în agricultură, are și o valență pozitivă față de anticul „Cal Troian”, fiind un instrument al realizării profesionale, dar și al dragostei pentru munca în agricultură, un domeniu important al economiei unei țări, mai ales că în acea perioadă România a avut o agricultură performantă.

Ca să conchidem, *balada pentru școala de tractoriști* este un amplu poem care se citește dintr-o suflare, dar și cu o reală plăcere.

Sisif pe casa scărilor

Valeriu Marius Ciungan, *Sisif pe casa scărilor*, Ed. Adenium, Iași, 2013. Cei care au scris despre poezia medieșanului Valeriu Marius Ciungan au considerat-o drept o contra-replică la poezia „optzeciștilor și nouăzeciștilor”. Mai degrabă e vorba nu de o despărțire de „familie”, cât de căutarea-definirea sinelui poetic în sânul acesteia. De asemenea, s-a afirmat că poezia lui Ciungan are puternice afinități cu poezia postavangardiștilor.

Ideea este de acceptat, dar cu observația că este restrictivă.

VMC e un poet aparte în cadrul familiilor propuse. Această poziție aparte e detectabilă chiar de la primele versuri. Câteva din caracteristicile poeziei postmoderniste (tanzivitatea, biografismul, cotidianul, anecdoticul) prezente în poezia sa sunt tratate într-un mod personal. Dar mai important este nu stilul personal, cât actul de căutare a vocii poetice personale.

Primul argument, și poate cel mai important pentru cele afirmate, este prezența, de loc neglijabilă, a poeziilor de dragoste. Din rândul acestora menționez: *Două cuvinte, Cana, Alături, Scurt studiu ortopedic*. Dar ca la Nichita Stănescu, iubita căreia poetul se adresează poate fi poezia. În mod sigur unul din poezii dragi autorului lui *Sisif pe casa scărilor* e Nichita Stănescu. Această apropiere electivă de versul lui Nichita nu-i afectează personalitatea lirică. „Viziuni ale sentimentelor” și alte sonuri din autorul volumului *În dulcele stil clasic* sunt disipate în texte precum *Insomnie, Clipa, Mica doamnă*.

În poezia dintotdeauna există triumviratul: iubire-timp-moarte. Meditația asupra trăirii în acest triumvirat e prezentă în *Clipa, Cum e, Basm, Lumea de dincolo*.

Una din piesele de rezistență a volumului este *Vaillant*. Poezia e construită dintr-un șir de interogații. În spatele tonului jucăuș-banal (atenție la lexic și la imaginea poetică) descoperim gravitatea *dialogului* poetului (omului) cu „*fata neagră/ subterană*”.

Afirmam că în unele texte iubita este poezia. Cred că nu este chiar hazardată spusa, deoarece în volum sunt câteva texte care vin în sprijinul afirmației, sunt poezii despre poezie și limbă ca acte de existență, ca stare echivalentă iubirii: *Insomnie, Limba română, Inițial, Cuvânt nesătul, Te simt*. Relația dintre Eu și Poezie este explicată în *Două cuvinte*.

Lirismul din unele texte merge spre rugăciune, dar deocamdată una laică. (*Noapte bună*)

Sub armura posmodernismului găsim o poezie existențialistă. Un exemplu e poemul titular. Existența este o casă cu scări făcute din „beton mizerabil” și date cu „vopsea insalubră”; casa și scările sunt „reci” →

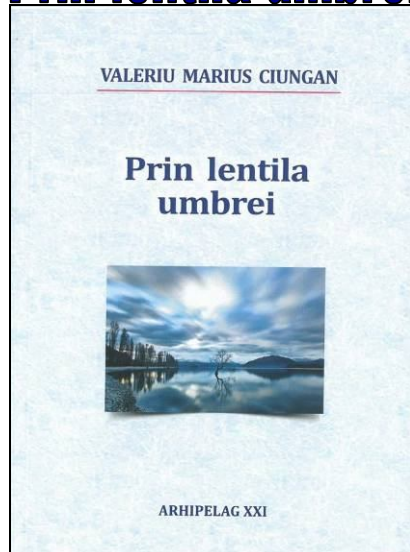
IONEL POPA

și doar “stropite cu var”. Totdeauna în “casa scărilor” există “o umbră cenușie”. Ontologic, dar și istoric și social, fiecare dintre noi e un “Sisif în casa scărilor” și avem de urcat pe scări un bolovan și când gândești că ai ajuns *sus*, bolovanul o ia, mai încet sau mai repede, înapoi, la vale și tu, omule, trebuie s-o iei de la capăt, până la întâlnirea cu “fata neagră/ subterană”. Poetul își asumă condiția de Sisif.

Poezii curat moderniste/postmoderniste ale cotidianului cenușiu și rutinier sunt: *Răsăritul*, *Etanș*, *Mașina de gunoi*, *Semaforul verde*.

Dacă comparăm acest volum cu precedentul (*Oameni în paradies*), care antologhează pe cele anterioare, constatăm că poetul VMC merge pe un drum sigur suitor, care îl va duce la împlinirea poetică. Bolovanul urcat nu se va mai rostogoli înapoi, iar blestemul va fi transformat într-o bucurie.

Prin lentila umbrei

Prin lentila umbrei (Ed. Arhipelag XXI, Târgu Mureș, 2016), recentul volum de poezii al lui Valeriu Marius Ciungan este alcătuit tot pe tiparul de antologie. El adună poemele esențiale din *Oameni în paradies* (2010) și *Sisif pe casa scărilor* (2013) cărora le adaugă 44 de poeme noi, sub titlul “Îngerul de sub mână”. Un astfel de volum își are tâlcul lui: ilustrează unitatea de viziune și de stil a poetului și drumul său urcător pe scara poeziei.

S-a afirmat că poezia lui VMC care original ar fi o contrareplică la generațiile imediat anterioare. Afirmarea trebuie nuanțată. Ceea ce îl

menține în familia postmodernilor e tema cotidianului, dar ceea ce îl deosebește de aceasta e neta notă personală de tratare a acestei teme, și a altora.

O primă observație: față de volumul/volumele precedent/precedente a renunțat la titlurile antilirice prin convenționalitatea și banalitatea lor. În al doilea rând, existența provincială cu prozaismul, cenușiul ei din poemele anterioare (*Oameni în paradies*, *Mașina de gunoi*, *Masca de chiuvetă*) în noile poeme este tratată în același ton, fie grav, fie ludic, dar mai accentuat și mai rafinat. Unul dintre poemele cele mai frumoase și ilustrative e *Luminile orașului* (poezie despre burgul în care poetul viețuiește). Obligați fiind să economisim spațiul tipografic nu-l putem reproduce (are 47 de versuri, cu măsura, până la 24 silabe; fragmentul n-are niciun farmec, relevanță).

Cotidianul provincial (străzi, o-bișnuințe, ambientul domestic anost, oameni obosiți, gânduri neîmplinite) este surprins în pregnante fotograme, metaforă a altui poet medieșan (George L. Nimigeanu). VMC e un baco-vian, dar fără tragic (doar dramatic) și fără tușă expresionistă. Ilustrativă este poezia *Piruetă*: “plouă torențial pe străzi iubita mea/ a înflorit târziu anul acesta prin crăpături asfaltul/ flori de bitum înfioară talpa goală, pasul/ zvâcnește, înalță spre lumina nopții, spre neoane saltul” Vechea impresie că provincia fără orizont îl copleșea pe poet, că viața cotidiană e ca o “bucătărie” aproape dispare. În noile poeme trăirile, stările afective se multiplică și se adâncesc, iar poetul se fortifică cu speranța că va ieși din “cercul strâmt”, tot mai mult crede în “partea frumoasă a vieții”, există și așa ceva. Dorul de sacru îi dă putere și îl încarcă cu speranță: “și așteptam lumina rezemat lângă perete (zidul sfânt) [...] și luna răsărea pe lângă vârful bocancului în/ baltă/ și scormoneam lumină în pământ” (*Înviere*). Din *Nacis* citez: “Întoarce-ți fața/ tu chip frumos/ acvatic/ spre soare/ să vadă ce frumos luminează/ să vezi cum lumina dimineții doare!” Poetul a găsit *Fereastra*: “între soare și pământ / eram numai eu: ca o fereastră/ prin care se zărea o altfel de lumină/ mai pură/ mai ecleziastică!” Chiar în stil postmodern, totuși, în *Frig*, *Colind înghețat* sunt evocate sărbătorile creștine (*Crăciunul*).

Salvarea din “cercul strâmt” e posibilă prin iubire. În acest nou volum s-au înmulțit poemele dedicate iubitei și iubirii. De reținut nu numărul poeziilor erotice (scrise în tonalități de la solemn la jucăuș), ci păstrarea ambiguității dintre iubită și poezie (*Vals*, *Cuvânt frumos*, *Picături albastre*, *Cântec*, *Pândă*).

De asemenea, a crescut și numărul textelor despre actul creator și poezie (*Pentru poezie*, *Tu carte*, *Despre poezie*, *Poem mut*). O frumoasă metaforă a poeziei și puterii ei demiurgice este poemul *Floare de trotuar*. În unele idile și texte despre poezie se aud ecouri blagiene bine ascultate: *Poem frumos*, *Lanuri*, *Vara*, *Urme*. O surpriză plăcută sunt autoportretele (model blagian?). *Felul meu de-a fi* e textul din fruntea noilor poeme ale volumului: “iată sunt/ e felul meu de-a fi/ cu o vocală, cu un cuvânt/ cu-o șchioapă, să nu rănesc drumul,/ deasupra de pământ// sunt ca un vers/ mai sus pășind deasupra de cuvânt”. Poetul este răbojul pe care timpul își lasă semnele (*Timp*); poetul e ființă îndumnezeită: “Mi-a apărut un înger pe mână/ așa cam de-o săptămână/ ca o pată/ ca un chip de fată” (*Îngerul de sub mână*); poetul e omul de la “colțul străzii” care se “trudește” “să ajungă” la Dumnezeu pentru a deveni pe pământ “lumină blândă din privirea sa/ privirea mea este// și se preface în izvoare”. În viziunea poetică a lui VMC existența, poezia, iubita (iubirea) sunt o unitate care are mișcarea mării. Nu întâmplător în noile poeme sunt frecvente imaginile cu marea și mișcarea valurilor.

Dincolo de firescul modelelor, Valeriu Marius Ciungan are o iubire statornică pentru Bacovia și Nichita. Această iubire a fost una catalitică.

Versurile poetului medieșan au câteva caracteristici: o aparentă lejeritate prozodică, lipsa semnelor de punctuație (punctul, majuscula), anumite întorsături sintactice. Astfel de trăsături sunt frecvente și la alți poeți, ziși postmoderni, dar la VMC au o mai puternică motivație și pregnanță încât creează impresia că textele sale sunt un poem continuu.

În ciuda postmodernismului ei, poezia lui Valeriu Marius Ciungan manifestă o propensiune spre un discret ermetism. El, în mod sigur, mai are un *Înger în mână*. E în căutarea lui.

EXERCITII DE LOGICĂ TRANSCENDENTĂ

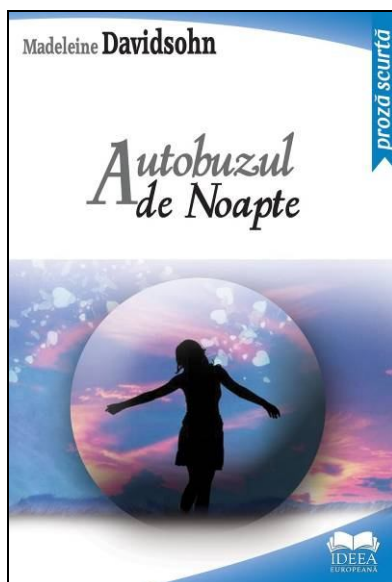
În luna martie a anului 2016, mă întâlneam la Haifa, printre alții, și cu fermecătoarea, în cel mai bun sens al cuvântului, scriitoare de limba română din Israel, Madelenie Davidshon. Am petrecut împreună cu familiile dar și cu o altă prietenă, tot scriitoare, Francisca Stoleru, clipe minunate, iar la despărțire Madeleine mi-a dăruit o carte, un roman, cel mai recent din bogata ei creație literară: *O înghețată cu gust amar*. Am început lectura volumului încă din avion, iar orele de zbor au trecut aproape pe nesimțite întrucât acțiunea și personajele mă prinseseră în jocul lor subtil, cumva chiar fabulos. Am terminat lectura a doua zi și, încântat de ceea ce citisem, luam hotărârea să fac o recenzie a acestui roman, unul dintre acelea care, din păcate, apar din ce în ce mai rar în atenția cititorilor.

Mai ales că puneam în discuție și dovedea prin faptele personajelor din carte o străveche înțelepciune talmudică: „*Cel ce salvează o viață, salvează o lume întreagă*”, știut fiind că fiecare individ este creat după chipul Celui Preaînalt, de aceea are o inestimabilă valoare.

Doar că timpul a trecut și, prins în tot felul de probleme, spre rușinea mea, am tot amânat să scriu ceva despre un subiect atât de incitant.

Proiectul a intrat însă în stand-by după ce, în toamnă, am primit o altă carte de la Madeleine, una de proză scurtă, intitulată: *Autobuzul de noapte*. Amintesc aici faptul că autoarea este unul dintre puținii scriitori de limbă română care stăpânește perfect tehnica prozei scurte, ferind-o categoric de acele dulcęgării autobiografice romanțate și promovate în exces, cu precădere pe diferite rețele de socializare, înscrise apoi cam cu forța la capitolul: proză scurtă. Spun aceasta, asumându-mi toată răspunderea și pentru faptul că am avut privilegiul de a citi toate volumele de proză scurtă ale autoarei, dar și pentru că este genul meu preferat. În consecință, un alt motiv este că am citit foarte multe scrieri din acest domeniu literar foarte dificil de realizat.

Așadar, am pornit cu entuziasm la o nouă lectură marca Madeleine Davidshon. Vă asigur că nici de data

aceasta nu am fost dezamăgit. Ba, mai mult, acest nou volum de proză scurtă cred că este cel mai bun de până acum. Ceea ce s-ar înscrie într-o perfectă logică având în vedere experiența de până acum a autoarei (patru volume de proză scurtă).

Pe măsură ce înaintam cu lectura, sedus de finețea și subtilitatea scrierilor, m-am gândit la convențiile cu care ne înconjurăm, unele dintre acestea strict necesare pentru a ne mișca în lumea noastră așa cum o percepem. Una din aceste convenții, extrem de puternică și capabilă de a provoca, fapt demonstrat de istorie, chiar și revolte în rândul societăților, este cea a timpului. Era și firesc să mă gândesc la această convenție fiindcă tocmai mă mirasem de faptul că în Israel calendarul oficial are lunile anului de treizeci de zile, iar la cinci ani se adaugă o corecție de încă o lună, tot de treizeci de zile. Evenimentul se produce cam prin luna martie a calendarului ortodox actual și apare în plus luna numită Addar nou, adăugată la Addar vechi. Mi se părea foarte ciudat și chiar l-am întrebat pe prietenul Ivan Lugu cum se descurcă ei în acest an cu treisprezece luni. Om cu mult umor el mi-a răspuns: exact așa cum te descurci tu cu luna februarie care are 28 sau 29 de zile. Adică, nici nu bagi de seamă, fiindcă ești obișnuit cu această convenție.

Corect! Exact așa e! Convențiile par nefirești doar până te încadrezi în forma propusă. Și, dacă ne gândim bine, toată omenirea funcționează încadrându-se în limitele convențiilor.

Da, numai că Madeleine Davidshon ne propune să depășim con-

vențiile, să vedem cam cum arată o realitate desprinsă din canoanele general acceptate și ne face curioși purtându-ne dincolo de limite, în arealul unei logici superioare, acea logică poate uitată sau doar ignorată, care însă, foarte posibil, a determinat apariția acestei lumi.

Aparent, vectorul forță al acestei translări spre o altă realitate ar fi imaginația, acea imaginație fertilă, dar coerentă, capabilă de a crea literatură de excepție, de care autoarea nu duce deloc lipsă. Dar Madeleine Davidshon nu se complăce în lejerități creative lasându-ne într-un mod foarte subtil să înțelegem altceva și anume adevărul. Așadar înțelegem că vectorul forță al translației nu este doar imaginația ci, mult mai mult, iubirea, piatra de temelie a întregii construcții universale, acea piatră a tuturor începuturilor care atunci când dispăre, odată cu ea se risipesc și universurile purtate pe umerii vânturilor cosmice spre un nou destin fecund.

Poate din această cauză personajele principale ale povestirilor sunt femei. Mai tinere, mai în vârstă, uneori chiar copile, pline de viață și idealuri, dar și mai blazate, din toate straturile sociale și nu puțin ori cu rădăcini într-un alt spațiu geografic decât cel prezent. Acest fapt îi permite autoarei să dezvolte în narațiuni diferite modalități de expresie caracteriale, sau comportamentale care dau un farmec deosebit lecturii. Aflăm cum se pot bucura două tinere, studente, de goana pentru o rochie, sau o țintă pentru revelion sau cum cum ne schimbă dispoziția o mică bijuterie, cum gândește actul îmbrăcării o femeie aflată la una din vârstele critice și preocupată în primul rând de serviciu, dar și cum se transformă când se „gătește” și se privește în oglindă, ori cum înțelege să privească modul de a te îmbrăca o doamnă cu educație și gust. Nu pot să nu admir abilitatea cu care Madeleine, o doamnă foarte elegantă în cel mai bun înțeles al conceptului, înțelege să ne educe, mai ales pe noi, bărbații, pentru a ști să prețuim eforturile femeilor în această direcție, pe nedrept considerată doar simplă cochetărie.

Desigur totul ar fi inutil, dacă nu am avea parte și de acțiune, iar cum nuvela sau povestirea nu oferă prea mult spațiu autorului, această parte, acțiunea, trebuie să atingă culmi →

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

expresive și implicații emoționale din partea lectorului în puține cuvinte, perfect alese și încastrate în subiect. Un mod de lucru nu tocmai la îndemâna tuturor prozatorilor și care combină în mod fericit capacitatea de sinteză cu talentul pentru a da naștere unei mici bijuterii literare.

Cert e că Madeleine Davidshon, posesoare a acestor calități reușește să ne fascineze cu povestea în sine dar și cu întrebările pe care, în mod obligatoriu, ni le vom pune după lectură.

În nuvela care dă și numele volumului, aflăm că o tânără are un conflict cu prietenul ei, într-o seară, în bar. Nimic mai banal! Inclusiv faptul că ea iese intempestiv și cam confuză din local. Nici evenimentele care urmează, deși tragice, nu ies din cele arhicunoscute. Poate doar autobuzul gol care oprește să o ia pe tânără. Deși nici aici nimic nu pare neobișnuit. Ar putea fi o întâmplare. Numai că șirul micilor întâmplări încadrabile în logica noastră cotidiană duc la apariția straniuului, respectiv plasarea tinerei într-un alt segment temporar, acela în care se regăsește cu viața ei anterioară. Prin urmare, iată că, abia viața „normală”, aceea cât se poate de firească și banală era de fapt o alunecare în alt timp. Parcă devine puțin înfricoșător, fiindcă merită să te gândești și la tine, să te întrebi: oare nu cumva mă aflu în partea cealaltă? (*Autobuzul de noapte*).

Deosebit de sensibilă și plină de înțelepciune este și povestea femeii din *Carnavalul hologramelor*, genul de femeie mult mai des întâlnit decât ne imaginăm, aceea sortită parcă să treacă prin viață împovărată de un trecut trist și greu dar și de un prezent golit de speranțe, în care doar munca pare a fi singura rațiune. Doar că zarurile destinului se rostogolesc și apariția unei invitații aflată într-un plic neobișnuit de elegant (o subtilă trimitere la mesagerii destinului) schimbă în primul rând modul de gândire, femeia se regăsește așa cum era de fapt, atrăgătoare și distinsă, apoi „carnavalul” îi oferă șansa iubirii, a unei vieți adevărate care era fusesse întotdeauna la doi pași însă ea nu privea niciodată în direcția bună. Parcă așa ni se cam întâmplă tuturor în unele perioade. Și atunci cât de fantastică este povestea din carte?

Desigur nu trebuie să lipsească din peisajul narațiunilor și o fetiță. Frumoasă și cuminte, însă puțin

rebelă, așa cum sunt toți copiii la o anumită vârstă. Mica ei rebeliune consta în a visa imposibilul împotriva sfatului mereu repetat de mama sa. Admirabilă descrierea unui magazin de „chineziării” foarte asemănătoare cu cea făcută de Balzac anticariatului parizian în *Pielea de săgri* și, tot ca în acea poveste, primirea unui cadou, un mic dragon cu ochi roșii, o bucură pe fetiță, o nedumerește dar îi și mută acțiunea într-un alt plan. De aici începe aventura. Una care bulversează spațiile și timpul convențional, ba, mai mult, intră în oniric și se dovedește a fi premonitorie, iar fetița descoperă cu acest prilej că a visa este de multe ori absolut necesar. (*Dragonul*)

Nu voi aminti de alte nuvele, deoarece aş tulbura ritmul magic al cărții și ar fi o mare greșală, fiindcă fiecare poveste are tâlcul ei, iar deslușirea lor vine în primul rând din cât înțeleg sau vreau să accept din cele citite.

În mod normal, fiecare poveste are subtilități specifice, dar și un fel de vrajă care ar putea fi disecate și discutate la nesfârșit. Ansamblul se numește de fapt talent, iar dacă cititorul se simte după închiderea cărții ceva mai înțelept decât a fost vreodată, este bine să știe că de această stare, „vinovată” se face doar Madelenie Davidshon și cea mai bună răsplată pentru un asemenea dar este un cuvânt sau doar un gând bun.

Sever Suciu

Un bildungsroman captivant

Fost căpitan de cursă lungă în lumea albastră, dar nu lipsită de pericole, a apelor, Constantin Costache se dovedește a fi și un scriitor de cursă lungă. După două volume de proză scurtă și tripticul „Urme pe oglinda apei”, scriitorul tomitan ne prezintă la finele anului 2016 romanul *Singur împotriva oceanului*. Să recunoaștem, este o carte cu un titlu incitant, a cărei temă se poate ghici cu ușurință.

Romanul *Singur împotriva oceanului* poate fi considerat, după cum observa prefătorul cărții, Rodica Lăzărescu, un dublu bildungsroman sau un basm modern. Personajul principal, Răzvan Măndrescu, cocoloșit în mod exagerat de mamă în special datorită pierderii soțului ei într-un accident de mașină, absolvent comod și fără prea multă strălucire al Academiei de Marină, un tânăr al zilelor noastre care noaptea stă până târziu prin cluburi, iar a doua zi doarme până la ora prânzului – după cum recunoaște chiar protagonistul –, nepregătit să ia viața în piept așadar, pleacă în primul său voiaj, cu nava „Sea Queen”, pe mările și oceanele lumii. Călătoria este una inițiată, întrucât, după un șir lung de peripeții, de probe pe care cadetul le trece cu bine, ajunge la țarm viu și nevătămat și cu nava întreagă. Discursul scriitoricesc al lui Constantin Costache →

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

este întregit și pus în valoare de un alt tip de discurs, cu specific marinăresc, ceea ce așază dintru început cititorul într-o lume pe care învață s-o cunoască aproape concomitent cu actantul principal al ficțiunii și de care se disociază cu greu pe parcursul lecturării. Pericolele prin care trece Răzvan se țin lanț, par situații fără ieșire pentru foarte tânărul și necoptul marinar aflat, printr-o întâmplare tragică, „singur împotriva oceanului”.

Dar inteligența, dorința de a izbândi mai ales din dragoste pentru cele două ființe dragi din viața lui – mama sa, Iulia, și Andreea, iubita licențiată în drept internațional –, credința într-un Dumnezeu pe care îl invocă în momentele acute ale disperării îl conduc spre un final fericit. Instanța divină, prezentă în toate cărțile lui Constantin Costache, are și în acest roman rolul ei. Chiar dacă nu urmărim direct acțiunea protectoare a acesteia, părând că ne scapă tocmai concretul vizat de cel ce-i cere ajutorul, talentatul scriitor trece cu sugerări de răspuns divin pe la cele mai pregnante amplitudini ale conștiinței cititorului, dându-i acestuia certitudinea asupra bunelor intenții, a prezenței continue și chiar a intervenției lui Dumnezeu.

Nu doar harul de povestitor al romancierului ține cititorul cu sufletul la gură, ci și credința lui în valorile morale ale poporului român. Lupta dintre bine și rău stă la baza proiectelor scripturale ale lui Constantin Costache și binele învinge întotdeauna, oricât de grea și de nedreaptă ar fi această luptă. Astfel, cadetul Răzvan Măndrescu, care știa foarte puține despre modul cum funcționează o navă maritimă, este într-o dimineață martorul unei întâmplări care, la scara trăirilor lui de tânăr neinițiat, care nu primise nici măcar botezul de marinar, echivalează aici cu o apocalipsă: toți colegii săi din echipaj sunt morți fără nicio explicație. Tânărul se trezește „singur împotriva oceanului”, dar și împotriva unor semeni – cei trei pirați somalezi. Ca și Făt-Frumos care în basme este nevoit să omoare balaurul, zmeul etc. pentru a accede binele, și Răzvan Măndrescu este pus în situația de a-i omorî pe pirați. Reușește, învățând din mers, să stăpânească mașinăriile și aduce nava la țarm. Paralel cu zbaterile lui pentru supraviețuire acționează Andreea, personajul secundar, care nu numai că

îi descoperă nava în ocean, dar pune în mișcare și mașinăria greoaie a birocrăției oamenilor și îl salvează. În cele din urmă, Răzvan este absolvit de vinile nefondate ale unui procuror prea zelos din Republica Seychelles și este recunoscut drept eroul care a știut să se salveze pe sine și nava „Sea Queen” de furtunile din Oceanul Indian și de cruda lăcomie a unor pirați somalezi. Ca și iubitul ei, și fata, care inițial este prezentată ca „firavă”, dovedește pe parcurs maturitate și obține, datorită multelor ei calități umane, dar mai ales ghidată de o dragoste ce se constituie într-un motor imbatabil al tuturor acțiunilor sale, tot ceea ce este necesar pentru a izbândi.

De remarcat în cărțile lui Constantin Costache este că personajele importante feminine sunt deosebit de puternice, bine conturate de către autor atât fizic, cât și psihic, de a căror dragoste depinde viața celui pe care îl iubesc. Le am în vedere pe frumoasele Ionela și pe Huii Sena, din trilogia *Urme pe oglinda apei*, și pe Andreea Mincu, din romanul de față. O altă trăsătură comună trilogiei și romanului *Singur împotriva oceanului*: izul polițist al subiectului literar și implicit rezolvarea „cazului” de către o instanță alta decât românească, dat fiind că amploarea intrigilor depășește cu mult geografia patriei sau a Mării Negre.

Bun mănuiitor al dialogului/ monologului, Constantin Costache face ca profunzimea trăirilor personajelor sale să fie evidențiate prin intermediul acestui mod de expunere și nu prin observații directe. De altfel, este de necontestat calitatea romanelor lui Constantin Costache de a fi ușor de transpus cinematografic, limbajul simplu, fără artificii scripturale, fără dezbateri psihologice auctoriale, permițând cititorului să „vadă” tot timpul lecturării scene clare,

Sever Suciu

neîndoielnice.

Puse față în față, mama protagonistului și Andreea Mincu reușesc să se împrietenească abia la neceaz, mama dovedindu-se mai slabă în fața provocărilor grele decât iubita fiului său, ceea ce înseamnă că o vârstă mai înaintată nu presupune neapărat mai mult curaj sau mai mult optimism.

Iată, aproape unul de altul, pasajele care evidențiază o diferență de tărie de caracter dintre cele două femei: „Poate că Răzvan ar fi avut o viață frumoasă alături de ea dacă nu s-ar fi întâmplat nenorocirea” – gândul mamei în care verbul este la modul condițional-optativ, timpul perfect (trecut), de unde rezultă pesimismul ei total/ resemnarea; „Eu vă mulțumesc că i-ați dat naștere celui pe care îl iubesc (...)”. Să știți că el, de fapt, este cu totul altfel decât vă arată” – fata folosește timpul prezent, semn că nu s-a gândit nicio clipă la posibilitatea morții iubitului.

Singur împotriva oceanului este o carte captivantă care, de la început și apoi pagină cu pagină, ține cititorul într-o stare de tensiune/ curiozitate maximă.

Limpezimea și direcția clară a discursului eficientizează înțelegerea mesajului.

Cât despre forța creatoare a scriitorului Constantin Costache, o asemăn unui val uriaș care antrenează în mișcare sa înaltă dinamică lumi nebănuite.

Deși un scriitor al mării, după cum s-ar putea spune având în vedere cărțile sale, sunt convinsă că poate aborda cu același succes multe alte teme – aceasta în cazul în care va simți vreodată nevoia s-o facă.

Viitoarele sale cărți ne vor edifica asupra direcției tematice pe care va alege să meargă.

REVERSUL MEDALIEI

Corpul iubirii se înscrie între piesele mitologizante ale lui Nicolae Suci, alături de **Luăți pământul de pe tata!**, **De-a teatrul sau imaginează-ți că trăiești** sau, parțial, **Gaura din zid**. Scena inițială aduce în prim plan tema relației (prietenia, din **Epopoea lui Ghilgameș**). Locul în-acțiunii, ca și personajele sunt voit incerte: “într-un apartament de bloc dintr-un mare oraș al celei mai libere țări de pe Terra”, Sam și Wanna, frați vitregi incestuoși se confruntă verbal și fizic, tranșându-și asemănări și diferențe, cu incursiuni în trecutul lor și al speciei, în căutare de sensuri ale existenței.

La o primă vedere, jocul scenic e jalonat pe linii aspre, sinuoase. Dialogul se rostogolește compact, ca treptat nuca dură a întregului să-și revele miezul cu aromele-i speciale. Durități extreme de imagine și limbaj creează acel “fond de cruzime latentă”, promovat de un Antonin Artaud ca expresie a “părții misterioase... nevăzute a vieții”, condiție pentru o “regenerare a tragediei”. Tema piesei e una dificilă, tratată într-o abordare francă, pe alocuri brutală. Schimbul de replici al cuplului e o rupere de măști, violentă. Protagonștii se apără contraatacând, dezvăluind sensuri colaterale, nebanuite, ale faptelor. Sam invocă drept circumstanțe atenuante ale înclinației sale spre abuz împreriările în care, în copilărie, ar fi fost supus el însuși unui abuz: sechestrat pe mai multe zile de un grup malefic, era forțat să întrețină repetat un act de sodomie. Își acuză apoi sora vitregă de incest cu un al doilea frate, ca Wanna să dezvăluie faptul că gestul ei era de fapt o “salvare” a acestuia din starea de “zoofilie”. Scandalul se extinde cu implicarea sorei în relație de sex cu un al treilea frate. Vlăstare “blestemate”, cu descendența imputabilă, “frații” se supun unor acute procese de conștiință, în cursul cărora rechizitoriul se reasează pe nivelul general al umanului. Autorul instituie, pe canavaua faptelor, o pledoarie cu tentă eseistică pe alocuri, o citire în profunzime a tâlcului acestora. Rezultatul este o viziune secundă a realității, manifestă în “argumente” forte, credibile în contextul piesei, al caracterelor în dispută. Iată, succint,

câteva atari adevăruri: “Rațiunea e cea care ne subjugă. Ea e demonul...” (12); Sam apare, pe față, ca păcătos; în revers, el e contra “prejudecăți... dogme” dintr-o “societate bolnavă” ea însăși. În concluzie, el vede astfel calvarul cuplului: “abia ne putem mișca într-o societate aflată în plină agonie” (12). Ca atare viciul îi apare ca depășire a “limitelor existenței firești” (17). Întunecatul incest, pus în revers, devine grundul “pe care s-a bazat însăși înfiriparea lumii” (12), însemnând în ordine istorică: faraonii, Solomon și “alți regi ai lumii antice, medievale și moderne”, cu ale lor zeci de neveste și concubine. Răsturnarea de perspectivă e, pentru Sam, exercițiu psihologic autoimpus, ceea ce el numește perspectiva scaunului cu roțile (în care stă câteva ore pe zi), de unde se vede “realitatea”, “așa cum trebuie să se vadă”; de unde “se inculcă ideea de handicap” și “repede te vezi pe buza prăpastiei” (17). Regresul în timp e și biologic, descindere pe urmatoarea treaptă involutivă, a “vârstei” pre-umane, cu “zoofilia, o practică sexuală ancestrală, anterioară căderii omului în păcat”. Aceasta ar fi vârsta “adamică” a precunoștinței, a beatitudinii animalului om care a produs, mitologic, “așa-zisii monștri”. Altfel, argumentează el, “cum or fi aparut centaurii, ciclopul, sirenele și altele asemenea lor?... Ele au fost, certamente, rezultatul împreunării omului cu animalul” (17).

Confruntarea dialogală e, în cea mai mare parte a piesei, post-factum. Cuplul în dispută disecă faptele, macină, ca între pietre tari de moară, datele relației lor, separând calitățile, discernând sensurile durabile. Protagonștii sunt captivi în cuvânt. Demonul rațiunii, al rezonanței în doi, împinge realitatea/ întâmplarea trecută într-un prezent al cumpenei, cu brațele în echilibru precar. “Eroii” își sunt proprii lor judecători, își întregesc conturul prin ce fac și spun. Dezbateră e vie, e zbatere. Reflecția în dialog, nu apare deloc, în **Corpul**

iubirii, cenușie. Pondere vocilor în partitura textului e bine temperată de un instinct artistic sigur. Disputa e mereu deschisă, un *parti-pris* al autorului – improbabil. Concludentă în acest sens e controversa pe tema religiei, un tangaj nesfârșit de idei și contrariile lor. Totul închis, în final, în cercul unei opoziții simple: “*fanatism religios*” versus “*absența religiei*” din Europa “*zilelor noastre*”. Autorul impune o remarcabilă franchețe dezbaterii, suspendă concluziile, menținând nealterat dramatismul confruntării. Un cerc complementar include binomul artă-religie, în a cărei arie sunt reliefate sentințe revelatoare: “*În orice artă se oglindește, vrei-nu vrei, și un dincolo de lumea aceasta.*” (15); “*Văd că plapuma culturii se restrânge tot mai mult* (Sam -16); Viitorul poate aduce o epocă “*în care n-o să mai avem voie nici măcar să ne imaginăm un personaj*” (Wanda); Imposibil (Sam), căci “*prohibiția însăși va conduce la renașterea artei*” (16).

Dincolo de această poziționare strategică, remarcăm unele detalii tehnice proprii autorului: una e inserția de teatru în teatru (14), de imagină în real care desparte frații (voința pozitivă – Wanna; cea sceptică – Sam), ținându-i totuși împreună în cercul disputei.

De arta colajului țin dialogurile imaginare ale lui Sam – agent de reclamă (absurdă): “*Da. La telefon. Stai sa-mi notez: Două camere, baie, living, bucătărie... Fără living? Deci living nu, în schimb fantome femeiești după ora culcării*” etc. (19).

Deconcertante sunt didascaliile – colorate, șocante, susținând tonusul dezbaterii scenice.

Varietatea lor e unificată de firul comun al calității. De la indicațiile scenice standard (ambientale, descriptive, gen “*Răs de franzelă*”), sau completări de text (“*Lăcrimează*”), specificări de rol/ ipostazierii (“*Pisicuța*”, “*Piatră*”, “*Criptă*”), continuând cu altele psihologice (“*Glas fals*”, “*Panicată*”), fiziologice (“*Radiază*”), se ajunge la formule autonome lirice (“*Luminița plâpândă*”, “*Cristale de zăpadă*”, “*Nor greu, de ploaie*”, “*Bob de ploaie*”), extravagante (“*Solzi de ape în ochi*”) ori absurde (“*Bombeu în buză*”).

Calitatea textului se augmentează prin turnuri de imagine →

IOAN MARCOȘ

neașteptate (*"semănăm... ca petalele unei corole de floare"*); *"să mă dezbrac și de propria-mi piele și de pielea proprie a pielii mele și de..."* -2). Imaginarul răsturnat, în negativ, devine bestiar, ca în această schiță de profil în cărbune, a *"femeii-drac"*: *"SAM: Urmarește-o, băiete, - îmi spuneau puștani - când se dezbracă, și vezi ce dragă de coadă cu păr ascunde pe tăietura curului în jos, de-i ajunge până-ntr-o picioare"*7). Textura complexă a urzelii dramatice are reflexe nebănuite. La un moment dat, Sam observă ca *"jumătate suntem frați, jumătate nu"*, adăugând: *"Pe care jumătate o preferi, Wanna? Pe cea diurnă sau pe cea nocturnă?"* (11). Wanna are, pe durata unei partide de sex, senzația că se află *"în uterul matern"*. Într-o altă replică, Sam pune în ecuație-surpriză contrastul frate-amant: *"WANNA: N-am voie să-mi vizitez fratele?/ SAM: Fratele da, dar nu și amantul..."* (13).

O scenă emblematică e confesiunea din baie a Wannei, de un lirism profund, cehovian. Asocierea subtilă vizual-auditivă face ca încăperea oglinzilor, a vizualului prin excelență, să devină și una a ecoului, el însuși inversat, de la spirit la obiecte. Avem de a face cu un dublu transfer către spiritualizare: *"WANNA: ...Îmi place să-mi aud vocea între pereții băii. SAM: Și în baia mea nu este ecou? WANNA: Ba da... Plus că, în baia ta, mă fură și peisajul. SAM: Ce peisaj? WANNA: (Voce excesiv de suavă). Tot ce este, Sam: cabină, aspersor, chiuvetă, sursă de iluminat, pereți - toate sunt martorele corpului tău. Toate par a-ți reda fidel chipul. În toate te văd, Sam. Văd cum te bărbieresti, cum faci duș. Toate poartă în ele imaginea gesturilor tale... SAM: Și?... WANNA: Și adineori te cautam în ochii obiectelor..."* (21).

O corporalitate invazivă domină, dintru început, spațiul dezbaterii. Treptat relația dintre eroi și obiecte se clarifică, o ierarhie de sensuri se consolidează. Poziția lucrurilor, a faptelor se redefineste printr-o punere în rost, reflexivă. Apelând la o imagine, am putea contura parcursul dramatic ca fiind aidoma unui aisberg (tema dialogală), din care se desprind succesiv trombe de imagini, sloiuri sfărâmate în bataia luminii, a cuvântului. Ciclul continuă în subteran, în curenții și adâncimile apei vieții.

Cronica literară – eseu

ESEOSTUDII

Sub un titlu, aş zice destul de ispititor, de dezlegare de misterii în lumea umanioarelor, invocând, la limită (neocolind adică exageraţiunea), posibile scenarii de thriller istoric (evocând va să zică nereţinut surpriza), volumul, altminteri impozant, al braşoveanului, încă tânăr, Iulian Cătălui, **Mari controversate literare** (Editura Aldus, Başov, 2014) e, în fond, numai o serioasă carte de istorie literară şi de comparatistică, de erudiţie tare în domeniu; dar şi mai mult, de fervoare în frecventarea şi stăpânirea bibliotecii, printre rafturi nu de puşine ori tainice, insolite, necuturate de colburi. Vocaţia şi abilităţile, îndemânările interpretative ale autorului sunt, la fel, evidente, vădite vasăzică în înfăţişarea şi decodarea, cum spune el însuşi, de controversate, de nelămuriri pe care petrecerea istorică le-a întunecat mereu, fără încetare. Temele, iată, sunt, toate, atracţioase, captivante, tratarea lor e aidoma, autorul inovând de altfel în domeniu: articolul greoi tratatistic trecând, de pildă, la Iulian Cătălui, în forma mai lizibilă, seducătoare a *eseostudiului*, o speţă hibridă, nu mai puţin, însă, elocventă - varietate doctă şi convingătoare.

În chestiune, la criticul literar ori comentatorul de caz estetic ce practică istoria literară e raportarea conştiinţei istorice la gândirea critică. Acestea sunt, de regulă, împreunate, ca, de pildă, în lucrarea cunoscută călinesciană: gândirea critică se mişcă în dimensiunea amplă a dinamicii istorice; conştiinţa istorică se iscă în însăşi creaţia operei de artă, artistul concepând estetic datul istoric. Iulian Cătălui nu fuge aci de la regulă: fie că, de exemplu, priveşte pe Caragiale, apropo de răscoala de la 1907, în perspectiva poporanismului, fie că reinterpretează în termeni insoliti pe rusul Daniil Harms: un *teolog al morţii*, un ins cu o viaţă scurtă urmată de o moarte umplută, vieţuire, în acelaşi timp, "înzestrată cu un inedit (sic), cu o bizarerie neobişnuită, dublată de absurd şi de tema morţii", o operă care a rezistat timpului care roade şi spulberă (**vezi Daniil Harms – un artist al absurdului şi al morţii**).

Românul Caragiale acum nu este nici el ascuns în datele curente, adică de notorietate istorică: e pus mai degrabă sub o lupă dedicată, cum ar veni, iscodirii netemperate. Fixat pe ipotezele poporanismului/narodnicismului din epocă, supt în parte de la Dobrogeanu Gherea (**Neoioabăgia**), I.L. Caragiale întoarce, în pamfletul **1907. Din primăvară până-n toamnă**, foaia, va trece, cum s-ar spune, de la *stânga la dreapta*. Propune, paradoxal, înlăturarea claselor politice corupte pe cale rebelioasă, oricum nepaşnică, întreţinând formula absolutistă a monarhului neclintit; îl va fi avut în vedere, probabil, pe Carol I, regele prestigios al României., provenit din marea dinastie a Hohenzollernilor (vezi **Caragiale, poporanismul şi răscoala din 1907**).

În chestiunea evreiască, *eseostudiul* lui Iulian Cătălui se va referi la "stereotipuri şi clişee ale evreilor în literatura română în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi prima jumătate a veacului XX", speţa mai redusă tematic fiind **Stereotipul evreului în operele scriitorilor români (secolele XIX-XX)**. Aci comparatistul, dedat unei erudiţii mirolante (nu m-aş sfîi să spun chiar truculente), iveşte inedite tablouri ideistice, cu iscusite concluzii trase din reciclarea inedită a problematicei. Sunt consultaţi specialiştii cunoscuţi ai domeniului, ei înşişi evrei, Leon Volovici, Gabriel Asandului, Andrei Oişteanu ş.a., între care instancabilul Victor Neumann (îndeobşte în chestiunea ivirii evreilor în Principatele Române). Sunt →

A.I.BRUMARU

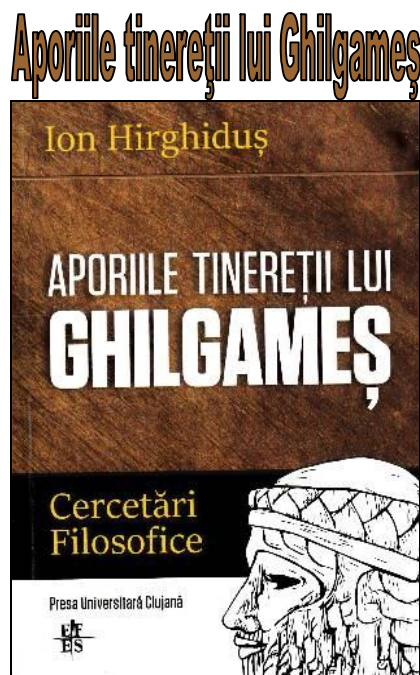
descrie stereotipurile în care figurează de regulă evreul scrutat, în diferite etape, de ochiul critic al ideologului ori scriitorului român. Prima etapă e a viziunii total negative asupra acestei semini umblătoare, aflate neconținut sub vremuirea istoriei. După Leon Volovici, părintele stereotipului literar negativ la români e Vasile Alecsandri (vezi **Lipitorile satului**), a cărei mamă însă, o Elena Cazoni, notează Iulian Cătălului, era “fata unui grec românizat”. Stereotipul, aici, e reducerea caracterologică la un “singur semn cultural” (de exemplu șurubul la nemți, cerșitul sau furtul la țigani, beția și cântatul la ruși etc.), e adică o “predestinare etno-culturală”. M. Sadoveanu, și el, zicea că Dumnezeu, după ce a făcut lumea, a pus semn fiecărui neam. A doua fază a viziunii asupra evreului e mai nuanțată, mai temperată, apar creații literare, la Sadoveanu, la Gala Galaction, la Victor Ion Popa în care evreul e privit cu simpatie și compasiune. “Chiar dacă în literatura și cultura română – încheie Iulian Cătălului – este vehiculată o lungă listă de intelectuali ‘mai mult sau mai puțin antisemiți’ din istoria modernă a României, au existat și intelectuali filosemiți sau prieteni ai evreilor, din care îi enumerăm pe: I.L. Caragiale, Alexandru Macedonski, Liviu Rebreanu, Gala Galaction, Constantin Rădulescu-Motru, Tudor Arghezi, Horia Lovinescu, Perpessicius, Ion Vineanu, Geo Bogza, Iordan Chimet ș.a.”. Chestiunea evreiască e întinsă, în cartea lui Iulian Cătălului, și în eseostudiile remarcabile **Antisemitismul lui Eminescu/Eminescu și antisemitismul și Privire dinăuntru și dinafară a evreului în Jurnal 1933-1943** de Mihail Sebastian și în publicistica lui Mircea Eliade.

Un eminent eseostudiu comparatist e **Manifestele turbulențelor și extremelor: scurtă paralelă între manifestele futurismului și dadaismului – geneză, context istoric, viziune, nihilism, influențe** (în care, nu fără de plăcere, tânărul autor mă citează de câteva ori cu cartea mea **Lecția labirintului**, 2012). Iată, încă de la începutul eseostudiului, opinia corectă, îndreptată în raport cu studiile mai vechi, despre cele două mișcări literare: corespunderile acestora în politica mare. “Secolul turbulențelor multiple, cum l-aș numi, scrie Iulian Cătălului, dar și al “extremelor”, turbulențe politice, economice, mili-

tare și culturale, a fost și unul al turbulențelor, dezordinilor și revoltelor în curente artistice și culturale de avangardă, în special în futurism, deraiat spre extrema dreaptă, fascistă și în dadaism, rătăcit în pădurea și în utopia extremei stângi socialisto-comuniste, cea mai turbulentă din veacul al XX-lea. Mișcare de șoc, de ruptură, extremistă și deschidere în același timp...”.

Sumarul excelentei cărți a lui Iulian Cătălului mai cuprinde eseostudii dedicate lui G. Bacovia (pus față în față cu Gotfried Benn), lui Urmuz (relația dintre sexualitate și violența militară, ca și legătura dintre universul privat și cel politic).

Istoric literar și comparatist (într-o vreme în care comparatistica e o disciplină, vai, în neoprită subțiere, azi aproape subestimată, dacă nu neglijată, deja, în teritoriul lecturii, ignorată), Iulian Cătălului probează expertiza unor exponenți ai tinerelor promoții în lucrarea literară selectă, lucrare de minuție și decodări ingenioase.

Poet și filosof, Ion Hirghiduș (născut în satul Zorlești, comuna Alimpești, județul Gorj, în 1956) aduce cu cartea sa de eseuri filosofice și literare **Aporiile tinereții lui Ghilgames** - Cercetări filosofice, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2016, un nou mod de a privi literatura și gândirea lumii într-un început de veac prea pragmatic în cele ce ne înconjoară și prea grăbit să mai reflecteze asupra toate câte sunt.

Profesor de filosofie-sociologie de la Universitatea din Petroșani, județul Hunedoara, Ion Hirghiduș este autorul, printre altele, a trei cărți de poezie, - *Prin inima sentimentului*, Ed. Fundației Constantin Brâncuși, Târgu Jiu, 1997, *Femeia lui Dumnezeu*, Ed. Fundației Alfa, Cluj-Napoca, 2007, *Ceremonia unei vieți zilnice*, Ed. Fundației Alfa, Cluj-Napoca, 2012, foarte bine primite de critica literară, și a încă trei cărți de studii filosofice, *Introducere în ontologia lui Constantin Noica*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999, *Studii și eseuri filosofice*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2005, *Antropologie politică*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2013, de asemenea, comentate favorabil de specialiști și receptate cu încredere de publicul larg.

Asta pentru că filosoful Ion Hirghiduș nu se baricadează în jocul de lumini și umbre din spatele concepțelor, ci abordează teme concrete de literatură și viață, care pot interesa pe fiecare dintre noi. Cu el, gândirea coboară printre semeni, le îndrumă pașii în mișcarea lor brauniană spre scopurile epocii și-i face să se oprească puțin și să reflecteze pentru o clipă la marile întrebări fundamentale: Cine suntem? Ce putem face? Cum să ne salvăm ca oameni, când cuceririle tehnice ale civilizației devin mijloace de afirmare a forței în mâinile iresponsabile ale unor descreierați?

Pentru aceasta, el coboară în timp spre produsele culturale perene ale începuturilor de istorie și civilizație și, evocându-le, le evidențiază miera nepieritoare a omenescului cucerit și păstrat nealterat, în ciuda tuturor vicisitudinilor. Astfel, în studiul *Aporiile tinereții lui Ghilgames* evocă tinerețea individului, dar și a culturii, devenirea lor grație și prin valorile alterității. Căci prietenia legendară a eroilor epopeii antice orientale aceasta sugerează, iar persistența faptelor lor în timp se datorează acestor cuceriri neprețuite ale omenescului.

Eseul *Insomnia femeilor în așteptarea lui Ulise* evocă focul sacru al căminului ce-i readucea acasă pe cei plecați în războaie și așteptarea răbdătoare a soțiilor lor, să se reîntâlnească la căldura lui pentru a asigura continuitatea vieții, amenințate de atâtea crize și pericole de extincție. Adușă autorul: “Un lung șir de bărbați, nevoiți să plece pentru mult →

GEO CONSTANTINESCU

timp de acasă, s-au reîntors la căminele lor cu speranța că vor găsi focul aprins”. E vorba de focul căminului, produs al civilizației, dar mai ales de focul iubirii, caracteristic ființei umane, veșnic nestins, atât cât va dăinui omenirea.

Studiul *Cu Heraclit însoțitorul prin grădinile anotimpurilor* evocă grădina ca produs al îmbinării naturii cu civilizația, spațiul unde filosofii antici căutau adevărul. Aici ei au găsit ordina care modela însăși ființa umană, dinspre prietenie și iubire, către desăvârșire spirituală.

Desigur că poezia și gândirea românească un puteau să lipsească din acest volum. Astfel, amintim eseurile de profundă substanță a meditației și a evocării: *Aspecte ale spațiului eminescian într-o perspectivă bachelardiană*, *Conceptele-imagini și sensul culturii în gândirea lui Lucian Blaga*, *Epifania focului în poezia lui Lucian Blaga*, *Filosofia lui Constantin Noica între suflet și spirit*, *Poetica ființei din perspectiva ontologiei lui Constantin Noica* și *Identitate și alteritate în spațiul cultural românesc*.

În studiul despre poetul român nepereche, Mihai Eminescu, eseistul demonstrează că “spațiul poetic” este “locul unde poezia se întâlnește cu filosofia”. Pentru că marele poet a fost în aceeași măsură un mare gânditor. Iar expresia lui devine însăși conștiința de sine a spațiului românesc. La fel, poezia lui Lucian Blaga îndeamnă la trăirea cunoașterii sine-lui, dar și a spațiului și timpului românesc, spune autorul, ca diminuare a “crizei căderii definitive în civilizație, o surmontare a utilitarismului de factură economică și a unui model de viață narcisist, în care omul tinde să devină un simplu consumator de prezent”. Ca și în filosofia sa, poetul Lucian Blaga investighează în versuri esențele trăirii, luminarea cu ființa și visul a cărărilor cunoașterii. Astfel, mărturiile sale despre lume și viață sunt înseși trăirile sale. Cunoașterea devenind astfel eminamente umană.

În planul gândirii, Constantin Noica însuși, ultimul mare gânditor european, în spațiul concret al pogorării cerului spre înălțimile Păltinișului, reflecta “drama rațiunii care, la un moment dat, și-a pierdut unitatea”. Continuă imediat autorul: “...prin Noica, filosofia a vorbit și în limba română, dezvoltând potențialul de gândire al acestui popor”. Asta

într-un moment când gândirea europeană își manifesta crizele de tot felul, când își risipea unitatea în diverse ideologii mai mult sau mai puțin aservite prezentului. Astfel, demonstrează autorul român: “...maladiile ontice ale ființei umane sunt indicatorul crizei raționalității, în primul rând a cele moderne”.

Dar Ion Hirghiduş, ca profesor, e interesat de problemele pedagogiei și ale educației. Pentru că ele reprezintă viitorul omenirii și par că trăiesc cea mai acută criză. Pentru aceasta elaborează studiul *Temeiuri ale raționalității științelor sociale*, în care afirmă că rațiunea e cea care trebuie să primeze în acțiunile prezentului pentru “obținerea eficienței în stăpânirea obiectelor, a emancipării în interacțiunile sociale, în formele de viață (legitimarea sistemelor de norme)”. Formele iraționalului care tind să stăpânească contemporaneitatea, nu fac decât să adâncească prăpastia între ființă și neantul cotropitor.

Pentru viitorul omenirii pledează Ion Hirghiduş în studiul *Trei distorsiuni metafizice ale educației (Note critice asupra modelelor paidetice)* luând în considerare idealurile educative ale civilizațiilor care construit prezentul în care viețuim noi înșine trăgând semnalul de alarmă asupra timpurilor de azi care sunt atât de departe de adevărul “care anulează ignoranța, care face ca noblețea spiritului să se identifice cu știința Binelui.”

În studiul *Premisele pedagogiei lui Platon*, evidențiază faptul că odată cu învățăturile marelui filosof antic “nu trebuie să confundăm treptele educației cu experiența pe care omul o capătă în mod normal, odată cu înaintarea în vârstă, întrucât educația presupune principii și rigori precise, provenind dintr-o parcurgere succesivă și absolut obligatorie a treptelor educative”.

În esul *Catastrofele miniere-un sacrificiu pentru spiritul pământului* urmărește mitologia celor care și-au închinat viața scoaterii din măruntăile pământului a bogățiilor acestuia, iar în articolul *Viața ca o metafizică a unei proporții constante*, urmărește destinul unui om al Văii Jiului, I. D. Sîrbu, scriitor și om de cultură, aparținând Cercului Literar de la Sibiu și care a suferit reclusiunea în regimul comunist fără să cedeze presiunilor morale ale celor care au impus cu forța un regim distrugător al

verticalității și plenitudinii ființei umane. Față de alte victime ale regimului comunist, I. D. Sîrbu nu a cedat, iar în cartea sa postumă, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal* face un aspru rechizitoriu regimului utopic instalat, reprezentând cu mare forță expresivă condiția intelectualului neaplecător în fața manifestărilor violențelor de tot felul.

Prin aceste studii, scriitorul și filosoful Ion Hirghiduş atrage atenția contemporanilor săi asupra adevăratelor valori ale omenescului de aici sau de oriunde aiurea, fără a se lăsa sedus de ideologiile manipulatorie ale celor ce încă mai cred că dau identitate spirituală unui prezent superficial și anost.

Cronica literară – publicistică

CĂLĂTOR PRIN ISTORIE

Odată cu publicarea ultimului său volum (*Ecouri peste timp*, București, Editura Paco, 243 p.), Marga-Rita Popeli Tatu își întregeste serios bibliografia, fiind pe cale de a impune o lucrare atipică din perspectiva construcției și a stilisticii clasice, numită chiar de autoare în cuvântul său introductiv un „roman cu tentă documentară”. Pe baza unui dialog avut cu două dintre personajele principale, autoarea prezintă o frescă „în care istoria surprinde perioade și personaje” cu trăiri aparținând secolului al XV-lea și până în zilele noastre”. Construite pe o linie greu sesizabilă dintre realitate și imaginație, cele peste patruzece de secvențe din volumul de față pot fi →

MARIN IANCU

citite ca tot atâtea posibile povești sau istorioare, în diferitele lor manifestări, în măsură să înlesnească oarecum o deschidere spre locuri și timpuri care ne-ar putea defini ca neam și a da expresie unui sentiment de mândrie identitară față de valorile care ne leagă: zestrea genetică, frumusețea naturii și bogăția unei istorii impresionante prin faptele și oamenii săi. Atmosfera este surprinsă și recompusă prin aglutinarea elementelor de bază ale cotidianului, talentul inconfundabil al povestirii, amestec de rafinament și simplitate, fiind ilustrat prin modul în care Marga-Rita Popeli Tatu reușește prin fiecare text să ne dezvăluie înțelesul fundamental al cărții.

Mai mult decât atât, impresionează fervoarea prin care autoarea acestor pagini simte nevoia de a se refugia în istorie, asumându-și în mod conștient un risc teribil, numai și pentru faptul că, în sfera literaturii propriuzise, ideea unei cărți fundamentate pe acest tip de combinație de istorie și ficțiune duce inevitabil la un tip de construcție caleidoscopică, la o carte mozaic. Pregnantă e inserția livrescului în fiecare poveste, informațiile istorice se împletesc cu elemente de fină portretistică, trădând o percepție catifelată a realității. Stilul este fluent și funcțional, Marga-Rita Popeli Tatu vine cu o subtilă strategie de invitație la lectură. Prin urmare, unul dintre sensurile profunde ale acestei cărți vizează tocmai ideea devenirii, a legăturii trecut-viitor, omul de azi asigurându-și o identitate doar în măsura în care știe să se raporteze la istorie. Cu totul original, prin fiecare pagină a sa, cartea respiră ceva literar.

Aventura scriitoarei începe prin investigarea istoriei Bucureștiului de altădată, debutând prezentarea urmelor de viață aparținând primilor locuitori de pe întinsul Codrilor Vlăsiei, îngropate astăzi în pământul unor cartiere ale orașului București și al altor localități mărginașe. Destinele existențiale particulare surprinse de Marga-Rita Popeli Tatu se împletesc cu ale personalităților naționale, încadrându-se în evenimente bine cunoscute ale desfășurării noastre în timp: „Să știi că existența familiei mele este legată de istoria noastră, a românilor cu rădăcini vechi”. În acest context, descrierile literare dau farmec paginilor de față, având funcția de a surprinde aspecte naturale direct manifestate și, în același timp, de a le găsi

prin paralelism transfigurările lor artistice în operele literare și plastice semnate de autorii români: „Trandafirii cu petalele deschise în roz, galben și roșu aprins, se înțepă între ei prin atingeri și împletiri de coarde spinoase(...) Decorul grădinii se completează cu prezența cârciumăreselor, cu petalele în galben, care, rușinoase, blânde și altruiste se însoțesc cu alte flori, panseluțe și văzdoage. Lalelele, născute din semințele aduse din Olanda, concurează prin coloritul galben, roșu și negru al cupelor. Din neglijența mea, își bagă «nasul» oțetarii, rostopasca, mănunchiurile de troscot și de volbură. Simfonie de culori și miresme...”

În aceleași culori sunt descrise și unele peisaje semnate de pictorul Costin Petrescu, rafinat mânător al culorilor, ale cărui tablouri, în măsură „să ne învăluie și să ne încarce de emoție”, fiind prezente în muzeele noastre de artă, alături de ale artiștilor plastici Nicolae Vermont, Gh. Tătărăscu și, cu deosebire, de cele aparținând lui G. D. Mirea, profesorul lui Costin Petrescu la Școala de Belle Arte. Provenit dintr-o familie de pictori, din celebrul Petre Zugravul, bunul, și Ilie Petrescu, tatăl, cunoscut ca pictor de fresce, de unde și pasiunea fiului său, Costin Petrescu, pentru astfel de lucrări plastice mai ample, precum celebra frescă de la Ateneul Român. Atmosfera din casa lui Costin Petrescu, cu întreaga atmosferă de epocă pe care o sugerează „atmosfera de pace, tablourile, mobile, cu mirosul de lemn în filigranul de nuc, totul ne învăluie și ne încearcă de emoții.”

În cele 44 de minicapitole, autoarea, mereu bine informată, își propune să descrie aspecte geografice, istorice, culturale de cea mai mare diversitate, susținându-le evoluția în timp prin comentarii și informații preluate din diverse documente istorice sau creații folclorice. Identificăm aici multă istorie, cu observații care dau mult farmec lecturii și, pe de altă parte, se constituie în elemente de bază, precum în descrierea spațiilor ilfovene din preajma localității ilfovene Gruiu, de lângă Snagov, locul de origine a unor numeroase personalități prezentate aici de Marga-Rita Popeli Tatu cu o atât de evidentă generozitate. Episoadele se succed ritmic, prinzând cititorul într-un subtil sentiment al implicării directe, în forme total neprevăzute inițial, dându-i treptat acestuia

iluzia trăirii pe viu a călătoriei. Portretele dau farmec, asemenea disocierilor și a celorlalte multiple definiri. Alteori, pentru a înviora povestirea, autoarea recurge la amănunte de natură anecdotică, după modelul celor prezente în comentariile asupra lui Ienăchiță Văcărescu, acest „Casanova valah”: „Ce mai boier Enăchiță! Enăchiță! Binecuvântat să fie! / Pe niciuna n-a lăsat-o fecioară, / Ei, e și asta făcută mare boiereasă!” Călătoria nu se oprește aici. Puțin mai încolo, „drumurile” naratorului-martor se întorc spre „împăduritul ținut al Orheiului din Basarabia”, spre satele Șerpeni și Șerpenița, de pe un cot îndepărtat al Prutului, și de aici spre „meleagurile moldovene, mai precis în părțile Basarabiei”, în căutarea moșiilor înaintașilor săi, trăitori de prin vremea domniei lui Ștefan cel Mare. Amestec de legendă și istorie, povestea câtorva familii din această serie celebră de moștenitori ai Mușatinilor și Movileștilor are darul de a impresiona. Cu portretele lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș, ale familiilor domnești de pe malul Dâmboviței sau ale unor cărturari de faima celor din familia Văcăreștilor și a lui George Enescu de la Liveni, figuri emblematice ale istoriei și ale culturii românești, Marga-Rita Popeli știe să întrețină iluzia unor destine fabuloase. Punând în evidență erudiția autoarei, cu adevărat admirabile sunt și descrierile cartierelor și bisericilor bucureștene, ale Curților și palatelor domnești, rândurile evocatoare de un evident farmec exterior, cu întreaga lor notă decorativă, reușind să se armonizeze într-un adevărat spectacol de idei. Din epoca lui Nicolae Mavrogheni se trece ușor spre timpurile de domnie ale lui Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, ca doar la scurt timp să descoperim o altă imagine a Bucureștiului secolului al XIX-lea și al începutului de secol XX. Este evident că dintr-o asemenea aventură, o miraculoasă călătorie livrescă de cunoaștere, cartea își alcătuiește cu sârg veritabile puncte de rezistență.

O opera filologică și literară

Cunoscut în lumea universitară sub numele de „ardeleanul moldovenizat”, sau „patriarhul limbii române”, profesorul univ. dr. doc. Gavril Istrate, originar din Neposul legendar al județului Bistrița-Năsăud, a fost un strălucit absolvent al Liceului grăniceresc din Năsăud, cu certe înclinații spre literatură.

S-a născut într-o familie de țărani, în care tatăl său, Gavrilă Istrate, un remarcabil rapsod popular, a lăsat în urma lui versuri de-o frumusețe rar întâlnită : „Unde-i Doamne de nu sună / Glas de fluier și de strună / Șuier de voinic pe lună”, adunate într-un volum intitulat „Dor și jale. Patimi și suferință”.

Ajuns în capitala Moldovei pentru a-și împlini studiile, Gavril Istrate este unul dintre cei mai apreciați studenți ai lui Iorgu Iordan și Octav Botez, care nu ezită să spună: „De mulți ani n-am avut un elev mai bun, mai studios și mai pasionat pentru filologie”. După absolvirea facultății devine profesor la Catedra de Limba română din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și, vreme de 19 ani, decanul Facultății de Filologie. Pe parcursul activității sale didactice se evidențiază ca un pasionat exeget și ilustru istoric al limbii române literare.

Primul său volum intitulat „Limba română literară” (1971) e o sinteză a cursurilor sale universitare prin care își pune în valoare o parte din contribuțiile cu care participase la dezbaterile problemei controversate a originii limbii noastre literare și a dezvoltării ei ulterioare, într-o vreme când nu exista un consens în ceea ce privește locul, modul cum a luat naștere și elementele ei de bază. Studiile sale scot în evidență rolul Școlii Ardelene în dezvoltarea limbii române literare din prima jumătate a secolului al XIX-lea. A făcut cercetări asupra operei lui George Barițiu, a luat în studiu părerile lui Coșbuc și Ibrăileanu despre limba literară, a analizat vocabularul operei lui Sadoveanu, limba postumelor lui Eminescu etc.

Un adevărat tratat de istoria limbii literare este considerată lucrarea „Originea limbii române literare” (1981), care conține o informație filologică surprinzătoare, polemizează în-

tr-un mod sever și elegant cu diverși filologi de opinii contradictorii, aduce argumente pe baza unui studiu foarte amănunțit, concluzionând că „limba literară s-a încheat prin contribuția eforturilor permanente ale tuturor cărturarilor din cele trei provincii românești: Transilvania, Moldova și Muntenia, că limba română s-a format și s-a desăvârșit pe încetul, într-o lungă perioadă istorică, întocmai ca poporul care a creat-o, pe ambele versante ale Carpaților, de-o parte și de alta a acestei „coloane vertebrale a neamului nostru”.

De mare interes se bucură lucrarea „Studii eminesciene” (1987), care îl situează pe poziția unui exeget al poetului național, făcând un studiu amănunțit asupra limbii succesivelor ediții, antume și postume apărute de-a lungul vremii, el însuși fiind un deținător al acestora. Referitor la vocabularul poeziei lui Eminescu, Gavril Istrate ajunge la concluzia că poetul și-a cules elementele de limbă din toate epocile istorice și din toate zonele geografice ale țării, și că era profund cunoscător al limbii literare.

Gavril Istrate își extinde cercetările filologice asupra marilor noștri scriitori Mihail Sadoveanu și Liviu Rebreanu, a poezilor George Coșbuc și Octavian Goga, a căror opere sunt analizate din punct de vedere al vocabularului (Limba poeziei lui Coșbuc, Coșbuc după 50 de ani, Limba operei lui O. Goga). Și toate acestea sunt îmbrățișate din perspectiva unității naționale, care constituie axul întregii sale activități, cheia poziției sale în cultura noastră. Un studiu cuprinzător e cel intitulat „Transilvania în opera lui Mihail Sadoveanu”, care vine să completeze altele tot atât de bogate în informații filologice, precum: „Influența germană reflectată în vocabularul lui Mihail Sadoveanu”,

„Elemente italienești în opera lui M. Sadoveanu”, „Relațiile moldo-polo-ne reflectate în vocabularul sado-venian” etc.

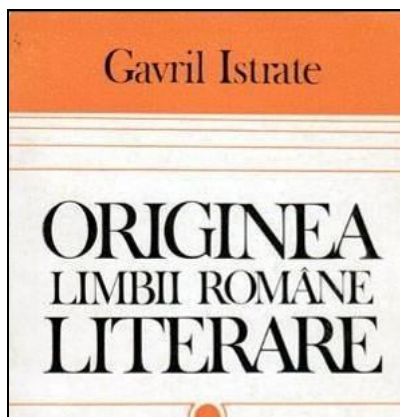
În literatură, s-a remarcat prin arta eseului, care i-a stat cel mai mult la îndemână. Este un iscusit portretist al valorilor culturale : Sandu Manoliu, Garabet Ibrăileanu, Titus Hotnog, Alexandru Țiplea, Mihail Iordache, Ovid Densușianu, Ștefan Pașca și alții, pe care îi evocă în cele cinci volume de „Studii și Portrete”. Pe același raft al sufletului său se află capitolul de memorialistică în care descrie împrejurările ce i-au oferit posibilitatea de a-i cunoaște și de-a deveni prieteni cu Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, Iorgu Iordan, George Călinescu, Tudor Vianu, Ion Petrovici și mulți alții.

Gavril Istrate este un admirator al peisajelor care i-au încântat sufletul în peregrinările sale. Unul dintre acestea este cel al frumoasei Bucovine pe care a traversat-o adesea în drumurile sale spre casă: „Am străbătut-o în lung și lat, cu trenul și cu autobuzul, cu mașina și cu căruța. De multe ori am călcat-o pe jos, nu numai pe drumurile cunoscute, ci și pe anumite căi tănuite, din preajma Călimanilor, până la Rădăuți și la Suceava, de la izvoarele Sucevei la Broșteni și la Borca, de la Poiana Ștampii la Ciocănești și la Cârlibaba, peste Rotunda în Transilvania, ori peste Prislop, în Maramureș”.

O carte plină de frumoase amintiri din satul său natal se numește „Crăciunul de altădată”, care impresionează prin frumusețea descrierii tradițiilor noastre strămoșești din perioada sărbătorilor de iarnă.

Gavril Istrate s-a stins din viață în anul 2014, cu trei săptămâni înainte de a împlini 100 de ani. Pentru tot ceea ce a făcut și ne-a lăsat ca moștenire culturală, merită din plin respectul și recunoștința noastră, a tuturor.

MIRCEA DAROȘI

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

22. Expresiile perenității etno-spirituale a națiunilor

(II)

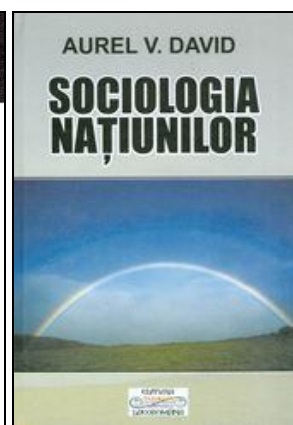
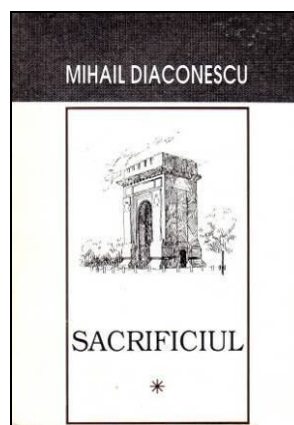
Specificul național rezidă în trăsăturile de caracter sau profilul psihologic al unei națiuni, individualizate prin limbaj, artă, tradiții, simboluri, valori identitare, mituri și obiceiuri. Acesta este un complex de determinante etno-spirituale, o sinteză a calității culturii și o expresie a patrimoniului său cultural, prin care se menține capacitatea națiunii de a se raporta la „*etnicul fondator*” prin succesiune de generații. Originalitatea fiecărei națiuni este întreținută de „*etnicul fondator*”, sinteza aptitudinilor, manifestărilor etno-spirituale, modului de gândire și acțiunilor sociale.

„*Specificul național*” este identificat cu „*firea neamurilor*”, fiind generatorul virtuților care mențin filonul matricilor etno-spirituale ancestrale pe care nicio forță mecanică, de tipul feodelor sau imperiilor, nu le poate distruge. Prin specificul său, fiecare națiune participă la toate experiențele culturale și de civilizație ale omenirii, aducând în aceste experiențe așa-numitul „*coeficient etnic*”. „*Specificul național*” este consecința zestre genetice proprii fiecărei națiuni. Așa se explică de ce astăzi francezii sunt considerați *raționaliști*, germanii - *idealiști*, englezii - *pragmatici*, orientalii - *fataliști*.

„*Specificul național*” nu e un „*dat*” care „*se capătă cu vremea*” sau un „*dar*” al ideologiilor sau construcțiilor socio-politice mecanice, nu se împrumută și nici „*nu se pierde cu vremea*”. Acesta se regăsește mai cu seamă în caracterul etno-cultural al unei națiuni, fiind identificabil în limbă, în drept, în morală, în literatură, în tradiții și în artele frumoase. Istoria scrisă a omenirii, cu succesiunea ei haotică de construcții socio-politice mecanice, demonstrează că își pot pierde „*specificul*” acele națiuni agresate și supuse prin violență timp îndelungat sau care cedează în fața politicianismului, păturii superpuse și demagogiei. Ideologii confundă adesea „*specificul național*” cu așa-numitul „*principiu național*”, care generează „*doctrina*” - pe baza căreia statele se manifestă în practica vieții socio-politice.

„*Specificul național*” este astăzi principalul obstacol în calea „*mondializării*” - un concept polisemic plin de ambiguități, neclar, nociv, căruia unii politicieni, inculți și agresivi, îi dau sens de „*rațiune*” și de „*pasiune*”. Conceptul ideologic „*mondializare*” a apărut în anii '50, în același timp cu cel de „*globalizare*” (termen anglo-saxon evocând pe cel de „*mondializare*”). Pentru istoricii și geograful care fac distincție între mondializare și globalizare, acest din urmă concept se limitează numai la fluxurile financiare. Cele două concepte s-au impus prin presiuni ideologice în anii '90, în relație cu procesul de integrare a piețelor naționale (gen *Uniunea Europeană*) și cu procesul de decădere a economiei planificate și înlocuire a acesteia cu „*economia de piață*”.

„*Mondializarea*”, ca o contrapondere la economiile naționale și la piețele naționale, presupune, în concepția inițiatorilor acesteia, extensiunea economiei de piață la ansamblul planetei, printr-un proces de producție care va lua alură mondială. Aceasta a intrat, însă, sub incidența „*politicului*” emanat din „*centrele de putere*” transnaționale și antinaționale, care banalizează și agresează specificul socio-cultural al națiunilor în favoarea și pentru profitul unei abordări exclusiv statistice.

Romanul *Sacrificiul* surprinde momentul afirmării depline a „*naționalismului*” ca armă veritabilă a națiunilor contra imperiilor și combate eficient și convingător teoria potrivit căreia și în acel context, în Europa s-au confruntat două forme de naționalism: „*naționalismul clasic*” (de „*tip francez*”) – conștient, voluntar, fondat pe dreptul popoarelor de a dispune de ele însele, iar pe de altă parte, un „*naționalismul romantic*” (de „*tip german*”) – fondat pe limbă și cultură, având la bază „*Volk*”-ul – comunitate în plină dezvoltare și devenire și ale cărei limite erau determinate de limba maternă.

Elitele sociale românești aflate de nevoie în Imperiul austro-ungar au propagat și apărut un „*naționalism*” românesc, care n-a fost nici „*naționalism romantic*”, nici „*naționalism cultural*”, nici „*naționalism economic*” și nici „*naționalism mercantil*” – promovate de diferiți ideologi, îndeosebi occidentali. A fost, în esență, un „*naționalism*” moral, adică gândire și acțiune puse în serviciul apărării și promovării valorilor, intereselor și nevoilor națiunii române.

Mihail Diaconescu investighează cu instrumente luate din toate științele sociale, bătaia dintre „*național*” și „*supranațional*”, adică „*antinațional*”, oferind cititorului posibilitatea de a înțelege diferențele dintre „*naționalismul*” diferitelor popoare europene care până la sfârșitul secolului al XIX-lea au trăit divizate (italienii, germanii, românii) și care s-au folosit de forța sa irezistibilă pentru a-și clădi unitatea națională în jurul statului național și popoarele care aveau deja un stat propriu încă din secolele XIV-XV (englezii, francezii, spaniolii).

Din acest punct de vedere, romanul *Sacrificiul* constituie o adevărată frescă a elitelor sociale românești, aflate în câmpul sacrificiului suprem, conștiente că *naționalismul este sentimentul cel mai firesc, cel mai nobil și, deopotrivă, datoria fundamentală a unui nativ care se revendică de la o națiune*. În acele vremuri, „*naționalismul*” a întreținut cultul muncii pentru „*nație*” și „*patrie*”, al onoarei, al demnității, al strămoșilor, al valorilor proprii și al recunoașterii dreptului națiunii române la existență și identitate. El a menținut națiunea în „*stare de veghe*” în lupta necruțătoare, pe viață și pe moarte, cu Imperiul austro-ungar opresor.

Mihail Diaconescu reconfirmă faptul că experiența națiunii române în lupta cu imperiile care au creat sisteme socio-politice dominante într-o bună parte a vetrei neamului nostru a determinat întregul popor să apeleze la o încordare istorică fără precedent pentru a-și afirma „*specificul național*”, ca rezultat al „*pecetei*” istoriei și culturii și nu ca „*fond biologic*”. Romancierul este convins că prin „*naționalism*” s-a exprimat capacitatea națiunii române de a se legitima în raport cu ideologiile agresive, expansioniste, și cu imperiile.

AUREL V. DAVID

Transilvania, starea noastră de veghe

(VI)

De la Revoluția din 1848-1849 la regimul dualist austro-ungar

Banii au devenit motorul modernizării și al racordării la valorile civilizației occidentale.

Diversele națiuni etnice din imperiu au intensificat lupta de emancipare, care a atins apogeul în timpul Revoluției din 1848-1849.

În Transilvania, forțele luptei au fost românii, ungurii, secuii și sașii, care au criticat împreună absolutismul austriac și vechile rânduieli feudale din țară.

Dintre toate națiunile cuprinse în Austria, cea mai puternică tradiție statală independentă o aveau ungurii, animați de un naționalism elitist, de tip nobiliar, dornici de a reface Ungaria istorică, adică marele regat din Evul Mediu.

Aici aspirațiile lor veneau în contradicție nu doar cu autoritățile habsburgice, ci și cu celelalte națiuni dependente de Viena, care doreau să-și făurească propriile lor state libere.

De aceea, Viena a fost în măsură să dezbină lupta de emancipare a popoarelor, promițând libertatea acestor națiuni pe care noua Ungarie amenința să le înglobeze.

Prin urmare, în Transilvania, maghiarii s-au alăturat Revoluției Ungare generale, iar românii (ca și sârbii, slovacii și croații) au luptat pentru propriile idealuri de emancipare, contra unei Ungarii Mari, considerată mai primejdioasă decât Austria Mare existentă.

La 1848, idealurile popoarelor nu s-au împlinit, dar calea spre împlinire era deschisă. Imperiul Habsburgic, pentru a se salva, a încercat experimentul neoabsolutist (1849-1860), cel federalist liberal (1860-1867) și, în fine, cel dualist austro-ungar (1867-1918).

În timpul federalismului, pentru prima oară în istorie, datorită micșorării censului, românii obțin majoritatea în alegerile dietale și au cel mai mare număr de deputați.

Prin colaborarea româno-săsească (maghiarii și secuii au refuzat să participe), tot pentru prima oară, românii, limba și confesiunile lor obțin egalitatea cu celelalte națiuni, limbi și

confesiuni din Transilvania (la Dieta de la Sibiu din 1863-1864).

Totul a rămas doar la nivel teoretic, fiindcă înțelegerea austro-maghiară din 1867 a privilegiat două națiuni și le-a frustrat de libertate pe toate celelalte.

Autonomia Transilvaniei, cu toate instituțiile sale, a fost desființată, țara devenind parte integrantă a Transleitaniei, adică a Ungariei.

Unirea Transilvaniei cu România (1918). Orizonturi contemporane

Timp de o jumătate de secol, lupta de emancipare națională a popoarelor nu a conținut, pe măsură ce actele discriminatorii din imperiu luau amploare.

În timpul Primului Război Mondial (1914-1918), mai ales spre finalul său, această luptă de eliberare a atins un nou apogeu.

În octombrie-noiembrie 1918, s-au format ca state distincte, pe ruinele Austro-Ungariei în mare măsură, Cehoslovacia, Ungaria, Austria, Polonia, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (viitoarea Iugoslavie), România.

Transilvania, prin voința majorității absolute a locuitorilor săi, românii (dar și cu acordul ulterior al sașilor, șvabilor, evreilor etc.), s-a unit, la 1 Decembrie 1918, cu România.

Actul unirii a fost decis la Alba Iulia, de către cei 1.228 de delegați aleși și desemnați de comunitățile de români din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș.

În 1920, prin tratatul de pace al țărilor Antantei cu Ungaria, actul unirii Transilvaniei cu România a fost recunoscut pe plan internațional.

Al Doilea Război Mondial (1939-1945) a condus la nedrepte modificări teritoriale în regiunea

Europei Centrale și de Sud-Est. Astfel, între 1940 și 1944, partea de nord-est a Transilvaniei, cu majoritate etnică românească, a fost dată Ungariei, în urma deciziei unilaterale a Germaniei și Italiei („Arbitrajul” sau „Dictatul de la Viena”, din 30 august 1940).

Ulterior, prin Pacea de la Paris (1946-1947), întreaga Transilvanie a fost recunoscută din nou de către comunitatea internațională ca parte componentă a României.

Între cele două războaie mondiale, minoritățile din România de atunci (care avea cam suprafața Italiei), în proporție de peste 25%, aveau un cadru democratic de manifestare prin Constituția din 1923. Totuși, măsurile antisemite și cele luate contra romilor, mai ales între 1938 și 1944, au pricinuit grave suferințe unei părți a populației din România (evreii reprezentau 4% din populație).

Odată cu venirea trupelor sovietice de ocupație, la sfârșitul lui august 1944, au avut de suferit deportări și privări de libertate, alături de mulți români, și o parte dintre sași și șvabi, acuzați de colaboraționism cu naziștii.

Pe acest fond tragic și ca urmare a regimului comunist – apăsător pentru întreaga populație a țării – marea majoritate a evreilor și a populației germane din România au emigrat până în 1989, mai ales în Israel și, respectiv, în Germania.

Biserica greco-catolică a românilor din Transilvania a fost interzisă în 1948 și legalizată abia în 1989, după un martiriu de peste 40 de ani, în care toți ierarhii săi și o parte dintre credincioși au fost privați de libertate, deportați, schingiuți.

După căderea regimului comunist (1989), întreaga Românie a parcurs un drum dificil spre democratizare, eficientizare și încadrare în instituțiile europene și euroatlantice.

Transilvania – parte integrantă a României – a devenit, datorită vocației sale occidentale și moștenirii multiculturale și pluriconfesionale, motorul acestui proces, în cadrul căruia economia în ansamblu și finanțele în mod special joacă un rol de prim ordin.

Acad. IOAN AUREL POP

Ioan al Banatului

„În cultură, nu se pot trage frontiere și garduri de sârmă ghimpată.”

L. C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă propun în cele ce urmează să discutăm despre ideile enunțate în alocuțiunea pe care ați ținut-o, la Academia Română, Filiala Timișoara, în data de 17 ianuarie, când s-a sărbătorit, la Timișoara, Ziua Culturii. Desigur toată lumea știe că ziua de 15 ianuarie, când s-a născut Poetul Mihai Eminescu, a fost decretată de puțin timp drept Ziua Culturii. Ați început, cu mare emoție, mărturisind că, duminică 15 ianuarie, ați trecut pe pomelnicul personal numele Poetului.

Î.P.S. Ioan: În duminica aceea de aniversare a lui Eminescu, pe pomelnicul prin care îmi pomenesc la altar părinții și pe cei care m-au format în viața aceasta, înainte de numele maicii mele, am scris numele: Mihai. Poetul Mihai Eminescu, în duminica aceea a fost în Rai, alături cu părinții mei.

L.C.: În continuare, Înaltpreasfințite Părinte, ați realizat o sugestivă comparație între bobul de grâu și bobul de... cultură. Vă rog să insistați.

Î.P.S. Ioan: Oare cât timp trece de la semănarea unui bob de grâu și până când spicul este dus în hambar? Cam din octombrie, până în iulie. Dacă bobului de grâu îi trebuie atâta timp ca să rodească, cât timp îi trebuie unui bob de cultură ca să rodească?

L.C.: La această întrebare pe care a pus-o Înaltpreasfinția Voastră, ați primit răspuns din public: o viață, multe vieți...

Î.P.S. Ioan: Iată de ce **nu putem aștepta să semănăm cultură astăzi și să culegem roade mâine.** Imaginați-vă ce înseamnă educația unui copil, de mic, până își termină

studiile, și apoi abia începe să rodească. De aceea eu cred că nu se investește în cultură, astăzi, pentru că ea nu aduce un profit imediat. Din nefericire, încă, în spațiul nostru românesc, a investi în cultură și în școală este trecut la capitolul „Consum”. Se consumă din bugetul țării! Așa se spune: consum din buget! Ori tot ce se va face nu este suficient, dacă nu se va înțelege acest salt de gândire, precum că învățământul, în general, și cultura nu sunt subiecte de consum, ci sunt investiții cu bătaie lungă în evoluția și dezvoltarea unei țări, într-un spațiu cultural unde ne mișcăm. Pentru că fruntariile țării noastre au fost desenate pe harta Europei nu cu tuș sau cu cerneală, ci cu sângele ostașilor români care au luptat în războaiele mondiale. Dar există un spațiu cultural. Dacă frontierele României au fost mișcate și încă nici astăzi nu sunt pe locurile lor, există o frontieră culturală a țării noastre care nu poate și nu va putea fi ignorată cât va dăinui pactul Libbentrop-Molotov. Niciodată acest pact sau alte imperii care ne-au cucerit, niciodată, nu au putut să tragă un gard de sârmă ghimpată între anumite provincii românești.

În cultură, nu se pot trage frontiere și garduri de sârmă ghimpată. Iată cum a prezentat și doamna profesoară elemente din spațiul Voievodinei, referindu-se la limbă. Aș vrea să-i dau un răspuns, răspunzând la întrebarea: ce este Voievodina? Doresc să-i spun să nu mai fie tristă ca ziua de astăzi fără zăpadă, pentru că eu, care am fost de câteva ori în Voievodina, consider că Voievodina ar fi o ladă de zestre a

culturii și a limbii noastre naționale. O ladă de zetre! De aceea eu am rugat-o să nu se prea grăbească a fugi spre limba aceasta a noastră, de acum, ce e asaltată de atâtea și atâtea nuanțe și limbi străine. Să-o păstreze măcar dâșii, acolo. Sunt atât de bucuroși când trec granița dincolo, unde parcă o aud pe maica mea vorbind. De aceea zic ca Dumnezeu să-i păzească acolo, iar doamna profesoară și colegii dâșii să fie dascăli de cuget și limbă română acolo, să fie străjerii graiului nostru străvechi românesc de dincolo de frontieră.

L.C.: Foarte frumos! Înaltpreasfințite Părinte, vă rog să vorbiți despre elementele de cultură ca elemente de păstrare a identității.

Î.P.S. Ioan: Se vorbește mereu de elementele de cultură ca elemente de păstrare a identității noastre. Limba și cultura! Cred că ar trebui să nuanțăm problema de limbă și de grai. Nu poți trage o linie roșie foarte puternică între limbă și grai, însă sunt nuanțe de păstrare a identității noastre. De curând, în acest context eminescian, am auzit, la un post de televiziune, o distinsă doamnă, cu multe doctorate, care nu accepta ideea ca această cultură să fie folosită drept element în determinarea spiritului și identității unui neam. Ar fi necesar un seminar să vorbim ce înseamnă cu adevărat cultură pentru păstrarea identității sau ce poate să facă o cultură în dezagregarea identității unui neam. Privitor la această chestiune, cred că ne-am putea referi și la cele expuse nu de foarte, foarte mult timp de actualul cancelar al Germaniei, ce a recunoscut eșecul societății multiculturale.

L.C.: Dar oare de ce acest eșec în Occident?

Î.P.S. Ioan: De ce acest eșec în Occident? Pentru că la baza lui stă o altă infuzie în spațiul cultural occidental. Pentru că *Biblia* a fost abecedarul culturii europene și iată că astăzi se introduce o a doua carte scrisă în spațiul nostru european și anume Coranul. Aceasta a dus, în general, la eșecul societății multiculturale de la noi din Europa unde a fost acceptat multiculturalismul, dar, iată, care nu are fundamentul de credință unitar și poate să producă segregări sociologice foarte importante.

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

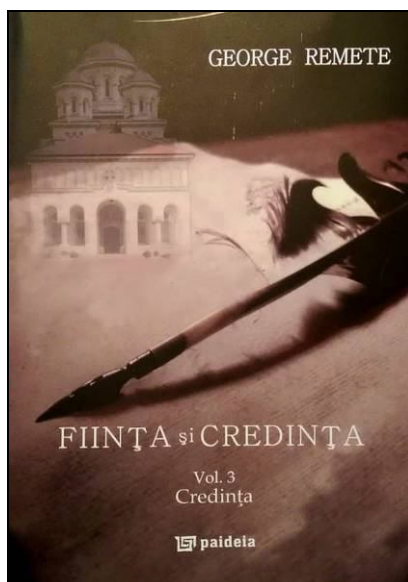
Sever Suciu

Ființa și Credința

Se spune că talentul, fie el artistic, literar, oratoric, dar nu numai, se împlinește în, și întrece doar de “harul iubirii, dragostei, milei, bună-tății și căldurii omenești de nestins”. Însă, zicem noi, și de curajul și asumarea spontaneității, sincerității, libertății, responsabile, de exprimare, de dovedirea abisurilor judecății, curate și murdare, duhinde, ale atâtor decidenți și preținși eminenți ai credinței, cea din “vitraliile” și limba(jul) căutării greșite, iresponsabile, și, cu asupra de măsură, din cel al superbiei. Și, pentru că am cerut, la un moment dat, illo tempore, “învață calea, rostește încă nerostitul, scrie încă nescrisul; dezleagă și împărtășește taina, care e mai mult decât “umbra memoriei” și subtitlul unor gânduri, semănând a destin care se împarte între rugăciune și melancolie; adaugă științei adevărul, acuratețea și sobrietatea limbii vorbite odată de Dumnezeu și mai lasă altfel de replici, spre a se opri naufragiul adevărului”, ei bine, de atunci, el, care înțelege mai bine decât noi, marile semnificații, tot (mai) scrie.

Așdar, profund vigilant, responsabil, capabil să vadă, de aproape dar și de departe, puterea și agresiunea dezintegratoare a pseudocredinței, Părintele Profesor George Remete a încercat și a reușit, în mod suveran, să sublimeze actul, datul, taina, minunea, fenomenul și firescul credinței adevărate și autentice, din punctul de vedere, în special, al dinamicii lăuntrice, interioare; cea care, implicit și explicit, “duce, provoacă, la o permanentă reorganizare, dacă putem spune astfel, a adevărului raportat la Dumnezeu”; exercițiul fenomenologic, ca descriere și rescriere a “istoriei spirituale, răsăritene, a conștiinței însetate de Dumnezeu”.

Volumul al III-lea, consacrat Credinței, revelează, descoperă, deci, un autor, nu doar “homo, ci și magister viator”, la care calea crucii și adevărul credinței sunt punctate, în toate sterile, fazele și etapele, de pertinente, elocvente, preeminente, docte și (ad)mirabile incursiuni și excursuri filocalice – teologice, theoretice – estetice, istoric – literare, contemplative – filosofice, dintre cele mai limpezi, clare și complexe, deopotrivă. Sau, în alt fel spus, avem de-a

face cu o addenda scientist – teologică, dar nu numai, la ceea ce odinioară Părintele Profesor Dumitru Stăniloae numea “prezența intențională” (adică așa după cum “Iisus Hristos e prezent mai mult decât intențional lângă cel care nu-l ignoră”; tot așa și neastâmpăratul și neodihnitul cercetător, teolog, filozof, eseist și scriitor, George Remete, este rotunjitorul sau întregitorul și purtătorul postulatului, potrivit căruia “experiența în lume a unei ființe, care e totodată Dumnezeu, în deplinătatea și majestatea atributelor Sale, și om până la o graniță sau un hotar greu de înțeles, taina Sa și a spuselor Sale, iubirea Lui din noi, ciudată uneori, schimbă, aventural și esențial, ceva profund din om, ca ființa naturală”). Mai mult decât atât, autorul a ales să se (în)frângă iereversibil în grația solitudinii și solilocviului și în compania Logosului, spre a nu pierde noi, nu doar intențional, adevărul și autenticitatea credinței.

Chiar dacă preemțiunea teologică e evidentă și manifestă, tocmai spre a laurea și sublinia, prin concepție, pericolul eșuării în ficțiune sau imaginație a rațiunii, altețea, adevărul, superioritatea și invincibilitatea credinței, Părintele Profesor George Remete destructurează și “spectacolul, e adevărat, captivant, al ambiguității” și înalță soclu de lumină și (de) solemnitate minunii credinței; care minune tocmai acest lucru face, privește până la un loc, cu drag și (cu) înțelegere, la competiția ei, rațiunea, incomplete, seacă, searbădă și atât de neconvingătoare și (de) relative, după care o pune la punct; după cum reiese și din expunerea de motive și (din) dia-

logul, la distanță, al teologiei cu filosofia.

Evident, nu puține sunt vocile care, ca să-l parafrazăm pe cronicar, încearcă să creeze confuzie și să fisureze, prin interferare, suprapunere, speculare, răstălmăcire și rea intenție, valoarea credinței, finețea, complexitatea ei axiologică, folosul, căldura, puritatea, curăția și geniul teologiei, în relație sau raport cu filosofia; alta decât cea inspirată de imanent; alta decât cea tronând pe “cântarul din văzduh” și pogorând lin, fulgurație a clipei sau momentului, alimentând dorul, darul și zborul cuvintelor; alta decât cea având chipul frumuseții inefabile, de grație, tăcută, discretă dar concretă, de tip hamangian, a “statului pe gânduri”.

Acea filosofie, “înmărmuritoare prin violență sau agresivitate, simplism și, culmea, antiînțelepciune, subiectivism ieftin, golit orice conținut ori substanță, și iraționalitate”

Tocmai pentru că, potrivit lor, slabelor și sinistrelor voci, teologia și credința sunt cvasiinutile, ba chiar retrograde, în raport cu atât de clamata afirmare de sine a omului, post-modern, contemporană (care om, să fim serioși, fiind influențat, cuprins și stăpânit de atâta mediocritate, relativism, aproximare axiologică, tulburanță a simțurilor, trebuie musai, neaparat, să se facă, cumva, auzit, de ce nu, chiar și ascultat!...)

Cu alte cuvinte, calea livrescă (unică) și scriitoricească a Părintelui Profesor George Remete s-a aureolat, întâi de toate, printr-o “curiozitate culturală insașiabilă” care a dus la o “structură spirituală caleidoscopică” și, apoi, prin neîncetata, neconținută și continuă “reconstrucție” intelectuală și teologică, ajungând la nivelul de la care poate emite sau decreta; tocmai pentru că a dobândit sau căpătat convingerea și certitudinea că teologia este știința – capodoperă a cunoașterii și a devenirii ori salvării în interiorul culturii. Acest fapt și pentru că, în timp ce teologia este, deseori, țința insolentei, indolenței și ignoranței, din chiar pricina excesului de claritate sau limpezime, fidelitate și adevăr, în actu, filosofia poate fi suspectată, ciclic, de precaritatea și preaversatilitatea conștiinței directorilor, diortositorilor, tălmăcitorilor, reformatoilor și intrușilor ei.

Altfel spus, teologia are bază, →

Dr. STELIAN GOMBOȘ

fundament și temelie, fiind calea prin care intri în viața, câtă vreme filosofia se statuează în incert, conducând mai mereu într-un teren sau tărâm hibrid, cu ascendență greu definibilă și previzibilă...

Evlavia (altfel spus, noima care face sufletul să vibreze, dându-i o tensiune și un/o calm/liniște, tainice sau misterioase), componentă suverană a credinței, născând în dinamica ei “certe celebrități”, este minunat și atât de atent tratată, încât e, alături de evlavia paterical – filocalică și patristic – duhovnicească compendiul, canonul, pravila, rânduiala, norma, regula, știința ordonării actului modestiei, discreției și smereniei, dintre cele mai pertinente, în stare ori capabile să salveze, de derizoriu și starea în care drumul firii credinței devine unul contaminat de exhibitionism și (de) abandonarea impardonabilă a dimensiunii ei mirabile de adânc și (de) profund, în care se oglindește numai chipul și lucrarea dumnezeiască; și iată, de aiuristica, manifestă, fățișă ori patologică, a atâtor (i)rațiuni, emoționale ori sentimentale (a acelor “nesimțiri și caraghioslăcuri stupide, care transformă slăbiciunea și ignoranța, chiar și aroganța și eresul în principiu”).

Așadar, pornind de la premisa axiomatică, potrivit căreia începutul înțelepciunii este frica/grija/voința de a nu greși față de Dumnezeu, evlavia e, pe cale fericită de consecință (și) un act de conștientizare congruentă inspirației, anume recunoașterea și asumarea finitudinii față de majestatea, infinitul și neatinsul, altcum, al Ființei. Doar așa, aparenta și frumoasa noastră (de)personalizare e aplaudată sau fericită de ceea ce, și împreună cu care, evlavia poate alcătui binomul destinal al unui sens ideatic și inițiativ: evlavie – liniște. Pentru că, subliniază Sfântul Cuvios Paisie Aghioritul, “liniștea este un lucru mare și, chiar dacă nu s-ar ruga cineva, liniștea singură se roagă”.

Suntem, prin urmare, întru totul de accord, cu magistrul – autor, decretând, și noi cu deferență și subscrim, pe lângă conceptul teologic, la grația, delicatețea, noblețea, rafinamentul, eleganța, sfiala, condescendența, solemnitatea, înțelepciunea și bunul simț al evlaviei, ca stare și înălțare metanoică (adică calea regală, imperială, a oricărei deveniri, menținere și “retrageri” creștine).

Fiind, prin excelență, apologetul implicării personale, Părintele Profesor George Remete elaborează un veritabil testimoniu care bate în “cuiele” învățături de credință pe “omul – releu”, prin care credința se primește, înmagazinează sau asimilează (atât cât trebuie pentru ca duhul să nu se ră(tă)cească și lumina să nu se stingă) și transmite.

Cu alte cuvinte, lucrurile sunt, în cauză, chiar dacă nu par, de o complexitate și de) o profunzime inprecedente. Tocmai pentru că, chiar dacă s-a mai spus, subliminal, ineditul, declicul, suplimentul, punctul pe i constau în aceea că Părintele Profesor George Remete este între puținii care leagă, cu viața și cu moartea, credința personal de Dumnezeu părinților noștri; această pentru că, după Dumnezeu, doar tata și mama oferă viața personală, la porunca și binecuvântarea Lui; numai astfel, Tatăl nostru, de data această nu prin înțeles și Fecioară, ci printr-un alt dat, (îm)plinește o bunăvestire. Totul e ca și noi să rămânem în ascultarea și neprihana credinței. Doar așa, credința, ca tradiție, se înfrățeste cu, și nu subordonează credința personală.

În concluzie, expunerea credinței, contestarea, specularea, răstălmăcirea, deturnarea ei versus reiterarea nostalgică, nevoia și visul unei epifanii/teofanii și ulterioare anastasis, tocmai spre a o scăpa de formularistica aplatizării și (de) reducionismul afectiv – sentimental și mental, îl determină pe vrednicul autor, să adordeze, să elaboreze și să ordoneze sui generis implicarea, vitalitatea, vigoarea, realitatea, probitatea, irepresibilitatea, generozitatea, înrădăcinarea, intimitatea, taina, misterul și paradoxul credinței, ca imagine divină în facerea și refacerea istoriei”. Și a sublinia, ferm și apăsător, că doar credința (numai credința în Dumnezeu iar nu credințele) este aceea care dirijează toată energia (resursa vitală), spre eliberarea persoanei de limitele și ecartul universului fizic; credința fiind, deci, “înțelegerea și trăirea, adică, deplinătatea adevărului și a vieții”.

Iar credinciosul fiind inspirat și promiat, călăuzit sau îndrumat la înțelegere, prudență ori precauție, tocmai spre a (se) evita (lucru de care nu se dezice ateismul și alte credințe) “Judecățile de valoare scrâșnite și (s)forțarea limitelor fantasticului; și a trăi sau a înțelege, cu calm, echilibru,

Scot cuie

Scot cuie dintr-o palmă sângerândă
A trudei ce-am purtat-o-n brâu ros,
Și tot săpând în carnea mea,
flămândă,
Doar vaiete din trupul meu a stors,

Scot cuie din picioarele zdrobite
Ce-au rățăcit desculțe printre psalmi,
Cătând în cortul milei nesfârșite
O pânză de întins sub pașii calmi,

Scot cuie dintr-o bărnă putrezită
Ce-a stat sub podul casei bătrânești,
Să pot tăia cu mintea ascuțită
Tot vuietul străin de la ferești.

Scot cuie din pustiul amintirii
Celei de negre zile ce-au trecut,
Cu cleștele din patima trăirii,
Ce răni deschise-n ceruri a făcut.

Scot cuie rupte, sârme și piroane
Sub răngile de fier le-aud pocnind,
De parcă bat cu linguri în castroane
Toți deținuții din infern venind.

Scot cuie de pe crucea mântuirii
Să-i cadă brațul cel ce-a ținut
Pe el, răscumpărarea omenirii
De două mii de ani, neconținut.

Scot cuie dintr-un gând încins cu stele,
Plesnească toate umbrele din vis,
Țâșnească strălucirea dintre ele
Și fie întunericul învins!

EMILIA AMARIEI

luciditate, discernământ și atâta luare aminte, cântecul de izbândă, victorie, biruință și (de) slavă și “cine/ce suntem” din întâlnirea genuine și providențială cu universal de forme și aspirații ale unei minunate schimbări, taborice, la față.

În încheiere, citatele de mai sus descoperă, iată, priceperea filosofică a unui teolog apt să deslușească sensuri și idei frizând unicitatea, rămânând totuși să (mai) definească la condiția sa sacerdotală și academic-scriitoricească pentru că: „în meniul ființelor ierarhice care intermediază între noi și Dumnezeu, ingredientul nelipsit este cuvântul cel de toate zilele, sau Cuvântul cel spre ființă” – evident, în „răsfățul” smereniei, lucidității și normalității, ca chip și asemănare a preotului nenăimit și a intelectualului erudit...

EPISTOLAR MONAHAL

Zbor spre înalt Sfânta Mănăstire Țețu

Când am început să vă scriu, sub privirea mea, zeci de păsări se bucurau de zbor și sute, chiar, se desfătau în cântec... Le-am urmărit cum țâșneau prin văzduhul senin ca niște săgeți. Aici, la Țeț, eu nu am văzut nicio pasăre care să zboare lent, apăsător ori greoi (precum ciorile din marile orașe). Aici... toate țâșnesc! Sunt pline de elan, pline de viață, iubitoare de libertate. Orice zbor al lor e de fiecare dată nou, de fiecare dată însetat de iubire... Privirea mi se oprește cu entuziasm asupra unui stol vioi de lăstuni ce zboară într-un ritm amețitor, încercându-și puterile de câteva ori și ascunzându-se, mai apoi, în cuiburile lor de sub turla bisericii de lemn. Câtă feroare!

Și iată despre ce am ajuns să vă scriu! Poate că... dacă m-ar întreba cineva de ce să vină la Țeț... poate că... aș vorbi tot despre păsări! (și zâmbesc!).

Și încă nici nu am terminat! Zborurile lor spre înalt sunt pentru noi, cei de aici, cutezanțe spre iubire, entuziasm și sinceritate. Privind în jur, nu poți să nu simți naturalitatea pe care toate o au și cum, în simplitatea ei, creația Îl proslăvește pe Ziditor.

Deși a înserat, unele flori, de prea multă podoabă, nu și-au mai strâns petalele ghem, ci au hotărât ca, și în noaptea aceasta, ele să stea de strajă, nesăturându-se de dragostea de a privi înspre Cer. Cele mai fragede, însă, și-au aplecat căpșorul, așteptând dimineața, când vor avea iarăși creștetile unse de Dumnezeu cu lumină.

Despre pădurea seculară, mă văd nevoită a vă scrie într-un alt capitol, pentru că nu mai găsesc cum să scap din hora eternității în care m-a înălțat verdele în multitudinea-i de nuanțe.

Așezată de Dumnezeu în mijlocul brazilor, foarte aproape de Vârful de la care și-a luat numele în popor, Sfânta Mănăstire Țețu din județul Alba (etimologic, *țeț* înseamnă *vârf* și este un cuvânt de proveniență nemțească) stă de strajă ținutului de prim-prejur, învecinându-se cu minunatul peisaj al Cindrelului și Valea Miraj, a cărei frumusețe e de negrăit, aducându-ne aminte de Dumnezeu.

Accesul la mănăstire se face pe direcția Sebeș - Șugag - Tău - Valea Miraj - Curmături. Drumul forestier de 10 km de la Tău până la așezământul monahal este mai greu accesibil, însă sufletul omului credincios nu își pune la îndoială nădejdea în Dumnezeu. Mai

mult decât atât, se bucură atunci când are posibilitatea de a urca pe jos, deoarece Cărarea ce scurtează drumul spre mănăstire îl conduce prin inima pădurii, trecând peste izvorul ce susură învolburat la fiecare sărutare a pietrelor. Nu se poate să rămâi dezamăgit atunci când urmărești jocul razelor de soare ce se strecoară zgloabii printre cetini, ca niște viespi de chihlimbar.

Ceea ce se poate vedea a fi deosebit la această mănăstire nu este nici arhitectura, nici vreun istoric de renume, ci pur și simplu intervenția minunată a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe de a întemeia, pe aceste meleaguri, un locaș de cult închinat lui. Acesta i s-a arătat Părintelui Ghenadie Marciu, pe când se odihnea în Poiana Țețu. Îndemnul Sfântului Gheorghe a fost: "Aici să faci mănăstire!". Așezarea noastră monahală își are așadar începutul în data de 15 august 1952. În locul în care s-a petrecut minunea, s-a ridicat o troiță care, bătută de vânturi și ploi, dăinuie până astăzi, sub chipul smerit al simplității.

Materialele donate de credincioși pentru înălțarea unui locaș de închinare au fost furate de securiști, însă Sfântul Mucenic nu a conștientizat nici de această dată a ne ajuta, biserița fiind sfințită abia în 1957.

În perioada de restriște a anilor 1959 - 1990 schitul este părăsit, fapt datorat vicisitudinilor contextului istoric și politic.

Anul 1990 a devenit un reper important pe axa cronologică a mănăstirii noastre, aici fiind trimis în ascultare Părintele Ieromonah Sofronie Boboia de la Mănăstirea Afteia care, împreună cu Maica Stareță Stavrofora Filofteia Bura, au slujit timp de 23 de ani pentru a păstra aprinsă candela credinței strămoșești.

Din anul 2013, conducerea Mănăstirii este preluată de Maica Stareță Monahia Rafaela Purda, iar călăuzirea duhovnicească aparține Părintelui Ieromonah Silvan Cablea, de la Mănăstirea Oașa.

Sfântul Mucenic nu este doar ocrotitorul mănăstirii, ci al tuturor celor care îi solicită ajutorul și binecuvântarea, fiind receptat de locuitorii din zonă cu multă evlavie.

Ei urcă la colibele din munți pentru a-și relua, ca în fiecare an, activitățile agricole și pășunatul tocmai în preajma acestei sărbători, Mănăstirea devenind o vatră a reuniunii, motiv al satului tradițional. După cum se știe, numele "Gheorghe" înseamnă "lucrător de pământ".

Astfel, Sfântul Mucenic binecuvintează munca oamenilor care urcă (la munte) să prăznuiască de hram împreună cu obștea, dar lucrează și pământul sufletelor lor prin faptul că ei se spovedesc de fiecare dată când vin la mănăstire, fiind întâmpinați cu dragoste de Părintele duhovnic și de maici.

Mai mult decât atât, fiind solicitat în vreme de necaz ori neputință, Marele Mucenic dăruiește credincioșilor bărbăție, devotament și biruință în încercările ce le stau înaintea.

Exemplul vieții sale îndeamnă la destoinicie și naturalitate, însuflând mai ales tinerilor de azi dorința de a lupta pentru principiile drepte, ziditoare, eterne.

Deși era *singur la părinți, bogat, învățat și frumos la chip*, Sfântul Gheorghe s-a dovedit a fi natural și curajos, prețuind mai mult dreapta credință decât propria viață.

Aceste aspecte din viața lui sunt esențiale a fi urmărite mai ales de cei/cele care au dorit să se dedice lui Hristos prin alegerea căii monahale.

Și pentru că acum, mai mult ca niciodată, trăim vremuri în care *trebuie să împlinim ceea ce s-a scris până acum* (iar nu neapărat să mai scriem), cum repetă adesea Maica Stareță, vă dorim tuturor să prindeți curaj a fi mărturisitori ai dreptei credințe, să mențineți mereu aprinsă flacăra credinței strămoșești prin rugăciune și o stare lăuntrică frumoasă, care nu înseamnă altceva decât a sta continuu înaintea lui Dumnezeu cu un suflet smerit, cu un zâmbet pe chip pentru semenul nostru, cu o inimă caldă și fără de viclesug...

Și ce poate fi mai frumos a sta înaintea lui Dumnezeu încă din viața aceasta?

Sora DENISA

(Mănăstirea "Sf. M. Mc. Gheorghe", Țețu)

AMVON

Mă tem de cei ce nu se roagă

Viața nici unuia dintre noi nu este ușoară; toți ne confruntăm, zi de zi, cu multe probleme și necazuri: în familie, în relațiile cu semenii noștri, la locul de muncă, peste tot. Este drept că pe unele necazuri care vin asupra noastră nu le putem evita, orice am face. Totuși, de multe ori, noi înșine ne creăm probleme pentru că suntem prea pretențioși, că nu avem răbdare și ne învoim ușor la ceartă, că suntem egoiști și vrem să se facă totul după voia și placul nostru. Câte necazuri și neplăceri din viața noastră, n-ar putea fi evitate dacă am fi mai smeriți, dacă ne-am ruga mai mult, dacă ne-am lăsa mai mult în voia lui Dumnezeu, „care toate le lucrează spre binele celor ce-l iubesc pe El”! (Rom. 8, 28).

Ar trebui ca, mai ales în perioada posturilor, să ne facem timp și să deschidem cărțile de învățătură creștină.

Într-una din aceste cărți am găsit scris următorul lucru: îngerii lui Dumnezeu, îngerii păzitori ai oamenilor, s-au dus înaintea lui Dumnezeu cu o plângere și au spus așa:

-Doamne, iată vremurile pe care le trăim noi! Iată cum trăiesc oamenii pe pământul acesta! Nu-și mai fac timp și vreme ca să-Ți slujească și să Ți se-nchine și să-Ți aducă laudă și

mulțumire Ție. Ce este de făcut, Doamne?

Atunci, Dumnezeu i-a întrebat pe îngeri:

-Păzitori ai oamenilor, voi ce credeți că este de făcut?

Și îngerii au spus:

-Nu știm, Doamne, Tu ești Dumnezeu, Tu le știi pe toate.

Și atunci Dumnezeu a spus:

-Pentru că oamenii nu mai au timp să se-nchine și să se roage Mie, haide să mărim ziua, să o facem de douăzecișicinci de ore în loc de douăzecișipatru și atunci, ziua va fi mai mare cu o oră și poate oamenii vor avea răgaz și timp să se roage măcar o oră lui Dumnezeu.

Și după un timp, îngerii au revenit înaintea lui Dumnezeu la fel de întristați că nici așa oamenii nu se roagă lui Dumnezeu.

Atunci, Dumnezeu hotărăște să facă ziua de douăzeci de ore, mai scurtă, în speranța că astfel, oamenii se vor gândi mai des la faptul că zilele lor se scurg și că va veni moartea și poate așa se vor gândi cu mai multă dragoste la El și I se vor ruga Lui.

Și, au venit din nou îngerii înaintea lui Dumnezeu și I-au spus că, oamenii tot la grijele zilei se gândesc, și la moarte deloc și astfel tot nu se roagă.

Iar Dumnezeu, le-a spus:

-Dragii mei, să știți de la Mine că

rugăciunea nu e o problemă de timp, ci e una de iubire. Numai cei care Mă iubesc cu adevărat, numai aceia își fac timp să se roage și să se închine lui Dumnezeu.

Indiferent că va fi ziua mai lungă sau mai scurtă, dacă oamenii nu vor avea dragoste de Dumnezeu, nu se vor ruga.

Perioda „Postului Mare”, ne propune, ne îndeamnă, ne susține și ne cere, o disponibilitate și angajare mai deosebită în rugăciune, în post, renunțări, în fapte de milostenie, spovedanie și împărtășanie, trăirea cuvântului lui Dumnezeu în comuniune cu Hristos, în cotidianul vieții. Ne dorim ca prin rugăciunile și jertfele postului, ale vieții noastre de creștini, să-i permitem lui Dumnezeu să fie în centru vieții noastre și să facă voia Sa Preasfântă în viețile noastre.

Pr. dr. GHEORGHE ȘINCAN

IN MEMORIAM

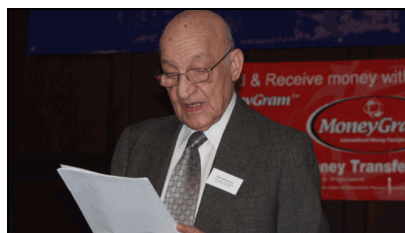
DINU IANULESCU – UN CHIP ȘTIUT, UN VIS, UN TIMP

Născut la 24 martie 1925, ajuns până la venerabila vârstă de 92 de ani, ne-a părăsit, în 7 februarie, la Frankfurt pe Main, Dinu Ianculescu, actorul, poetul care a trăit cu nostalgia lumii în care și-a pus în valoare multiplele lui calități și pe care a părăsit-o în 1985, stabilindu-se în Germania.

Ne-am întâlnit la Frankfurt am Main, în urmă cu ceva ani, la un Târg Internațional de Carte, vizitând standul românesc ca și cum astfel s-ar întoarce puțin acasă.

L-a surprins că l-am recunoscut – vocea lui gravă era inconfundabilă și pareai aceeași pe care am auzit-o la radio, în filme, pe scenele pe care a jucat.

Sigur, ne-a legat, ca într-un fel de

dragoste la prima vedere, poezia, pentru că dincolo de rostirea altora, Dinu Ianculescu s-a rostit și pe sine.

Mi-a făcut apologia formelor fixe, care, spunea, pun mai bine în valoare talentul, măiestria, arta de a te spune respectând rigori fără ca astfel să trădezi emoția sau s-o simulezi.

Ne-am făcut planuri mărețe – a apreciat revista „Vatra veche” pe care o expusesem la standul României, alături de lucrările dedicate lui N. Steinhardt, în contextul centenarului nașterii sale, pe care le-am editat eu.

Mi-a promis poeme, memorii... Avea însă o mare problemă.... a ră-

mas la scrisul de mână, iar tehnologiile informatice nu-i trăgeau cu ochiul.

Am primit câteva scrisori, dar n-am putut finaliza nici interviul pe care mi-l doream. Am sperat că va veni un altădată, un altcândva, în care să mai putem sta față-n față, la taclale.

A rămas însă amintirea, o amintire luminoasă, și nostalgia unei întâlniri, pentru mine, memorabilă.

Ne-au rămas cărțile sale: *Argintul pește și alte poezii*(1970), *41 de sonete* (1975), *Rondeluri*(1980), *O lumină de cuvinte*(1994), *Ungând, un chip știut, un vis, un timp* (2002), *Cântările Cântării lui Solomon (puse în vers după Biblie)*(2008), filmele, *Mihai Viteazul* (1971), *Trandafirul galben* (1982), *Misterele Bucureștilor* (1983), *Fructe de pădure* (1983), *Secretul lui Bachus* (1984)... și vocea lui, purtătoare de poezie.

NICOLAE BĂCIUȚ

Dor

Topit de dor mi-e gândul,
Aș vrea să-ți fiu aproape,
Dar știu că mie zborul
Nu mi s-a dat în fapte.

Genunea neagră și adâncă
Săpată-n beznă și pustiu
De netrecut se află încă
Și fi-va și pe mai târziu.

Aș vrea de inima-mi s-ascult:
Să fiu în fața ta tăcut,
Purtat de dorul meu durut
Și cu privirea ochii să-ți sărut.

TE AȘTEPT

Te aștept în fiecare zi
Ce trece și mă doare,
În fiecare seară
Cu tristă-ntunecare,

Te aștept când norii
Pe frunte lasă umbre
Sau când paloarea lunii
Ivește gânduri sumbre

Te aștept în vise,
Te aștept până-n zori,
Te aștept cu speranța
Că n-o să mă mai dori.

Te rog

Te rog să nu mă uiți în noaptea asta,
Mai mult ca altădată am nevoie
De gândul și iubirea ta,

Cu delicat și tainic umblet,
Vei adormi plecând spre vis,
Dar ține-mi loc la tine-n suflet,
Să nu fiu singur în abis

O lună palidă și rece
Prin geam mă ceartă și e rea,
Știu că-i târziu, că totuși trece,
Dar noaptea-i lungă și e grea.

Te rog să nu mă uiți în noaptea asta,
Să nu mă lași sărac și trist,
Fără de gândul și iubirea ta.

Te-am visat

Te-am visat că mă visai
Când în visul meu erai,
Ca-necatul de un pai,
Eu m-am agățat de visul
Care-nvăluie abisul,
Ce se află între noi

Te-am visat că mă iubeai.

Era mai frumos ca-n Rai
Tu cu mine când erai.
De-ar fi fost vecinic visul,
Poate netezea abisul
Din doi unul făcând noi.

Intalie neagra

Când fugi de lume,
De mii de ochi iscoditori,
De vorbe care-ți dau fiori
Și de răutăcioase glume,
Găsești un loc de resemnare
La cei ce-s dincolo de zare.

Prin poarta grea și ruginită
Pătrund în vechiul cimitir,
Calc vegetația năpădită,
Eterna liniște admir.

Vor fi ascunse sub țărână
Și voci cu timbru cunoscut,
Dar mâna timpului haină
Le-ascunde în pământul mut.

Pe crucile din rocă dură
Sunt vorbe, semne și simboluri,
Să mă consider în măsură
De a le primi ca pe oboluri?

Acoperită de frunziș
O cruce mare și cernită
Își lasă piatra pipăită
Și îmi arată pe furiș
O inscripție dăltuită,
Cu două nume diferite,
De flori și frunze-acoperite,
Gândită-n clipa de pe urmă:
„Iubito, aici suntem alături,
Ba poate chiar și împreună”.

Uneori seara

Seara vine uneori
Strecurată printre nori

Sever Suciu

Cu zâmbire desuetă,
Purtând mantie de ploi,
Întrebându-mă discretă
Ce a mai rămas din noi.

Cu a gândului privire
Străpung anii ce-au trecut
Și-n această irosire
Jertfă timpului pierdut,
În noianul de-amintire
Chipul, vorba, poate gestul
S-au pierdut, s-au estompat ...

Trece clipa de gândire.
Chiar de nu e neapărat
Mie pot să-mi dau răspunsul:
- Vai, ce mult te-am uitat.

Ultima speranță

Fii mulțumită, demnă societate,
Eu regulile tale am respectat
Am dat, cu vremea, la o parte
Tot ce-am dorit și am sperat.

Fii fericita, societate,
De dragul lanțurilor tale
Am renunțat la tot și toate
Și am trăit doar prin citate.

Azi nu-ți mai cer nimic,
Nu vreau să te mai tulbur,
Dar aș fi vrut și eu un pic
Cu care să mă bucur.

E mică lumea, dar e plină,
De cei care vorbesc de rău,
Șoptește-o voce în surdină
Că nu mă știi de fiu al tău.

Dar dacă azi se naște o speranță,
Eu îndrăznesc la mila ta
Și chiar te rog, cu cutezanță,
Să nu mi-o iei, e ultima!

IOAN MUGUREL SASU

SHANTI NILAYA a debutat cu poezie în "Convorbiri Literare" și a publicat texte literare în reviste de cultură precum *Hyperion*, *Ardealul literar*, *Banchetul*, *Curtea Veche* etc. A semnat două cărți de autor: *Din trup de femeie* (Editura Kolos, Iași, 2014) și *Lalele amare* (Editura Carolina, Cluj-Napoca, 2016). În calitate de secretar literar al Asociației Române de Studii Semiotice (AROSS) a contribuit la "coborârea semioticii în agora" prin susținerea de spectacole cultural-artistice pe versuri proprii, conferințe publice, cursuri și emisiuni mass-media, prin participări la manifestări științifice (inter)naționale etc. Este co-înfiitoare a ȘCOLII DE CREAȚIE de la Săcărâmb, ciclul poemelor inedite de față fiind desprins din volumul: *Jurnalul de la Săcărâmb* (Biophotonic-Concept 2017, în curs de apariție).

FACEREA LUMII

Căpițele luminilor nu mint
Își mișcă umbra-n ochii mei arar
Și-n palma-ntinsă pentru-n ultim dar,
Îmi pun parfumul verde de pământ;

Nu stă cu strălucire-n nicio boare
Nu se-ntretaie-n aripa de vânt
"Facerea Lumii", lemn de drept
cuvânt,
Ci în eter se-upleacă iubitoare.
Și pune-n raza casei Nord de sânge –
Sculptură în marama nimănui,
Pe tâmpla săgetată de un cui,
Pe care numai pictorul o plânge!

Mă-nchin în gânduri, strop sărat de mare
Mi-i lumea peste rituri Catedrală,
Uit ora, uit menirea ei astrală
Și plec mai sus, Coloană-Trup, spre
soare...

SUSPIN DE SILVANIT

Purtam în gând un trăsnet despre tine,
Iar tu purtai în gând venirea mea.
Pe banca cu argint și catifea,

Istoria mi-o depănau ruine...

Și mă plecam pios 'naintea ta –
Nu pentru dogma minților deșarte,
Ci doar că de aici până departe
Ningei telur săcărâmbit de nea.

Prin aerul bogat de-atâta humă
Cad stele noi, semințe de-alte flori,
Cu pasul sprâjinind cărări de nori,
Să le-ncolțească palmele de mumă!

Și-ți plâng la sân, suspin de silvanit,
(Cum ud în toiul verii taina-ți pură!)
Că-alt spulber te-a lovit fără măsură
Și în albastrul lunii te-a zidit;

Văd ceasul tău, se-nvârt-n nemurire,
Scrisori îți scriu în gând mult mai
departe,
În lumea unde zidu-i Libertate –
Biserică trăsniță de iubire!

FLOARE TRACĂ

Un deget-munte de săcărâmbit
Și-ntinde-n Ceruri umbră, inelarul
Se-aude peste noaptea zilei darul
De pietre plânse-n limba inuit.

Așa îmi pare mie, nu am pace!
Ce-și spun, m-aplec pe bancă să
ascult –
Aceasta-i limba veche de demult,
Dac liber, murmur alb când lupul
tace!

Și-mi prind din tinda lumii floare
tracă
Scânteii de rouă, spumă de neant,
În părul răvășit de vântul cald,
Dimensiunea lumii încă sacră;

Își trece noaptea steaua-n dimineată
Și-așa de-adânc îmi vine să mă strâng
Când timpul proiectează flori de
crâng,
În pumnul Său, ce-n ochi de cer, mă-
ngheață...

*Biserica Trăsnită Săcărâmb, 2016:
banca meditației senine...*

ATÂT DE-NGÂNDURATĂ...

E-atât de-ngândurată unda frunții,
Se va lăsa furtuna încă-o dată
Lumina mușcă zidului grăunții,
Biserica e-n timp invers, o fată;

Și-acolo, peste colț înalt de lumi
Înfiorarea serilor își plânge
Ca un haiduc ce-apucă Luna-n pumni,
Cu tot cu cer, o lacrimă de sânge.

Nu-i semn de foc, nu-i încă nicio
boare

Doar trupul ei – o negură întinsă...
Septembrie sărută câte-o floare
De pe parfumul rochiei desprinsă

Din hornul serii ce aruncă fum
Și-un pumn de bani săracilor anume
E zornăit de stele peste drum,
Străin bogat, le-aruncă ceru-n lume;

Cad peste pânză, cad peste pământ,
Pe trena Ei de rădăcini tivită –
Domnița muntelui cu ochi de vânt,
Și-n timp invers, biserică trăsniță...

(E totul viu, de viu întreg tresare,
Dar singura prea-vie, ea îmi pare!)

ÎNTELEPTIRE

Credeam că totul e să înțeleg
Să fi trăit și eu aceeași stare,
Ca azi să pot să duc în larg de mare
Ce dintre flori de Dragoste culeg...

Credeam că e suficient a ști
Cum e de-ajunsă viața însăși, sie,
Ca verbul într-o dusă poezie
Spre secole ce nu vor mai veni.

Dar tu, cu ochi de seriozitate,
Cu spirit pe săgeată încordat,
În arcu care ținta și-a luat,
Taci și privești spre undeva departe...

Și faci să sune golu-n jurul tău
De clopoței noilor destine
Eu văd în toate un copil în tine,
Și țiip că uite-l pierd pe Dumnezeu!

Nici nu clintеști din dulcea-
ncremenire
Atâta zbucium țiipă sub arcade,
Văd tâmpla-n palma serii cum se
zbate,
Trec orele... iar eu mă scriu subțire.

Apoi, pe buza lucrurilor sparte,
Surâs întunecat doar de fereastră,
Ce-și curge-n taina casei noapte-
albastră,
Mă iei pe sus, înspre eternitate...

SHANTI NILAYA

Picături de Vatră Veche (17) MANUALUL OMULUI

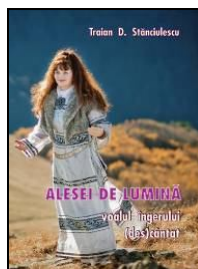
ÎMPREUNĂ, SENSURI DE CARTE

Dintre toate cuvintele-cheie lăsate aducerii aminte de către Aritia, ÎMPREUNĂ pare a fi cel mai cuprinzător. Pentru că, *ontologic* gândind, acest cuvânt sugerează deopotrivă UNIMEA Cerului cu Pământul, a spațiului cu timpul – fiind un substitut pentru puterea noastră de a privi unificator ÎNAINTE, acolo și aici, ieri și mâine devenind tot una – dar, mai ales pentru faptul că el "stă pentru" darul nostru de a fi NEMURITORI, de a supraviețui nu numai metaforic într-o viață de după viață. *Axiologic* vorbind, însă, același cuvânt stă la fel de cuprinzător pentru sensurile NUMELUI LUI DUMNEZEU, pentru starea de rezonanță întru IUBIRE CREATOARE. Căci, potrivit textului biblic: "Acolo unde sunt doi sau trei adunați în Numele Meu, sunt și Eu în mijlocul lor" [Matei 18:20], într-o facere divin-umană, armonică și neîndoielnic atotcuprinzătoare. Pentru ca, în cele din urmă, (*pr*)*axiologic* să răzbată de peste vreme ecoul înțelepciunii de MOȘ-ZAMOLXIS, cu care atât de clar a rezonat Ion Roată atunci și i-a dovedit fără echivoc domnitorului că nuiielele pot fi frânte, dar mănunchiul lor ba.

Iată doar câteva motive care – în situația unei societăți confruntate cu o destrămantă criză de existență și de valoare – ale căror aspecte cosmice și telurice, sociale și individuale nu mai trebuie amintite, fiind viu trăite de toți – mi-au îngăduit să deschid un recent volum dedicat spiritului eminescian unificator – Eminescu fiind un Avatar de Neam, un ultim *l'uomo universale* – prin câteva cuvinte proiectate peste vreme: "A sosit timpul Marii Unități de trăire, de înțelegere și ființare. Nu mai este nici o îndoială. Căci, *mutatis mutandis* – îl amintesc altfel pe André Malraux

acum – în secolul al 21-lea VOM FI ÎMPREUNĂ SAU NU VOM FI DELOC. Aceasta, în beneficiul unei *sine-qua-non* VINDECĂRI DE NECUNOAȘTERE, al unei acțiuni care – picătură cu picătură – se impune prefăcut în șuvoi purificator de ÎNȚELEPCIUNE IUBITOARE".

O înțelepciune cuprinsă în spițele deja constituite ale MANUALULUI OMULUI, prin sensurile celor patru cărți ale sale: ● *Alesei de lumină* (2014), o carte de înțelegere intuitivă menită să aducă aminte – prin *Voalul îngerului* (*des*)cântat – că viața noastră luminează este ineluctabil supusă unei alegeri verticale, alegere care – venind de sus în jos prin aripa unui suflet de întrupat – ar putea fi numită DESTIN; ● *Trăire și sens* (2015), volum care – prin sugestivul subtitlu "*Atât de efemere mărgelele de viață*" – denotă că orizontala existenței noastre este guvernată de întâmplări aparent aleatorii, mai mult sau mai puțin minore, dar care ne pot modifica VIAȚA într-un sens anume prestabilit: acel sens pe care – prin Liberul Arbitru cu care am fost înzestrați – suntem datori să îl conducem la împlinire; ● *Împreună, cerul și pământul* (2016) definește efortul de a justifica aserțiunile unui "*Mic tratat de înțelepciune iubitoare*", afirmând

că totul este conectat cu totul, prin IUBIREA susului cu josul, a lui Dumnezeu însuși cu lumea creată, de la cea cosmică la cea umană, a trupului cu sufletul; ● (*Meta*)fizica luminii (2017) își îndreaptă interpretările "*Spre o hermeneutică a cosmologiei eminesciene*", pentru a propune un cuprinzător model al

nașterii și devenirii prin LUMINĂ a lumii cosmice, urmând filiera corelată a filosofiei *Rig-Veda* (să fie românească, sugerează cartea?) cu sensurile *Scrisorii I*, dublate de ipotezele moderne ale cosmologiei actuale: *modelul universului-ciorchine și al expansiunii-pulsatorii*.

S-a întâmplat cumva – nu știu cum, o spun cu zâmbetul pe buze – ca toate aceste încercări să fie "divinatorii", prin aceea că pagina unde aleator cartea este deschisă cuprinde invariant răspunsuri corelate unei anume întrebări de viață.

Atare accepțiuni semantice se impun interpretate printr-o adecvată hermeneutică, respectiv printr-un chip de ÎMPREUNĂ, în care sensurile – de la cele poetic-eminesciene până la cele analitic-științifice ale timpului actual – se unifică integrator.

Definitiv în acest sens, bunăoară, este răspunsul pe care îl putem găsi în paginile (META)FIZICII LUMINII – dar nu numai – care apropie spiritualitatea și știința printr-o cardinală întrebare: Suntem, noi oamenii, "fărâme de pulbere stelară" sau "fărâme de dumnezeire"? *Aurea mediocritas* ar trebui să spunem, ca înțelepții, alegând – între alternativa *sau-sau* – pe aceea mediatoare: *și una și alta*. Căci noi, românii, am învățat această mijlocitoare înțelepciune trăind-o istoric, apropiind intuitiv Cerul și Pământul, trupul și sufletul, cunoașterea și interogația asupra ei, spre a ne aminti ceea ce potențial ar trebui să fim acum, prin Chip și Asemănare: ființe vibratile, rezonând cu "câmpul tuturor câmpurilor" pe care fără echivoc îl putem numi Dumnezeu, pe de o parte, în măsură să activeze prin Liber Arbitru harul înțelepciunii creatoare, pe de altă parte.

O potențialitate pe care, mai stringent decât oricând, suntem datori a o prefăce în realitate, pe măsura bogățiilor cosmice și umane cu care am fost înzestrați, ca oameni și ca români.

O bogăție pe care avem datoria să o valorizăm în cunoștință de cauză, într-o perioadă când aparentele istoriei par a ne fi contradictorii.

Dar, despre toate acestea – conturate în paginile unei viitoare Cărți de Manual – sinergia înțelesului viu: ÎMPREUNĂ, NOIMA.

**TRAIAN-DINOREL D.
STĂNCULESCU**

BIBLIOTECA BABEL SAMUEL TUAVEKU

Neașteptata pierdere a unui bun vrăjitor

Se lăsase deja întunericul, când, de la grădina lui, dl. Choko Leleve sosi în sat. Ajuns acasă, aruncă o privire înăuntru așteptând, în semn de salut, să audă obișnuita voce răsunătoare a soției. Intră și-și lăsă în bucătărie povara grea, un sac doldora de cartofi, kasava, banane, yame, panae, verze și ceva lujere de cartofi. Lujerele erau pentru cei doisprezece porci ai lui. Își îndreptă spinarea după ce pusese jos sacul. Pe urmă, se uită în jur după nevastă-sa, Lelo: „Unde-o fi?”

Cum casa era ridicată pe catalige deasupra pământului, căută, din ochi, dedesubt. Doar bătrânu-i câine de 12 ani, se culcușise acolo. Un câine frumos cu petece albe pe burtă și păr cărunt pe spate. Mai mereu lingea picioarele d-lui Leleve când se întorcea de pe undeva; nu și astăzi. Nici nu dădu din coadă, nici nu-i alergă în întâmpinare.

Dl. Leleve stătu în liniște o clipă. Apoi chemă câinele.

„Puppy, Puppy”. Câinele nu răspunse. Se ridică leneș, dar refuză să meargă. Dl. Leleve îl strigă iar. Puppy se porni către el mișcându-și agale coada. Pe urmă lătră: hau, hau! Și-și îndreptă nasul spre satul vecin, Tsetse, aflat la două mile depărtare.

„Nevastă-mea s-a dus în satul Tsetse? E vreun lucru mare?”

„Hau, hau!” lătră câinele. Sări apoi în sus și în jos.

„Mda”, bâigui dl. Leleve. Luându-și cuțitul și coșul, grăbi către Tsetse. Nu era alt sat între Tsetse și satul d-lui Leleve, iar distanța, două mile bune.

Când plecă el, se întuneca. Singurele lucruri pe care le putea desluși erau arborii de cocos de pe lângă drum. Mersese o milă și totul era minunat; doar muște de foc zburând în noapte și țipete ale păsărilor adormite în arbori. Dl. Leleve tresărea uneori, fiind nervos,

dar îi plăcea plimbarea. Simți o oarecare spaimă în rândul oamenilor Vele, care-i ucid pe cei ce-i întâlnesc singuri. Vele sunt temuți de toți insularii.

D-lui Leleve i se făcu frig. Îi tremurau și oasele. Auzi dintr-odată crengi rupându-se pe mâna dreaptă a drumului. Sări poticnindu-se. Dar o ținu înainte, cu inima bătându-i grea, cu pașii mai iuți. Răsunară țipetele păsării Vele: Pai, pai, pai, pai! Koa, koa, koa, koa!

Dl. Leleve își simți spatele fierbinte ca și cum cineva i-ar fi pus pietre încinse pe șiră. Se uită în jur. Nimeni. Brusc își dădu seama că un om Vele se afla asupra-i.

Dl. Leleve se abătu din cale și-și vârî o mână în coș după amuleta lui. I-o dăruise bunu-i prieten dl. Lolovi și o purta totdeauna ca pe un colier.

Punându-și-o la gât, căldura începu să-i părăsească trupul, dar o simți în jurul gâtului, ca pe un lanț fierbinte. Dar știa că oricum avea să fie salvat.

Pășind afară din ascunzătoare, rămase la pândă în drum. După trei minute văzu pe omul Vele împleticindu-și pașii ca un bețiv și bălăbănindu-se către el. Dl. Leleve se gândi că omul Vele umbla cu șiretlicuri. Nu. El era cu adevărat înfrânt. Când monstrul trecu peste el, dl. Leleve îi reteză gâtul cu cuțitul. Omul Vele dispăru.

Dl. Leleve era foarte încântat. „Bun”, își spuse, „voi merge întâi să-i mulțumesc d-lui Lolovi. Apoi o s-o caut pe nevastă-mea”.

Își iuți pasul. Chiar își dorea să-l vadă pe dl. Lolovi și să-i spună ce mult i-a plăcut că amuleta magică pe care i-o dăruise fusese de folos.

Cu toate astea, apropiindu-se de sat, își dădu seama că era mai multă lume decât de obicei în Tsetse. Dl. Leleve se mira ce s-o fi întâmplat. Dar nu voia să afle ce.

„Trebuie mai întâi să-l găsesc pe dl. Lolovi”, se gândi el. „Vreau să-i spun despre vrajă. Pe urmă o să aflu ce și cum”.

Se duse la casa d-lui Lolovi. De cum îl văzură întrând, oamenii strigară și se văicăriră în glas și mai mare. Descumpănit, Leleve se întrebă ce s-o fi întâmplat. Atunci văzu: înfășurat în alb și zăcând pe rogojină, pe podea, o persoană moartă. Era prietenul său, dl. Lolovi. Șocat și atins, se prăbuși. Toți suspinau.

În românește de GEORGE ANCA

Îngerii

Îmbrățișări de gene te ascund,
Cum cerul își ascunde nesfârșirea,
Din destrămări, în irisul rotund,
A înflorit ca nufărul iubirea.

Precum în cer așa-i și pe pământ,
Veghează ochiul singur în tăcere,
Legiuni de îngeri depun jurământ
La porțile deschise spre-nviere.

Cuvintele-ntrupate din Cuvânt,
În două avatare fără cruce,
Din forma gândului, prin ochiul sfânt,
Matrița veșniciei vor aduce.

Lumina coborâtă peste Graal
O înmulțesc ca-ntr-o oglindă spartă
Și doi mireni sub flori de portocal
Cu visul lor se întâlnesc la poartă.

Gând rățâcit

Pictează-mi sub pleoape mirarea de-a fi,
Minune îmi ești, mirări vom rămâne,
Pentru o noapte se naște o zi,
Tăceri de nisipuri visări să amâne.

Cuprinde-mi și gândul și mâna-ntr-o mână,
Prin galaxii neumblate ia-mă cu tine,
Voi pune iubirea-n pocale de crini,
Acolo, în cer, nu există un mâine.

Arată-mi trecutu' -nainte de-a fi,
Când noi nu eram bărbat și femeie,
Când nu era noapte, ci numai o zi
Și luna dormea visând curcubeie.

Arată-mi oglinda în care privești,
Să vezi cum minunea din tine se naște,
Ca-ntr-o beție să simți că trăiești,
Când o lumină se-aprinde de Paște.

MARIA IEVA

ACTUALĂ POEZIA MONTREALĂZĂ (I)

La Editura DESTINE din Montreal a văzut lumina tiparului trilogia în versuri „OAMENI AI PĂMÂNTULUI”.

În cele trei cupe cu esență de poezie pură, poetul GEORGE FILIP a pus spre memoria timpului preocupările sale majore referitoare la existența micuței noastre planete.

De fapt, cele trei volume sunt o replică îndreptățită la volumul „Pământ al oamenilor” al lui Exupery, care afirmă că oamenii sunt ai pământului, noi fiind doar mu-safirii trecători prin aceste nemărginiri de Divinitate...

Vol.I VENIȚI ȘI VEDEȚI

INVITAȚIE LA LUCIDITATE

Cu mașinile timpului folosite în milenii trecute, mecanicii științelor au zburat încotro au dorit, în sus sau în jos, până la stele și îndărăt.

Prin truda vârstei sale pre-octogenare poetul GEORGE FILIP și-a confecționat o super-navă a rațiunii cu care s-a dus până la porțile Divinului, în marele laborator al eternității. Și Atoate făcătorul i-a îngăduit să privească spre acești „Oameni ai pământului”, să se uimească de toate cele văzutele.

Și poetul ne ia drept martori la fenomenul galactic din care noi facem parte. Fără să intervenim la mersul lucrurilor. Această stare de hibernare, prea lungă, dacă nu chiar de atrofiere totală a indivizilor planetari, îl incită pe poet la reacții abracadabrante, la o alarmă generală pe care nimeni nu o declanșează. Poemele lui GEORGE FILIP sunt reale și acuzatoare. El ne impută STATICA în care hibernăm. Eu intuiesc în ochii lui de Om uimit strigătul SUM! Și iată-l pe poet privind din cer, prin ochii Sfintei Treimi, la fenomenul indubitabil terestru. Versurile pe care le lecturăm nu sunt căznite. Nu ne forțează la deslușirea unor mesaje prevestitoare. Sunt versuri clare...mai calde... mai reci... versuri filipene. Oameni ai pământului, ne strigă alarmant liricul GEORGE FILIP,

limpeziți-vă privirile și veniți și vedeți fenomenul catastrofal pe care-l trăim!

Nu stingeți lumina... Lectură plăcută!

MIHAELA DONCIULESCU,
poetă - Toronto
AM TRĂDAT

ai avut doar o copilărie
Om-poet – și ce-ai făcut cu ea?
ai promis logodne pe vecie
și-ai trădat când nimeni nu credea.

te-ai temut de fiece miracol.
nu contează – totuși ai iubit
sperând cert că marele miracol
e un colț pătrat... în infinit.

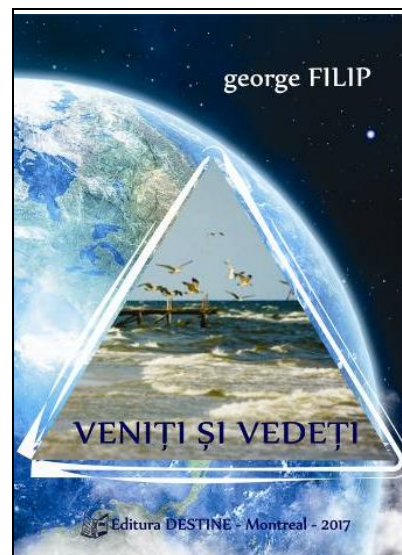
am sorbit licoare de invidii
și-am blasfemiât lumina-n doi
iar când am aflat că suntem stridii
ne-am luat frustrările-napoi.

nu contează, Doamna mea, veșmântul
de prințesă sau de cerșetor,
ideal ar fi de și cuvântul
ar fi bumerangul tuturor.

bate vântul veșnic frunza-n dungă
tu pe socul toamnei n-astepta
dorul-dor o să ne-nțepătrundă
când vom fi statui – de Carara.

viața-i ca o frunză ce se-ntoarce
primăvara pe aripi de zbor
numai gândul – când din dor se
stoarce
se topește-n fluvii nevermor.

ai avut doar o copilărie
moș bătrân – și ce-ai făcut cu ea?
m-am zidit prin grote de vecie
și-am trădat când nimeni nu credea...

EU...ZEU

dar ce să facem cu libertatea
acum când nu mă mai tem

nici de voi nici de mine
mi-au rămas tălpile materne goale
cu care cutreier invers
prin începutul determinat
doar umbra mea se mai teme
de lupul turbat ce înfulecă
întrebările proaspete veșnice
când am rămas fără umbră
m-am ascuns precum în grotă
în care nici umbrele nu-s
dormeam cu libertatea
la căpătâi – și o carabină
îmi încălzea patern palmele
de aceea am proiectat un proiect
spre finalul planetei mele
precum un zeu al singurătății.

MENESTREL

Poetul GEORGE FILIP trece demn
și liber prin imperiul vârstei – teafăr
și tânăr precum un prinț din
saloanele marilor intrigi.

El îmbină filozofia vieții cu
miracolul iubirii și șlefuiește sensuri
moderne despre TO BE OR NO TO
BE. De unde a dobândit marele
meșteșug?...

Nu se știe. Sau îl știu doar
muzele ce l-au moșit – și nu ni-l spun.
Poate că Omul acesta cu fără vârstă
a evadat vreodată de pe nicovalea lui
Hefaistos...de aceea este atât de
incandescent în armura-i de -
UNIC?!

ALEX CETĂȚEANU
Scriitor - Montreal

TABLAO

Sala e doar pe trei sferturi plină. Ne aflăm în Altea, localitate de pe litoralului spaniol non-andaluz, un fel de Balcic la Mediterană, care deși are renume de târg cu spirit boem nu e neapărat bântuită de morbul flamenoului.

Publicul e altul decât cel obișnuit sub Cupola Palatului Culturii. Tavanul curbat generos adăpostește astăzi un număr neobișnuit de redus de englezi, germani, olandezi și norvegieni. Nimeni nu poartă pantaloni scurți sau șapcă de baseball, nici fustă prea scurtă sau scilpici exagerat. În afară de noi și de vecinii noștri – englezi pe care tot eu i-am convins să vină la spectacol – mai nimeni nu e „internațional”. Firesc, de altfel, căci se știe că de când e lumea popoarele nordice au preferință pentru muzica cultă. Se pare că asistăm la un spectacol la care spaniolii preferă să rămână mai mult între ei.

În public se vorbește pe ton scăzut castilian domnească, dar și dialectul valencian local, mai vocalic. Pe alocuri e chiar identic cu... limba română.

Fermecătoarea englezoaică din stânga mea, fostă dansatoare profesionistă, ne servește cu praline fine. Mă-ncearcă o bănuială că poate nu-i va plăcea dialogul coregrafic dintre cei doi protagoniști ai întâlnirii, unul vârstnic, experimentat și celălalt tânăr și viguros. Vom vedea.

Encuentro – întâlnire – este numele showului la care vom asista. Se profilează ca simplu spectacol de flamenco tip *tabla*, după modelul celor cu care flamenco și-a început ascensiunea pe scenele modestelor cafenele andaluze acum două-trei sute de ani. Și acolo, lipsind artificiile și recuzita, lumea se aduna pur și simplu în jurul unei mâini de interpreți, sorbind prin toții porii zdroaba chinului lor existențial. Oare le va reuși celor doi soliști performanța de a prinde publicul în mrejele lor și în seara aceasta? Publicul e mult mai numeros decât într-o cafenea oarecare iar așteptările sunt... diverse, dacă e să formulez eufemistic.

Grație sugestiei fetei de la ghișeu de bilete, distanța dintre fotoliile noastre și scenă e destul de mică, lucru care, într-un caz fericit, ar putea contribui la demontarea even-

tualelor noastre bariere mentale. Mă gândesc aici mai ales la vecinii noștri de fotoliu, cuplul britanic, care încruntă deja din sprâncene, contrariat că nu s-a ridicat la timp cortina. Mai iau o pralină și mă abandonez în brațele neprevăzutului, sperând să ies basma curată după ce am insistat pe lângă ei să asiste la acest spectacol.

Gong! Lumina se estompează treptat, scena se dezvăluie privirilor noastre. E-nturneric. Pe un podium sunt dispuse șase scaune goale. Își fac intrarea fără grabă, purtând asupra lor instrumentele corespunzătoare, doi chitariști, un percuționist, un suflător și doi inși fără scop aparent, care mai târziu se vor dovedi indispensabili prin vocile lor din surdină și prin bătaile sacadate din palme. Cu toții sunt îmbrăcați în costum cu sacou clasic, la cămașă albă și cravată neagră. Părul îl poartă destul de lung, dar îngrijit, dat cu briantină și prins în coadă la spate. Unul are chelie, altul barbă, doi au un început de burtică. Hm...

Totul e scufundat în întuneric. Doar scena și podiumul sunt inundate de o lumină de-un roșu aprins, nu foarte puternică, dar care permite conturarea umbrelor decorului minimalist. Unul dintre instrumentiști declamă ceva, mai bine zis murmură-n barbă un fel de îndemn nu foarte inteligibil. Dar tonul e suficient pentru a insinua ce vrea să spună. Un fel de „hai băieți, să-i dăm drumul!”.

Zgârcenia luminii, altoită pe sonorul minimalist al unor acorduri solitare de chitară are darul de a desprinde publicul de bagajul încărcăturii emoționale cu care a pășit în sală, doar cu câteva minute înainte de a se regăsi în fața acestei file scenice complet despuiate de orice pretenții.

Inspirăm, expirăm, respirăm. Dumnezeu ne acordă o pauză. S-o luăm.

Intră-n scenă primul protagonist. Singur. Nu are un aer afectat, nu se străduiește să păsească elastic, artificial. Se oprește în mijlocul scenei și privește publicul. Nu o face nici ostentativ, nici penetrant, nu încearcă să creeze niciun fel de tensiune teatrală, cum fac de pildă actorii melodramatici atunci când vor să domine sala.

Deși știi că ai plătit ca să-l vezi, simți pentru o clipă împunsătura obrăzniciei sale, indiferența înfiptă direct în inima ta: nu-i pasă de tine, are de dus lupta lui cu sine însuși. Tu nu te poți considera decât privilegiat dacă te lasă să asisti la ea, având sau neavând contract de impresariat artistic. Frațiunea de secundă în care lasă să se-ntrevadă fiara nestăvilă din sufletul său se stinge subit, ca o falie care se-nchide ermetic, făcându-te să te-ndoiești de propria ta premoniție subită. Poate că doar ți s-a părut. Poate că ți-ai imaginat doar că acolo, în ochii lui întorși spre înăuntru, s-ar fi aprins scurt o flacără de nebunie.

Cu mișcări grațiale, de gazelă îmblânzită, actorul-dansator se rotește pe loc, întorcând lent spatele către public. Apoi le strigă ceva compagneonilor instrumentiști. Ei îi răspund pe același ton răstit și-ncep să ciupească din corzi, în tonuri haotice, disarmonice. Tălpile dansatorului încep să freamăte imperceptibil, ritmul cu care călcăiele lui lovesc podeaua devine din ce în ce mai accelerat și mai sonor.

Rând pe rând, instrumentele își fac intrarea, mulându-se unul după altul, înfiripând un dialog din ce în ce mai ordonat. Nota de disarmonie lasă loc alinierii, eu i-aș spune chiar democratică. Aici fiecare are dreptul la replică!

Deși lipsite de cuvinte, solourile melodice spun multe despre starea interpretului. Unul e impetuos, altul nehotărât, al treilea romantic, al patrulea mecanic și așa mai departe. Nu întotdeauna rezultatul e plăcut. Ca-n viață! Poate că unora le place exact ceea ce celorlalți le displace. E ca o ceartă în care se suprapun păreri contradictorii, ecouri de palme lovite în contratimp. Nu e nevoie de cuvinte; e clar pentru toată lumea că atunci când palmele bat concomitent avem →

GABRIELA CĂLUȚIU-SONNENBERG

armonie, iar atunci când se succede, pedepsindu-se parcă, fără să-și lase una alteia nici timpul necesar unei trageri de suflut e cazul să ne ferim de furia lor, căci bătaia se resimte aproape fizic, în inimă.

Artiștii flamenco sunt cocoși țănoși; vestiții *majos flamencos* își acordă reciproc dreptul la replică, dar nu renunță cu plăcere la ”textul” lor. Nu se dau bătuți nici morți, întrerupându-se mereu, gata la orice oră să mai pună un braț de vreascuri pe foc.

Solistul-dansator nu mai are demult nici sacou, nici cravată. Îmbrăcat în cămașa lui imaculată desenează cu picioarele volute elaborate pe podea. Tălpile și călcăiele lui mângâie solul, depănând parcă o poveste plină de durere și de revoltă, dar și de tandrețe delicată. Cu toate acestea, nu se clatină și nu cade, întins permanent ca un arcuș sub tensiune, susținut de undeva din cer de o forță nevăzută, care nu-l lasă să cadă la pământ. Întreaga sa zbatere nu e nimic altceva decât un imn ridicat nevoii de înalt, puterii de a supraviețui.

Broboane de sudoare își fac apariția pe fruntea lui iar strigătele scandate de cei din acompaniament, care aplaudă ca un metronom implacabil coordonat la unison și acordat la ritmurile universului, nu fac decât să-i prelungească transa până în pragul iminentei prăbușiri. Și totuși, căderea nu survine.

Ca un cântec care se stinge într-un scrâncet lin, melodia se încetinește treptat și își atinge nemișcarea într-o liniște finală, înmormântală, definitivă. Publicul înmărmurit nu știe dacă s-ar cuveni să tacă, zdrobit de durere, sau să aplaude frenetic, impresionat până peste poate. În mijlocul chinuitoarei suspendări, în care nimeni nu are nici măcar curajul de a respira, intră-n scenă al doilea dansator.

Cu alură de dandy, vesel și inocent, obraznic la extrema celaltă, superficial-seren, solistul mai vârstnic tulbură transa răzvrătirii junelui nestăvilit și liniștește spiritele prin apariția sa echilibrată. Din doar doi timpi și trei mișcări sugerează pe poignee de picioare câteva bătăi egale, la care până și tânărul transpirat, aproape epuizat, se oprește din iureșul agitat și ciulește urechea. Începe „povestea” celuilalt.

Nu știm dacă e vis sau aieva, dar simpla speranță că poate doar-dar mai există o șansă ca-ntreaga zbatere

să nu fi fost doar o ardere în zadar ne dă un nou avânt și dintr-o dată respirăm din nou încredere într-un viitor mai bun. Printre lacrimi și zâmbete, interpreții își iau din nou în brațe instrumentele și transpun aceeași temă a deznădejzii într-un registru melodic mai înalt, mai optimist, pozitiv.

Apar apoi fetele, în rochii cu volane ample, în culori aprinse, cu pași de șerpoaice, unduindu-se ca însăși muzica materializată în fibră fluidă. Grație la superlativ!

Solistul tânăr și cel experimentat îți dau replica pe *tablaou-ul* scenei, învățând unul de la altul și completându-se reciproc. Imposibil să-i mai separi acum unul de altul: impetuoșitatea tinereții se împletește cu farmecul autosuficient al vârstei adulte, conturând un tablou rotund și unitar: o viață împlinită. Ca o revelație, intuitivă valenței maxime a unei vieți neirosite în vane căutări după recompense deșarte transpare din întregul mărciniș: congruența. Să fii congruent cu tine însuși, independent de opinia majoritară, indiferent la capriciile celorlalți. Fericit!

Căci, în fond, despre fericire e vorba în tot ce ne mișcă. În căutarea fericirii e fiecare dintre noi și până și prezența noastră într-o sală de spectacole ca aceasta, înconjurați de „străini”, de-al căror verdict ne era teamă până adineaori, tot un fel de căutare de fericire este.

Titlul de artist îl merită acela care e capabil să ne despoaie de toate acele straturi de inhibiție indusă din exterior, care ne-mpiedică să ne descoperim propria sete nestăvilită de viață, linia melodică adesea imposibil de

interceptat în mijlocul concertului de disarmonii menite să ne distragă atenția. Dacă reușim să percepem cacofonia din jurul nostru ca pe un tot anume inventat pentru a ne deschide orizontul, putem fi fericiți nu în ciuda, ci grație haosului. Aceasta e arta!

Mai e nevoie să descriu finalul? Ei bine da! Chiar dacă pare că nu mai este nimic de spus, după ce explicația a fost enunțată, mai rămâne, totuși, de atins apogeul.

În cazul nostru, de spectatori favorizați de soartă, dezlegarea vine sub forma superbului gest al solistului, care vine în întâmpinarea publicului, performând pașii cei mai vibranți ai dansului flamenco direct în fața scenei, la limita dintre sală și scară. Departate de orice urmă de exhibiționism, cu cămașa lipită de trup, teluric, dacă nu chiar supraomnesc, balerinul dansează ultima arie, transpus în lumea lui, ca un ghem de viață materializat într-un mănunchi de energie curgătoare, ce tremură traversată de un fulger fluid.

Alături de prietena mea Luminița, care mă flanchează la fel de frenetică din dreapta, mă trezesc aplaudând frenetic și strigând la unison cu mulțimea care bate din picioare. Suntem cu toții extaziți: *Guapo!* (oacheșule).

„Nu, nu regret nimic”, îi spun englezoaicei la despărțirea din parcare. „Mi-e greu doar să-mi închipui cum va fi opera flamencă de peste două săptămâni. Mi-e pur și simplu imposibil să-mi imaginez ceva mai incandescent decât spectacolul acesta”, adaug mai apoi.

„Nu mi-am închipuit că mă va răscoli așa de tare”, îmi mărturisește mai târziu Luminița mea la despărțire în fața porții.

„¡Qué maravilla, qué pasada!” (Ce miracol, ce extaz!), auzim în jurul nostru reacțiile publicului ce se revarsă-n stradă.

De-atunci, Lumi și eu ne zâmbim cu alt înțeles ori de câte ori ne reveдем. O astfel de experiență împărtășită e ca un jurământ de fidelitate dat în secret, fără teama de a fi impudic, dar și fără nevoia de a se exprima explicit în cuvinte. Un liant miraculos, capabil să sudeze sufletele. Și să le vindece!

Spania, 2017

(fragment din cartea „Bolero andaluz” care, dacă auguri vor permite, va apărea în curând la Editura România Pitorească, în colecția *Cartea verde*.)

Sever Suciu

CĂRȚI POSTALE VIAȚA PE STRADA PARADISE

(V)

Știți unde este strada Paradise? Sigur că nu știți! Vă spun eu: este în orașul Red River, districtul RE, provincia ON, țara Canada, continentul... America de Nord... Lămurit?

Are o poveste întreagă orașul acesta, situat pe malul drept al râului Ottawa, la o distanță de vreo două sute de kilometri, în direcția nord-vest, plecând din Capitală. Acum însă nu vă spun povestea orașului, vă spun povestea unei străzi, așa cum am văzut-o eu, cu ochii românului venit în vizită numai vara...

Orientată de la nord-est către sud-vest, Paradise street leagă între ele mai importante Hillcrest Avenue și Glendale Avenue. Pe partea dreaptă, cea care are numerele cu soț, sunt nouă case, deloc înghesuite, iar pe stânga, tot nouă case... Toate sunt perfect aliniate, ca la geometrie, nu una mai în față, alta mai în spate... Fațadele principale sunt orientate către stradă, precedate fiind, absolut toate, de spații cu gazonul verde ca smaraldul, tuns temeinic în fiecare săptămână. Peluze și ronduri cu flori multicolore înveselesc peisajul și bucură ochii trecătorilor.

Arbuști, tufișuri de tot felul, brăduți argintii și arbori falnici, între care domină pinii și arțarii, fac din strada aceasta, ca și din toate celelalte ale orașului, un loc aparte, cu personalitate, cât se poate de frumos.

Casele - toate cu două nivele la vedere și cu unul nevăzut, dar obligatoriu, "basement"-ul (subsolul), locul de adăpostire în caz de urgențe ale naturii, deloc puține aici - sunt colorate discret, în nuanțe palide de galben, gri, verde ori albastru, multe albe, au ferestre mari, cu sau fără perdele... Ferestrele sunt aici un fel de carte de vizită a proprietarilor.

Îți dai seama ce pasiuni, ce preferințe are fiecare după obiectele pe care le așează la vedere, pe pervazuri.

La numărul unu, înșiruite după sticla geamului, stau vase de flori, figurine și bibelouri de culoare verde-din sticlă, porțelan ori ceramică - semn că locatarii sunt irlandezi la origine.

Peste drum, peluza de flori este vegheată de statuete de fetițe și de băieței, de cățeluși și păsări și de câteva roți de căruță, care te duc cu gândul la pionierii care au descoperit și populat aceste ținuturi și pe care nu i-au ocolit vitregiile de toate felurile, bolile și accidente, neprevăzutul, aventura...

Mergi mai departe pe străduța în pantă ușoară și remarci terasa fără grilaj de la numărul zece, pe care doi bunicuți ca din povești, cu părul alb și zâmbete luminoase și-au amenajat un loc de odihnă pe măsură, cu două jilțuri albe, elegante, împletite, cu o măsuță, tot albă, pe care tronează totdeauna un vas cu flori proaspete, iar alături, într-o colivie ciripesc niște păsărele viu colorate. Bătrânii stau aici în după-amiezele liniștite și citesc. Te salută veseli, fluturând cu mâna, când te văd, tu nu apuci niciodată se le dai primul binețe, fapt care te face să te simți puțin jenat... Acum a rămas acasă numai băbuța. O cheamă Carole. Chris, soțul ei, un domn înalt și bine făcut, a jucat la viața lui hochei cu pasiune, până hăt, încoace, spre bătrânețe. De la un timp, au început să-i scârțâie încheieturile, să-l doară spatele... N-a mai putut patina, n-a mai jucat hochei în ultimele două ierni și atunci s-a amărât foarte tare. Rămânea mereu trist și dus pe gânduri... De câteva săptămâni nu l-am mai văzut și am crezut că-i plecat la copiii lui, într-un oraș mare și depărtat, aproape de Niagara. Nu, nu era așa. Era internat la un spital - ne-a spus Carole - urma un tratament pentru depresie. Ea a stat cu el până acum și, pentru că el a început să se simtă mai bine, a revenit acasă, să-și îngrijească florile, pisica și păsările, dar îl vizitează în fiecare zi... Abia îl așteaptă să se întoarcă.

La casa verde, tot pe dreapta, locuiește un personaj fabulos. Se numește Dave. Are o alură de Pavarotti, numai că e blond, poartă o ținută sportivă mereu, cu tricou și pantaloni scurți. Are o voce de bariton, cu rezonanță, de parcă ar vorbi ținând în fața gurii o oală mare de lut. E omul care știe de toate, care poate să rezolve o problemă electrică urgentă, să repare un aparat, să conducă o șalupă, să monteze o yală, să taie și să geluiască lemnul, să construiască o mobilă. Este omul care nu refuză pe nimeni, dar care refuză orice plată pentru serviciile lui. Iarna iese cu noaptea în cap din casă, se urcă pe tractorușul care are atașat un plug și curăță zăpada de pe toată strada.

Acum este pensionar și picioarele-i sunt betegite rău, dar nu se lasă. A lucrat toată viața lui de angajat la o firmă, așezat cu genunchii pe ciment, montând cabluri și aparate electrice. Nu-i de mirare că a avut nevoie de intervenții chirurgicale. Se ajută la mers de un baston cu măciulie argintie. Întotdeauna, din copilărie, l-a pasionat pescuitul. Pleacă, împreună cu vecinul și prietenul Gary, fost coleg de muncă, pe râu ori pe unul din multele lacuri din zonă, cu șalupa. Se întorc cu șalău, cu bass, somon ori știucă. De treizeci de ani, de când locuiește aici, dă în fiecare vară, la jumătatea lunii august, o petrecere, așa-zisa "Ziua peștelui, la Dave". Îi invită pe absolut toți vecinii de pe stradă, cu mic, cu mare, cu oaspeții pe care-i are fiecare. Peștele, gătit în toate felurile, este baza meniului, alături de salate și crudități variate. Atunci vin acasă cele trei rânduri de copii pe care îi au el și nevastă-sa: doi ai lui, trei ai ei și doi ai lor. Sunt toți la casele lor și au devenit și ei părinți. Se împacă bine cu toții și umplu de veselie curtea lui Dave câteva zile.

De partea cealaltă a străzii, față în față cu Dave, într-o casă mare, albă, arătoasă, locuiește o doamnă singură, fostă cineva la viața ei, femeie învățată, care a lucrat în cercetare și a călătorit în Europa. Are acum o pensie frumoasă, așa că, fiind cardiacă, își permite să-și plătească asistență medicală la domiciliu. De șapte ori pe zi vine mașina specială, coboară asistenta, bătrâna deschide zâmbitoare ușa, o poartă pe musafiră înăuntru. După un sfert de oră, asistenta pleacă, pentru a reveni după două-trei ore sau când este chemată. Bătrâna are un fiu, dar acesta trăiește și muncește în Capitală, vine în vizită din când în când, în week-end-uri..., îngrijește arbuștii ornamentali, înfloriți toată vara, ori tunde iarba cu o mașinuță care face zgomot.

Alături de bătrâna doamnă, într-o casă la fel de albă și cochetă, locuia până de curând o pereche octogenară.

ANICA FACINA

Cultivau în grădina din spate, pe câteva straturi, legume și verdețuri, doar așa, ca să aibă ocupație. Le dăruiau cu generozitate familiilor tinere, cu copii mici, pentru că sunt produse ecologice. O nenorocire a pus capăt vieții lui Paul... Într-o zi s-a urcat pe scară, să facă unele mici reparații la acoperiș. S-a dezechilibrat și a căzut la pământ. Niciun oscior nu i s-a frânt sau dizlocat, totul a rămas la locul lui, dar spaima i-a fost atât de mare, încât a făcut un stop cardiac și dus a fost. A rămas numai ea, o doamnă înaltă și suplă ca o fetișcană, cu părul alb ca neaua, tuns băiețește. Carole o vizitează aproape zilnic. Se cunosc din tinerețe, când lucrau împreună și își duceau copiii la aceeași școală. Pe atunci, Paradise street era o stradă plină de copii, o stradă veselă, plină de chiotele și râsetele lor. Acum, bătrânii se uită lung după copiii familiilor tinere, le urmăresc jocurile de după perdele, pentru că n-ai să vezi aici pe nimeni zăbovind fără treabă în curtea din fața casei - ("E curtea mea și fac ce vreau!"). Aici doar îngrijesc florile, tund și udă gazonul, intră și ies din casă, pentru a pleca la treburile lor, nu-i interesează ce face vecinul, unde pleacă și de ce, pe cine are în vizită... Aici lumea este foarte discretă, nu se stă așa ca la noi, în ogradă, ca să converseze și să afle noutăți de la cei care trec pe uliță... Și apoi, nu sunt garduri, nu-s hotare, nu-s nici haturi, despărțituri, opreliști..., dar nimeni nu încalcă proprietatea altcuiva...

Într-o casă verzuie, pe dreapta, locuiește și își crește singură cei doi copii, un băiat și o fetiță, Suzane. Se întreține dintr-o mică afacere. A deschis în casa și în curtea ei din spate o grădiniță privată. Are grijă toată săptămâna de zece-doisprezece copii, de doi-cinci ani, de la ora șapte dimineața, până la la cinci după-amiaza. Vin părinții dimineața, îi coboară pe micuți din mașini, îi lasă și pleacă liniștiți la lucru. Îi știu pe mâini bune...

Gary, prietenul lui Dave, stă alături. E pensionar și el. Are rădăcini italienești, dar nu știe nicio boabă de italiană și nu a călătorit niciodată mai departe de Canada. În garajul lui și-a amenajat un atelier de tâmplărie, unul de excepție, pentru că Gary repară și restaurează mobilă de epocă, mobilă veche, scumpă... Cum aici nu sunt hoți și nu se fură, ușa garajului e mereu deschisă și, când trec prin fața lui, oamenii se uită cu admirație la ce iese din mâinile de aur ale lui Gary...

În spatele caselor, se află o a doua curte, în care fiecare a făcut ce i-a poftit

inima: gazon și peluze de flori, straturi cu legume și verdețuri, havuzuri cu peștișori colorați și nuferi, jocuri pentru copii, spații de odihnă, cu umbrare și șezlonguri, cu grătar, cu băncuțe, cu tot felul de decorațiuni. Tot aici se află micile construcții care servesc drept ateliere sau magazine, precum și garajele..., care - culmea! - rămân mereu deschise și nu se sustrage nimic din ele... Este voie să ridici gard la curtea din spate, pentru că sălbăticiunile nu se sfiesc deloc să cutureie noaptea peste tot, orașul fiind înconjurat de păduri. A fost construit pe locul defrișat de pini și de arțari, pentru a se ridica aici o așezare omenească.

Acolo, în spatele caselor și al garajelor, este o stradă fără nume, neasfaltată, doar cu nisip și cu pietriș pe ea, este un fel de stradă de serviciu, cu intrări la toate garajele, un loc unde lumea își plimbă câinii și unde mai bat mingea copiii. O stradă de serviciu deservește două străzi trecute pe harta orașului. Cea despre care fac vorbire e utilizată și de oamenii de pe Iberville street, paralelă cu Paradise street.

Dar... să mai tragem cu ochiul pe Paradise street! Pe stânga, după prima casă, urmează altele două, asemănătoare între ele, locuie de doi tineri militari de la o bază din apropiere și de o familie de chinezi, foarte-foarte discreți. Urmează casa unui australian căsătorit cu o canadiancă și căsuța ca de poveste a unei familii de indieni (din India), specialiști în calculatoare. Au o fetiță de numai doi anișori. Îi vizitează și pe ei părinții și-ți place să-i privești, pentru că bunicuța poartă sari-ul tradițional, iar bătrânul, hainele albe, specifice țării din care vin.

O altă familie tânără, Tom și Nadine, au un băiețel de trei anișori și, din zi în zi, așteaptă să vină și al doilea. Ei și-au amenajat o grădină cu de toate, pentru că micuțul Nash să vadă cum se produc tomatele, cum crește și rodește porumbul, au și un măr încărcat de fructe, câteva tulpini de floarea-soarelui, tufe cu flori de toate culorile. Tom e vietnamez, iar Nadine e canadiancă...

Altă casă frumoasă, altă familie de indieni. Au un băiat care joacă fotbal și care are părul negru ca abanosul. Îl poartă totdeauna împletit într-o piep-tănătură complicată. După cum se știe, "casta" din care fac parte părinții lui, are niște cutume pe care le-au adus cu ei în Canada și le respectă cu strictețe. Tatăl poartă turban negru peste părul lung, neatins de foarfece vreodată. Băiatul n-a purtat turban până la zece - unsprezece ani, dar acum are și el capul acoperit mereu.

La colț, pe stânga, e-un bătrân interesant. Îl vezi, seară de seară, la lumina lămpilor din casa fără perdele la ferestre, cum studiază în amănunt ceva, folosind o lupă. Poate că sunt mărci poștale, poate descifrează vechi hrisoave, n-ai cum să afli, dar îți place imaginea lui, desprinsă parcă dintr-un tablou medieval...

Ultima casă de pe partea stânga este de vânzare. Acolo a locuit până de curând familia unui militar, care a fost mutat undeva, la o bază din nord. Au o fetiță de vreo șapte ani, blondă și frumoasă, cu un nume neobișnuit pe aici: Anastasia...

Altă familie mixtă, el, canadian, ea, asiatică. Au în curte arbuști plini de flori albe, ca niște chiorchini, și peluze colorate, în care au înfipt o sumedenie de stegulețe cu frunza de arțar. Le place să meargă pe jos sau cu bicicletele...

Și, cum era de așteptat, pe Paradise street s-a așezat și o familie de români, care are doi copii de școală, o fată și un băiat. Fata e frumoasă și practică înotul de performanță, iar băiatul e năstrușnic-foc și joacă fotbal vara, iar din toamnă practică hocheiul... Când românul încinge grătarul și micii încep să sfârâie de zor pe el, miresme apetisante se răspândesc de îndată împrejur, pe la vecini... Din bunătățile gata făcute s-au înfruptat mai toți de pe stradă, dar, oricât au stăruit să afle secretul savorii fără de egal a preparatului românesc, nici Dave, nici Gary, pricepuți în arta culinară, nu l-au putut afla...Sunt buni hamburgerii americanești, dar mititeii noștri îi întrec!

Când te gândești, uite, pe strada asta mică, este reprezentată aproape toată lumea, aproape toate continentele... și oamenii se înțeleg, se vizitează, se ajută.

E așa, un model de bună viață, pe care l-ai dori și acasă, și oriunde în lumea asta mare. E loc destul sub soare pentru fiecare și fiecare are un rol pe pământul acesta, o misiune de îndeplinit...

Paradise street e o stradă...chiar ca în Paradis!

SONETE

1. Marea e sus

Marea e sus, cerul e jos, părinte
Atâtea lucruri încă mai au viață
Noaptea când trece peste dimineață
Orbul citește-n sân cărțile sfinte.

Lumea se schimbă, totul e în ceață,
Enoriașii nu mai au cuvinte,
S-au înmulțit și nu-și aduc aminte
Cine va fi în flăcări și în gheață.

Umbrele fug pe trepte către stele
Nu mai privesc în urmă spre secunde,
Încă-un trecut apare și răspunde
Chemărilor spre înrolări tembele,

Hrănind dezmăț, destin, drapel și vele,
Iertând pe cel ce-n condamnări se-
ascunde.

2. Mi se întorc

Mi se întorc privirile sub pleoape
Ah, Doamne, iată zac într-o privire,
Nu-i nimeni să-mi aducă izbăvire
Ori să mă pedepsească, să mă-
ngroape.

Li s-a dus vestea că plutesc pe ape,
Ele sunt punți spre sufletul subțire,
Sunt lacrimi părăsite în potire,
Care pe noi de ei vor să ne scape.

Ușita lor care închide ochiul
Nu știți cât de imensă-i bucuria,
În care vă închideți ca-n prostia
Credinței că puternic e deochiul,

Hilarul ce-a urcat nimicnicia,
Iubirea care-a-nfrânt umplând chilia.

3. Mă-ntreb

Mă-ntreb, vai Doamne, oamenii cum
sunt
Atât de buni, și-atât de vii, și-atât
Neînțeleși de nodul lor din gât
Ori de fântâna sacră din pământ.

Le știu speranța, visul cel urât
Enoriașii fără locul sfânt
Și-ascund adesea frica-ntr-un cuvânt
Ce uneori pare țâșnit din rât.

Uh! Dar aceia printre care stau
Nu ca să-mi țină până-n spate scut
Iubindu-mă cu-ntregul meu trecut
Cu lacrima din care zilnic beau,
Un dor nespus îmi lasă în priviri

Ți-am spus de-acum. Te rog să nu te
miri!

4. Mă tem

Mă tem de tine șoapta mea pătată,
Aud ce sperî în loc s-aud ce spui,
Nimic din ce-i al meu și-al nimănui
Oprit în maluri n-a fost niciodată.

Le spun ades cuvintelor ce nu-i
Efervescent în lumea mea ciudată
Și ce e foc, cenușă vânturată,
Credință coborâtă în statui.

Un gest sperând, un ochi închis, un
semn,
Nimic mai mult decât îmi cere clipa,
Încât acela ce și-a pus aripa
Cu ea s-ajungă-n cer fără îndemn,

Hotărâtor din piatră sau din lemn,
În timp ce își încearcă-n raze pipa.

5. Mărimile

Mărimile sub cerul lor stau drepte,
Atârnă-n cuiul ramei când sunt poze,
Nici prea întunecate nici prea roze,
Orbind pe cel ce-ncearcă să le-
aștepte.

Luminile îmi cad peste concepte,
Elementare semne fac lactoze,
Suind pe umeri treptele mimoze,
Ce încă nu-s nici contra nici adepte.

Unic fior în taină se retrage,
Născut în clipa care se răsfață,
În cercul de moarte și de viață,
Curmând sărutul care stă să-l roage.

Un vis – al îndoielii – să-l împartă,
Ținând pe pieptul viu o mână moartă.

6. Mă-nalț

Mă-nalț în trup când apa prinde norul
Am cer deasupra, dedesubt pământul,
Nu știe nimeni unde țin cuvântul,
Oh! Nici n-o să afle care e fiorul.

Le spun la plante unde-ncepe cântul
Etichetat, neliniștit ca dorul,
Și le învăț să-mi apere poporul
Cu seve care-s puse-n leac de sfântul.

Un vânticel se plimbă printre plete,
Nimic în plus, nimic în minus, totul
Începe și se laudă cu botul
Care, deprins cu-apucături ascete,

Halucinează dezbrăcându-și cotul,
În baia lui de lacrimi și regrete.

7. Mai am

Mai am un dor care mă presupune
Acela de-a te prinde lângă mine
Nu într-un cerc de rău și de rușine,
Orbiți de steaua care tristă nu e.

Linge pe degete pe sub ruine
Enoriași vopsiți cu-nșelăciune,
Subtilizându-se-n nisip, în dune,
Ci-n ramul verde înverzit în sine.

Unic fior ce ne străpunge pieptul,
Născându-ne dintr-un cuvânt precoce,
Într-un același sunet ca-ntr-o voce,
Culcată când pe stângul, când pe
dreptul.

Hulind cu noi o lacrimă atroce,
Ținută-n pleoape cât să ne sufoce.

8. Mai vădov

Mai vădov timpul care se oprește
Atâtea clipe care ne veghează
Ne ține gândul viu, inima trează
Orbirea ne-o mumifică orbește.

Lupii cu urlete ne radiază
Efemeride remușcări de pește
Se-nchid în ochiul care nu clipește
Ci-și fabrică o lacrimă de pază.

Un soare tânăr – al singurătății
Nu trupul mai încearcă între ziduri,
Iubirea care lasă-n urmă riduri,
Chemări ce-nchid ades poarta cetății,

Hotarul când veni-va ziua plății,
În care munții vor cânta doar lieduri.

GRIGORE GRIGORE

Afaceri în cimitir

În sat mai dăinuia bisericuța mică de țară. Era făcută din lemn, o bijuterie, modestia, chiar umilința, se putea citi în toată această ctitorie. Acolo exista și cimitirul cel vechi, cimitirul în care au fost îngropați bătrânii satului, nimeni nu-și mai amintea de unii din ei. Bătrânele sau copiii veneau câteodată să aducă flori, majoritatea veneau de departe. Sătenii nu-i mai cunoșteau, doar întrebau curioși, li se răspundea simplu, în cuvinte puține. Vizitatorii aveau flori, majoritatea aduceau flori și le așezau pe morminte. Lăsau semne vii care nu durau pe țărâna care ascundea rămășițele umane, oase, alte semne nevăzute.

Era doar o durere. Pe morminte unele femei plantaseră flori, chiar trandafiri grei cu petale de sânge, în aer se simțea miros de busuioc, de lăcrimioare, de frezii, de crini, parcă în cimitir exista un singur anotimp ce le reprezenta pe toate, în unele nopți de vără părea chiar că ninsese peste iarba sfântă, călcată de îngeri.

Acolo îl dusesese Mircea Măciucă pe Sorin Militaru. Erau doi bărbați, stângaci în zona aceea din Frumușica, se vedea că nu sunt obișnuiți cu cimitirele, erau oameni de arme, dar se îmblânziseră sub miresmele locului. Mergeau încet, cu grijă de parcă se fereau să nu zdrobească minunile din cimitir.

-Vezi, Sorine, aici e locul perfect, aici se întâlnesc toate... Până și profesorul Romulus Hațegan a lăsat cu limbă de moarte să fie îngropat în locul de unde a plecat, în satul lui, nu au mai contat titlurile, rangurile, diplomele, doctoratele, să fii acasă e ceva! Nimic nu se compară cu locul tău, acasă... Dar pentru noi deja e prea devreme, noi ne plimbăm,

alergăm, dăm din mâini, din cap, ne agităm, încă... Suntem plătiți pentru asta! Sorine, aici nu ne aude nimeni! Acolo, la Macarena, până și Bianca avea microfoane între țâțe, tu nu vezi că suntem ascultați? Aici ne aud doar morții! Te-am adus aici pentru puțină istorie viitoare, să știi! Să nu uiți cimitirul acesta, e locul unde ți-am spus toate, dar nu mă acuza, nu dau verdicte, suntem sub vreme...!

-Eu, Meme, știi că... Da, e clar, așteptam să-mi zici toate acestea, cumva știam că ar fi fost prea frumos pentru Vadu Ars, prea perfect când totul cade în ruină, cele vechi se duc, noi rămânem cu...

-Nu fii trist! Ești bărbat! Băieții deștepti au hotărât că în Vadu Ars să autorizeze o firmă de recuperare a deșeurilor, s-a discutat la partid, știi tu... Ca să faceți bani pentru investiția din combinat, trebuie să demolați parte din instalațiile vechi, e în plan, dar materialele trebuie să ajungă la firma asta recuperare, i-au dat și nume: *For You SRL*, e stabilit, va fi numită o patroană, are ceva boli, dar în spate sunt alții...

-E o firmă făcută de S.R.I.? Din alea cu fonduri de la buget...

-Întrebi prea multe, banii trebuie să ajungă la cine trebuie, apoi sunt lucrările de ecologizare etc. Știi tu, le înțelegi...

-Dar, domnule comandant!

-Comandant?!

-Da, dacă se va proceda așa cine va putea opri jaful? Vor da buzna peste instalațiile bune, vor tăia totul, vor rupe, vor face fier vechi și din

utilaje noi, nemontate!

Ei, mai sunt și alte metale, mai e valoroase: cupru, știi tu, ești din zonă!

-Da, dar se va face iadul pământ pentru cei din Uzină! Vă dați seama?

-Crezi?... vor coopera și ei, vor da de gustul banului și gata... Sunt două motive: unul e că se vor disponibiliza oameni, meseriași buni, ei trebuie să trăiască din ceva și atunci recuperarea fierului le mai amână agonia, vor mai recupera zgură, cărbune, toate cele ce sunt chiar și în pământ...

-Dar, șefule, ăștia vor dărâma și zidurile ca să ajungă la fierul beton!

-Sorine, ascultă aici, e nevoie de bani pentru investiție, banii se fac și din fierul vechi și deșeuri, aici e cale ferată, se pun toate în vagoane și ajung în port, la Constanța, de acolo... E o cotă de contribuție care trebuie pusă în mișcare, problema e că banii trebuie controlați, iar firma asta, condusă de Vodă Maria știe ce trebuie să facă! Totul trebuie să fie sub control. Tu nu ai nevoie de post? Salariu e bun, pe vremuri ca astea au nevoie de noi, criza naște necesitatea de poliție, nu-i așa, ce naiba, ai studiat la Ștefan Ghiorgheu, la Capitalism... La școala aia înaltă!

-Da, am studiat, că era și un capitol despre Capitalism!

-Vezi, Sorine? Trezește-te, salariu e bun, posibilități de promovare, dacă ieșim bine, ajungi la Direcția Fraude, la județ, acolo - grade, prime... Trai nene!

-Am înțeles... Să vedem, fac ce pot, dar aduceți iadul la Vadu Ars... Auzi, Vodă Maria... Asta ajunge Măria Sa!

-Bună, bună, că tot s-a întors Regele, era loc și pentru el!

-Dar, presa, vă gândiți ce subiecte, ce evenimente, vor fi și morți, se vor bate pentru deșeuri mai tare decât pentru producție, aici vin banii instantaneu...

-Asta e, băiete!

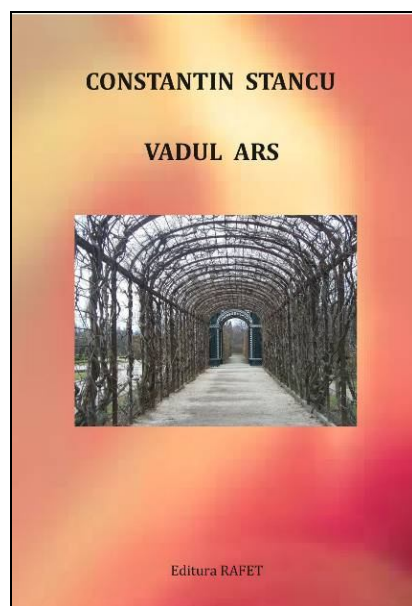
-Pe urmă mai este și jurnalistul acela de pe aici, m-a torturat cu articolele lui, toți au citit, râdeau oamenii pe stradă de mine!

-Cine, Jude? Ziaristul șef din Vadu Ars?

-Da, Jude Ioan, așa îl cheamă! Are un condei, are și intrare, Dumnezeu știe cine îi dă subiectele...

-Ei, SRI-ul, tu nu știi? Apar subiectele în plic pe masa domnului →

CONSTANTIN STANCU

jurnalist și gata, ziarul se vinde, apoi se pun în mișcare organele, apoi judecătorii...

-Și Garda Financiară!

-Și ei, Sorine! Apoi oamenii de afaceri, au nevoie de publicitate sau, mă rog, bagă publicitate, nu vezi? Curve goale în ziare, nu e pagină fără Bianca și Pistol și Doni și... Sunt oameni cu idei, românul trebuie să fie preocupat de ceva și atunci vin subiectele din orice parte, de la S.R.I., de la moguli, de la parlamentari, de la Guvern, de la Poliție, de oriunde... Le dau românilor gumă de mestecat pentru ochi!

-Da, Meme, așa e, dar îl am aici, îmi stă pe cap, e bățaios, are talent, pare a fi un comunist din ilegalitate, nu are frică! Și scrie bine, ce-i a lui e a lui... Are talent, mai bine se făcea romancier sau scenarist la Sergiu Nicolaescu! Aici Meme începu să râdă, îl distra indignarea lui Sorin Militaru, se amuza ciudat, ei păreau ieșiți din altă lume acolo, în cimitir, doi oameni serioși, maturi, care râdeau lângă morminte, parcă ar fi spus bancuri...

Se făcuse seară, lumina era puțină, cuvintele se pierdeau în întunericul dintre cei doi... O lumină de pe ulița principală din Frumușica îi ajuta să se vadă. Nu au realizat că, brusc, s-a făcut întuneric...

-Sorine, băieții s-au gândit și la asta, au gândit totul, așa e în capitalism, e planul de afaceri știut, plus volumul doi, la secret! Jude va fi șeful de campanie pentru partid, e bun, va face imagine pentru băieți, va scrie cu talent, va trebui să găsească subiecte, să creeze personaje, chiar deputați, prefecți, directori... Va lua interviuri, apoi va primi bani să-și scoată cărțile, va trebui să scrie, poate va avea și o revistă, o emisiune la televiziunea locală...

Sorin îl privi cu uimire... Planul era... bun... bun-rău de tot! El, comisarul din Vadu Ars, va trebui să facă o figură frumoasă, să reziste... Ce va zice soția, iar lipsă de la masă, de sărbători, de...

-Avem de lucru, bătrâne! Acestea au fost cuvintele lui Mircea Măciucă, zise acolo în cimitir, ăia sunt morți, arată spre morminte, dar noi suntem vii!

-Morții vii? Sorin zâmbi...

-Ei, lasă gluma, acum știi ce ai de făcut!

(Fragment din romanul *Vadul ars*)

NICIODATĂ SĂ NU SPUI NICIODATĂ

Făcură dragoste cu pasiune toridă. De fiecare dată era așa. Îl urcă în al nouălea cer, iar acum își dădu seama că de trei ore trebuia să fi coborât pe pământ și să meargă acasă.

- Dumnezeu, zise el, mă va da afară din casă!

- Și ar fi chiar așa de grav? întrebă Sam, lipindu-se de el și vrând să-l mai rețină.

- Chiar trebuie să plec, zise Daniel, sărind în jeansii ce zăceau pe podea, lângă pat. Dacă Syd a sunat la mine acasă, sunt un om mort.

- Așa un mort accept în fiecare zi, comentă Sam, alungită goală pușcă pe pat și fără pic de jenă.

Cu corpul pe care-l avea, nu putea să se simtă jenată.

- Nu că mă plictisesc, dar chiar trebuie s-o întind, zise el, pupând-o rapid pe gură, după care, grăbit, părăsi apartamentul.

Era ora nouă seara când a trecut pragul casei lor. Scot i-a sărit în brațe.

- Tati, ce bine c-ai venit!

- Doar aici locuiesc, nu? spuse el, încercând să pară vesel.

- Puteai să dai un telefon, să ne spui că ești OK! îi reproșă fiica lui. De ani de zile m-ai aburit cu treaba asta: „indiferent cât de ocupată sau fără chef ești, să ne suni, că dacă nu, vei fi pedepsită până la majorat”, se schimonosi Heyley în fel și chip.

- Mie nu-mi vorbești pe tonul ăsta! o certă tatăl ei. Nu uita că nu ești în curtea școlii, cu unul din coșosii tăi de colegi! Am greșit, într-adevăr, dar am ajuns acasă întreg, după cum vezi și nimic nu mi se mai poate întâmpla.

- Asta nu-i sigur! îi șopti Carol, trecând pe lângă el și aruncându-i una din privirile care spunea „noi doi ne vedem imediat!”

- Copii, zise Daniel, e ora de culcare. Spălarea pe dinți și-n pijamale, vă rog!

- Oh nu, e doar nouă, se smiorecăi Scot.

- Și e duminică, interveni Carol, ceea ce înseamnă că mâine aveți școală.

- Haide, spuse Hayley, luându-și fratele după umeri; nu vezi că-i deranjăm? Și, de altfel, n-am vrea să fim în pielea lui tati!

- Ce tot îndrugi acolo? o întrebă Carol.

- Păi ce, nu ești nervoasă că a venit așa târziu? Doar așa i-ai spus lui Syd la telefon.

Își imagina că așa trebuia să se fi simțit Galilei când l-au dus în fața Inchiziției, în 1633. Numai că astronomul era acuzat de erezie pe nedrept, în timp ce el era vinovat.

Doamne Dumnezeule, o sunase pe Syd și imbecila aia nici măcar n-a catadicsit să-l prevină. Se duse repede și-și scoase portabilul din vestă. Avea patru apeluri în absență, iar telefonul era pus pe mut. Carol îl sunase o dată, iar Syd de trei ori. Avea și un mesaj în care aceasta din urmă îi spunea: „Bănuiesc că în drum spre casă ai alunecat și ai intrat în Samantha! Mișcă-ți fundu”, Carol te caută și o să ai probleme!”

Da, era în încurcătură, iar Carol tocmai intra în salon și se așeza pe fotoliu. Era gata să asculte ce n-avea el de spus.

- Mă duc în bucătărie, încercă el să câștige timp, vrei un pahar de apă sau altceva? Și cum ea nu răspunse nimic, ci doar dădea din picior, el zise printre dinți: „un Valium, eventual?”

- Ce naiba ai spus?

- Ai auzit?! o întrebă el, mirat.

- Am fost eu oarbă până acum, dar cu auzul întodeauna am stat bine. Ce ar fi însă ca în seara asta să ne concentrăm asupra tă!

- Ești nervoasă, hai mai bine să ne punem un film vechi și să ne relaxăm. Vorbim mâine.

- Nu vreau niciun film pe video, sunt curioasă să văd ce lung metraj ai regizat tu!

El se simțea ca în purgatoriu. Își imagina că așa trebuia să fie în anticamera din iad. În acel moment viața-i era mai grea ca într-un film prost.

- De câteva săptămâni ești bizar, continuă Carol, am încercat să te ajut, dar comunicarea nu e punctul tău forte. Am decis să-ți respect intimitatea, dar se pare că tu chiar mă confunzi cu Maria Thereza! →

CARMEN SUISSA

dragoste, altfel

delicioasă aruncarea în necunoscutul
care furnică.
delicioasă căderea în visul colorat
croit după sângele meu răzvrătit de
atâta apus.

pretutindeni stau ochi pregătiți să
condamne
minunea din Cana. descălțată de
moartea
care-mi plânge prin casă,
pentru prima dată, nu-mi pasă!

mă las cârpită de focurile
care umblă precum lupii hămesiți
și-n loc să mă ascund,
să mă ghemuiesc,
desfac brațele larg,
clipele cad –
fulgi de lumină,
pe geana uimirii

se rotunjește o sferă,
e plină de noi
și cântă
ca o catedrală în sărbătoare...

niciodată nu s-a înălțat din mine
ceva mai frumos...
încă nu știu ce ne leagă,
ce ne desparte –
raiul sau infernul,
astăzi amândouă îmi zâmbesc la fel
și-atât de duios se cutremură o
fântână –
sufletul meu...
ani întregi l-a umilit urâtul
încât n-am puterea să-l opresc acum
când e hotărât hăurile să le facă ghem
și să le arunce departe,
cât mai departe,
acolo unde odată ajunse
pe nimeni să nu mai poată atinge
angoasele, frigul, absențele...

în hohot de toamne aceste nerespirări

se despid
cum puii de mama lor
și cad în pământul pe care nu-l mai
calc,
plutesc între mine și tine
fără să mai știu care sunt eu...
din buricele inimii de-atâtea ori
retezate,
încolțește viața
ca un trup în alt trup
care te învăluie
te pătrunde
și te trezești întreg
într-un poem
cu buzele înroșite de așteptări...

privește liziera de lacrimi din ochii
mei
e limpede ca dragostea asta care e...
care e...
altfel.

MIHAELA AIONESEI

NICIODATĂ...

→El știa că, din perspectiva
supraviețuirii, creierul secretă epine-
frină – un hormon care ne ajută să ne
salvăm viața, fără să ne gândim –, dar
putea să jure că în acel moment
creierul lui nu producea deloc. Se
chinuia să găsească ceva de spus, dar
nu găsea nimic.

– Am probleme la serviciu, se
bâlbâi el, urându-se pentru ce făcea.

– Și ce te împiedică să-mi vorbești
așa ca altădată?

– M-am săturat de flagelările tale.

Ea îl privi, șocată. Nu era genul de
femeie cicălitoare, pusă pe reproșuri
și scandaluri. Ea era calmă și
îngăduitoare. Nu-i plăcea să despice
firul în patru dacă nu era nevoie, dar
de data asta era dornică să-i înfigă
secură războiului fix în frunte, nu
s-o îngroape. De săptămâni întregi
aștepta ca el să-și revină, dar lucrurile
deveneau din dezastruoase, în mai
dezastruoase. Trebuia să pună capăt
acestei situații. Avea încredere în el,
dar asta nu excludea verificarea, iar el
îi era dator cu niște explicații. Doar
era soția lui, pentru numele lui
Dumnezeu!

– O să mă fac că n-am auzit treaba
cu flagelarea, dar insist să-mi spui
unde ai fost în seara asta.

El începu să bălămească cum că
avusese întâlnire cu un client, ceva de
care uitase și n-a văzut când a trecut

timpul. Carol îl privea, nevenindu-i să
creadă. Își duse mâna la gât.

– Mă ascuți? o întrebă el, văzând
că soția lui nu mai zicea nimic.

– Te-am auzit perfect, îmi
înghițeam doar voma.

El suflă pe nas, agasat. Știa că ea
n-a crezut nimic din tâmpeniile ce i le
îndrugase. Tragedia era că nu mai
avea nimic în arsenal. Nu mai știa ce
să zică sau să facă.

– Deci, unde ai fost? Și să nu-mi
zici că la Syd, pentru că, chiar voi
vomita pe tine!

– Prefer să continuăm această
discuție altădată, zise el, îndreptându-
se spre ieșirea camerei.

Ea sări că arsă.

– Să nu îndrăznești să-mi întorci
spatele, Daniel!

– Că dacă nu, ce se întâmplă?

Ea era perplexă. Nu cunoștea
străinul din fața ei. Pe loc, realizează că
problema era mult mai gravă decât își
imaginase. De fapt, până în acea seară
nu-și imaginase mare lucru, dar acum
era oribil ce filme-și făcea în cap.
Fără un cuvânt în plus, Daniel părăsi
salonul. După ce se liniști puțin, îl
urmă sus în dormitor. El era în baie,
se spăla pe dinți. Îi luă perna de pe
pat și i-o aruncă în piept.

– Ieși afară de aici!

– Cu cea mai mare plăcere,
răspunse el, insolent.

Când deschise ușa, dădu cu ochii
de Scot, care pândeau.

– Vă certati? Își întrebă el părinții.

– Nu, răspunse Daniel, ironic,
mămica doar încerca să-l castreze pe
tăticu'.

– Și a reușit? făcu Scot, inocent.

– Du-te și te culcă, totul e în regulă,
spuse Daniel.

– Dacă totul e atât de perfect, răsări
Hayley din camera ei, de ce mergi să
dormi în sufagerie?

– Asta este între mama voastră și
mine!

– Dar e prea târziu, nu crezi?
comentă fiica lui.

– Întoarce-te în camera ta și culcă-
te, Hayley! zise el, autoritar.

– Olala, scuză-mă că exist! și
rotindu-și ochii în cap, trânti cu
zgomot ușa de la dormitorul ei.

Scot, în schimb, se strecură pe
lângă el și se bagă lângă Carol în pat.

– Mami, veți divorța?

„Exact ce aveam nevoie în seara
asta. O discuție lungă și obositoare!”

– Nu, puiule, răspunse Carol, tati
doar încearcă să-și marcheze
teritoriul.

– Făcând pipi în toate colțurile?
întrebă Scot, gândindu-se la povestea
ce i-o citise Carol în legătură cu câinii
și cum își marchează ei teritoriul.

– Cam așa ceva, gândi ea, cu voce
tare. E o metaforă, continuă ea,
văzând privirea confuză a puștiului.

– Pot să dorm cu tine, mami?

– Da iubire, zise ea, pupându-l pe
cap.

(Capitolul 10)

TRĂSURA CU MELCI (în oglindă)

- Diseară-i plecarea spre liniștea mea
Trăsura cu melci mă așteaptă-s
povară!
- Ai grijă! Ia torța, dar nu-ntârzia
De bufnițe-i plină poiana spre seară

Ia visul din vin, ia lumina din vise
Ia ceasul albastru neschimbător
Ia cărțile tale, încă nescrise
Doar rătăcite prin viitor

Nu lua în desagi greutatea din viață
Trăsura e mică și melcii sunt grași
Iar drumu-i subțire și-ngust ca o ață
Cum mică e apa curgând prin oraș

Diseară-i plecarea spre-un țărm de
ureche
Tu... dormi suspendată speranță-n
hamac
În loitra trăsirii stau veșnic de veghe
Umbrele care vorbesc doar când tac.

—
Umbrele care vorbesc doar când tac.
În loitra trăsirii stau veșnic de veghe
Tu... dormi suspendată speranță-n
hamac
Diseară-i plecarea spre-un țărm de
ureche

Cum mică e apa curgând prin oraș
Iar drumu-i subțire și-ngust ca o ață
Trăsura e mică și melcii sunt grași
Nu lua în desagi greutatea din viață

Doar rătăcite prin viitor
Și cărțile tale, încă nescrise
Ia ceasul albastru neschimbător
Ia visul din vin, ia lumina din vise

- De bufnițe-i plină poiana spre seară
Ai grijă! Ia torța, dar nu-ntârzia
- Trăsura cu melci mă așteaptă-s
povară!
- Diseară-i plecarea spre liniștea mea

SOLILOCVIU EROTETIC

Ce-ți mai rămâne de-ntrebat, te-ntrebi
Ce-ți mai ajunge de dorit, ce-ți place
Cântecul cui să-l cânti sublim și cui
Cât de frumos să spui ceea ce spui
Să fii crezut când toate-n jur vor
tace...

Dar cum să-ți pară, cum să știi simți
Drumuri mai lungi peste câmpii
solare

Drumuri mai scurte peste munți, spre
munți
Spre care cer, de unde punți spre
punți
De ce să urci doar pentru o urcare

Ce să visezi dar, trecerea sau urma
Cum să te-arăți când doar te bănuiești
Ca drumul care dă adânc fântânii
Ca turma care își alungă câinii
Te risipești, doar să te risipești?

CHEMARE

Hai, vino la mine poete
Să-mi faci din vedenie chip
Tristețea să-mi pară o slugă
Iar lipsa o groază de timp

Hai, vino-n odaie la mine
Căci știu să dezmierd și să schimb
Destinul înalt în ruine
Iar rugul din vatră în nimb

Mi-e sete de-o artă cuminte
De-o liniște nouă în gând
Să pot luneca înaintea
Să fiu pretutendeni, oricând...

FLUTURI DE ZĂPADĂ

Fratele meu a început de luni
Să nascocescă fluturi de zăpadă
Rece vârtej într-un ținut fără formă
Nimb pe-o rană nevindecată.

Exod al caravelor durerii
Pe care le-am tocit pe-același loc
Ceață vicleană, așternut de foc
Îmbrățișare absentă a muierii.

Neamuri întregi într-un poem duios
Oglinzile, care se sparg ca apa
Prieten, care-n taină-mi sapă groapa
Și mă împinge-n Paradis frumos.

Rece vârtej într-un ținut fără formă
Nimb pe-o rană nevindecată
Fratele meu a început de luni
Să nascocescă fluturi de zăpadă.

CAPRICII

Dacă n-ar fi un mâine drept hotar
N-aș mai dori nici muze și nici har
Că-n fiecare gând alt gând se zbate
Oglinzile vin toate să-mi arate
N-aș mai dori nimic
Ich mic
Sub pleoape
Se risipesc puzderie de ape
Nădejdi apuse-n sacre primăveri
Se-ntorc în floare fructele de ieri
(Cuvânt spre seară) criptica lumină
A sărăcit precum o mină
Prin labirintul căreia mai trece
Insidioasa ceață să se-nece...

MINUNEA

La început de tipăt
unde clocește cloșca
ouă de piatră...
În piscul cel mai înalt
al aventurii
bieți comeseni ai mesei rotunde
și scunde
cu gurile pline de adevăr
de pâine de București
și magiun...

Sfântă solemnitate când
Tatăl nostru rostea: „Tatăl nostru”

Soarele nu înceta să se rotească
iar noi creșteam
din carcera sinelui
ne domneam citind cărți
privind, pe furiș, Dincolo,
din piscul celei mai înalte
clopotnițe...!

Ce plâns..., de hohot de plâns
mâنجii, miei!
îngerii rătăcind în cerul satului
mirosindu-ne urma-n real...
Biserica se înclina ușor
să vadă
cum bolborosea vântul
în apa neagră a Pârâului Căinelui
podurile înalte tocite
de-un cinic pârâu
pe vadul căruia
pești căutau cu felinarele
ziua-n amiaza mare
un Om...

GHEORGHE CUTIERU

O FETIȚĂ DE FAMILIE

Ce s-ar înțelege oare prin expresia „fetiță de familie”? În accepțiunea noastră e vorba de un copil bine educat, încă din primii ani de viață, familia făcând neîncetate eforturi de pregătire pentru viață și pentru a-l feri de influențele nefaste ale altor copii, în comportament și exprimare.

Așa se face că fetița nu a auzit niciodată în casă cele două cuvinte ce definesc sexul la bărbat și la femeie. Odată ajunsă la grădiniță, însă, cuvintele cu pricina au năvălit cu forță magică în urechiușele copilei. Impresia a fost colosală asupra psihicului său, revenind obsesiv, așa că s-a decis să le immortalizeze, scriindu-le cu cretă pe garduri.

Copila era inteligentă. Învățase singură să scrie. Și-a făcut rost de cretă, cu care și-a umplut buzunarele șorțulețului. Nu rămânea decât să prindă momentul când pe străduță nu se afla nimeni. N-a fost dificil de prins asemenea momente, locuința fiind într-o zonă liniștită, puțin circulantă. Și gardurile s-au umplut, rând pe rând cu cele două cuvinte infame, dar și cu mici desene explicative. În preajmă locuia, de curând, o familie de țigani, cu o droaie de puradei. Asupra lor plutea suspiciunea comiterii sacrilegiului, numai că... nu i-a văzut nimeni scriind și era posibil să nu știe să scrie. Și atunci?

Într-o zi, un distins magistrat din vecinătate o văzu pe fetiță plimbându-se frățiorul de vreun an și jumătate. Îi ieși în față cu câteva bucățele de zahăr cubic, pe care i le dăruie. Fetița îngheță de spaimă, căci gardul judecătorului era cel mai expus sacrilegiului, fiind construit din scânduri vopsite în negru, astfel că se putea scrie pe el ca pe o tablă școlară. Dar proprietarul nu știa nici cu spatele cine-i autorul, așa că respiră ușurată când acesta o rugă să fie atentă și să-l surprindă pe neavenit. Promise că îl va surprinde neapărat pe făptaș, însă cuvintele buclucașe continuă să apară pe garduri cu regularitate, inclusiv pe cel al părinților săi, până când copila se plictisi și renunță la mica ei distracție, rezultat al tentației fructului oprit.

Și acum ceva despre primul contact adevărat al fetiței de familie cu biserica. Doamna educatoare le-a

spus copiilor să vină a doua zi cu câte cinci lei în mână fiecare pentru a merge la spovedit în grup. Au mers în formație la biserică, iar preotul îi așeza în genunchi câte cinci, îi acoperea cu patrafirul, îi întreba cum îi cheamă și le puneă câteva întrebări: Ai spus minciuni? Ai furat? Ai ascultat de părinți? Știi rugăciuni?

Preotul nu aștepta răspunsul. Îi binecuvânta și le lua banii, trimițându-i la împărtășanie.

Aici e aici. Fetița de familie, obișnuită la masă cu tacâmuri proprii, constată că copiii sorbeau vinul de împărtășanie cu aceeași linguriță, ce trecea din gură în gură. I se făcu greață. Se furișă printre copii și fugi spre casă unde îi povesti mamei sale întâmplarea, printre lacrimi.

- Bine ai făcut! concluzionă indignată femeia.

Niciodată de atunci fetița nu se mai duse la spovedit și împărtășit, dar întâmplarea se mai repetă o dată în cadru privat. La un Crăciun ea merse cu părinții la o familie de prieteni din Iași. Cu acest prilej în casa ieșeană își făcu apariția un preot bătrân, măruntel la statură și uscățiv, însoțit de un dascăl.

Bătrânul preot scoase din geantă o cruce și opuse pe masă. El mai scoase și o linguriță și un prosopel. Lingurița n-avea nicio strălucire, iar prosopelul părea murdar. Fetița se uită cu groază la linguriță și crucea era lipicioasă și se lipea de mâna bătrânului. Ea se prefăcu doar că sărută crucea, într-o falsă atingere cu buzele, iar preotul, spre cinstea lui, nu insistă, mulțumindu-se să-i arunce copilei o privire plină de reproș.

A doua zi toată lumea era împodobită cu câte un herpes cu excepția fetiței.

Paza bună trece primejdia rea. Cât privește lingurița, s-a plimbat

Râul fără nume

Pe uliță, copiii cu pieile negre de soare se-n grămădeau în jurul unei mingi, băteau cu pumnii în niște tigăi.

„Vine Gâdea, iar Gâdea”, strigă deodată unul din ei urcat pe o movilă de pietre.

„Huooooo, pe el, fraților!”, chiui ceata.

Se iscă în văzduhul încins larma. Fură sloboziți câinii și mahalaua răsună de zgomote. Pietrele zburau spre Gâdea. Puștiul se ferea, unele îl atingeau. Alerga și ceata se făcea tot mai mică prin norii de praf. Când vacarmul se stinse băiatul își mai trase răsuflarea, trupu-i neîmplinit tremura. Mușcându-și limba și colțul gurii, își relua fuga către MUNTII AI MARI, căci de acolo pleca Râul. Și, la un timp, copilul îi simți răcoarea undei. Aici apa era sfâșiată de păstrăvi și câteodată căprioarele-și răsfărgeau chipul în oglinda ei. În preajmă meleagul căutat își răsfărgea chipul pentru puilul de om. Iar Gâdea nici nu mai sta mult pe gânduri, își sufleca pantalonii, intra în apă, seara, când peștii se adăposteau sub mal. Le dădea de urmă gădilându-i pe burtă și mulți erau ai lui. Într-un târziu, adormea în așternut de frunze, mângâiat de voalul lunii. Când colo, tună o voce:

„Cine ești, afurisitul! Acu-i acu, ș-o să-mi spui ce-i cu cărligele de noapte de la bulboana aceea și de prin alte locuri...”

Pumnul îl ghemui pe Gâdea, iar spre ziuă, când își mai reveni, râul atât de limpede până mai ieri își mâna valurile învolburate, pline parcă de blestemele lumii.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

numai prin gurile celor mari. Întrebat de mama copilei dacă nu cumva micul tacâm ar trebui spălat, bătrânul popă ce vorbea cu accent basarabean răspunsese înțepat.

- În vinul acesta se află Iisus! Vrei să te speli de el?

Iată, așadar, câteva întâmplări prin care a trecut o fetiță în familie, din care micuța a învățat mai mult decât dintr-o mare de vorbe.

5.VIII.2015

GHEORGHE PATZA

DAR VOTUL?

Pătru a lu' Pătru Burlacu pleca la lucru, în Cureche, de dimineață, urcând în căruța cu inima lungă și loitre înalte pe cei zece copii și pe nevastă-sa Petra cu al unsprezecelea pe drum, și mâna cei doi cai costelivi, „haripii lu' Pătru”, cu un aer de mândrie neascunsă. Toți copiii erau grași și frumoși. Cu ce rămănea de la unu se îmbrăca cel care urma ca vârstă, până ce se făceau ferfe-niță hainele de nu mai puteau fi căpîte, peticite de Petra, cu tot sârgul ei.

„Cu ce i-o ține, Dumnezeule, de sunt așa de sănătoși, de mulțumiți și de arătoși?” „Cu dragoste, Tete Romuluț, cu dragoste mare!”

Adevărat, s-au luat din iubire cei doi, fără zdroaba mersului „pe vedere” și întortocheatele frământări pentru zestre.

Fata era la moară, măcina grâu și porumb, că ea era toată nădejdea lui Dumitru Radu, mutilat de război, la Odesa. Când să ducă sacii, mai mulți, fiecare cu bandă tricoloră țesută în pânza lor, Pătru, care aștepta să-i vină rândul la băgatul în coș cu ce venise, n-a lăsat-o să ridice vreun sac, ci a luat câte unul sub fiecare braț și le-a dus pe toate așa, aruncându-le în car. Apoi, Petra, care era lângă loitre a simțit că-i prinsă cu palmele, delicat, de subsuori și ridicată, străjuită de brațele viguroase ale flăcăului, și pusă peste saci în car. „No, așe să stai aici!”, iar ea, repede, cuprinzându-i cu palmele obrazul neras, cu ochii luminați de dor și plini de dorință, i-a spus „Pătrule, eu numai cu tine vreau să fiu!”

Pătru, care a fost reformat după ce fusese rănit grav, la trecerea Nistrului, îl știa pe Dumitru, din război. Amândoi nu se potriveau la ceea ce făceau unii camarazi, care siluiau fete și apoi le împușcau, dar ceea ce i-a mâhnit cel mai mult a fost când la Bălți două grupe de pifani români au siluit o doamnă, au împușcat-o și pe fetița ei de trei ani, după ce animalele din ei o lăsaseră să se uite la infernala mârșăvie, că „sunt spioance sovietice și evreiești, și asta merită!”

Pătru a măcinat ce a avut de măcinat și după asta s-a aruncat îmbrăcat în doia morii. Și-a scos cămeșa și izmenele, le-a frecat tare, storcându-le aprig până pârâia sucitura. A ieșit din apă, s-a îmbrăcat și-a stat la soare preț de un sfert de ceas, că nu apusese – după-masă prelungă de sfârșit de vară. Mirosea pânza de cânepă de pe el a piatră curată de râu, iar făina din saci,

râșnită mărunț și trecută prin ciurul cu ochiurile cele mai mici, că „cine știe cât timp om mai avea jîmblă și plăcinte pe masă”, îi dilatau nările la gândul unor scoverzi din făină nouă. Ajuns acasă s-a tot gândit, s-a tot gândit...că, pe ascuns, îi plăcea de Petra, de mult timp... și, după căderea nopții, s-a dus acasă la Dumitru. „Știu pentru ce-ai venit, Pătrule, dar îți spun hotărât, rușii au ajuns în coastele țării, ia-o acum și du-o la tine, că te știu om de cuvânt, din bătaia asta mare în care ne-am petrecut amândoi zilele, și după două, trei săptămâni om face și-o nuntă, așa mai potrivită pentru fețele noastre...tu ai rămas singur și ea doar pe mine mă mai are”. „Și ce-o să zică lumea, Tete Dumitre?”. „De zis, o să zică ea, ce-o vrea să zică, dar să vezi tu, ce-o face lumea în curând! De ce te grăbesc pentru că vă plăceți și, după cât înțeleg, vă și prețuiți, nu după avere. Ea e fată cuminte, cum a fost și mă-sa și, de la un timp, nu-i seară și noapte ca să nu vină flăcăi, pițărâi din ăstia, de pe la uzină, și să nu arunce cu pietricele în fereastra ei, să fluiere a chemare. Noi am văzut multe, de-aia!”

Uite așa, în opt ani, Petra a născut șase băieți și, de două ori, gemene.

La răscrucea străzilor de la râu, cea a Morii de Sus cu cea a Podului Viilor, Pătru se întâlnește cu Ion Mărar, un văr al lui, mai tânăr ca el, care avea și el în căruța cinci copii, dar răzgâiați, iar cel mai mic îi înjura pe ceilalți, stâlcind cuvintele, că nu-i dau și lui să mănânce „cucuruz” fiert. Avea de unde învăța înjurături, că Ion era un meșter al chipului de adresare, ba, de la o vreme, le și politiza, să se răcorească și el de necazurile pe care nu și le-a închipuit că le va trăi vreodată: „lămurite-ar moartea, să te lămurească!”; „trăsni-te-ar mărirea impozitelor și a cotelor”; „băga-te-aș în colhozu'mătii” (înjurătura asta, în forma ei străveche, bine-cunoscută, se referea la o zonă corporală intimă a mamei, unde era trimis cineva, *metaforic!*, înțelegându-se că trebuie să repete perioada formării lui întrucât a „ieșit” prost, neisprăvit, rău, or substituirea cu *colhoz*, implicând înțelesul *colectiv*, îl prezenta pe cel înjurat și ca fiu al unei târături, femei ușoare – cumplită plăsmuire!) și altele mai porcoase și mai directe la adresa noii ordini administrativ-politice, la cei care o serveau. „Petre, nu mai merge să-i potolești pe copii cu „vă taie popa limba, dacă vorbiți urât”, deoarece nu mai avem popă de șase ani în sat, ăstia doi mai mici nici nu sunt botezați; nici n-au văzut încă un popă”. „Adevărat, Ioane, spune-le <<că-i dai pe mâna

miliției>> pentru că vede oricine, nu se feresc nici de copii, îi duc numai în pumni și bastoane „dușmanii poporului” și-i aruncă legați în pivnița largă cu cinci încăperi și boltită înalt, cu piatră, a senatorului Herlea Remus, în casa căruia s-a instalat miliția”. „Ar mai fi una, Pătrule, una bună de tot, mă rog, ți-o spun <<aplica-ți-ar ăstia disciplina de partid, să ți-o aplice!>> despre care se aude că este foarte harapnică, cu cei care o încălcă, cât or mai sta rușii pe aici, cel puțin, Dumnezeu știe! Să vedem la alegerile din toamnă!”

Vasilică Bura, care se întorcea de la banca populară, a auzit ceva din discuția lor și s-a gândit să pregătească tema pentru discursul din seara aceea de la monumentul eroilor, din piața satului, unde se strâneau liceeni, studenți și licențiați tineri, adică *inteligentia* localității cum îi numeau *seniorii* familiilor străvechi, mândrii de prestigiul latinității transilvane.

Era un fel de taifas seral necenzurat, încetățenit cu zeci de ani în urmă, încă de pe vremea prigoanei naționalismului austro-ungar, de învățăceii la școlile românești din Blajul roman.

Vara aceasta se împuținaseră de tot participanții la cenaclu. Vasilică Bura, care terminase liceul german la Sibiu și Dreptul la Leipzig, cu bursă regală, deschide, ca de obicei, adunarea, cu un ton căutat senatorial și de procedură juridică, alegând cu intenție formula de adresare academică pentru *câștigat benevolenție*:

„Domniile Voastre, sunt convins, este necesară o prezentare sociologică a situației administrative și politice actuale. Este vizibilă prezența în primul plan a milițianului (șeful postului de miliție oricum s-ar numi el) și a activistului de partid (secretarul organizației de bază, care o fi tovarășul), iar conducătorii spirituali tradiționali, ai satului, popa și învățătorul, care, fie vorba între noi, nu erau și nu sunt →

DORIN N. URITESCU

toți exemple de urmat, au căzut pe un plan secundar, dacă nu mai rău chiar”. Remus Oancea, student la istorie, intervine prompt: „Dar Eugen Popescu nu-i învățător? directorul școlii, și nu tot printre conducători este în funcția asta? Cred că faci generalizări pripite, Vasilică!”

După o pauză scurtă, conferențiarul, funcție asumată de tânărul jurist, răspunde: „Nu sunt pripite deloc, Remuse, sunt gândite, cu tristețe gândite. Acest regățean oportunist și superficial, aciuat pe la noi, care mai mult bate elevii decât îi învață, doar eu cu el am făcut clasele primare și-l știu, acesta, cum spun, împreună cu încă doisprezece prizonieri la sovietici, lucrând în minele de cărbuni în Asia Centrală, siberiană carevasăzică, muncă grea, ce să zic, au fost mutați într-un colhoz fruntaș, să lucreze acolo. Ipoteza mea este că generalismul Stalin s-a gândit să-i elibereze după un timp ceea ce s-a întâmplat în 1948. De ce? Ca să spună în țară, la întoarcere, probabil și învățați în acest scop, vă închipuiți cum, cât de avantajoasă este colectivizarea agriculturii – și asta și fac! S-au înscris toți în Partidul Muncitoresc Român, comunist deci, și acum sunt de-ai **ăstora**. Dar vor veni **alegerile** și-atunci se va vedea!”

Vorbele lui au produs o oarecare agitație printre ascultători.

„Servus, Vasilică!” - unul pleca motivând că mâine trebuia de dimineață să fie la sapă, la vie, altul, că ajută pe taică-său la cărat cu carul piatră din râu...că trebuie să se culce devreme să fie odihnit. Și plecau așa, unul după altul. Ca niciodată! Începuseră arestările sub pretexte dintre cele mai bizare. Securitatea funcționa, nu era putere provizorie... Au mai rămas doi studenți despre care s-a aflat apoi că erau informatori ai acesteia și trebuiau să raporteze ce vorbesc intelectualii cu privire la desființarea proprietății private și personale.

Rămas singur, Vasilică, poreclit de colegi Vezuviul, a trecut strada, intrând în crâșma, unde servea Ghiță Simu, informator și ăsta, cu nevastă-sa, mult mai tână și frumoasă Anuța, care lua câte un fecior din local și cobora cu el în pivniță să aducă în damigene vin, chipurile!, și se **curba** pe butoiul cu pricina, trăgând peste ea pe cel care ajunsese la rând, de unde pățiii îi ziceau nu **curva**, ci **curba de Nuți**. Bebe Babanu era încântat de această denumire și-o explica: „nu este o etimologie populară, domnule Țârlea”, profesor suplinitor de limba română, probabil dând acetuia un răspuns la ceea ce a

declarat în pivnița **curbei** „întrucât romanii au numit **curve** femeile care, unele din plăcere, altele din nevoie, se întindeau noaptea pe poietrele rotunde, semiovale, comandate astfel de împărat în scopul arătat, **curbate**, în latină spunându-se **curve**, iar țărani noștri au procedat la fel, numind-o pe Anuța **curbă**, ironic, deoarece folosea erotic excesiv **curbura** butoaielor. Uneori se și **cocoța** peste ele, mă rog, pentru o diversificare a figurilor: „mai deșală-mă o dată, Victore!” „Italianii zic **curve** periculoase la cele rutiere, la noi, mai periculoase sunt și unele și altele, asta e!”.

Chinuri grele sufletești și de gândire, nemaicunoscute înainte, năpăstuiu oamenii pământului din pricina schimbărilor cărora nu le găseau rostul și se înghesuiau în crâșmă la Ghiță să se lămurească, dar nu știa unul mai mult ca altul. Când se nimerea cineva ca Vasile Bura, școlit, îi făceau loc imediat la o masă și-l bombardau cu întrebările.

Lui Pavel Luca i-ar fi spus Turlea Anton, întors din prizonierat, că o să fie o revoluție și la noi! Adică „ce a vrut să zică Anton cu asta?” Vasilică a lămurit în felul lui sever lucrurile: „Păi voi n-ați văzut ce-au pățit fabricanții?... dar n-ați înțeles că va veni rândul pământurilor să-și schimbe proprietarii. Neînvățaților și neumblaților în lume ce sunteți, ce vrea să zică o **revoluție**?”

Pavele, **revoluție** este când ai avut de toate și au venit unii ca **ăștia** și ți-au

luat totul. No, vezi? și tu te vei afla în această ipostazie”.

Pavel nu este prea bine lămurit, nu este convins că poți să pățești așa ceva, și adaugă: „Bine, bine, domn AVO-CAT”, eu am auzit că răzmeriți în vremuri diferite, la popoare diferite, au făcut cei săraci, cei, cum zic **ăștia**, „exploatați”, dar noi suntem ai de jos, sub noi nu-i mai nimeni...Cine să ne taie, să ne „revoluționeze”, cum vine vorba lor. De ce?”

Vasilică, satisfăcut de întrebare, completează cu oarecare înverșunare: „**Ăștia**, Pavele, pentru că mulțimea proștilor, hoților și puturoșilor sunt sub voi... egalitatea, cu seceera și ciocanul!... **libertatea**, s-au închis toate drumurile inițiativelor particulare... **egalitatea**, adică fă-te frate cu dracul, Pavele, până treci puntea”. „Dom’le „advocat”, mai bine să se rupă cu mine și să cad în vâltoarea a ce-o fi, decât să trec cu dracii **ăștia**, să ajung dincolo... auzi, în „viitorul luminos”, vezi doamne, în curul gol!”

Lămuriri de felul acesta și de altele, date consătenilor, l-au dus pe avocatul Vasilică, la Gherla.

Când s-a întors, după șapte ani, era stins de tot „Vezuviul”, îl muiaseră „**ăia**” pe care-i pusese „**ăștia**”. Taică-său, care nu a acceptat nicio înțelegere cu sovieticii a rămas în lagărul de muncă din Asia Centrală, încă cinci ani, după eliberarea în 1948 a celorlalți prizonieri. Învățătorul Popescu, întrebat de ce nu a venit și el, a lămurit astfel lucrurile: „Să știți că pentru Ovidiu Bura, războiul nu s-a sfârșit nici în lagăr. Nu putea, zicea el, să-i trădeze pe camarazii de arme, germani, să lupte împotriva lor, că se înființaseră diviziile Tudor Vladimirescu și Horea, Cloșca și Crișan, mă rog, că <<ce facem cu oonoarea, domnilor?>>, ca să vedeți ce-l apăsă pe el!”

Seară de vară, cu fierbințeala de peste zi, potolită, cu întunecarea târzie. Albastrul înstelat, cu lumini curate, învelește fețele caselor satului, înghesuială de petece vineții tari, dibuite mai mult după ferestrele lungi, înguste, ca în pictura din tinda bisericii, cu noaptea **cenaclului de taină** din Grădina Ghețimani.

Un vânt ușor-întepător se furișează dinspre Mureș, ca o vestire neliniștitoare.

În sala din spate a primăriei, luminată de o lampă cu butuc mare și sticlă de doisprezece, țuguiață, afumată de feștila lată și groasă, îmbibată în gais murdar, apos, ședința de partid a organizației de bază locale ajunsese la momentul →

Sever Suciu

angajamentelor: „Tovarăși, ... plenul... unanimitate... cele trasate... plenara... mă angajez personal... mijloace de convingere... constrângere... consecvență... fermitate... îngrădirea burgheziei rurale... impozite... cote... nu, autorizațiilor pentru lemne din pădure... nu, vinderea animalelor la târg... evacuări... adresării redresării țării... dușmani ai poporului... sabotori ai cooperativizării agriculturii... victoria <<democrației populare>>...”

Ion Filimon, după ședința „de lucru” s-a abătut pe la fratele lui, Gelu, având o oarecare stare de compasiune amestecată cu o ușoară culpabilitate. „Mă, Gelule, dă-te, mă, pe brazdă, frate-miu, și hai să te înscrii în PMR, că ai lui Filimon avem **origine sănătoasă**, suntem săraci și nu avem nici școală să ne dăm aere de intelectuali.”

„Ai dreptate, Ioane, săraci și proști am fost toți, n-am furat, dar nici de harnici nu ne știe lumea; tu, acum, ce mai faci pe deșteptul!

Am auzit că or să te trimită **ăștia** la o școală de partid de câteva luni. Cu cei cinci ani de elementară, o să dea bine la **dosarul de cadre**. Na! c-am învățat și noi câte ceva!”

„Mă, Gelule, n-are nimeni nicio altă cale, trezește-te că ăsta e viitorul țării, și nu-i rău, am văzut eu după... ce m-or dus la muncă într-un colhoz, pe Volga... Servus industriași! Servus moșieri!

Servus monarhie! Așa să știi!”

Gelu, deloc convins, își aduse aminte de argumentul forte al democrației susținut în conferințele pătimașe ale lui Acurcăneșei, **votul!**

Și luminat dintrodă de motivarea teoretică, înfruntându-și fratele peme-rist, de parcă ar fi pus la punct întregul partid cu propaganda lui cu tot: „Cum vă permiteți voi, mă, care erați **nimeni** până la venirea **ăstora**... provizoriu, ha! cu ajutor bolșevic, la putere? fără să luați în seamă voința oamenilor prin **votul** care va fi exprimat la alegerile din toamnă? În sat sunteți unsprezece membri de partid, atât, iar țărâniștii și liberalii, toți ceilalți! Atunci să vă vedem!”

„Gelule, după război, în '46, cum a fost? „Guvernul Petru Groza”... ai uitat?!” Vasile Bura a înfierat situația: „Arogantul avocat Dr. Petru Groza a făcut-o de poveste, a uimit și a îngrozit totodată, lumea, anticipând unde poate să ajungă dictatura în general, mă rog, și a proletariatului, în special, numind-ul Ministrul Agriculturii pe administratorul/vehilul pământului părintesc de la Deva, pe Zăroni, incult, prost și

Sever Suciu

prost și neșcolit, numai cu patru clase primare, vezi doamne! reprezentant al țărânimii, om din popor – în viziune populară, la figurat, bou. Astfel, s-a născut analogia cu împăratul nebun al romanilor care, în vechime, și-a pus și funcția de membru al Senatului, animalul de călărit, la propriu, **calul** – ca o aluzie amenințătoare a rolului său de stăpân peste senatori (**a călări**, la figurat, ironic, înseamnă **a conduce după propria voință**, a conduce nedemocratic: „Caligula imperator/A făcut din **cal** senator! Iar Groza, mai sinistru/A făcut din **bou** ministru!”

După un timp de GÂNDIRE, Gelu pune în discuție un argument tare: „Bine, bine, Ioane, m-am gândit și eu la asta și mă rog să nu-i ia mințile razna **ăstuia** de-i zic **ăștia** doctor, dar și **ăloră** din ceata lui Dej, Ana Pauker... că ne termină, Ioane, până vin americanii! Toată nădejdea **rezistenței**, cum zice preotul Săbău, a rămas în partizani!”

La porțile și gardurile din sat a apărut scris cu cretă: „Ține, doamne, partizanii/ Până vin americanii!”, puse pe seama seminaristului legionar Dobă Ilie. Când ploua furtunos, de vară, creta se ștergea, dar cum se uscau scândurile, scrisul apărea iar, or Ilie, dădea declarații la securitatea din Orăștie, unde era arestat de vreo săptămână.

Un singur om nu putea scrie, într-o noapte, pe ascuns, atât de mult. Și mai era ceva, invocat de Ilie, în apărarea lui, pe fiecare gard sau poartă, apăreau alte caractere de litere, deci trebuiau să fie mai mulți „scriitori”. Și așa, a venit un pluton de securiști și-au bătut tot satul dintr-un cap într-altul, au bătut și pe cine nu știau să scrie. Bătăile n-au stăvilat umorul sătenilor care făceau haz

de cei bătuți fără rost: „Cum, mă Prăștilă, ai învățat tu carte așa de repede? că nici clasa întâia n-ai făcut-o?”

La începutul iernii, între Sfântul Andrei și Sfântul Nicolae, într-o zi de duminică, cu chiciură și ceață deasă, rece, s-au petrecut alegerile. Înainte cu două săptămâni, primarul Hondola Petru, om aspru și negândit în toate, cu patru clase primare, de două ori repetent... avea, pe bune, trei generații de colegi... unii ajunși profesori, medici, ingineri îl măguleau cu chestia asta: „*colega, trebuie să...: colega, or fi rău dacă...*” și uneori îl înduplecau, a fost numit de la județ *președintele comisiei de organizare a alegerilor*. Acesta, în cadrul Biroului Organizației de Partid Vinerea a făcut o listă cu categoriile populației care vor fi lipsite de dreptul la vot, fiind „nedemne”: chiaburi, unii țărani mijlocași indezirabili politic, apoi arestații politic (nici nu aveau cum) și dispăruții politic (chiar așa!), urmând cei cu paralizie mental. Cu diagnosticul medical, dar și cu „*disgnosticul*” primarului primitiv și analfabet), cu paralizie fizică (unii de adevăratelea, alții bătuți strașnic de milițieni, cu o tijă de fier, peste picioare cum proceda sergentul major Brumă „*că eu plotoner să-ajung și mi-am aranjat toate închipuirile*”...aproape o sută de personae, încât Bebe Babanu a zis: „*ar putea aprecia cineva că suntem un sat de nebuni*”.

„Drapele, fanfară (de la uzina de armament), lozinci, în frunte cu membrii de partid și ai organizațiilor de masă remarcându-se *ufederistele* cu basmale și mănuși croșetate, toate din lână vopsită roșie, *ciuboțelele roșii*”, ceea ce în graiul străbunilor însemna *stricate, putori, femei deșuchete...*” De unde și cum au reușit *ăștia* să mobilizeze atâtea stărpituri?”, „Cu partidul nostru în frunte/Vom avea victorii multe!” Și culmea, astea au avut dreptate.

Numărarea voturilor a confirmat previziunile lui Ion, carevasăzică el știa ceva în plus, organizatorii alegerilor sunt cei care anunță Victoria în alegeri, după cum numără ei voturile, în stil sovietic: *zece fie – de zece ori mai multe mie; douăzeci fie – de douăzeci mai multe mie* și așa mai departe!

Nu au trecut multe zile de la aflarea rezultatelor alegerilor și a început pe față și hotărât, calvarul colectivizării comuniste și al stalinizării țării.

A început un nou val de arestări, deportări...

Ocean întors Măgelele copilăriei (XIV)

Mama și-a amenajat un război de țesut în camera din mijloc și s-a apucat să facă cu covor.

Iris face și ea un covoraș; mama i-a făcut și ei un cadru pentru țesut. Iris e foarte bună la chestii de astea.

Mama și-a făcut tot felul de sculuri, fuioare și mosoare de lână de diferite culori. Pe mine mă pune să țin mâinile în față la orizontală, ca să aranjeze lâna în sculuri. M-am săturat să tot țin mâinile întinse.

Numai pe mine mă pune la treabă. Când face croitorie e la fel. Eu sunt manechinul ei. Trebuie să încerc rochiile pentru toată lumea, chiar dacă rochița nu e pentru mine. Mă ține la probă nemișcată ore întregi. Aranjează rochia pe mine, prinde în bolduri cutele, însăilează tivul uneori. Câteodată mă mai și înțeapă. Chiar că m-am săturat. N-o să mă fac niciodată manechin. Nu-mi place meseria asta.

Acum m-am apucat să fac și eu o jachetă pentru păpușa mea, Ingrid. Am făcut un tipar din hârtie, am croit o jachetă din resturi de stofă și am însăilat-o. Dar înainte de a o coase, trebuie să o încerc pe păpușică. O pun pe Steluța să mă ajute ca să o țină pe Ingrid în picioare !

Văd că jacheta păpușii nu mi-a prea reușit. E cam mică. Chiar și modelul nu e prea grozav. Ar fi trebuit să fac cum face mama; să desenez modelul înainte.

Mama desenează foarte frumos, ca o stilistă. Desenele ei sunt asemănătoare cu desenele din revistele de modă. Eu nu știu să desenez așa.

*

Am fost invitată la ziua Irinei. Sunt aici mulți copii, printre care și colega noastră, Marina.

Ne învățăm pe terasă, unii au ieșit să se joace și în curte, iar într-o cameră este mare aglomerație în jurul unui trenuleț electric.

Mama Irinei încearcă să mențină ordinea și ne servește cu prăjituri. Se taie și un tort, iar Răducu, frățiorul Irinei vrea să lingă cuțitul. Speriată,

mama lui i-l ia din mână. E periculos, îți poți tăia limba.

Marina zice că într-adevăr s-a întâmplat asta unei colege de școală a mamei ei. Auzind ce spune, mie îmi vine să-mi astup urechile. Nici nu vreau să mă mai gândesc; trebuie să fi fost oribil !

Probabil că asta s-a petrecut în Elveția, căci mama Marinei e elvețiancă; acasă, ei vorbesc franțuzește. Am fost de câteva ori la ei, căci nu locuiesc prea departe. Au un salon mare, cu un parchet foarte frumos. Dar mi se pare ciudat că nu au niciun covor pe jos; ai impresia că ești într-o sală de dans. Iar lângă perete au o bibliotecă elegantă cu multe, multe cărți și în fața ferestrei un birou sculptat.

Irina se învârteste printre noi și ne servește cu suc. La pick-up se aude o muzică minunată : « Păpușică mică, mică, la la... la la la ». Unele fetițe încep să danseze.

Eu nu am pick-up acasă. De fapt, eu nu mi-am sărbătorit niciodată ziua mea împreună cu colegii.

*

- Mămică, doamna învățătoare ne-a cerut să nu o mai strigăm « Doamnă » ! De acum înainte trebuie să-i spunem « Tovarășă » !

Dar mie tot « Doamnă » îmi vine să-i spun. Nu-mi vine de loc să-i spun « Tovarășă » !

*

A venit deja primăvara. Tata s-a însănătoșit între timp, dar azi a fost totuși la control la doctor și, cum se mai plânge uneori de dureri la șale, a făcut și o radiografie.

Și iată, a aflat că astă-iarnă a avut trei coaste rupte !

Asta chiar surpriză ! Și noi care l-am îngrijit de zor "ca să iasă răceala din el", frecționându-i spatele cu mult sârg zile întregi și chiar sărind pe spatele lui !

Din fericire coastele i s-au lipit totuși bine. Tata zice că e norocos.

*

Părinții mei vor să mă înscrie la cursuri de muzică. Sunt în fața unei comisii și o profesoară mă pune să cânt ca să-mi verifice aptitudinile.

De-abia încep, că mă și oprește imediat. O aud zicând în urma mea unor colegi din juriu :

- Părinții ăștia sunt de-a dreptul inconștienți. Își trimit aici copiii, chiar dacă aceștia nu au niciun pic de talent. Nu înțeleg cum de nu-și dau seama.

Sunt respinsă la muzică.

În schimb, sunt admisă cu felicitări la proba de desen de la școala de arte plastice.

*

Mama ne-a îmbrăcat pe toate trei frumos și ne-a dus la fotograf.

Apoi am fost cu toții la cofetăria din Piața Sfântu Spiridon. Fiecare dintre noi a avut voie să-și ia o prăjitură. Iris și-a ales o savarină, că e prăjitura ei preferată; de altfel o strigam într-o vreme "Savarina". Dar mie nu-mi plac savarinele. Au gust de rom; nu-mi place romul. Mi-am ales o prăjitură cu multe foi. Steluța și-a luat o prăjitură cu glazură de ciocolată. Am avut apoi fiecare chiar și un suc.

Eu am citit aproape tot timpul cât am stat la cofetărie.

Ceilalți au plecat, dar eu nu am văzut că am rămas singură. Doar când au venit înapoi și m-au tras de mânecă, mi-am dat seama că ei plecaseră de mult. Tata zice că sunt cu capul în nori.

Azi am văzut fotografiile pe care le-am făcut. Eu sunt cu o coadă de cal și cu un aer de domnișoară. Iris are aer curajos și dă impresia că te străpunge cu ochii. Steluța e mai blânduță și cam melancolică; așa e ea, mai sensibilă decât noi.

SIMINA LAZĂR HUSER

Ancheta „Vatra veche”:

Casa memorială „Ion Minulescu și Claudia Millian”

Pe Bulevardul Doctor Gheorghe Marinescu, la nr. 19, din imediata vecinătate a Palatului Cotroceni, în același bloc și la același etaj cu muzeul Casa memorială „Liviu și Fanny Rebreanu”, se află Casa Memorială „Ion Minulescu și Claudia Millian”. Liviu Rebreanu (1885-1944) și Ion Minulescu (1881-1944), scriitori valoroși, au vrut parcă să rămână în memoria colectivă, legați nu doar de pasiunea pentru scris și operele remarcabile, ci și prin căminele alăturate.

Casa Memorială „Ion Minulescu și Claudia Millian” se află în apartamentul achiziționat de familia Minulescu în anul 1934, în București. Abia atunci soții Minulescu au avut un cămin numai al lor (locuiseră în Calea Dorobanți, unde îi aveau vecini pe Al. Macedonski și B. Șt. Delavrancea), chiar dacă cumpărat cu împrumut, în fostul „bloc al profesorilor”. În anul 1947, de teama că noul regim îi va aduce în casă un chirieș de origine sănătoasă, soția scriitorului se folosește de o prevedere a legii (un decret semnat de Ion Pas, ministrul Culturii) și transformă apartamentul în locuință de utilitate publică. Colecția de artă Ion Minulescu, o vitrină cu lucruri personale și cărți ale scriitorului erau puse la dispoziția vizitatorilor, în fiecare duminică, pentru câteva ore. Abia în 1991 apartamentul, prin voința Mioarei Minulescu (artist plastic, fiica lui Ion Minulescu), este donat statului român și devine muzeu în cadrul Muzeului Național al Literaturii Române din București. Vizitele duminicale au durat până în 1997, când fiica sa, Mioara, s-a îmbolnăvit.

Intrând în holul muzeului, vizitatorul rămâne uluit de ceea ce vede - o expoziție impresionantă de artă plastică (desigur cea mai bogată într-un muzeu memorial de scriitor), în hol și în cele cinci încăperi. Toate lucrurile din casă sunt așa cum le-au lasat cei trei membri ai familiei Minulescu. Ei înșiși au creat artă în acest spațiu, dar au și colecționat. Intrăm în camerele muzeului, privim, admirăm, parcă le simțim respirația,

parcă îi găsim în viață. Mobilele, ce pot fi considerate învechite pentru epoca actuală, au dat viață în perioada când apartamentul era locuit de familia Minulescu. De fapt, au locuit într-un muzeu, nu într-o casă. Toate exponatele stau mărturie. Ca pe simeze, ele se adună într-o lume a artei plastice în ciuda densității și abundenței, cu rafinament și bun gust: uleiul, penița, cartea, bronzul, lutul pietrificat, mozaicul.

În vestibulul de la intrare, admirăm lucrări purtând semnătura pictorilor Iser și Steriadi. Caricatura lui Gruia Păunescu ne pune în față figura inconfundabilă a lui Minulescu: „cu țigara de foi în gură, cu ochelarii cu rame groase negre, cu pălăria cu boruri mari, întoarse, cu lavaliera cu picățele, cu corpul său voluminos”. Într-o nișă a vestibulului se afla o ladă de lemn în stil oriental, cu spătar, sculptată în filigran.

Livingul ne apare ca un adevărat bazar rafinat al unor stări de spirit; fiecare unghi cu obiectul lui. Mobilierul se compune din canapea, patru fotolii și o masă - garnitură în stil italian - două scaune - banchete stil englezesc, fotoliu cu mânere, stil italian. Oscar Han a modelat chipul în bronz al Claudiei Minulescu, așezat în apropierea celor două capete de lut - Veronica Micle și Mihai Eminescu - lucrări ale amfitrioanei.

Intram în camera Mioarei, unde privim un tablou al Claudiei Millian, semnat de Iosif Iser. Observăm că domină creațiile Margaretei Sterian. Admirăm apoi o lucrare foarte valoroasă, „Portret Ion Minulescu” (1924) de Victor Brauner. Nu se poate să nu remarcăm un tablou al lui Ciucurencu, singurul din colecție, „Natură moartă cu ceas și flori”.

Parcă urmându-l pe poet, trecând dintr-o odaie în alta, cu pipa în mână, intrăm în camera Claudiei Millian, cu mobilier ce trădează intimitatea și rafinamentul feminin. Privirea ne este atrasă de o colecție impresionantă de

icoane (peste 25 de piese). Două șifoniere de mahon întregesc atmosfera alături de fotografii ale familiei și de grup în diferite ipostaze.

Am ajuns în sufragerie. Peretele de deasupra servantei mari e ocupat în cea mai mare parte de o lucrare reprezentând o ilustrare a versetelor din *Apocalipsa* și cetatea Ierusalim (1862). Ne atrage atenția vitrina încărcată de mici obiecte personale, cărțile celor doi scriitori, statuete, legitimații, decorații etc. Lucrările de artă plastică au semnături celebre ale pictorilor: Sorin Ionescu (peisagii), Petre Iorgulescu-Yor, Luky Galaction - Passarelly, Cuțescu-Storck, Iser, Lucia Demetriade-Bălăcescu; domină un tablou cunoscut al lui Camil Ressu reprezentându-l pe Ion Minulescu cu țigară, apoi câteva tablouri semnate de Mioara Minulescu. Pe servanta mică, se află o sculptură a Claudiei Millian, reprezentându-l pe Mihai Eminescu. Vasele din alamă și din argint completează decorul încăperii.

Izolată de restul casei, camera de lucru sau, cum o numea soția, „garsoniera lui bebeluș” (structurat într-un mod deosebit, astfel într-o nișă mai mare, se găsește patul) este decorată cu tablouri, sculpturi, icoane, miniaturi persane. Pe lângă obiecte de mobilier, picturi cu semnăturile autorilor: N. Tonitza, caricaturi de Iser, D. E. Galanis - pictor grec (Ion Minulescu pe un scaun înalt cântând la chitara - Paris, 1903), Ziffer, Traian Cornescu (Mioara Minulescu la opt ani), un tuș de Theodor Pallady și, din nou, Claudia Millian, un ulei reprezentând pe mama poetului. Biblioteca este impresionantă, prin mărime și prin conținut.

Desigur, nu am putut să enumerăm toate exponatele din muzeu, nici măcar pe toate cele mai valoroase. Deși citim pe o carte de vizită „Aici a trăit, a gândit, a scris poetul Ion Minulescu plecat din viață în 11 aprilie. 1944”, de fapt, să nu uităm că vizităm un muzeu al Minuleștilor, →

LUMINIȚA CORNEA

pentru că atât soția sa, cât și fiica, Mioara, au avut talente artistice și s-au manifestat ca atare.

Claudia Millian (1887-1961), poetă de rară sensibilitate, pictoriță, autoare dramatică, conferențiară și ziaristă e considerată una dintre figurile cele mai proeminente ale lumii noastre literare și artistice feminine. Mai mult, este „pe firmamentul literaturii și artei noastre contemporane, o stea de întâia mărime.” Critica literară a semnalat talentu-i puternic chiar la apariția primului său volum de versuri, *Garoafe roșii* (1914), aprecind că „înalță versul până la o plenitudine spirituală puțin obișnuită vremii.” (1)

În acest context, nu ne-am propus să prezentăm opera poetului Ion Minulescu, însă ne oprim asupra unei considerații a poetului despre personalitatea artistică. Minulescu consideră că artistul „se mărturisește numai... și atâta tot”. „Cel care simte nevoia să scrie nu trebuie să se lase nici ademenit de indulgența celor morți, nici terorizat de intransigența celor vii. Artistul adevărat își culege fructele numai din propria lui grădina. Și în grădina oricărui suflet de artist există totdeauna un pom al conștiinței binelui și răului.” (2) Frumos. Cum să nu apreciem aceste afirmații?

Părăsim muzeul și îl lăsăm pe autorul *Romanțelor de mai târziu* în balcon, sorbindu-și tacticos cafeaua și privind distrat împrejurimile. Ne putem și amăgi, închipuindu-ne că poetul ni se adresează: „Rămâi cu mine toată seara.../ Ce-ți pasă dacă-o să sfârșească / Orchestra valsul? / Tu nu știi / Că nu-i în tot salonul altul la fel ca mine să iubească?” (3) (*Romanță fără muzică*). Melancolică, duioasă, plăcută amăgire!

¹ Volumul *De ce scrieți?* – anchete literare din anii *30, text cules și stabilit de Gheorghe Hrimiuc-Toporaș și Victor Durnea, prefată, note și index de nume de Victor Durnea, (Iași), Polirom, 1998, p. 129

² Volumul *Interviuri din literatura română* – Mărturisirile mai multor generații, studiu, antologie și note de Vasile Netea, Iași, Editura Junimea, 1983, p. 60

³ Ion Minulescu, *Romanțe pentru mai târziu și alte poezii*, Ediție îngrijită și prefată de Matei Călinescu, (București), Editura pentru literatură, 1967, p. 51

Expo Ovidiu Cărpșor

În modernul spațiu expozițional din noul **Centru de agrement și divertisment**, deschis de curând în stațiunea montană, în colaborare cu Primăria Brașov, artistul plastic **Ovidiu Cărpșor** etalează pentru prima dată în Poiana Brașov 25 de lucrări executate în pensulă și cuțit de paletă în tehnicile: ulei, acrilic și acuarelă.

Creațiile artistului subliniază că tematica în general, frumusețea pură, sensibilă și sublimă a femeii - misterioasă totodată, surprinsă în diverse ipostaze ale fastului și balului, în antiteză cu viața simplă, cotidiană, deseori făcând aluzie în lucrările sale și la celebrul carnaval venețian.

Artistul plastic transilvănean **Ovidiu Cărpșor**, absolvent al Universităților de Arte Plastice și Restaurare din Florența, București și Sibiu, Doctor în Arte plastice și Decorative, totodată și specialist în restaurarea picturii de șevalet, prin creațiile și participările sale, a promovat în afara granițelor țării noastre arta plastică românească la Ambasadere și Institutele Culturale Române din Austria, Franța, Ungaria, Australia etc., dar și la cel mai renumit și important Festival al artelor – International Art Fair din Rotterdam din septembrie 2016, unde au participat peste 200 de artiști din întreaga lume.

Ovidiu Cărpșor este singurul artist din țară care figurează în muzeu alături de operele măestrilor Michelangelo și Rafael, întregind în mod fericit, pentru noi, astfel, prezența românească la Vatican.

Pictura lui **Cărpșor** a fost apreciată și elogiată în diverse expoziții în țară și în Austria, Olanda, Germania, Franța, Spania, Japonia, Italia, Australia etc.

Ovidiu Cărpșor celebrează impactul pe care-l are cu realitatea interioară și exterioară, devenind reflexul unei viziuni în care totul este integrat unui sistem dinamic, unei deveniri neîncetate. Indiferent de stilul abordat de-a lungul vieții sale de creator, Ovidiu Cărpșor face o pictură care expune doar o parte din elanul dezlănțuirilor gestice și bătăliilor care se dau între impulsul spontan al inspirației și rigoarea ordonatoare a imperativelor estetice.

În calitate și de Art Manager al **Galeriilor de Artă „Transilvania” din Brașov**, **Ovidiu Cărpșor** a promovat în ultimii 10 ani arta plastică românească în diverse locații în țară și în străinătate, reușind să fie activ atât pe scena națională dar și internațională, să sporească vizibilitatea și accesibilitatea lucrărilor pe piața de artă și să încurajeze cooperarea și dialogul (inter)cultural atât între colecționari, investitori, cât și cu instituțiile culturale.

Ca și Consilier de investiții și autentificări în arta plastică, **Ovidiu Cărpșor** a menținut o legătură pertinentă între colecționari, contribuind constant la ascensiunea și sedimentarea pieței de artă contemporană din România, în investiții corecte în artă, dar și la ritualizarea și transparența legăturii dintre public, colecționari și artiști, prin implicarea sa în organizarea diverselor evenimente artistice și culturale, expoziții și licitații de artă.

Vă așteptăm cu drag să vizitați expoziția personală a lui **Ovidiu Cărpșor**, având astfel și posibilitatea de a le achiziționa la prețuri foarte bune, sub cotele sale de pe piața artei, obținând, totodată, o investiție imediată, dar și satisfacerea unei plăceri estetice de o înaltă clasă.

Vernisajul, degustarea de vinuri, un mic concert, șampania și alte surprize în deschiderea oficială – **vineri, 10 februarie, orele 18.**

Expoziția poate fi vizitată la **Centru de agrement și divertisment din Poiana Brașov**, în perioada 3 februarie - 3 aprilie 2017, la etaj.

Deschis: Marți – Duminică, orele 12-22.

Interviu

Rădăcini în pământ și în cer Valentin Voicilă,

liderul Revoluției arădene din
Decembrie 1989, actor al Teatrului
Clasic Ioan Slavici din Arad și poet
(I)

Adriana Bulc: Stimate domnule Valentin Voicilă, ați primit din partea lui Dumnezeu roliuri importante în viață: actor modelat de Florin Piersic și Amza Pellea, lider al Revoluției arădene din Decembrie 1989, poet talentat și misionarul unei lumi superioare, accesibilă prin credința în Dumnezeu. La ce vârstă ați conștientizat că, dincolo de limitele acestei vieți, se află și alte orizonturi de care aveți menirea de a vă apropia semenii?

Valentin Voicilă: Viața mea a fost îmbrăcată în supranatural. Totul a început în jurul vârstei de 19 ani, când luam decizii esențiale pentru viața mea: alegerea teatrului, a filmului, a visurilor minunate care aveau aripi largi. În jurul vârstei de 19 ani, Dumnezeu mi-a dăruit o vedenie și am văzut în lumea de dincolo un copac încărcat de frunze de o rară frumusețe, cu coroana rotundă. Frunzele își schimbau culoarea și vântul adia ușor peste acest copac, iar cadrul din spatele lui era încărcat cu culori diferite. Totul era atât de strălucitor încât am simțit că ochii îmi ard. După părerea mea, era pomul vieții îmbrăcat în slavă, în lumină. Am călătorit foarte mult, am văzut multe locuri superbe pe fața pământului, dar nimic nu poate sta alături de această imagine. A fost pentru prima dată când am văzut că există o altă lume, care ne orbește prin frumusețea ei și spre care trebuie să ne îndreptăm pașii, gândurile și alegerile. De atunci Dumnezeu mi-a vorbit prin foarte multe visuri profetice, mi-a arătat că această lume trecătoare are în spatele ei eternitatea frumoasă, care e un dar de la Dumnezeu. Cred în lumea minunată a lui Dumnezeu, în lumea creștină, în lumea Scripturilor care se insinuează în visele și în gândurile noastre atât de blând încât excluderea ei ne va face să plângem. De aceea decizia mea e pentru această lume superbă.

A.B.: Ce rol au avut părinții în formarea dumneavoastră ca actor? Cum era adolescentul Valentin Voici-

lă și cine v-a orientat pașii spre universul scenei?

Valentin Voicilă: Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru părinții mei, care mi-au lăsat libertatea de a alege ceea ce cred eu că este mai bine pentru viața mea. Adolescentul Valentin Voicilă era jucător de tenis de câmp, plin de imaginație, plin de putere și de încredere în teatru, în lumea artei care ne modelează gândurile și deciziile de multe ori. Un spectacol de teatru cu numele *Să vorbim despre dragoste* a trezit în mine dorința de a vorbi despre ceea ce am putea fi, despre o lume de avut în buzunarul inimii. A fost mai întâi un cerc de teatru la Brăila, condus de doi actori de la Teatrul *Maria Filotti*, soț și soție: Anca Alexandra și Mircea Crețu. Acest cerc a însemnat pentru mine primii pași aproape de Teatrul *Maria Filotti*, unde a urmat să mă împlinesc în spectacolul *Trandafirii roșii*, interpretând un rol alături de actori profesioniști. M-a îndemnat către teatru acel Nevăzut, care ne guvernează alegerile. Eu îl numesc Mâna lui Dumnezeu, gândul lui din eternitate, care ne-a zămislit și ne-a pregătit pentru lumea aceasta.

A.B.: Între revoluționarii din Decembrie era o legătură afectivă minunată. Cum explicați această comuniune?

Valentin Voicilă: Revoluționarii din Decembrie din orașul Arad aveau în fața lor experiența Timișoarei din 16 până în 20, când au murit oameni. Și noi am mers pe această cale a luptei, conștienți de ce ni se putea întâmpla. A fost o luptă pentru desăvârșirea începută la Timișoara și care trebuia dusă la desăvârșire în toată țara. Pentru noi, legătura în fața morții a fost esențială și s-a desăvârșit pe parcurs. Ea a început în 21 Decembrie 1989, când la ora 10 s-a tras în aer la Biserica Roșie cu muniție de război. Oamenii s-au aruncat la pământ. Eu locuiesc la 5-6 minute de Biserica Roșie. La 10,30 am fost în fața Consiliului, împreună cu muncitorii și

cu ceilalți arădeni care au participat la Revoluție. Primele cartușe ne-au legat în fața potențialei morți. Din 21 dimineața, am continuat toată ziua, având în fața noastră armata. În noaptea de 21 am rămas foarte puțini și unii ofițeri, în mod deosebit Eugen Bădălan, care conducea ostilitățile, au dorit să bage baioneta în noi și să fim băgați în saci de plastic și apoi piața să fie spălată de sânge. Lumina a fost stinsă în piață. Ne luminam doar cu lumina lumânărilor aduse de la Mă-năstirea din Gai. S-a creat o legătură foarte puternică între noi, pentru că moartea era iminentă. În București și în alte orașe tancurile treceau peste oameni, mureau oameni în toată România și la noi nu a murit nimeni. Pe noi ne-a legat gândul că am putea muri și am devenit astfel mai puternici. În ziua de 22, am continuat această legătură și am fost extrem de puternici, pentru că peste jumătate din populația orașului, 100.000 de locuitori, au ieșit pe stradă. Din 22 până în 25-26 am avut 19 morți în Arad. Acești oameni care au plecat dintre noi ne-au fost apropiați. Șoferul meu, Constantin Bătrâna, a murit într-un accident provocat. Moartea în lupta pentru libertate unește oamenii, îi face mai puternici. Poate că avem nevoie și de această experiență, pentru că legătura dintre revoluționari s-a desăvârșit pe parcurs.

A. B.: Filmele postate pe internet despre Revoluția din Decembrie din Arad dezvăluie că revoluționarii erau o forță impresionantă. Cum i-ați ajutat, ca lider, să aibă un comportament de înaltă clasă?

Valentin Voicilă: Arsenalul meu a fost alcătuit din educația mea de actor: voce, dicție și capacitatea de a anticipa reacția mulțimii. Aceasta a fost hrănită spiritual și adusă la un numitor comun. Unitatea mulțimii a fost rugăciunea și credința oamenilor în Dumnezeu, care i-a făcut o singură familie de granit.

A. B.: Au fost voci din rândul revoluționarilor care au spus că, pentru a evita un masacru, similar cu cel din alte orașe din România, dumneavoastră v-ați rugat în genunchi în fața armatei. În felul acesta, v-ați expus propria viață. Tonul pe care l-ați folosit în discursurile din fața mulțimii este al unui părinte, care își crește copiii prin iubire și jertfă de sine.

Valentin Voicilă: În acele →

ADRIANA BULC

OCROTIȚI DE EMINESCU

O... tu rămâi mereu,
drag poet!
Lasă-ți îndoielnica veșnicie
o clipă e
ca și ziua de'ntâi
în ochii Prea' Naltului,
iar versul tău,
veșnica pronie
pentru sufletul nemângâiet!

Tu Daimon și leu
sfâșiind epigonii,
cioplești timpu-n statui
pentru câteva clipe
și apoi...
cuprinzi universu-n aripe
precum a liturgiei
scară'ntre noi
și Dumnezeu.

Cum vrei...
pe mal de ape sub ram,
să sorbi cu voluptate
din cupa veșniciei,
când tu ești chiar
esența vie
a florilor de tei,
iar templul poeziei

te poartă ca Hram?

...și e în zadar
luceafărul să'l culci
Între tinere ramuri,
când dincolo de vremuri,
alta e vrerea sorții
ca să răsară iarăși și iar,
ca brav stegar
sub instelate flamuri
ale nopții!

...și cum să crezi
în uitare,
când peste zare,
măine, acum sau ieri
sunt întretăieri
de aripi ale prezentului azi?

...și n'a murit!
a învățat doar să moară,
visând la steaua singurătății,
azi... Steaua noastră Polară
și Luceafăr etern în zenit!

NETIPĂRIT SOROC

Aud trosnind coloana înserării,
prăbușire adâncă în poala nopții,
tainică fuziune, alchimie a sorții!

Mai simt respirația din stâncă,
matcă încă,
a umbrelor ce se hrănesc din mine
cu colți de lup
și rup,
file din ceasloave bătrâne.
Privirea...
doar în mine o întorc
și mintea mi-e una cu simțirea!
Azi...bunăoară...
de sub instanță de Stea Polară
tu vezi
cum prin tarife verzi
lumina se strecoară?
...și cum în simetrii medievale
egale-i
sunt razele rostuite
de fortuite legi,
în care nu-i același dreptul
la robii și la regi?
Alături de pași hăituiți
de ai morții fior,
sunt urme de neam nemuritor!
Viespar de gânduri,
lumina unui veac
o pun de-a curmezișul vâltorii,
dar pentru stavilă înălțării
printre ce rânduri să caut un leac?

VIORICA ȘUTU

Asterisc

MARIA GOLBAN ȘOMLEA – UN OM FRUMOS

După cum se știe, nu trebuie să bei tot vinul din butoi, ca să-ți dai seama că e bun. Ba chiar e și riscul ca, bându-l tot, să nu mai fi în stare să faci niciun fel de apreciere.

Pe Maria Golban Șomlea, am cunoscut-o prima oară în circumstanțe administrative, în perioada în care era director al Direcției pentru Cultură Cluj.

La prima vedere, era deosebită de mulți alți colegi, reușiți să dezbaterem noi problemele instituțiilor noastre. Nu mi-a trebuit mult ca să-mi dau seama care e prețul ei!

În primul rând, e o femeie foarte frumoasă. În răutățile lor, bărbații nu dau prea mult pe inteligența femeilor frumoase, ba chiar afirmă că sunt cu mult mai frumoase, dacă țin gura

închisă.

Când însă Maria Golban Șomlea deschide gura, îți dai seama cât de frumoasă devine, cât de strălucitoare prin firesc, inteligență.

Ce consolidează însă statutul Mariei Golban Șomlea, în preocupările ei culturale, este interesul pentru trecut, pentru moștenirea etnofolclorică.

Într-un astfel de teritoriu, Maria Golban Șomlea este la ea acasă și își poate pune în valoare toate calitățile: vocea caldă, dar reverberantă, patosul muzicii ei.

Disponibilitățile personalității ei sunt însă multiple, în orizontul cultural pe care îl slujește – ea nu e un cântăreț de muzică populară oarecare, ea e și specialist în etnologie, pe care o slujește cu aceeași pasiune ca și muzica.

Maria Golban Șomlea e, cum se zice, un om frumos. Nu se poate să nu îndrăgești un astfel de om, să-i fi alături, și de departe, în ceea ce face, în așa fel încât nu doar să nu ne piară neamul, urma, ci și să ne putem mândri cu zestrea pe care o avem, din veac în veac.

NICOLAE BĂCIUȚ

Interviu Valentin Voicilă

→momente tensionate, eram în stare de orice pentru a apăra viața. Pentru că de la Europa liberă, știam ce s-a întâmplat la Timișoara, am strigat armatei cât am putut: Știu că ați primit ordin să băgați baioneta în noi! Nu uitați că sunteți sânge din sângele nostru! Faptul că am făcut apel la rădăcinile lor i-a convins pe soldați și pe comandantul lor, Nicuali Diaconescu, să nu tragă, ignorând ordinul primit de la superiorii lor. Raportat la populația de 210.000 de locuitori ai Aradului, am avut cel mai mic număr de morți.

A. B.: Credeți că Revoluția din Decembrie a adus în țara noastră schimbările dorite de cei care și-au riscat viața, ieșind în stradă?

Valentin Voicilă: Cine crede că după Revoluție au plecat comuniștii și că e mai bine se înșală, pentru că omul e același. Numai Dumnezeu este drumul adevărat. Singura salvare pentru România ar fi ca această țară să nască un partid creștin-democrat format din oameni cu adevărat creștini. Avem dușmani foarte puternici și numai oamenii cu frică de Dumnezeu ne-ar putea ajuta.

LITERATURĂ ȘI FILM

Sic transit gloria mundi

Așa trece gloria lumii... Istoria e necruțătoare, nu dă timp suficient. Casa Albă are nevoie de oameni puternici. De legende. Vorbim despre filmul *Jackie*, de Pablo Larrain, care rulează acum pe ecrane. Despre Jacqueline Kennedy, soția celui de-al 35-lea președinte al Statelor Unite. A stat doi ani la Casa Albă (1961-1963), până la asasinarea lui John Kennedy. Mai apoi s-a căsătorit cu magnatul grec Onassis. A murit în 1994. Pe afișul filmului figurează și semnătura ei grandioasă, elegantă.

Filmul e conceput ca un fel de

documentar, pe trei planuri : interviul, discuția cu preotul, reportajul alb-negru despre Casa Albă. Planurile se întrerup, se completează, se întrepătrund, se luminează reciproc.

Impresionează demnitatea femeii îndurerate, puterea de decizie, amestecul de fragilitate și tărie morală.

Jackie organizează o înmormântare la care ea se afișează fără frică, alături de copiii ei, după ce mai înainte a purtat rochia pătată cu sângele soțului. Mersul ei grăbit de-a lungul camerelor e ca o înăbușire a durerii. Un fel de imobilitate în derută și revoltă. Meritul cel mare aparține actriței Nathalie Portman, care folosește registre diverse, cu un talent uluitor. Le spune copiilor că „tata a urcat la ceruri”, iar pe preot îl

întrebă dacă „Dumnezeu era în glonte care l-a ucis pe John”. Preotul îi vorbește despre resemnarea ce apare atunci când înțelegi să nu mai aștepti răspunsuri.

Un film biografic onest, în stil... american (cum altfel?), care nu va marca un entuziasm estetic durabil.

ALEXANDRU JURCAN

Meridianele muzicii

"CRAI NOU", LA MONTREAL

Firma Tradicious ne răsfăță iar cu spectacole de calitate, mai precis, de data acesta ne-a încântat cu opera „Crai Nou”, a compozitorului Ciprian Porumbescu. La intrarea în sala Bisericii Sf. George (a Bisericii Unite) de pe Lytton Boulevard, ne aștepta o scenă deja decorată cu un pridvor în stil românesc, precum și cu mici decoruri tradiționale, velințe sau alte țesături de mână. Seara începe cu un micro-recital al pianistului Beguentch Gueldyev, care mai întâi ne introduce în atmosfera muzicii romantice europene (interpretând o nocturnă și un vals de Chopin). Micro-recitalul continuă cu „Isolde's Liebestod”, de Richard Wagner, ca mai apoi să ne introducă în atmosfera de acasă, încântându-ne cu Fantezia Românească „De-aș fi, iubit, gingașă floare”. Acesta este un mini-concert de pian ce ne-a adus aproape de folclorul nostru, căci include variații pe teme folclorice românești, în ritmuri tradiționale, dar și în ritm de vals, sau marșuri, precum și inconfundabilul „Deșteaptă-te române”. Piesa lui Iacob Mureșianu a fost primită cu multă căldură de către audiență și a deschis astfel apetitul către teme apropiate sufletului românesc.

„Crai Nou” ne încântă mai întâi cu punerea în scenă, costumele populare superbe, vorba dulce românească, gustată ca acasă, sau într-o traducere engleză prezentată pe un ecran ultraplăt, pentru cei care nu înțelegeau libretul, așa cum a fost scris în original. Chiar

dacă unii soliști (ca Jordan Deloge, care îl interpreta pe Moș Corbu), precum și unii membri ai Corului La Muse, condus magistral de dna Ioana German nu erau toți români, pe mine m-a bucurat faptul ca libretul a fost interpretat în limba în care fusese scris, în așa fel încât micile subtilități de limbă să poată fi gustate în original. Mici jocuri de cuvinte, cum ar fi dialogul dintre Bujor (interpretat de Igor Antoci) și Dochia (interpretată de către Marina Negruța, din Montreal), cântând în dialog „Ah ce dulce-i fericirea/ Parcă ești un pui de zmeu”, „Cred și eu/Cred și eu” - arată ingenuitatea, ba chiar și speranța tinerescă a personajelor. Mai târziu Dochia se va lamenta la fel de naiv, copilăresc: „Te-ai dus, iubite/ Bujorul meu”.

Spectacolul a adus multe momente de mare onestitate artistică, unele fiind întrerupte cu ropote de aplauze de către un public avid de frumuseți artistice. Pentru mine însă momentul de apogeu a fost legat de aria lui Leonaș (interpretat de Liviu Iftene), mai precis Ruga lui, care, se pare că a întremat-o și pe Anica (interpretată de Cristina Coatu), atât de impresionantă și mișcătoare fusese rugămintea. O alta, la fel de frumoasă prin cursivitate și intensitate, este rugăciunea „Doamne, Fii îndurător”...

Se pare însă că Domnul le ascultă rugile, așa că ajungi să vezi și Hore românești splendide și cânt ales. Dar și alte momente ce au haz prin comicul situației, ca acela în care Moș Corbu dansează beat după ce fusese încurajat să-și bea mințile, cu îndemnul „Să trăiască vinul, vinul și pelinul/ Cât e el de bun, te face nebun.”

Soliștii își unesc în final vocile în bucuria unui happy-ending, în care atât dreptatea cât și dragostea triumfă, când

toți îi mulțumesc la unison Craiului Nou pentru împlinirea dorințelor lor. Sala este antrenată și ea și astfel ajunge să cânte împreună cu cei de pe scenă.

S-a aplaudat în picioare, minute în șir. Pe unii știu ca i-au trecut lacrimile. De ce? Pentru că grăiam românește și ne onoram tradiția. Eram într-o altă țară decât cea care a dat naștere acestei opere, iar unii veneau de prin alte părți, dar toți se exprimau românește. Printre profesioniști erau și unii care făcuseră școala de canto la Chișinău, care chiar dacă astăzi își câștigă existența în alte feluri, în această seară cântaseră de plăcere, în vocile lor antrenate profesional, exprimându-se pe ei înșiși cu onestitate, fiind ce sunt ei, de fapt. Ei înșiși. Români de pe cele două maluri ale Prutului se întâlniseră în cântec. Unapologetically...

Nici nu se scuzau, nici nu cereau voie, ci trăiau în plină-tea intensității sufletului românesc, purtându-și portul, vorbindu-și limba și onorându-și tradiția. Cu capul sus.

Mulțumim organizatorilor acestui spectacol - doamnei Iuliana Pacso și firmei Tradicious și partenerilor La Muse Heritage Musical - doamnei Ioana German și Institutul Cultural Român, pianistului ce a ținut loc de orchestră (Beguentch Gueldyev), scenaristei (doamna Eugenia Mărgineanu), conducătorului ansamblului Hora (Florin Sălăjan), tuturor soliștilor și corului La Muse din Montreal.

A fost o seară extraordinară, în autenticul de acasă. Fie ca legăturile ce ne unesc să rămână la fel de puternice, indiferent unde viețuim. Sau tocmai de aceea.

MILENA MUNTEANU

Toronto, 2016

Plastica – interviu

PER ASPERA AD ASTRA Alexandra Iulia Stoenescu

- Cred cu toată convingerea că oriunde ar poposi de-a lungul vieții, adevărații artiști nu uită care le sunt rădăcinile. *De când datează, stimată Alexandra Iulia Stoenescu, pasiunea matală pentru pictură și ce persoane din domeniul artei, cu care în mod programat sau cu totul întâmplător ai intrat în contact, te-au stimulat la început, ca astfel să devii pictoriță?*

- Născută la București, România, am studiat de copil, sub îndrumarea renumitului pictor Semproniu Iclozan, în atelierul acestuia din cartierul Patriarhiei. Au fost ani frumoși când, în fiecare duminică, desenam sau pictam, până cădea amurgul, și când anticipam cu mare emoție momentul corecturii. De multe ori învățam privind pe Maestru la lucru, în atelierul împodobit cu fructe uscate și obiecte vechi din aramă sau lemn așezate cu grijă pe pianul cu coadă. Ele stârneau în mintea mea de copil și mai apoi de adolescentă dorința de a le descrie cât mai amănunțit pe pânză sau hârtie. Astfel, socot că am fost privilegiată, căci am fost martora creării multor opere de artă ale Maestrului Semproniu Iclozan, într-un ambient aparte, când în atmosfera atelierului pluteau lumina de nord și muzica preclasică. În paralel, am absolvit Liceul de Arte Plastice “Nicolae Tonitza” din București, promoția 1984.

-Atunci când Emile Zola afirma că “o operă de artă este un colț al creației văzută prin prisma unui temperament”, dădea una dintre cele mai cuprinzătoare definiții formulate cu referire la plămădirile minții umane în plan estetic. *Cum se intitulează prima lucrare a matală care ți-a dat certitudinea că poate fi socotită o operă de artă? Câți ani aveai atunci?*

- Poate că certitudine n-am avut niciodată. M-am dezvoltat târziu ca artist plastic, deși învățasem alfabetul cu mult timp înainte. Desprinderea s-a produs, cred, tot în atelierul Maestrului Iclozan când imediat, respectiv a doua zi după un eșec la examenul-concurs de la Institutul Grigorescu, am refuzat să-mi „iau liber” și am început să desenez pe o planșetă o natură statică de mai mare anvergură, care cuprindea trei planuri suprapuse, legate între ele de o draperie. Nu i-am dat niciodată un titlu, dar am descoperit cu acea ocazie că o natură statică poate depăși cu mult constrângerile cerințelor academice, deloc de lepădat, de altfel.

- Indiferent de aparențele pașnice ale vieții sociale și familiale, există o luptă lăuntrică a artistului cu sine însuși, luând uneori chiar forme violente. “Per aspera ad astra” afirma anticul Seneca. *Ce a urmat în perfecționarea artistică a matală?*

- După bacalaureat, am continuat să mă perfecționez. Maestrul Iclozan a plecat în străinătate. Eu mi-am continuat drumul lucrând în cadrul câtorva ateliere de artiști, precum cele ale pictorilor Vasile Chinschi și Aurel Nedel, în vederea pregătirii pentru examenul-concurs de admitere la Institutul de Arte Plastice “Nicolae Grigorescu” din București.

- Înseamnă că ai dobândit o bază solidă pentru vocația matală, în sensul că ai făcut conștiincios liceul și facultatea de profil. *Care a fost următorul pas spre cariera artistică visată?*

- După stabilirea în Statele Unite, am absolvit cu titlul BFA (de licență în Artele frumoase) Colegiul de Arhitectură, Arte plastice și Proiectare Urbanistică din cadrul Universității Cornell din Ithaca NY, sub îndrumarea artistului Profesor Willard Stanley Taft. Semestrul de toamnă al anului 1993 l-am petrecut în Italia, în cadrul programului “Cornell in Rome”. În acea ambianță, mi s-a conturat interesul pentru arhitectură (mai ales pentru cea ecleziastică) și relația acesteia cu pictura. Sejurul italian îmi va marca multe dintre lucrările de mai târziu.

- Așadar, ai urmat exemplul maestrului tău și ai avut șansa unor studii înalte, cum puțini colegi cu care ai pornit la drum s-au putut bucura. *Înțeleg că rezultatele tale au fost excelente. Ce ți-a dat sentimentul că ai fost o studentă apreciată a promoției matală de la Universitatea Cornell din Ithaca New York?*

- Faptul că la absolvire am primit distincția “Medal of Art”, acordată de Corpul profesorilor, precum și titlul “Merrill Presidential Scholar” a fost încurajator pentru mine.

Metamorphosis - Portret elenistic 2016

- Înțeleg că nu ai rămas la Ithaca, ci te-ai mutat împreună cu fratele matală în New York City. *În ce împrejurări ai ajuns la New York, capitala lumii, care poate fi un mare stimulent pentru oricare artist?*

- Înainte de-a deveni un “acasă”, m-am mutat la New York City venind de la Universitatea Cornell din Ithaca NY, unde am dobândit titlul de BFA (Bachelor of Fine Arts) pentru a urma studiile din cadrul Secției de Arte Plastice ale Colegiului Brooklyn, NY. Aici m-am confruntat cu un alt tip de experiență, unică în felul ei, având acces la o mulțime de muzee și galerii de primă mână, o sursă de inspirație inestimabilă pentru travaliul oricărui artist.

-Îmi lași impresia unei anumite pedanterii în ascensiunea artistică, dacă am în vedere impresionantul traseu urmat în pregătire, rară șansă pentru un tânăr român stabilit în America. *Care este titlul cu care ai ieșit din Colegiul newyorkez?*

-De la Brooklyn College, sub îndrumarea artistului Profesor Lennart Anderson - din cadrul Complexului universitar CUNY al megapolisului newyorkez - am dobândit în 1997 titlul magisterial MFA (Master of Fine Arts).

-O metropolă a artei moderne, cum e orașul New York, oferă tinerilor artiști cadrul unei băi artistice continue, care te ține conectată cu mișcarea cea mai avansată în domeniu pe mapamond. *Care sunt lucrările admirate în muzeele newyorkeze la care te întorci cu plăcere, nu numai ca să le revezi, ci chiar spre a le studia?*

-Aș aminti *Pasărea în văzduh* și *Mademoiselle Pogany* expuse la Muzeul MoMA (Muzeul de Artă Modernă), aparținând marelui sculptor Constantin Brâncuși, și, de asemenea, *Portretul unui bărbat de Frans Hals* sau *St. Jerome* de El Greco, ambele picturi fiind expuse la Muzeul Frick.

- De data aceasta am venit la New York ca să-l sărbătorim cum se cuvine de “poetul nepereche” Mihai Eminescu și astfel ne-am cunoscut. →

ANCA SÎRGHIE

Data viitoare sper să ne facem timp ca să revedem împreună aceste lucrări splendide. La prima noastră întâlnire, apropiindu-mă de numai câteva dintre creațiile mătale, admir la *Sanctum*, *Devotional*, *La figlia che piange*, *Guardian Angel*, *Deicide in My Native Land*, *Da sotto in Su*, *No Exit*, *Ecclesiastical*, raportul compozițiilor obiectuale cu figurile simbolice, fie că e vorba de îngeri sau de statui, imagini pe care le-am remarcat și în pictura Adinei Romanescu, puternic influențată, și dânsa, de experiența italiană a contactului cu statuile lui Bernini din Piața Catedralei Sf. Petru la Roma. Tot astfel, așezarea în spațiu din *Homage to Marino Marini* și *Mater dolorosa* ale tale, mi-i aminteste pe Constantin Ilea și Nicolae Barcan, dar nu numai pe acești pictori români, pe care nu știu dacă îi cunoști, trăind în America. *Care sunt temele tratate în lucrările tale cele mai reprezentative, amintindu-ți de România? Ce titluri poartă acelea?*

-Sunt lucrări legate de momente trăite în a doua jumătate a lunii decembrie 1989 în România. Dintre titluri amintesc seria *Timișoara*, *Sibiu*, *București*.

- Sunt convinsă că modelele începutului tău sunt artiștii pe care i-ai studiat în țară. *Ce pictori români și, apoi, pe care dintre cei străini îi admiri în mod deosebit?*

- Pictorii români pe care-i simt de mult timp foarte aproape sunt: Ion Andreescu, Theodor Pallady și Sempioniu Iclozan. Din galeria universală ar fi mulți de remarcat, dar aș menționa acum: Giotto, Piero della Francesca, Vermeer, Jackson Pollock.

-În ce mod a influențat stabilitatea în "capitala lumii" viața ta de artistă româncă?

- M-a eliberat de academism, lucru care este și bun și rău, dar această desprindere ar fi putut să nu fi survenit vreodată și ar fi fost cred, pentru mine, un mare neajuns.

-Care sunt curente sau direcțiile picturii americane cele mai reprezentative, după opinia mătale?

- Cele mai reprezentative curente americane în opinia mea sunt Expresionismul Abstract al lui Jackson Pollock și Minimalismul lui Richard Serra.

- Spre ce teme te îndrepti în prezent?

- În ceea ce mă privește, trăiesc experiența revenirii la perioada italiană, numai că o abordez din punctul de vedere al acuarelei și al celei de tehnică mixtă, totodată, dar încercând să recurg la dimensiuni mai reduse.

- Așadar, pui în dialog Europa cu America. Este privilegiul drumului pe care l-ai urmat și cel al permanentei căutări pe care îl încumbă "per aspera ad astra". *Ce lucrări sunt acum pe șevaletul mătale?*

- Deocamdată este o compoziție în ulei pe care o abandonasem. Își așteaptă acum o variantă în culori de apă.

- Care sunt sursele de inspirație în activitatea ta de artistă a culorii?

- Paradoxal, ceea ce mă incită și ceea ce structurează lucrările mele de-o bună bucată de vreme este sculptura.

-Interesant. Din nou îmi amintesc de pictura Adinei Romanescu, care își trage sevele tot dintr-un contact rodnic cu Italia, patria artelor. *Ai reușit în țară și în America să te încadrezi într-o grupare, mișcare sau curent al pictorilor contemporani?*

- Acest lucru nu s-a produs încă. Poate că se va petrece cândva, în viitor.

- Ținta oricărui creator de frumos este comunicarea cu publicul. *Ce expoziții personale sau de grup ai realizat?*

- Voi enumera în ordine cronologică:

-Expoziția afiliată celui de-al 20-lea Congres ARA (American Romanian Academy), University of Nevada, Reno, NV, 1996,

-*"Preludes to Felicity / Shapes of Consciousness"*, Expoziție pentru doi artiști, organizată la Institutul Cultural Român, New York (Manhattan), NY între 03/24/97 și 04/04/97,

-*MFA Thesis Exhibition | Chuck Levitan Gallery* | New York, NY, între 06/10/97 și 06/15/97,

- Expoziție Personală, la *Ozone Gallery*, New York (Manhattan), NY, 1998, -*"New York Centennial"* – Group Show | *Gallery @ 49* | New York, NY, între 12/09/98 –și 12/30/98,

-*Employees' Annual Art Show* /Expoziții ale personalului Muzeului de Artă Metropolitan din New York/, 1999 și 2000,

-Recent, am participat în 2015, 2016 și 2017 la expozițiile de grup din cadrul

În stil romantic

Pe o bancă de un metru lungime
mi-am așezat pantofii
lângă tine

și-am așteptat vreo două dimineți
să-mi spui ceva
despre dragoste, despre poezi

și-ai trântit zgomotos de podea
ca-n poezii
dragostea mea

și m-am găsit lângă lac
cu iluzii în gând...
versuri din peniță mi se desfac

DANIEL-SAMUEL
PETRILĂ

Omagiu lui Masolino 2016

Galeriei *Spiritus*, afiliată Simpozionului Mihai Eminescu, organizat anual în Queens, NY.

Totodată, la finele anului 2016 am participat cu lucrarea *Omagiu lui Masolino*, la o expoziție de grup din cadrul aceleiași galerii, Galeria *Spiritus*, condusă de doamna Viorica Colpacci, la Simpozionul Ecumenic afiliat Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, al cărui președinte este Părintele Profesor Doctor Theodor Damian.

-Modul cum te exprimi, comunicându-te pentru un public al prezentului și, mai ales, pentru cel al viitorului, va depinde de originalitatea imaginilor picturale care să rezoneze cu simțirea privitorului. Căutarea curajoasă a acelei note proprii, inconfundabile este cheia succesului, pe care ți-l doresc din plin în viitorul apropiat. Curaj, deci, mult curaj!

New York, 15 ianuarie 2017, la sărbătoarea Culturii Naționale Române.

Venere și Madona 2017

FESTIVALULUI DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE „ANA BLANDIANA”

Inspectoratul Școlar Județean, Brăila, Liceul „Anghel Saligny”, Structura: Școala Gimnazială „C. Sandu-Aldea”, Brăila, Muzeul Brăilei „Carol I”, Asociația Culturală „Ars Poetica”, Teatrul „Maria Filotti”, Brăila, Școala Gimnazială „Al.Ioan Cuza”, Brăila, Universitatea „Dunărea de Jos”- Facultatea de Litere, Galați, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, alături de alte instituții partenere din țară și din străinătate vă invită să participați la a VI-a Ediție a Festivalului de Creație și Interpretare BLANDIANA”, cu tematica „Orologiul fără ore”.

Concursul se adresează elevilor, doc-toranzilor, profesorilor din învățământul primar, gimnazial, liceal și universitar, atât din țară, cât și din străinătate.

A. Secțiunile:

I. Creație literară Subsecțiunea I: clasele V-VIII
Subtema: „Ce oră frumoasă (!)” - trei poeme sau un text în proză (1-2 pagini)

Subsecțiunea a II-a: clasele IX-XII
Subtema: „Nostalgia Paradisului” - patru poeme sau un eseu (2-3 pagini)

II. Analiză literară / Traduceri (engleză, franceză)

Subsecțiunea I; Analiză literară: clasele IX – XII; scriitoarele Ana Blandiana și Emily Dickinson (din volumele: *Orologiul fără ore*, *Singurătate și poezie* sau *Poeme*)

Subsecțiunea a II-a; Traduceri: clasele IX–XII (volumul *Orologiul fără ore*, Ana Blandiana)

***Se va alege pentru interpretare câte o poezie din lirica ambilor scriitori sau vor fi traduse câte două poezii, din volumele recomandate, respectându-se tema propusă.

III. Recitare:

Subsecțiunea I: clasele V-VIII; IX - XII : o poezie din vol. *Orologiul fără ore*, Ana Blandiana, o poezie din creația scriitoarei Emily Dickinson;
Subsecțiunea a II-a: clasele III, IV - două poezii din vol. *Întâmplări din grădina mea*, Ana Blandiana

IV. Interpretare folk: - două piese muzicale: 1. prelucrare din lirica scriitoarei Ana Blandiana sau a scriitoarei Emily Dickinson; 2. prelucrare din creația românească de gen

*** Vor fi alese pentru interpretare alte piese decât cele prezentate la edițiile anterioare.

V. Secțiunea de comunicări științifice: *Ipostaze ale timpului în lirica feminină contemporană*
Simpozionul: cu participare directă și îndirectă

Secțiunea A - elevi - Secțiunea B - profesori preuniversitari și universitari, doctoranzi

C. Cerințe de redactare și de expediere:

* Fișele de înscriere se vor trimite electronic, format word, pe adresa: festivalanablandiana@ymail.com.
* Expedierea lucrărilor de la Secțiunile I, II și V se va face electronic, pe adresele:

festivalanablandiana@ymail.com - (secțiunile I, II), simpozionfestival@ymail.com (secțiunea a V-a)

*Înregistrările vor fi expediate, în plic, cu mențiunea - Pentru Festivalul de Creație și de Interpretare „Ana Blandiana” (11aprilie - data poștei), pe adresa:

Structura: Școala Gimnazială „C. Sandu – Aldea”, Str. General Eremia Grigorescu, nr. 55, Brăila.

* Lucrările trimise nu trebuie să fi fost participante la vreun concurs de creație sau la vreo manifestare științifică.

*Un participant se poate înscrie la mai multe secțiuni.

***Participanții își asumă, în totalitate, originalitatea lucrărilor.**

***Nu se percep taxe de participare.**

D. Etapele desfășurării Festivalului „Ana Blandiana”:

25 ianuarie – 28 februarie promovarea regulamentului în școli, licee, universități; **înscrierea elevilor/ profesorilor/ doctoranzilor** pe secțiuni;

1 Martie – 24 martie realizarea lucrărilor/înregistrărilor pe secțiuni;

desfășurarea la nivel local a unor etape de selectarea a lucrărilor reprezentative;

27 martie -14 aprilie 2017; expedierea lucrărilor reprezentative pe secțiuni;

19 aprilie – 5 mai 2017 evaluarea lucrărilor; realizarea CD-urilor ediției; redactarea antologiei festivalului ce va cuprinde lucrările premiate;

5-6 mai; manifestările artistice ale Festi-valului de Creație și de Interpretare „Ana Blandiana” (lansări de cărți / reviste lite-rare, desfășurarea Sesiunii de comunicări științifice, dramatizări, momente poetice, recital folk, premiarea concurenților).

8 mai – 12 iunie expedierea premiilor în țară și în străinătate

E. Premierea

*Se vor acorda premii pe secțiunile/subsecțiunile concursului (Premiul I; Premiul al II-lea; Premiul al

III-lea, Mențiunea I, a II-a și a III-a; Marele Premiu „ANA BLANDIANA”), într-un cadru festiv.

*Creațiile premiate vor fi publicate în Antologiile Ediției Festivalului. (Editura Nico, Târgu-Mureș)

*Lucrările Simpozionului, evaluate de Comitetul științific al Universității „Dunării de Jos”, Facultatea de Litere, Galați, vor fi cuprinse într-un volum, format electronic.

*Premiile finaliștilor concursului, care nu vor putea ajunge la festivitate, vor fi expediate prin poștă.

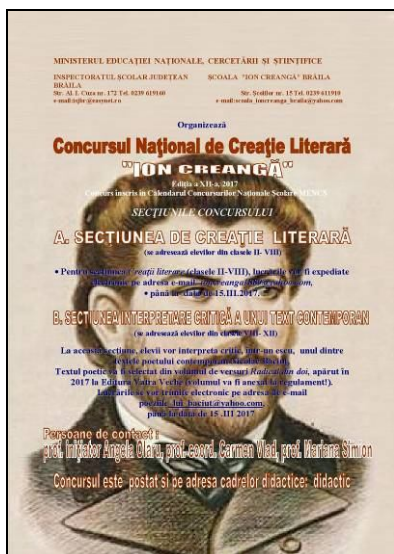
Invitați de onoare:

Scriitoarea ANA BLANDIANA și scriitorul NICOLAE BĂCIUȚ.

Informații suplimentare la adresa de email:

festivalanablandiana@ymail.com

Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”

Ediția a XII-a, 2017 Concurs înscris în Calendarul Concursurilor Naționale Școlare MENCȘ

Concursul Național de Creație Literară **Ion Creangă**, organizat de Școala Gimnazială „Ion Creangă” Brăila, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Brăila, Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila și Muzeul Brăilei, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, se află la ediția a XII-a, reușind să descopere talente literare incontestabile de-a lungul celor 11 ediții.

La ediția a XI-a la concurs au participat aproximativ 1700 de lucrări din aproape toate județele țării, sectoarele Capitalei și din Republica Moldova.

Invitatul de onoare al ediției a XI-a va fi **scriitorul și publicistul Nicolae Băciut** din Tg. Mureș, membru al Uniunii Scriitorilor din România, în calitate de președinte al juriului.

REGULAMENT

- Pot participa elevi din clasele II-XII din țară și din străinătate la oricare dintre secțiuni ;
- Concursul se va finaliza la finalul lunii martie, 2017;
- Lucrările se vor expedia electronic până la data de 15.III.2017.

SECȚIUNILE CONCURSULUI: A. SECȚIUNEA DE CREAȚIE

LITERARĂ (se adresează elevilor din clasele II- VIII) **B. SECȚIUNEA INTERPRETARE CRITICĂ A UNUI TEXT POETIC CONTEMPORAN** (se adresează elevilor din clasele VIII- XII).

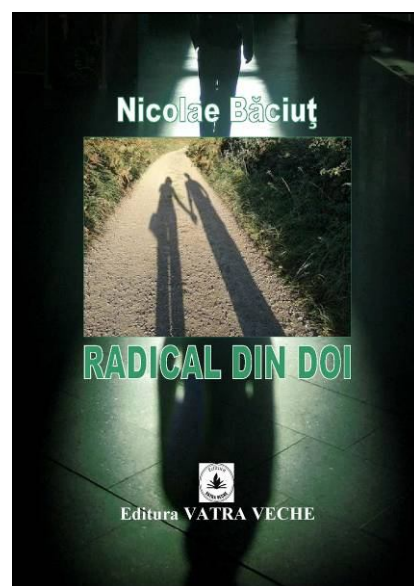
La această secțiune, elevii vor interpreta critic, într-un eseu (fără restricții legate de nr. de pagini), unul dintre textele poetului contemporan Nicolae Băciut, scriitor optzecist, membru USR, președintele concursului **Ion Creangă** din anul 2009. Textul poetic va fi selectat din volumul de versuri **Radical din doi**, apărut în 2017 la Editura Vatra Veche (volumul va fi anexat la regulamentul!).

Lucrările semnate în colțul din dreapta sus cu toate datele de identificare (numele și prenumele elevului, clasa, școala, localitatea, județul, numele profesorului îndrumător, o adresă de e-mail a profesorului, un număr de telefon), la care se va adăuga și **poza inserată direct(nu separat)** în lucrare, se vor trimite electronic pe adresa de e-mail **poeziile_lui_baciut@yahoo.com**, până la data de 15 .III 2017. Lucrările participanților vor fi publicate într-o antologie.

Detalii, informații suplimentare pe adresa cadrelor didactice: didactic.ro, dar și prin solicitări la adresele

olaru_angi2006@yahoo.com/ioncreanga1889@yahoo.com/poeziile_lui_baciut@yahoo.com; site concurs « Ion Creangă»:http://creanga.webs.com; site școală: http://scoalaioncreanga.scoli.edu.ro.

(N.B.)

Reflecții despre 1 Decembrie 1918

Prin reflecțiile despre 1 Decembrie 1918, atât de bogate, e preamărită istoria ca lumină sublimă; istoria ca *suferință mângâiată*, cum o numea Nicolae Iorga sau, cum spunea Vasile Goldiș, istoria precum „cărarea civilizațiunii” ducând spre desăvârșire. Sau, cum scria Mircea Vulcănescu: Ziua de 1 Decembrie exprimă „neastâmpărul de a cădea cu greutate în cumpăna clipei hotărâtoare”. Adică, tot în sublimul LUMINII.

Cei de **ATUNCI** au simțit evenimentul ca având tărie românească și suflu divin, fiind stăvilari *la lupi*, după expresia lui Gh. Brătianu. Cei de **ACUM** au și ei reflecțiile lor, ce se cer a fi cunoscute, reverberate în freamătul zilei. Într-o reflecție despre Marea Unire e cuprinsă întotdeauna o atitudine, o gândire lucidă și o curată ardere de sine.

Editura „Cezara Codruța Marica” din Târgu-Mureș, în seria de carte *Via lucis*, va publica o antologie a reflecțiilor (cugetărilor, „definițiilor”) despre lumina sublimă de la 1 Decembrie 1918.

Dumneavoastră, cei care citiți acest semnal al Editurii, sunteți chemați să fiți co-autori ai antologiei, indiferent de profesie și vârstă. E ca și cum v-ați prinde într-o horă a UNIRII. Reflecțiile vor fi trimise pe adresele: Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica” – Editura „Cezara” – Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru”, Târgu-Mureș, B-dul Cetății nr.13 sau valentin_marica@yahoo.it. Informații la telefonul 0744 70 55 27. Vă așteptăm cu emoție! (**Valentin Marica**)

Concursul Național de Creație Literară „ȘTEFAN FULI”

Concursul, înscris în Calendarul Concursurilor Naționale Școlare al MEN Concursul Național de Creație Literară „Ștefan Fuli”, organizat de Ministerul Educației Naționale, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Brăila, Școala Gimnazială Șutești, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, a ajuns la ediția a VI-a, reușind să descopere talente literare rrome incontestabile de-a lungul anilor, se va desfășura în acest an la Buzău, după ce a mai fost găzduit la Șutești/Brăila, Adămuș/Târgu-Mureș, Craiova, Slatina, Carei. Anul acesta, etapa națională se va desfășura în perioada 19-21 aprilie.

Etapele locale și județene se vor desfășura până la 07.03.2017. (N.B.)

Epigramistul centenar
Mircea Ionescu-Quintus
(Născut la 18 martie 1917)

PROSTIA

În universul nostru strâmt,
Plin de virtuți și de ocară,
Prostia este o povară
Pe care cei vizați n-o simt.

DORINȚA DIN URMĂ

La locuința mea de veci,
Tot mai aștept să vină-o fată,
Că nu e nimeni pe poteci
Și am intrare separată...

FEMEIA

În viața ei fără de păcate
E cea mai luminoasă stea,
Nu are lipsuri, nici etate,
Și totuși, are ea ceva...

FUGIT IRREPARABILE...

Pentru cine lucră bine,

Vreme trece, vreme vine,
Pentru cine doar petrece,
Vreme vine, vreme trece.

UNEI MIRESE GRĂBITE

Când nunii mari au să te cheme
Să guști din vinul purpuriu,
Ca să te bucuri e devreme,
Iar să regreți e prea târziu!

JURNAL LA MODĂ

În carouri sau în dungii
Și pe stradă, și în curte,
Sau rochițele mai lungi
Sau privirile mai scurte.

LUMEA LUI LARCO

LUNA FEBRUARIE

Compensarea nu-i din burtă,
Zicerea e serioasă:
Făurar e lună scurtă,
De aceea-i și geroasă.

SURPRIZĂ

Bârfea pe orișice soție
Mironosița Cleopatra,
Dar când a vrut și ea să fie,
Era, deja, în luna-a patra.

OBIȘNUINȚĂ

Dependent financiar,
„Bagă mâna” orișunde,
Și apoi, spășit, s-ascunde
După deget domn primar.

SUPERFICIALITATE

Corupții toți sunt arestați,
E ochiul legii vigilant,
Dar unii sunt eliberați
Că nu-s corupți... suficient.

SONETUL STABILITĂȚII

Blocate-s multe „roți” la noi în țară,
Au bețe printre spițe introduse,
Iar de-a fi scoase șansele-s reduse
Și ne apasă, ca o grea povară.

Sunt, iată, interese interpușe
În calea spre o viață mai ușoară
Căci e o masă beneficiară
Cu buzunare largi și suprapuse.

Iar vinovații nu au condamnare,

Trăiesc în lux, cu majordomi în casă,
De „mațe fripte” nici că le mai pasă.

Constat că nu e nou nimic sub soare,
Avem corupți, escrocii și mangafale,
Precum spunea maestrul Caragiale.

NAIVITATE LA ALEGERI

Am crezut, nimic de zis,
Cam în tot ce mi-au promis,
Dar vă spun, nu pot să-i cruț:
„Am sărit din lac în puț”!

LEGITIMITATE

Să creadă lumea că ești prost
Atunci, doar, când își are rost,
Și-i rău când pare că-i deștept
Și cel ce nu-i deștept de drept!

ÎN NOUL MARIAJ

Se-nțeleg destul de bine,
Explicațiile-s clare:
El nu e un oarecine,
Dar nici ea o... oarecare.

UNEI SOLISTE

Cântând pe jumătate goală,
C-o voce întrecând tenorul
Și din atâta zbenguială
Mi-a răsturnat televizorul.

NU-I SIMT LIPSA...

În orișice îmi văd iubita:
În unduirea spicului de grâu,
În roua dimineții și-n
Oglinda de pe fața unui râu.

Îi simt suflarea-n orice clipă

Și pașii fini ce-s luminați de-o stea,
Aud zvâcnirea inimii curate
Ce bate în același timp cu-a mea.

O văd când rugăciunea-și face
Cu palmele împreunate strâns
Și când i-apar pe fața-i albă
Reci lacrimi din apăsătorul plâns.

Eu știu că-nvinge-ntotdeauna
Prin strălucirea minții orice greu,
Păstrând o tainică iubire
Ce-o știm doar noi și Bunul Dumnezeu.

Să fim, așa ne este soarta:
Uniți prin sentimente și prin gând
Iar pe culoarul vieții pământene
Înstrăinați noi nu vom fi nicicând!

IARNĂ GREA

Soțul de pe drumuri vine
Și din ușa izbucnește:
Cine e în pat cu tine?
Moș Crăciun se încălzește!

LAȘITATE

Ieșită-i bârfa, iar, la suprafață,
Fiindcă-așa-i în lume, din păcate:
Când confruntării nu-i mai face față,
Un câine mușcă, iute, pe la spate.

NOI ȘI POSTUL

La al credinței adăpost
Întreaga lume-i mulțumită,
Dar cât de greu se ține-un post
Pe undeva... de nu dai mită!

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit recentul număr din „Vatra veche”, vă mulțumesc, felicitări și vă sigur că:

De necazuri nici că-mi pasă,
Totu-i floare la ureche,
Dacă am acum pe masă
Înc-o nouă... „Vatra veche”!

Vasile Larco

Stimate d-le Băciuț,

Mare bucurie primirea, în ficare lună, a revistei. Multe mulțumiri și felicitări! Am citit cu interes cele câteva cuvinte despre Smerenie, mi-aduc aminte că am vorbit cu N. Steinhardt despre asta. El îmi spunea, cu zâmbetul lui șiret, să fiu atentă, că sub masca "smereniei" se poate ascunde forță răului. Smerenia e autentică atunci când e sinceră, dar, spunea el, unii știu bine s-o "mimeze" și e bine să fim atenți la ispita de a crede smerenia nesinceră, pretinsă, ascuzand aroganță și orgoliul...

M-au impresionat materialele care povestesc perioada stalinistă, am recunoscut atmosfera perfect! Și eu am jucat "căzăcească" la școală în costum sovietic...

Mult succes în continuare,
Cu stimă,

Veronica Pavel Lerner
Canada

Bravo! Număr de colecție.

A.A.G.

Vă mulțumim! Cu admirație,

Aurelia Panait

Vă mulțumim! Ne ajutați să mergem mai departe, mai departe...

Carmen Sima

Mulțumesc mult și cu multă prietenie,

AB

Vă mulțumesc! Ca de obicei am distribuit!

Andra Dumitrescu

Vă mulțumesc foarte mult, m-a bucurat tare.

Cu drag,

Adrian

Mulțumesc!

Cornel Ungureanu

Mulțumim și în această lună pentru revistă, din care, de obicei, ultimul număr e și cel mai valoros și vă trimitem în semn de recunoștință pagină de pe site-ul nostru unde păstrăm inclusiv arhivă ultimilor ani oferită cu generozitate de dumneavoastră.

<https://școală-online.eu/vatra-veche/>
Dacă doriți să facem modificări în modul de afișare a revistei va rugăm să ne scrieți. Mulțumim,

Corina și Bogdan Simeanu

Stimate și dragă domnule (și frate întru Duh), Nicolae Băciuț,-

...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, pentru trimiterea numărului 1/2017, al superbe (și re-învietoarei a Duhului de daco-valahime!) "VETRE VECHI", a domniei voastre!

...Multă, multă sănătate!

Doamne, ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfânta Lumina Ta! Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie, frăție întru Duh,

Adrian Botez

Am primit revista și vă mulțumesc pentru asta, dar, mai ales, pentru pagină acordată poemelor mele "de buzunar". Și, pentru că tot e Anul Nou Chinezesc în noaptea asta, vă mai urez încă o dată LA MULȚI ANI! pentru 2017 și să faceți cum puteți și cum știți ca revista să trăiască, fiindcă este tare frumoasă și valoroasă.

Anica Facina

Să trăiți cu sănătate. Mulțumim pentru revista. O așteptăm lunar cu sufletul la gură.

Face parte deja din viața noastră.

Pentru această meritați toate laudele și respectul cititorilor.

Pentru februarie, vă propun această cronicuță. Poate revin cu o „aniversare”. Toate cele bune,

M.I.

Mulțumesc pentru „Vatra veche”...

Întotdeauna vine cu materiale noi...

Întotdeauna, strădania este răsplătită...

Pe noi - ne plătește Dumnezeu și Sfântul Amin... Al Dumneavoastră.....

F. Sima

Dragă domnule Nicolae Băciuț, Desigur că despre acest interviu era vorba, cu acceptul artistei de a folosi orice lucrare a ei menționată în dialogul nostru, dar în primul rând cele 3, mai recente, care mi se par deosebite.

Vom fi foarte încântate - și Alexandra și eu - să publici în revista "Vatra veche" acest interviu al nostru, pentru că știm ce prestigiu are revista și ce cititori serioși.

Doamne ajută! Scrie-mi dacă publici interviul și dacă ai mai dori să primești și alte poze cu picturile Alexandrei Iulia Stoenescu de la New York. Cu prietenie,

Anca Sîrghie

Stimată doamnă Sîrghie,

Mai jos vă atașez cele trei lucrări de la ultimele Simpozioane Eminescu, pe care le puteți adăuga la lista celorlalte lucrări spre a fi ilustrate în revistă, după cum urmează: Meta-morfoză, - Portret elenistic, Omagiu lui Masolino, Venere și Madonă. Toate trei sunt lucrate în tehnică mixtă pe hârtie.

Cu mulțumiri anticipate,

Alexandra

Onorate domnule Nicolae Băciuț,

În acest nr. 1/2017, contribuțiile literare despre clasici precum și despre literatură contemporană iar pe de altă parte, articolele cu tematică istorică, m-au interesat personal în mod deosebit.

Mulțumesc autorilor acestor lucrări și vă urez și pe mai departe succes în prezentarea multilaterală a temelor în paginile revistei dv.

Hans Dama

Mulțumiri din inimă pentru revista trimisă!

Cu drag și admirație,

Mihaela Oancea

Dragă Nicule,
Îți propun spre publicare două cronici, una la o carte de poezie (poezie bună) și cealaltă de proză (la fel de bună). Autorii cărților vizate sunt membri ai USR despre care s-a mai scris și se va mai scrie; sunt două condeie avizate, culte, atent exersate. Cu prețuire amicală și cu respect sincer pentru ce izbutești cu *Vatra veche*, depășind multe reviste bine susținute financiar,

Iulian Chivu

Mulțumiri. Să trăiți, să vă învechiți și mai mult și, mai ales, să rămâneți vatra culturală românească în Ardeal. Așa să va ajute Dumnezeu!

Prof. Lazăr

Mulțumesc! E un număr frumos! Aș avea și eu ceva de zis despre Caragiale... Se mai poate în numărul viitor?

E.T.

Stimate Domnule Băciut,
Am trimis la dvs. un mesager cu sorcova, dar iată că ajunge în întârziere. Dar vă transmite gândurile mele cele mai bune pentru un an nou cu sănătate și bucurii.

Și încă cu și mai mare întârziere, vă trimit urările mele cele mai călduroase pentru ziua de naștere. La mulți ani! Sunt în întârziere, dar nu am aflat de ziua dvs. decât târziu, citind paginile revistei „Vatra veche”.
Încă o primăvară se va adăuga la răbojul dvs.; încă o primăvară în care veți vedea „păsările care se întorc” ... „și-și fac cuib”... Și va mai veni apoi și o vară „cu partea de zbor ... și de cuvânt”....

Vă doresc multe împliniri și succese în toate anotimpurile care vor urma!
Vă mulțumesc pentru mesajul dvs. cu informațiile de la Sârmașu. Am vorbit și eu acolo cu domnul primar și cred că într-adevăr vom putea organiza o manifestare reușită la sfârșitul lui august cu dezvelirea bustului Gabrielei MOGA LAZĂR.

De fapt, răsfoind revista dvs., am fost impresionată de numărul de festivaluri și expoziții care se organizează în România și la care participați. Mă bucur că românii sunt atrași de cultură. Și sper să se rezolve într-o zi și problemele economice și bineînțeles, problema corupției.

Alaltăieri am fost la o întâlnire cu Clotilde Armand care și-a prezentat la Paris cartea ei : „Am ales România”.

Clotilde mi se pare o persoană excepțională. Dar ceea ce am găsit absolut remarcabil a fost media vârstei auditoriului care era în sala : 30 de ani cel mult. (Va trimit poze.) Deci nu este adevărat că tinerii sunt dezinteresați de România. Nădejdea reînvierii României este în tineri !

Doar că trebuie să se creeze în România condițiile unei reale democrații. Duminică este programată aici o manifestație contra legii amnistiei. Nu știu dacă voi putea merge, căci am răcit, tușesc rău și în starea asta nu e prea recomandabil să stau în stradă pe frig. Poate să reușesc totuși să ajung sâmbătă la conferință despre Sarmizegetusa, organizată de „Casă Română” cu concursul domnului Gelu Aurel Florea de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj.

Vă urez multe, multe împliniri în viața personală, precum și în viața obștii pe care o reprezentați cu multă vigoare. Cu multă stimă,

Simina Lazăr

PS Voi încerca să copiez fragmentele lui Ioan-Aurel POP despre Transilvania, să le pun cap la cap, că să fac un document spre a-l difuza. (Am deja o istorie a Transilvaniei a lui Ioan-Aurel POP, dar îmi trebuie ceva mai succint; din păcate, cartea completă le-ar părea nepoților mei prea lungă...)

Și fiindcă veni vorba de Transilvania, să va spun că am citit deunăzi informații despre un mare român, Aurel LAZĂR din Oradea, în casă căruia s-a semnat la 12 octombrie 1918 « Declarația de independență a românilor transilvăneni față de monarhia bicefală ». Nu e rudă cu mine, ci cu prietenă mea, Monica ȘINCAI (care e din familia lui Gheorghe ȘINCAI). Am văzut-o de curând pe Monica care mi-a povestit că tatăl ei pe care-l chema tot Gheorghe ȘINCAI era var cu Aurel LAZĂR.

Primit, răsfoit. De citit, nu glumă!

Mulțumesc,

Aurel Podaru

Stimate domnule Nicolae Băciut,
Vă mulțumesc din inima pentru amabilitate.

Vă mai trimit o cronicuță, să fie acolo pentru orice eventualitate.

Multă sănătate !

Mihai Merticaru

Revista vatra veche se poate citi pe site-ul

Digital Library of the LBUS: Vatra Veche_2017, By BACIUT, Nicolae (Redactor șef: Vatra veche 2009)

Liliana Opreșcu

QAIRLI YAS, BAÇÜTS BEY-EFENDI!

Güner Akmolla'dan selam
Bilmedim yas kununı...
Aytar edim qayırlı tılegimni!
Mecmuanı oquğanson,
Onın genis cayılmasını
Anca bolay tuyğanson,
Anladım terenlerin manasını...

Bır jurnal, bır INSAN!
Neğadar kop dalğalarını atlağan...
Saw bol, der edim: SAU BOL!
Bır insan, bır jurnal, atlap,
Tătar- Türk dünyasını coqlap,
Balaban topraqnı bılğı colına şalğan.
31 Ocaq / Yanvar, 2017

LA MULȚI ANI, MARE DOMN, BĂCIUȚ!

Urare de la Güner Akmolla
N-am știut ziua nașterii...
V-aș fi scris că-s anii fericirii!
După ce am deschis revista,
Pe întinderea lumii acesteia,
V-am văzut în cultură menirea,
Destinul măreț din versuri urcă.

E o revista, este un OM !
Dar câte valuri s-au pornit în Dom !
Mulți ani cu sănătate,
Un om și o revistă, peste toate
Neamurile turce și tătare,
Peste pământ și mare vor citi o urare!

Guner Akmola

Vă mulțumesc, domnule Băciut și vă doresc să aveți un an cu sănătate, cu belșug și cu multe, multe realizări.

Liliana Iliescu

Ieri v-am trimis un plic, iar astăzi v-am transmis recenzia cărții: „Scânteii la gură sobei”, 2016. Voi transmite și imaginea copertei. Nu voi renunța la recenzia cărții „Luminile școlii”, 2015, a aceiași autor, care va fi retransmisă de pe pagină mea la un moment potrivit, ca și coperta ei. Cu respect!

Decebal Alexandru Seul.

Mulțumesc, dragă Domnule Nicolae Băciut,
Am primit frumoasă revista VATRA VECHE, NR 1 -2017. O voi citi cu plăcere și interes. Vă scriu că am lansat la Centrul Calderon, din București, volumul de poezii "Fiorul cu inel de aur", cu ocazia împlinirii incredibilei vârste de 70 de ani (nu-mi vine să cred), și de bucurie (târzie) că, în sfârșit, am fost primit în Uniunea Scriitorilor.

Îmi amintesc de spectacolul intelectual de neuitat pe care l-ați dat, anul trecut, la ICR.

Va trimite, în Attach, Copertele 1-4 ale "Fiorului..." și Portretul, la 70 de primăveri. Cu prețuire,

Marian Dumitru

Mulțumesc mult de tot.

Mă bucur, voi citi cu plăcere

Multe salutări

Elisabeth Anton

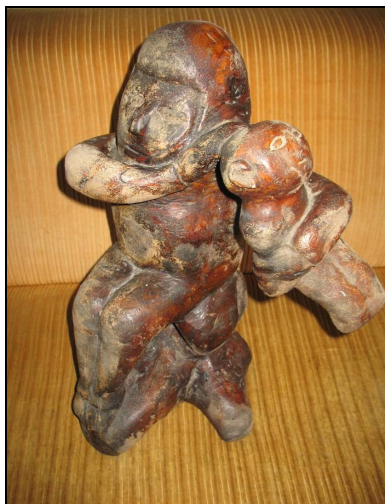
Minunat articol! Mulțumiri!

Mă bucur tare pentru tot ce ați scris. Iacob Mureșianu este străbunicul meu și are niște piese minunate la pian (de asemenea și coral, solistică). Pianistul nostru Beguentch are un foarte bun simț al muzicii românești, mă bucură mereu interpretarea sa. Mă bucur că ați menționat despre omagiul adus în piesa sa, Fantezia de concert de Iacob Mureșianu unchiului său, Andrei Mureșianu. Finalul piesei în "Deșteaptă-te române" a fost un dar, însă mai ales un crez oferit memoriei lui Andrei. Iacob Mureșianu a visat mereu la "România unită". Nu a avut norocul să o vadă, murind de o boală ce secera multă lume pe acea vreme la vârstă de 60 de ani în 1917...cu un an înainte de a se realiza visul sau de suflet. Pe mine mă inspiră cuvintele, gândurile sale, scrisorile sale. Am înțeles și preluat visul său și, pe scenă, noi am fost împreună: români de pe cele două maluri ale Prutului, cum bine ați observat dvs. Asta a fost dorința mea expresă și va rămâne mereu în orice eveniment voi face.

Vă salut cu multă stim,

Ioana German

Dragă domnule Nicolae Băciut,
Cred că ai citit succintul text din *România literară* unde e semnalată opinia lui Llosa despre premiul Nobel: nu-i exclus - afirmă marele prozator - ca la anul Nobelul pentru literatură să fie acordat unui fotbalist celebru...

Sever Suciu

Mulțumesc pentru noul număr al revistei și bune urări,

I. Vlad

P.S.Îți trimit volumul meu apărut azi (poștă, căci nu bate telegraful?bate!)

Mulțumindu-vă și eu pentru caldele urări, stimate domnule Nicolae Băciut, dar și pentru frumoasa și rodnică noastră colaborare din anul 2016, vă mărturisesc că la sfârșitul acestui an mi-a apărut cel de-al patrulea român (la Ed. Ex-Ponto, Constanța). Oameni dragi mie, niște îngeri de fapt, precum doamna Rodica Lăzărescu și domnul Marius Chelaru, m-au ajutat scriindu-mi cronici (la acest din urmă român) care trebuie să apară până în februarie 2017 (știți că intenționez să-mi depun dosarul la USR în martie 2017). L-am întrebat pe domnul Marius Chelaru dacă îmi permite să trimit spre publicare cronică domniei sale la „Vatra veche” și a fost perfect de acord. Vă rog mult, mult, mult de tot, ar putea să apară în numărul din februarie?

Nu voi reuși niciodată să va mulțumesc îndeajuns pentru tot ce faceți pentru mine, om „ingerit”!!!

Cu prețuirea dintotdeauna,

Diana Dobriță Bîlea

Te îmbrățișez, frățioare.

În sfârșit, am recuperat sensurile unei noi picături, prin ÎMPREUNĂ, CĂRȚILE... O sinteză logică a sensurilor.

Tare greu mă mai mișc, dar îmi este drag să o fac.

Oare poeziile lui Shanti Nilaya au ajuns la ține, în decembrie?

M-aș bucura tare să îi putem susține harul. Îți mulțumesc pentru tot.

Traian-Dinorel

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Am primit primul număr pe acest an al foarte buneii Dumneavoastră reviste „Vatra veche”, pentru care vă mulțumesc și vă felicit. Să aveți tot anul numere cel puțin la fel de bune!

Dar vă rog, totodată, să primiți felicitările mele sincere și pentru „Dicționar de monumente. Biserici de lemn din județul Mureș”, care este, după cum înțeleg din recenzie din revista, o lucrare nu doar binevenită, ci și foarte necesară - și ce bine ar fi dacă fiecare județ din țară asta românească ar avea câte un asemenea dicționar, care să dea, apoi, o enciclopedie la nivel național!

Ați făcut o treaba excelentă, domnule Nicolae Băciut,! Felicitări!

Cu toată prețuirea,

Stan V. Cristea

Stimate maestre Nicolae Băciut,
Am primit, cu mare bucurie, nr 1/ 2017 al revistei "Vatra veche" pe care cu măiestrie și iubire o coordonați. Vă felicit pentru muncă pe care o depuneți în elaborarea această bijuterie literară pe care ne-o împărtășiți în fiecare lună. Aștept cu interes următorul număr, nutriend speranța că, în filele acestuia, își va găsi casă și cronică făcută de doamna profesoară Guner Akmolla la ultima mea carte, "Semantică luminii", și pe care v-am expedit-o acum câteva săptămâni. Vă doresc zile senine, împliniri inimii și realizări pe toate planurile.

Cu stimă și considerație,

Mihaela Meravei

Multe mulțumiri și felicitări pentru calitate!

Dimovici

Stimate maestre Nicolae Băciut,
Vă mulțumesc, cu prețuire, pentru sprijinul și încrederea pe care mi-o acordați. Voi trimite zilele acestea banii pentru abonament. Apreciez mult revista dumneavoastră și tot ceea ce întreprindeți pentru promovarea și susținerea oamenilor de talent și literaturii de calitate. Va citesc cu mare drag și interes.

Înainte să închei aceste rânduri, mai am o rugămintă la dumneavoastră. Îmi doresc să am în biblioteca volumul dumneavoastră de poeme: "La taclale cu Dumnezeu". Ar fi o mare cinste și onoare pentru mine să vă am la autori preferați, căci poezia dumneavoastră, ca și întreaga

scriere, mângâie precum o lumina dumnezeiască a cuvântului. (...)

Am atașat la scrisoarea mea și cronică doamnei Guner Akmolla și o fotografie a cărții mele.

Să aveți o zi binecuvântată cu spor și lumina sfântă, în tot ceea ce faceți.

Cu stimă și respect,

Mihaela Meravei

Stimate, Dle Băciuț!

După o perioadă, lungă cu probleme de sănătate, m-am bucurat, din nou, de Revista Dv. Primiți mulțumiri și considerație, pentru valoarea ce o acordați fiecărui material inclus în paginile Revistei. Nimic nu este în plus ori întâmplător. Delectarea, aducerea în prim plan a unor valori consacrate, stârnește și mai mult dorința lecturării. Bucuria mea a fost cu atât mai mare, că am citit un număr aniversar. Cu întârziere, va transmite un călduros La mulți ani! 60 e un număr onorabil, mulți, dintre noi, am vrea să ne întoarcem la el. Sănătate și realizarea proiectelor ce le aveți în plan! Cordial!

Mara Paraschiv

Iubite poete și dragă prietene Nicolae Băciuț, Înainte de toate vreau să-ți mulțumesc pentru promptitudinea cu care primesc fiecare număr al revistei. O revistă consistentă, cu o ținută intelectuală de cea mai bună calitate. În al doilea rând, trebuie să-ți mulțumesc pentru generozitatea cu care ai găzduit în ultimele două numere, amplul meu studiu despre proza lui Ion Agârbiceanu, cu prilejul editării operei acestuia în seria academică, ediție îngrijită (excellent) de prof. Ilie Rad.

În al treilea rând: am văzut că la editura pe care o păstorești a apărut o carte a lui Răzvan Ducan, despre Eminescu. Nu știu dacă ai băgat de seama, de mai bine de un deceniu și jumătate comentez, pe cât pot de prompt și de atent, cărțile despre Eminescu; comentariile mele le-am adunat în zece volume, până acum. În prezent, susțin o rubrică pe această temă în revista Scrisul Românesc de la Craiova, excelentă și ea, iar prof. Florea Firan, care conduce și editura Scrisul Românesc, m-a invitat să public în acest an o carte nouă de comentarii eminesciene, la el. M-aș bucura dacă mi-ai putea trimite cartea

aceasta (contra cost, firește) despre care aș vrea să scriu în pregătirea cărții. Și, în sfârșit, un al patrulea rând: nu vrei să-mi trimiți o carte de versuri a domniei tale, despre care să scriu, dacă nu la *Vatra veche*, într-o altă revistă la care colaborez cu asemenea comentarii despre cărțile de poezie?. Pentru orice eventualitate, iată adresa mea(...).

Primește, rogu-te, îmbrățișări frățești,

Constantin Cubleşan

Interviuri-document, informație culturală, imagine de calitate. Felicitări!

Ioan Dănilă

Bună ziua și un sincer "La mulți ani și multe realizări în 2017, din partea inspectorului educativ din județul Olt! Mulțumesc pentru revista pe care o primesc de la d-voastră!

Luminița Floricel

Am primit revista ieri! Am primit-o și vă mulțumesc din suflet! Desigur, stimate domnule Nicolae Băciuț, potențialul meu creator e departe să fi fost epuizat. Și, știți bine, e vorba și de harul divin dar și de o zicere: „Cine s-a infectat cu microbul scrisului e ca și o maladie fără leac!” Subiecte sunt, la tot pasul, și dacă fac casă bună cu inspirația și cu talentul, cu perseverența și, nu în ultimul rând, cu sănătatea, succesul e asigurat. Eu voi retrimite imaginea și textul recenziei *Luminile școlii*, dar și imaginea altei cărți a domnului prof. Ion Aflorei, volum a cărui recenzie v-am transmis-o intitulată fiind Scânteii la gura sobei. Nu uit nici de banii de abonament, care pleacă cel târziu vineri.

Cartea mea despre Părintele Arsenie Boca intră în lucrul editorului.

Acestea fiind spuse, vă doresc multă sănătate, putere de muncă și sprijinul Bunului Dumnezeu în activitatea de naștere a altor și altor noi ediții ale revistei *Vatra veche* (mereu nouă!) prin devotamentul și dragostea dumneavoastră ca strălucit al ei creator! Cu profundă stimă și prețuire!

Decebal Alexandru Seul

Vă mulțumesc mult, stimate Nicolae Băciuț, Fiecare număr e o oază a spiritului.

Ognean Stamboliev

Sever Suciu

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc respectuos pentru revista pe care o primesc cu regularitate, sunt onorat de faptul că am fost inclus, chiar de ceva vreme, printre cei cărora le-o trimiteți. Atașez câteva strofe cu speranța că vor fi acceptate de paginile revistei domniei voastre. Cu stimă,

Ioan Mugurel Sasu

Stimate Domnule Băciuț, Vă semnez că de la trimiterea articolului de mai jos, dna Ioana German, dirijoarea corului de care vorbeam, a primit titlul de "Cetățean al Culturii Naționale" - o recunoaștere acordată de dl. Victor Socaciu, consul la Montreal.

Așadar, dacă interesează, pe lângă articolul atașat, va rog să includeți și cuvintele dnei German despre motivațiile personale, dar și un cuvânt de felicitare pentru distincția de-abia primită.

Mi se pare extraordinar ceea ce face pentru cultura noastră și imaginea noastră în lume. Mulțumiri,

Cu mare prețuire,

Milena Munteanu

Vă mulțumim pentru revistă, stimabile domn Nicolae Băciuț! O citim cu plăcere, numai bine,

Ben Todica

Puls
Eminesciana - Blaj, 2017

„Ocroțiți de Eminescu”, la Blaj, 28 ianuarie, 2017

Afiș cultural

INVITATIE

Primăria Sarmasu
Biblioteca Oraseneasca „Liviu Rusu”
organizeaza marti, 14 februarie 2017, ora 15.00
la Sala de lectură a bibliotecii

Evocare – „Caragiale 165 de ani de la naștere”
Prezinta – Nicolae Baciut

Ipostaze comice in opera lui Caragiale
Prezinta – Valentin Marica
„Personajele lui I.L. Caragiale” – interpreteaza
elevi ai Liceului Teoretic „Samuil Micu”
Sarmasu

Echipa proiect – Iuliana Socaciu
Rodica Catarig
Olivia Cenan

Coordonator
Dinuca Burian

„Taina care ma apara”
14 februarie 2017, ora 14.00
BIBLIOTECA „Liviu Rusu” SARMASU

**M
u
z
i
c
a
si
p
o
e
z
i
e**

Invitati de onoare
Nicolae Baciut
Valentin Marica
Lazar Ladariu

ÎN MEMORIA POETULUI
GRIGORE VIERU

OCHIUL CICLOPULUI

Sculpturi de Sever Suci, Galeria de Artă Modernă Târnăveni

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN
Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Valentin Marica, Titus Suci, Flavia Topan, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca (Chișinău), M. N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2017 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

